

Rapport 2022:9

Länsstyrelsen
Stockholm

Regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020

(reviderad utgåva 2022)

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska
havs- och fiskerifonden

Foto omslag: Torghandel, foto Mostphotos; fiskare Anders Jansson, foto Erika Stenlund;
biodlare, foto Mostphotos. Övriga foton är tagna av Länsstyrelsen i Stockholm.

Uppdaterad inför 2022 den 22-01-10

Godkänd av Jordbruksverket den 2022-03-01

Träder ikraft den 2022-03-01

Utgivningsår: 2022 (reviderad upplaga, tidigare publicerad version finns som
rapport R2021:14)

ISBN: 978-91-7937-153-1

För mer information kontakta Länsstyrelsens enhet för landsbygdsutveckling.

Länsstyrelsen i Stockholm

Regeringsgatan 66

Box 22067

104 22 Stockholm

Telefon: 010-223 10 00

Länsstyrelsens rapporter finns på www.lansstyrelsen.se/stockholm/publikationer

Sammanfattning

Stockholm läns handlingsplan för landsbygdsprogrammet samt havs- och fiskeriprogrammet är det regionala styrdokument som visar hur Länsstyrelsen ska arbeta på regional nivå för att nå programmets mål under perioden 2014 – 2020.

Landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet är, tillsammans med de regionala strukturfondsprogrammen och socialfondsprogrammet, en del i ramverket kring EU:s tillväxtstrategi, Europa 2020.

Strategin ska sträva mot att skapa en smart och hållbar tillväxt för alla. Fem övergripande mål har satts upp för sysselsättning, innovation, klimat och energi, lärande och kompetens, samt social delaktighet och fattigdomsminskning. Varje medlemsland har antagit egna nationella mål för respektive område.

De övergripande målen för landsbygdsprogrammet samt havs- och fiskeriprogrammet handlar om att öka konkurrenskraften inom jordbruket och fiskerinäringen, att främja en hållbar förvaltning av naturresurser, att minska klimatpåverkan och att bidra till sysselsättning och utveckling på landsbygden.

I handlingsplanen har Länsstyrelsen anpassat programmen till de regionala förhållandena. Prioriteringarna i handlingsplanen har sin grund i de behov och möjligheter som har identifierats i länets SWOT-analys. Handlingsplanen har tagits fram tillsammans med partnerskapet och internt på Länsstyrelsen i samråd med personal inom olika sakområden. I enlighet med de behov, mål och möjligheter som har identifierats i SWOT:en har Länsstyrelsen valt att prioritera:

- Stärkt konkurrenskraft
- Innovation
- Närproduktion och lokal marknad
- Samverkan
- Minskat växtnäringsläckage
- Öppet odlingslandskap
- Ekologisk produktion
- Klimatanpassning och minskad klimatpåverkan

Unga, kvinnor och personer med utrikesbakgrund är underrepresenterade på landsbygden. Genom att öka andelen boende och företagande från de underrepresenterade grupperna minskas landsbygdens sårbarhet på sikt.

De horisontella målen om jämställdhet och mångfald har bland annat integrerats i handlingsplanen genom att Länsstyrelsen har arbetat med representationen inom partnerskapet. Det kommer även finnas viss möjlighet att prioritera underrepresenterade grupper, i form av kön, ålder eller etnisk bakgrund, i urvalet av ansökningar. Jämställdhets- och mångfaldsperspektivet kommer även vara en viktig del i Länsstyrelsens uppföljning av programmen.

För att samhällsnyttan med programmen ska bli så stor som möjligt, är det viktigt att kunskapen om programmen sprids till olika målgrupper och att samverkan sker med andra program och fonder. Partnerskapet kommer att ha en central roll i det arbetet.

Innehållsförteckning

1.	Syftet med handlingsplanen	7
2.	EU:s mål styr innehållet i programmen.....	7
2.1.	Landsbygdsprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU 2020.....	8
2.2.	Havs- och fiskeriprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU 2020 .	9
2.3.	Åtgärder och prioriteringar i landsbygdsprogrammet	10
2.4.	Åtgärder och prioriteringar i havs- och fiskeriprogrammet.....	14
3.	Partnerskapet	17
3.1.	Partnerskapets utformning	17
3.2.	Partnerskapets roll	18
4.	Gemensamt för prioriteringar, urvalskriterier, mål och hantering av beslut i landsbygdsprogrammet	20
4.1.	Urvalskriterier.....	20
4.2.	Indikatorer och målvärden.....	21
4.3.	Beslutsomgångar och utlysningar.....	22
5.	(Åtgärd 1 och 2) Kompetensutveckling och rådgivning	23
5.1.	Stöd till kompetensutveckling och rådgivning inom miljö och klimat (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområdena 4abc och 5cd)	23
5.2.	Stöd till kompetensutveckling och rådgivning för att skapa nya jobb (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområde 6a).....	35
5.3.	Stöd till rådgivning för kommersiell service (delåtgärd 2.1, inom fokusområde 6b)41	
6.	(Åtgärd 4) Investeringar inom jordbruk, trädgård och rennäring.....	45
6.1.	Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft inom jordbruks-, trädgårds- och rennäringföretag (delåtgärd 4.1 fokusområde 2a).....	45
6.2.	Investeringsstöd för energieffektivisering samt energigrödor inom jordbruks- och trädgårdsföretag (delåtgärd 4.1 fokusområde 5bc)	58
6.3.	Investeringsstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak inom jordbruks- och trädgårdsföretag (delåtgärd 4.1 fokusområde 5d)	63
6.4.	Förädlingsstöd för kort livsmedelskedja och lokala marknader (delåtgärd 4.2 fokusområde 3a).....	67
6.5.	Förädlingsstöd för att skapa nya jobb (delåtgärd 4.2 fokusområde 6a).....	75
7.	(Delåtgärd 4.4 och 7.6) Miljöinvesteringar	82
7.1.	Stöd till stängsel mot rovdjur (delåtgärd 4.4 fokusområde 4a).....	83
7.2.	Engångsröjning av betesmark (delåtgärd 4.4 fokusområde 4a)	86
7.3.	Miljöinvestering – förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)	89

7.4.	Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald (<i>delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc</i>)	92
7.5.	Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet (<i>delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc</i>)	97
7.6.	Anlägga tvåstegsdiken (<i>delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc</i>)	101
7.7.	Reglerbar dränering (<i>delåtgärd 4.4 fokusområde 4abc</i>)	105
8.	(Åtgärd 6) Jordbruks- och affärsutveckling	108
8.1.	Startstöd (<i>delåtgärd 6.1 fokusområde 2b</i>)	108
8.2.	Investeringsstöd till förnybar energi (<i>delåtgärd 6.4 fokusområde 5 bc</i>)	114
8.3.	115	
8.4.	Investeringsstöd till gödselbaserad biogas (<i>delåtgärd 6.4 fokusområde 5d</i>).....	118
8.5.	Investeringsstöd för att skapa nya jobb (<i>delåtgärd 6.4 fokusområde 6a</i>)	121
9.	(Åtgärd 7) Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd.....	127
9.1.	Stöd till investeringar i småskalig infrastruktur (<i>delåtgärd 7.2 fokusområde 6b</i>)	128
9.2.	Stöd till bredband (<i>delåtgärd 7.3 fokusområde 6c</i>).....	131
9.3.	Stöd till investeringar i service och fritid på landsbygden (<i>delåtgärd 7.4 fokusområde 6b</i>)	137
9.4.	Stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt för turistinformation (<i>delåtgärd 7.5 fokusområde 6b</i>).....	144
9.5.	Stöd till utveckling av natur- och kulturmiljö (<i>delåtgärd 7.6 fokusområde 6b</i>)...	149
10.	(Åtgärd 16) Samarbete	156
10.1.	Stöd till samarbeten för att skapa nya jobb (<i>delåtgärder 16.2, 16.9 inom fokusområde 6.a</i>)	157
10.2.	Stöd till samarbeten mellan aktörer inom jordbruk samt inom livsmedelskedjan (<i>delåtgärder 16.4 inom fokusområde 3.a</i>).....	164
11.	Kommunikation.....	168
11.1.	Kommunikationsplan.....	168
12.	Arbete med andra mål och lokal utveckling.....	175
12.1.	Synergier med fonder och planer som ska bidra till samma mål.....	175
12.2.	Arbete med lokal utveckling.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
13.	Revidering av handlingsplan.....	177
14.	Bilagor.....	178
14.1.	Bilaga 1: SWOT-analys och identifiering av regionala behov....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
	Till regeringen	i
	Innehåll.....	ii
	Sammanfattning	4
	Introduktion.....	7
	Syfte 7	

Metod och tillvägagångssätt.....	8
Ämnesöverblick	11
Strukturfondernas strategiska ramverk.....	11
Landsbygdsprogrammets ramverk för 2014-2020	12
EU-direktiv med särskilt inflytande på Landsbygdsprogrammet	13
Överblick av regionala styrdokument	14
Socioekonomisk överblick	21
Landsbygdens invånare	21
Geografi, markanvändning och miljö.....	25
Landsbygdens företag	34
Möjligheter och utmaningar	44
Befolkningstillväxt, företagande och miljömål.....	44
Länets behov i relation till EU-2020	46
14.2. Bilaga 2: Budget och mål	49
14.3. Bilaga 3: Miljö.....	50
16.1. Bilaga 4: Stödprocent för bredband.....	55

1. Syftet med handlingsplanen

Den regionala handlingsplanen för landsbygdsprogrammet ska användas för att styra vårt arbete med prioritering och urval av ansökningar samt partnerskap, kommunikation och samordning med andra fonder samt annan regional och lokal utveckling.

Stöden till landsbygdsutveckling som finns i landsbygdsprogrammet regleras i första hand genom EU-förordningen^[1], landsbygdsförordningen^[2] och förskriften om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar^[3]. Handlingsplanen är ett komplement till dessa bestämmelser och används för att vi ska kunna anpassa våra prioriteringar efter våra förutsättningar. I den regionala handlingsplanen ingår också att ange sådana uppgifter som vi har beslutat om för vissa stöd, som högsta stödbelopp, stödnivå och regionala urvalskriterier.

Det är Jordbruksverket som godkänner handlingsplanen. Jordbruksverket är förvaltande myndighet för landsbygdsprogrammet.

Den regionala handlingsplanen gäller även för havs- och fiskeriprogrammet. Men vi gör inte några egna prioriteringar för havs- och fiskeriprogrammet i handlingsplanen. Stöden i havs- och fiskeriprogrammet regleras i första hand genom EU-förordningen^[4], fiskeförordningen^[5] samt förskriften om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar. För havs- och fiskeriprogrammet finns en nationell handlingsplan.

När vi fattar ett beslut om stöd, ska den senast godkända handlingsplan som gällde när ansökan kom in ligga till grund för stödnivåer och högsta stödbelopp. I övriga fall ska den senast gällande handlingsplanen ligga till grund för beslutet.

2. EU:s mål styr innehållet i programmen

Alla landsbygdsprogrammets och havs- och fiskeriprogrammets prioriteringar bidrar till EU:s övergripande mål, EU 2020. EU 2020 är EU:s tillväxtstrategi för en smart och hållbar ekonomi med hög sysselsättning, god produktivitet och stor social sammanhållning. I Sverige ska landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet, de regionala strukturfondsprogrammen och socialfondsprogrammet gemensamt bidra till de fondgemensamma tematiska målen, se bilderna nedan. Dessa mål bidrar i sin tur alla till EU 2020.

---

^[1] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1698/2005

^[2] Förordning (2015:406) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder

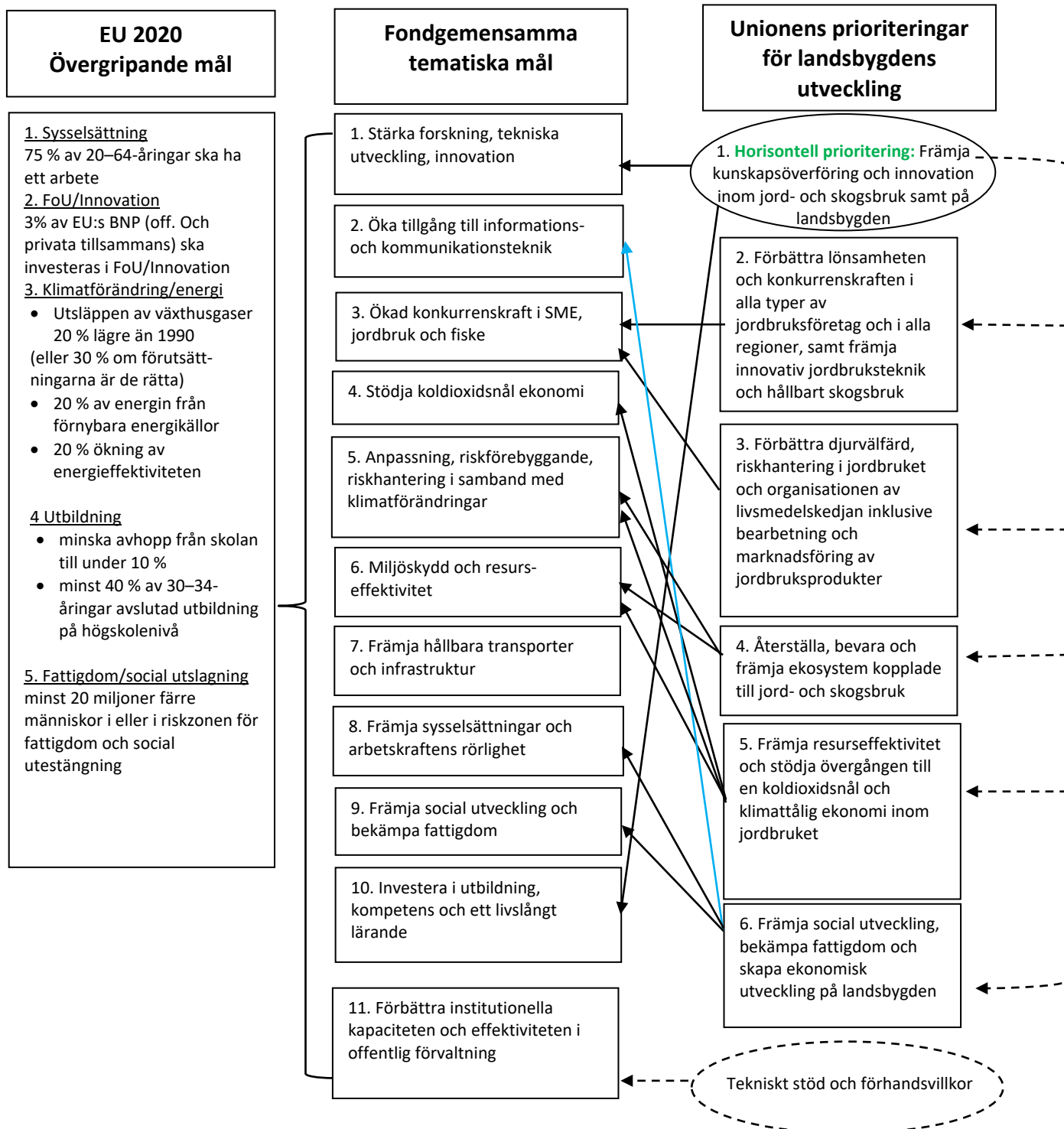
^[3] Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2016:19) om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar samt stöd för lokalt ledd utveckling

^[4] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 508/2014 om Europeiska havs- och fiskerifonden och om upphävande av rådets förordningar (EG) nr 2328/2003, (EG) nr 861/2006, (EG) nr 1198/2006, och (EG) nr 791/2007 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1255/2011

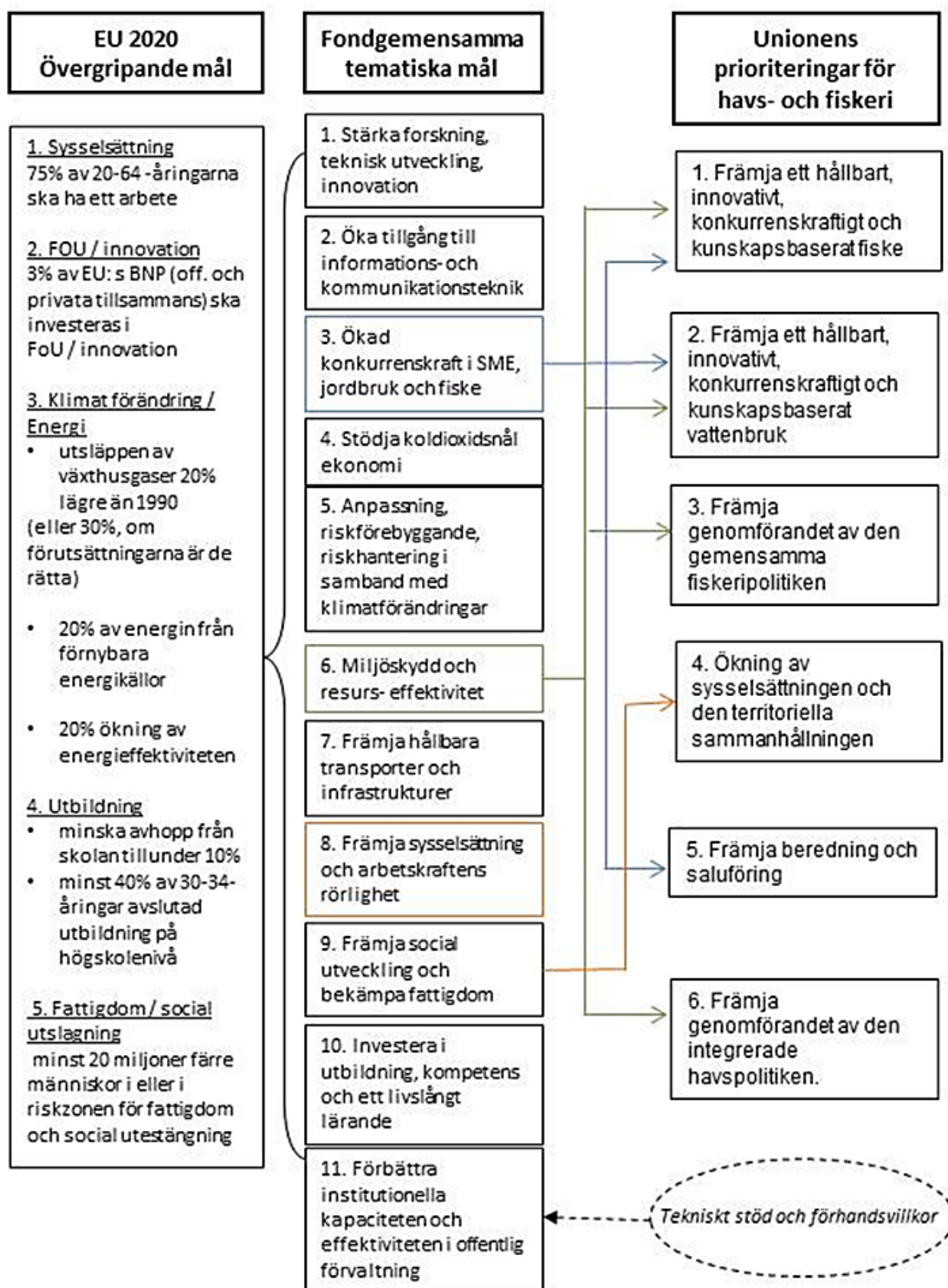
^[5] Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen

2.1. Landsbygdsprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU 2020

2.2. Havs- och fiskeriprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU 2020

2.3. Åtgärder och prioriteringar i landsbygdsprogrammet

Det svenska landsbygdsprogrammet är uppdelat i 6 prioriterade områden och 15 mer detaljerade fokusområden. Regeringen har beslutat hur programmets pengar ska fördelas på fokusområden och delåtgärder. Fokusområdena 1abc ska genomsyra samtliga åtgärder och finns därför inte med i tabellen "landsbygdsprogrammet 2014–2020". 1 abc handlar om kunskapsöverföring och innovation.

Följande prioriteringar och fokusområden används inom det svenska landsbygdsprogrammet:

1. Främja kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk samt på landsbygden.
  - a) främja innovation, samarbete och kompetensutveckling på landsbygden
  - b) stärka banden mellan jordbruk och livsmedelsproduktion samt forskning och innovation, även i syfte att utveckla miljöledning och miljö kvalitet
  - c) främja livslångt lärande och yrkesutbildning inom jord- och skogsbruk
2. Förbättra lönsamheten och konkurrenskraften i alla typer av jordbruksföretag och i alla regioner, samt främja innovativ jordbruksteknik och hållbart skogsbruk
  - a) konkurrenskraft, omstrukturering, diversifiering inom jordbruk, trädgård, rennäring och skog
  - b) underlätta för unga med rätt kompetens att starta företag inom jordbruk-, trädgård- samt rennäring
3. Förbättra djurvälstånd och organisationen av livsmedelskedjan, inklusive bearbetning och marknadsföring av jordbruksprodukter
  - a) förbättra konkurrenskraften genom kort livsmedelskedja samt bättre djurvälstånd.
4. Återställa, bevara och främja ekosystem kopplade till jord- och skogsbruk
  - a) återställa, bevara och förbättra den biologiska mångfalden
  - b) förbättra vattenförvaltningen och hanteringen av gödsel- och växtskyddsmedel
  - c) förebygga markerosion och förbättra markskötseln
5. Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruket
  - b) effektivisera energianvändningen inom jordbruket
Gränsdragningen mellan fokusområdena 5b och 5c är ofta svår att göra, varför dessa insatser av förenklingskäl hanteras under fokusområde 5c, på så sätt kan en resursmässig splittring på flera fokusområden undvikas (från programmet).
  - c) främja tillgången till och användningen av energi från förnybara källor och andra förnybara biologiska resurser som inte är avsedda till livsmedel
  - d) minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak
6. Främja social utveckling och skapa ekonomisk utveckling på landsbygden
  - a) främja diversifiering, skapande och utveckling av nya små företag och arbetstillfällen
  - b) främja lokal utveckling på landsbygden
  - c) anläggning och projektering av passiv bredbandsstruktur

Här ser du de åtgärder som finns i landsbygdsprogrammet och hur dessa ska bidra till olika fokusområden. Länsstyrelserna, Jordbruksverket, Sametinget, Skogsstyrelsen och Tillväxtverket är myndigheter som handlägger stöd och ersättningar i landsbygdsprogrammet.

I handlingsplanens kapitel 5–10 finns de åtgärder som länsstyrelsen handlägger.

Landsbygdsprogrammet 2014-2020										
Kod för åtgärd och delåtgärd		Fokusområde								
		2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
		Konkurrenskraft och lönsamhet	Unga	Lokala marknader, kort livsmedelskedja och diurvälstånd	Miljö i jordbruket	Energieffektivisering och förnybar energi	Minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak	Nya jobb och diversifiering	Lokal utveckling	Bredband
1	Kompetensutveckling	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
1.1	Stöd till kompetensutveckling	x		x	x			x	x	
1.2	Stöd till demonstrationer och information	x		x	x			x	x	
2	Rådgivning	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
2.1	Stöd till rådgivningstjänster	x		x	x			x	x	
2.3	Stöd till fortbildning av rådgivare	x		x	x			x		
4	Investeringar till jordbruk, trädgård och rennärning	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
4.1	Investeringsstöd inom jordbruk, trädgård och rennärning	x				x	x			
4.2	Förädlingsstöd			x				x		
4.4	Miljöinvesteringar									
4.4	Stängsel mot rovdjur				x					
4.4	Engångsröjning av betesmark				x					
4.4	Reglerbar dränering				x					
6	Jordbruks- och affärsutveckling	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
6.1	Startstöd		x							
6.4	Investeringsstöd för jobb och klimat					x	x	x		
7	Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
7.2	Stöd till investeringar i småskalig infrastruktur								x	
7.3	Stöd till bredband									x
7.4	Stöd till investeringar i service och fritid på landsbygden								x	
7.5	Stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt för turistinformation								x	
7.6	Stöd till utveckling av natur och kulturmiljö								x	
7.6	Miljöinvestering – förbättrad vattenkvalitet				x					
7.6	Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald				x					
7.6	Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet				x					
7.6	Anlägga tvåstegsdiken				x					
7.6	Återskapa och restaurera kulturmiljöer i renskötselområdet				x					
8	Stöd för miljöåtgärder i skogen	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
8.4	Stöd till återställande av skadad skog				x					
8.5	Stöd för att bevara och utveckla skogens miljövärden				x					

10	Miljö- och klimatvänligt jordbruk	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
10.1	Miljöersättningar				x					
	Betesmarker och slåtterängar				x					
	Komplement - Lieslätter				x					
	Komplement - Efterbete				x					
	Komplement - Höhantering				x					
	Komplement - Lövtäkt				x					
	Komplement - Bränning				x					
	Komplement - Svårtillgängliga platser				x					
	Fäbodrar				x					
	Restaurering av betesmarker och slåtterängar				x					
	Vallodling				x					
	Skötsel av våtmarker och dammar				x					
	Minskat kväveläckage				x					
	Skyddszoner				x					
	Hotade husdjursraser				x					
10.2	Projektstöd till lantrasföreningar				x					
11	Ekologisk produktion	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
11.1	Omställning till ekologisk produktion				x					
11.2	Ersättning för ekologisk produktion				x					
13	Kompensationsstöd				x					
14	Djurvälfärdersättningar	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
	Extra djuromsorg för suggor			x						
	Extra djuromsorg för får			x						
	Utökad klövhälsovård för mjölkkor			x						
16	Samarbete	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
16.1	Stöd för att bilda innovationsgrupper och för innovationsprojekt inom Europeiska innovationspartnerskapet, EIP	x		x	x	x	x			
16.2	Stöd till utveckling inom jordbruk-, livsmedel och skog samt pilotprojekt	x		x	x	x	x	x	x	x
16.4	Stöd till samarbeten mellan aktörer inom jordbruk samt inom livsmedelskedjan			x						
16.5	Stöd till samarbeten inom miljö	x			x				x	
16.9	Stöd till samarbeten som främjar diversifiering och information om miljö och mat			x	x			x		
19	Lokalt ledd utveckling	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
19.1	Förberedande stöd för lokalt ledd utveckling								x	
19.2	Stöd till genomförande av lokala utvecklingsstrategier								x	
19.3	Stöd till samsarbetsåtgärder inom lokalt ledd utveckling								x	
19.4	Löpande kostnader och ledning								x	

2.3.1. Landsbygdsprogrammets landsbyggsdefinition

Landsbyggsdefinitionen i landsbygdsprogrammet består av fyra huvuddelar; jordbruksföretag, mindre tätorter, regionala undantag samt särskild definition för lokalt ledd utveckling. Under vissa omständigheter kan enskilda åtgärder tillämpa en annan definition.

Ingen geografisk avgränsning kommer att tillämpas för de insatser som har anknytning till jordbruksföretag, jordbruksverksamhet, skogsbruksverksamhet, målen för miljö- och klimatvänligt jordbruk eller för investeringar i bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter även om stödmottagaren är lokaliserad i en tätort.

För övriga åtgärder, delåtgärder eller typer av insatser med undantag för lokalt ledd utveckling, definieras landsbygd som områden utanför tätorter med mer än 3 000 invånare enligt SCB:s befolkningsstatistik för år 2015. I de fall där stödmottagaren (projektägaren) är lokaliserad till en tätort med mer än 3 000 invånare ska projektets mervärde och nytta direkt

tillfalla landsbygdsområdet. Insatser ska kunna genomföras även i större tätorter om projektet tillför mervärden till landsbygdsområden.

Förekomsten av tätorter i ett annars glest befolkat område kan vara viktiga stöddepunkter i genomförandet av programmet. Av denna anledning bör berörda myndigheter som handlägger stöd som riktas till de län där befolkningstätheten är lägre än medelvärdet för riket (22,9 invånare per kvadratkilometer) ges möjlighet att nyansera och utveckla den ovan bestämda huvudregeln. Detta kan göras genom att större tätorter räknas in i tillämpningsområdet för dessa län.

2.3.1.1. Länsstyrelsens landsbyggsdefinition

Länsstyrelsen i Stockholm kommer att arbeta efter den nationella definitionen av landsbygd enligt ovan.

2.3.2. Länsstyrelsens definition på fäbod

I Stockholms län finns inte några godkända fäbodanläggningar för miljöersättningen fäbod.

2.4. Åtgärder och prioriteringar i havs- och fiskeriprogrammet

Det svenska havs- och fiskeriprogrammet är uppdelat i 6 prioriterade områden och 16 fokusområden. Följande prioriteringar och fokusområden finns inom programmet.

1. Främja ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) minskad påverkan av havsmiljön, bland annat genom att oönskade fångster så långt som möjligt undviks och minskas
- b) skyddad och återställd biologisk mångfald i vattenmiljöer och i de akvatiska ekosystemen
- c) säkerställd balans mellan fiskekapaciteten och tillgängliga fiskemöjligheter
- d) ökad konkurrenskraft och lönsamhet för företag inom fisket, bland annat för det småskaliga kustfisket, samt förbättrad säkerhets- och arbetsförhållandena
- e) stärkt teknisk utveckling och innovation, här ingår ökad energieffektivitet och kunskapsöverföring.
- f) utvecklad yrkesutbildning, nya yrkeskunskaper och livslångt lärande.

2. Främja ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat vattenbruk genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) stärkt teknisk utveckling, innovation och kunskapsöverföring
- b) stärkt konkurrenskraft och ökad lönsamhet för vattenbruket, här ingår förbättrad säkerhet och förbättrade arbetsförhållanden, särskilt för små och medelstora företag
- c) skyddad och återställd biologisk mångfalden i vattenmiljöer samt förbättrade ekosystem som är anslutna till vattenbruket samt främja ett resurseffektivt vattenbruk
- d) ett vattenbruk som kan säkerställa en hög nivå av miljöskydd, främja djurhälsa och välbefinnande samt folkhälsa och allmän säkerhet
- e) utvecklad yrkesutbildning, nya yrkeskunskaper och livslångt lärande.

3. Främja genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) förbättrade vetenskapliga rön som fler kan ta del av samt förbättrad insamling och hantering av data
- b) bättre övervakning, kontroll och tillsyn, förbättrad institutionell kapacitet och en effektiv offentlig förvaltning utan att den administrativa bördan ökar

4. Öka sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen genom att sträva efter följande specifika mål:

- ekonomisk tillväxt
- social delaktighet
- ökad sysselsättning genom att fler går att anställa och arbetskraftsrörligheten i de kust- och inlandssamhällen som är beroende av fiske och vattenbruk ökar, här ingår

diversifiering av verksamheten inom fisket och inom andra sektorer av den maritima ekonomin

5. Främja saluföring och beredning genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) bättre organisation av marknaderna för fiskeri- och vattenbruksprodukter
- b) fler investeringar i berednings- och saluföringssektorena.

6. Främja genomförandet av den integrerade havspolitikerna.

Här ser du de åtgärder som finns i havs- och fiskeriprogrammet och hur dessa ska bidra till de olika fokusområdena.

Artikel ¹	Specifikt mål	Åtgärd
38, 44.1c	1a	Investeringar inom fiske
37	1a	Utveckling av bevarandeåtgärder och regionalt samarbete
39, 44.1c	1a	Nya tekniska lösningar inom fiske
39, 44.1c	1a	Nya former av förvaltning och organisation inom fiske
40.1a	1a	Samla in förlorade fiskeredskap eller marint skräp
40.1b, c, i, 44.6a-b	1b	Bevarandeprojekt för att återställa akvatisk mångfald
40.1d-g, 44.6a	1b	Bevarandeprojekt för skyddade områden
36	1c	System för tilldelning av fiskemöjligheter
42, 44.1e	1d	Investeringar som höjer kvalitet och mervärde på vildfångad fisk
43.1, 44.1f	1d	Fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar - förbättrad infrastruktur
43.2	1a	Fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar - anpassning till landningsskyldigheten
30, 44.4	1d	Diversifiering inom fiske
26, 44.3	1e	Utveckling av produkter och processer inom fiske
28, 44.3	1e	Partnerskap mellan forskare och fiskare
29.1-2, 44.1a	1f	Kompetensutveckling och informationsinsatser inom fiske
47	2a	Innovationsprojekt inom vattenbruk
48.1a, d, g-h	2b	Produktiva investeringar i vattenbruk
48.1e, j	2c	Miljöinvesteringar i vattenbruk
52	2b	Startstöd för hållbara vattenbruksföretag
51.1a	2c	Kommunal planering av vattenbruk
56.1a-b	2d	Djurs hälsa och välbefinnande

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 508/2014 om Europeiska havs- och fiskerifonden

50	2e	Kompetensutveckling och informationsinsatser inom vattenbruk
77	3a	Datainsamling
76	3b	Kontroll och tillsyn av fiske - stöd till ansvarsmyndigheter
76	3b	Kontroll och tillsyn av fiske - stöd till privata aktörer
63	4	Genomförande av lokala utvecklingsstrategier – lokalt ledd utveckling
64	4	Samarbetsåtgärder – lokalt ledd utveckling
62.1a	4	Förberedande stöd – lokalt ledd utveckling
62.1d	4	Löpande kostnader och ledning – lokalt ledd utveckling
68.1a	5a	Bilda producent- eller branschorganisationer
68.1b-e	5a	Saluföringsåtgärder
66	5a	Produktions- och saluföringsplaner
69.1c-d,f	5b	Beredning av fiskeri- och vattenbruksprodukter
80.1b	6a	Skydd av havsmiljön
80.1c	6a	Öka kunskapen om havsmiljön

Det är Jordbruksverket, länsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten som handlägger de olika åtgärderna. Följande åtgärder handlägger länsstyrelsen:

- investeringar inom fiske
- investeringar som höjer kvalitet och mervärde på vildfångad fisk
- fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar - förbättrad infrastruktur
- fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar - anpassning till landningsskyldigheten
- diversifiering inom fiske
- produktiva investeringar i vattenbruk
- miljöinvesteringar i vattenbruk
- startstöd för hållbara vattenbruksföretag
- beredning av fiskeri- och vattenbruksprodukter

Det finns mer information om respektive åtgärd i den nationella handlingsplanen för havs- och fiskeriprogrammet. Här finns också information om budget. Handlingsplanen kommer att finnas på Jordbruksverkets webbplats.

3. Partnerskapet

3.1. Partnerskapets utformning

Länsstyrelsen arbetade redan under programperioden 2007 – 2013 med partnerskapet för landsbygdsprogrammet utifrån en förankrande roll. Länsstyrelsen vill utveckla samverkan och än mer involvera partnerskapet i genomförande av landsbygdsprogrammet samt hitta synergier genom ett gemensamt partnerskap för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet.

Partnerskapets deltagare kan kategoriseras inom följande områden:

- Offentliga aktörer inom landsbygdsutveckling
- Näringslivet
- Intresseorganisationer och paraplyorganisationer inklusive företrädare för miljö- och klimatarbete, samt de som arbetar för social delaktighet, jämställdhet och icke-diskriminering.
- Representanter för tidigare LAG- och FOG-områden
- Universitets- och forskningsinstitut

De aktörer som har bjudits in att delta i partnerskapet i Stockholms län omfattar:

- Agroax
- Bondens mat i Uppland
- Botkyrka kommun
- Coompanion
- Ekerö kommun
- Ekologiska lantbrukarna Uppland
- Fiskefrämjandet Stockholms Skärgård
- Friluftsförbundet Mälardalen
- Företagarna Stockholms län
- Haninge kommun
- Hela Sverige ska leva
- Hushållningssällskapet
- Lantbrukarnas Riksförbund Mälardalen
- Lantbrukarnas Riksförbund Ungdom
- Leader Kustlinjen
- Leader Mälardalen
- Leader Stockholmsbygd
- Leader Södermanland
- Leader Upplandsbygd
- Mälarens fiskareförbund
- Naturskyddsföreningen
- Norrtälje kommun
- Norrtälje naturvårdsstiftelse
- Nykvarn kommun

- Nynäshamn kommun
- RISE AB – Research Institutes of Sweden AB
- Sigtuna kommun
- SIOS – Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige
- Skogsstyrelsen, Stockholms distrikt
- Skärgårdens intresseföreningars kontaktorganisation
- Skärgårdsstiftelsen
- SLU Aqua, Sötvattenslaboratoriet i Drottningholm
- Sportfiskarna
- STF – Svenska turistföreningen
- Stockholms idrottsförbund
- Stockholms läns fiskareförbund
- Sveriges Organiserade Fiskeguider
- Södertälje kommun
- TRF – Tillväxt och regionplaneförvaltningen
- Upplands-Bro kommun
- Vallentuna kommun
- Vaxholm kommun
- Värmdö kommun
- Österåker kommun
- Östra Svealands fiskevattenägareförbund

Med ambitionen att få en överlappande representation i strukturfondspartnerskapet med landsbygds- och havs- och fiskeriprogrammets partnerskap, förs diskussioner med tillväxtansvariga i Stockholms län.

Ur ett jämställdhetsperspektiv har Länsstyrelsen arbetat med representationen inom partnerskapet och eftersträvat en jämn könsfördelning. Länsstyrelsen interna jämställdhetskompetens är även engagerad i uppdraget för att kvalitetssäkra arbetet med att ta fram handlingsplanen. Genom en jämn könsfördelning får vi ett bredare underlag med fler preferenser och perspektiv att ta intryck av i arbetet med programmen. Att arbeta för jämställdhet i programmen är en viktig del i strävan mot målet om en hållbar utveckling på landsbygden.

3.2. Partnerskapets roll

Det övergripande målet med partnerskapet är att deltagarna i partnerskapet ska bidra till en hållbar, smart och inkluderande tillväxt och utveckling av landsbygden i Stockholms län. Partnerskapet arbetar tillsammans med länsstyrelsen för att utforma och genomföra den regionala handlingsplanen för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. Arbetet kommer att pågå under hela programperioden 2014 – 2020. De olika delar som partnerskapet kommer att involveras i är bland annat förberedelse och framtagande av den regionala handlingsplanen, genomförande och utvärdering av planen samt den årliga revisionen av planen.

Det nätverk som partnerskapet har tillgång till är avgörande för att informationen om programmen ska nå de målgrupper som kan bidra till att uppfylla landsbygdsprogrammets och havs- och fiskeriprogrammets mål. Målen i programmen uppnås genom aktivt deltagande och ett kontinuerligt kunskapsutbyte.

För att få en aktualiserad helhetsbild av utvecklingen i länet, är det viktigt att deltagarna i partnerskapet delar med sig av sin kunskap och informerar om skeenden inom organisationernas områden.

Därför är det viktigt att varje deltagare i partnerskapet:

- har ett tydligt mandat att föra sin organisations talan i de frågor som behandlas i partnerskapet
- tar ansvar för att sprida information om programmets möjligheter till sina nätverk
- tar ansvar för att den organisation man representerar bidrar med skriftliga synpunkter på förslag på ändringar vid remissomgångar och liknande.

4. Gemensamt för prioriteringar, urvalskriterier, mål och hantering av beslut i landsbygdsprogrammet

Alla stöd i landsbygdsprogrammet ska bidra till EU:s prioriteringar i programmet. I kapitel 5 till och med 10 visas de övergripande prioriteringarna för de projekt- och företagsstöd samt de miljöinvesteringar som länsstyrelsen ska handlägga. Här visas också de regionala prioriteringar som görs utifrån den SWOT-analys som finns i bilaga 1.

För att välja ut de ansökningar som effektivast leder till programmets prioriteringar finns det urvalskriterier. De nationella urvalskriterierna är samma i hela landet. De regionala urvalskriterierna har länsstyrelsen tagit fram med hjälp av sitt partnerskap. Urvalskriterierna speglar prioriteringarna i länet och bygger på SWOT-analysen.

Det finns inte några urvalskriterier som utgår från diskrimineringsgrunderna kön, ålder, etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning med mera. Det beror på att kriterier inom det här området riskerar att hamna i konflikt med lagstiftning och rättspraxis.

Vi kommer att ta hänsyn till jämställdhet genom att jämställdhetsintegrera handlingsplanen. Arbetet kommer att ske successivt under programperioden. För att kunna följa upp och utvärdera programmen ur ett jämställdhetsperspektiv, kommer den statistik som Länsstyrelsen tar fram att vara könsuppdelad. Könsuppdelad statistik är grundläggande för att vi ska kunna göra könskonsekvensanalyser. Vi kommer även behöva jobba med t.ex. checklistor och mer utvecklade analysinstrument för att tydliggöra jämställdhetsperspektivet i vårt arbete.

I vissa fall går det att använda sig av åtskillnad mellan ansökningar för att öka jämställdheten och att motverka diskriminering. Det kan ske när två ansökningar har lika många poäng när de har gått igenom urvalskriterierna. Då kan vi använda oss av det som kallas för underrepresenterad grupp. Under rubrik 4.1.4 Rangordning av ansökningar med lika många poäng har vi skrivit in de insatsområden där vi ska använda oss av underrepresenterad grupp.

4.1. Urvalskriterier

Urvalskriterierna avgör hur en ansökan prioriteras.

4.1.1. Poängsättning

För varje urvalskriterium finns det poängsättningar. Om det står plustecken för poängsättningen betyder det att den poängsättningen kan räknas tillsammans med andra. Om det inte finns något plustecken räknas enbart den högsta poängnivån som uppfylls. Det totala antalet poäng är alltid mellan 0 och 5 poäng, vilket gör att eventuella poäng över 5 inte räknas.

Alla urvalskriterier och poängsättningar har en bedömningsgrund knuten till sig, dessa finns i handlingsplanens bilagor. Bedömningsgrunderna förklarar hur poängsättningen sker och på vilka grunder ansökan poängsätts.

4.1.2. Viktning

När ett urvalskriterium är färdigbedömt multipliceras poängen med viktningen. Detta leder till att urvalskriterier som bedöms vara viktigare har en större effekt på hur ansökan ska prioriteras

4.1.3. *Krav på poäng avgör om ansökan prioriteras*

För att en ansökan ska prioriteras krävs följande:

- Den viktade summan för urvalskriterier är minst lika hög som minimipoängen som gäller för insatsområdet. Det kan gälla både nationella och regionala urvalskriterier.
- Ansökan måste få poäng i minst två av de angivna urvalskriterierna.

Om båda av dessa krav uppfylls kommer ansökan att prioriteras på det sätt som anges i insatsområdet.

4.1.4. *Rangordning av ansökningar med lika många poäng*

Huvudregeln är att om två ansökningar har lika många poäng rangordnar vi ansökningarna i följande ordning:

1. den ansökan som har högst poäng i högst viktat kriterium
2. den ansökan som kom in först (kronologisk ordning)

4.1.4.1. *Rangordning av ansökningar vid underrepresenterad grupp*

Detta gäller följande insatsområden: Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft inom jordbruks-, trädgårds- och rennäringföretag (4.1/2a), Förädlingsstöd för kort livsmedelskedja och lokala marknader (4.2/3a) och Förädlingsstöd för att skapa nya jobb (4.2/6a).

Om två ansökningar har lika många poäng rangordnar vi ansökningarna i följande ordning:

1. den som söker stöd tillhör en underrepresenterad grupp
2. den ansökan som har högst poäng i högst viktat kriterium
3. den ansökan som kom in först (kronologisk ordning)

4.1.4.2. *Rangordning av ansökningar om stöd till bredband*

Om två ansökningar har lika många poäng rangordnar vi ansökningarna enligt följande:

1. den beräknade anslutningsgraden (faktiskt procenttal)
2. den ansökan som har flest antal möjliga anslutningar
3. den ansökan som kom in först (kronologisk ordning)

4.2. Indikatorer och målvärden

För att kunna följa hur det går med landsbygdsprogrammet finns det obligatoriska indikatorer som EU har tagit fram för varje insatsområde. Målvärdena har beräknats av Jordbruksverket utifrån bland annat tidigare erfarenheter. Målvärdena har sedan fördelats enligt samma fördelningsnycklar som budgeten. EU:s indikatorer med målvärden samt budget, finns i bilaga 2 Budget och mål.

Miljöinvesteringar inom delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc

I bilaga 2 har budget och målvärde för följande fyra miljöinvesteringar inom delåtgärd 7.6 fokusområdena 4abc slagits samman, i en gemensam budget och ett gemensamt målvärde:

- anlägga våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet
- anlägga våtmarker och dammar för biologisk mångfald
- miljöinvesteringar – förbättrad vattenkvalitet
- anlägga tvåstegdiken

Reglerbar dränering

För miljöinvesteringen reglerbar dränering har pengarna inte fördelats utan pengarna kan avropas från Jordbruksverket. Den totala budgeten för stödet är 5 miljoner kronor. Det finns ett mål Antal insatser som fått stöd, med målvärde 15 stycken.

Investeringsstöd till gödselbaserad biogas

För investeringsstöd till gödselbaserad biogas har pengarna inte fördelats utan pengarna kan avropas från Jordbruksverket. Den totala budgeten för stödet är 279,3 miljoner kronor. Det finns två mål Antal djurenheter, med målvärde 46 000 stycken samt Total investering, med målvärde 698,3 miljoner kronor.

4.3. Beslutsomgångar och utlysningar

För att uppnå största möjliga effekt och måluppfyllelse använder sig Länsstyrelsen av beslutsomgångar. Ansökningar inkomna under 2022 handläggs i beslutsomgångar för de åtgärder som har det. I de fall vi inte använder oss av beslutsomgångar framgår det under respektive åtgärd.

Innan en ansökan kan få beslut om stöd måste den elektroniska ansökan vara komplett enligt ansökningsanvisningen. Ansökningar tas emot, handläggs och kompletteras löpande och kommer att beslutas vid separata beslutstillfällen. En ansökan är komplett när alla uppgifter och bilagor som efterfrågas via e-ansökan och kompletteringsförfrågan har skickats in till Länsstyrelsen.

Utöver de fasta beslutsomgångarna, kommer vi vid behov att avsätta pengar för utlysning. Det sker om Länsstyrelsen under programperioden bedömer att vissa mål för programmet riskerar att inte uppnås. Behovet av utlysning kan även uppstå vid väldigt högt eller lågt söktryck.

Sista ansökningsdatum, beslutstillfällen och information om eventuella utlysningar finns på vår webbplats, <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm>.

4.3.1. När pengarna i en beslutsomgång inte räcker

Ansökningar som uppfyller alla villkor men som inte ryms inom budgeten för en beslutsomgång för vi över till nästa beslutsomgång om den som söker stöd vill det. Vi för över en ansökan högst en gång därefter avslås ansökan.

4.3.2. *När pengarna i en beslutsomgång eller en utlysning inte räcker till hela sista ansökan*

Om pengarna i beslutsomgången inte räcker till hela sista ansökan kommer ansökan ändå att beviljas i sin helhet under förutsättning att 50 procent av det beviljade stödbeloppet täcks av beslutsomgångens budget.

Nästa beslutsomgångs budget kommer då att minska med det överskridande beloppet.

4.3.3. *När det blir pengar över i en beslutsomgång eller en utlysning*

Eventuella pengar som inte används i en beslutsomgång för vi över till nästa beslutsomgång.

4.3.4. *När pengarna i budgeten för ett insatsområde inte räcker till hela sista ansökan.*

När budgeten för ett insatsområde är slut och pengarna inte räcker till hela sista ärendet sänks stödsatsen för det ärende som rangordnas högst av de ärenden som inte ryms inom budgeten. Detta gäller för alla åtgärder inom insatsområdet. Stödsatsen sänks till 20 % som lägst.

5. **(Åtgärd 1 och 2) Kompetensutveckling och rådgivning**

Syftet med kompetensutvecklingen och rådgivningen är att öka kompetensen hos verksamma på landsbygden och därmed även öka effektiviteten och förbättra måluppfyllelsen för övriga åtgärder i landsbygdsprogrammet. I sin helhet ska de två åtgärderna bidra till en hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling av landsbygden.

Det finns flera myndigheter som handlägger stöd inom kompetensutveckling och rådgivning. Det är länsstyrelserna, Jordbruksverket, Sametinget, Skogsstyrelsen och Tillväxtverket. Varje myndighet har sin egen handlingsplan. Jordbruksverket är den enda myndigheten som handlägger stöd inom kompetensutveckling och rådgivning inom följande områden: ökad konkurrenskraft, djurvälstånd samt kort livsmedelskedja och lokal marknad.

5.1. **Stöd till kompetensutveckling och rådgivning inom miljö och klimat (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområdena 4abc och 5cd)**

5.1.1. *Övergripande prioriteringar*

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Dessa stöd riktar sig till kompetensutveckling och rådgivning inom miljö och klimat (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområdena 4abc och 5cd) och syftar till att

- återställa, bevara och förbättra den biologiska mångfalden och de europeiska landskapens karaktär (fokusområde 4a)
- förbättra vattenförvaltningen, inklusive hanteringen av gödsel- och växtskyddsmedel (fokusområde 4b)
- förebygga markerosion och förbättra markskötseln (fokusområde 4c)

- effektivisera energianvändningen inom jordbruk och livsmedelsförädling (fokusområde 5b som enligt programmet generellt ingår i fokusområde 5c om förnybar energi)
- minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak (fokusområde 5d).

5.1.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Lantbrukarna är de landsbygdsföretagare som har absolut flest miljökrav på sig samtidigt som det aktiva brukandet av markerna bidrar till ett antal av miljö kvalitetsmålen. Länsstyrelsen ser kunskap och kompetens som mycket viktiga för den enskilda företagarens möjligheter att lyckas. Detta gäller både de ekonomiska och miljö- och klimatmässiga aspekterna.

Rådgivning och kompetensutveckling inom lantbruket syftar bland annat till att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser, minska läckage av växtnäringsämnen, att främja en säker användning av växtskyddsmedel och att stärka den biologiska mångfalden och de kulturmiljöer som är kopplade till odlingslandskapet. Rådgivningen och kompetensutvecklingen blir därmed viktiga verktyg för att nå miljömålen.

Det är viktigt att den enskilda jordbrukaren får möjlighet till platsanpassad rådgivning och annan kompetensutveckling, så att det blir enklare att prioritera åtgärderna som ger de största miljöeffekterna först. Det är även av stor vikt att den enskilda jordbrukaren får respons på vad som redan görs bra och därmed bidrar positivt till att uppfylla miljö kvalitetsmålen.

5.1.2.1. Ett rikt odlingslandskap (fokusområde 4a)

Ett livskraftigt jord- och skogsbruk är en förutsättning för såväl bibehållen biologisk mångfald som ett rikt odlingslandskap. Animalieproduktion med betesdrift är en viktig hörnsten och det finns flera oroande trender vad gäller att behålla antalet betesdjur och utvecklingen av mångfalden på art- och landskapsnivå. Konflikter mellan animalieproduktion och tät bebyggelse och bristande lönsamhet leder till minskning av djurhållande gårdar och till brist på betesdjur till betesmarkerna. Antalet mjölkbesättningar minskar i länet liksom antalet nötkreatur för köttproduktion. Samtidigt ökar antalet får om än till stor del småskaligt.

Viktiga områden för kompetensutveckling och rådgivning är till exempel restaurering och skötsel av betesmarker och slåtterängar. Rådgivning och kompetensutveckling kring skötsel och restaurering av alléer, överloppsbyggnader och andra element med natur- och kulturhistoriska värden kan även bli aktuella. Eftersom aktivt brukande av jordbruksmarken är helt avgörande för ett rikt odlingslandskap skulle även aktiviteter med fokus på möjligheterna kring nya ägandeformer och arrendemöjligheter kunna vara ett hjälpmedel för att öka brukandet av markerna i länet.

För att återställa, bevara och förbättra den biologiska mångfalden i och i anslutning till åkermark kommer Länsstyrelsen satsa på aktiviteter som uppmuntrar till diversifierad växtföljd i slättbygd samt odling av bevarandevärda växtsorter. Kulturhistoriska spår i landskapet liksom småbiotoper, brynzoner mellan skog och jordbrukslandskap samt byggnader och värdefulla träd behöver uppmärksammas för att stimulera till fortsatt skötsel.

Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder (fokusområde 4a)

Målet är att höja kunskapen om olika skötselmetoder i områden där brist på betesdjur är en sannolik orsak till att marker riskerar utebliven skötsel. För att kunna bevara och utveckla ängs- och betesmarker samtidigt som antalet betande djur minskar kan det

krävas olika typer av skötselmetoder. Det kan handla om mer extensivt bete, att betesdjuren flyttas från vall till naturbete, kompletterande skötsel som bränning och slåtter, olika skötselmetoder över tid (till exempel att marken betas vartannat år och slås vartannat), alternativa metoder och teknik för slåtter med mera. I arbetet ingår även att skapa lokala nätverk mellan olika aktörer som kan ha nytta av att samarbeta med varandra, till exempel djurhållare, fastighetsägare utan djur och maskinstallar.

5.1.2.2. Greppa Näringen (fokusområdena 4bc och 5cd)

Stockholms län har mycket stora problem med övergödning av kust, sjöar och vattendrag. I många avrinningsområden står jordbruket för en betydande del av närsaltbelastningen.

Länsstyrelsen samarbetar inom myndigheten och kommer fortsätta det dialogbaserade arbetet i prioriterade avrinningsområden. Detta arbete sker i nära samarbete med LRF Mälardalen, företrädare för LRF:s kommungrupper, tjänstemän och politiker från kommuner samt tjänstemän från olika sakområden på Länsstyrelsen. Aktiviteterna kommer att anordnas utifrån de olika avrinningsområdenas specifika behov. Det är viktigt att få till platsanpassade åtgärder för lantbruken i de prioriterade avrinningsområdena.

Rådgivning är ett sätt att öka kunskapen om effektivt utnyttjande av växtnäringsämnen och säker hantering av växtskyddsmedel. En stor del av detta kommer erbjudas inom projektet Greppa Näringen. Kompetensutvecklingsinsatser kan också vara inriktade på åtgärder för att fånga upp näringsämnen som lämnat åkern, genom till exempel anläggande av skyddszoner, våtmarker, fosfordammar eller tvåstegsdiken.

En god markstruktur har stor betydelse för att behålla markens förmåga att hålla vatten och är en ovärderlig resurs för att minska bland annat utlakning av växtnäring och växtskyddsmedel. Anpassning av produktionssystem och odlingsteknik med användning av tekniska innovationer i jord- och trädgårdsbruket bör kunna bidra till god markstruktur men också till att minska jordbrukets bidrag till övergödningen.

Länsstyrelsen kommer fortsätta utveckla samarbetet inom myndigheten och med andra aktörer. Rådgivning inom Greppa Näringen är ett viktigt verktyg. Inom fokusområdet prioriteras exempelvis kompetensutveckling om dränering och markpackning och rådgivning om lämpligheten att strukturkalka.

Enligt länets "Klimat- och energistrategi" som antogs 2013 är målet att minska utsläppen av växthusgaser med 19 procent till år 2020 jämfört med 2005. Jordbrukets utsläpp av växthusgaser kommer framförallt från markbearbetning och djurproduktion. Rådgivning inriktad på att minska utsläppen kan röra lagring och spridning av stallgödsel eller anpassad utfodring inom mjölk och nötköttproduktion. En del av dessa behov fångas upp inom projektet Greppa Näringen.

5.1.2.3. Ekologisk produktion (fokusområde 4c)

I och med det nationella miljö kvalitetsmålsarbetet är den ekologiska produktionen prioriterad i länet. Det regionala målet är bland annat att andelen ekologiskt odlad mark ökar från dagens cirka 16 procent till åtminstone det nationella målet på 20 procent.

Efterfrågan på ekologiska produkter har ökat och målet med kompetensutvecklingen och rådgivningen är att fler lokalt producerade ekologiska produkter ska komma ut på marknaden. I länet finns en stor marknad med köpstarka och medvetna konsumenter som både efterfrågar

ekologiska och närodjade produkter. Länsstyrelsen vill genom rådgivning och kompetensutveckling stimulera till ökad omläggning och till nyetablering för att möta den ökade efterfrågan.

Rådgivningen och kompetensutvecklingen behövs också för att stärka befintliga företag inom ekologisk produktion, så att de blir mer konkurrenskraftiga och nya produktionsmetoder kan utvecklas. Aktiviteterna kan också stimulera till ökad samverkan mellan producenter med målet att fler ekologiska produkter ska nå marknaden.

5.1.3. Upphandling, utlysning och länsstyrelsens eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning

Länsstyrelsen kommer under 2022 att anordna kompetensutveckling och rådgivning till viss del i egen regi och genom upphandling samt avrop från tidigare upphandling. Upphandling av kompetensutveckling och rådgivning kommer att genomföras så att aktiviteterna i så stor utsträckning som möjligt bidrar till att uppfylla målen för aktuella fokusområden. Genom länets SWOT-analys, som gemensamt tagits fram med partnerskapet, har Länsstyrelsen tagit fram länets regionala prioriteringar. Dessa prioriteringar speglar länets strategiska behov och kommer därför att styra vad som ska upphandlas inom området.

Inom vissa områden kan det behövas en fördjupad behovsanalys inför upphandlingen för att säkerställa den önskade målstyrningen. Tidigare projekt har visat att det krävs samordning och uppföljning från Länsstyrelsens sida för att insatserna ska bli målstyrda och rådgivningen ska nå ut till de som behöver den som mest.

5.1.3.1. Ett rikt odlingslandskap (fokusområde 4a)

Upphandlingar under 2022

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att förlänga avtal för kompetensutveckling om överloppsbyggnader, hästar på naturbetesmarker, odling av bevarandevärda växtsorter, skötsel av värdefulla träd, samt skötsel och restaurering av betesmarker, ängar, småbiotoper och brynzoner.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2022

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att förlänga avtal för rådgivning inom samma kompetensområden som ovan (se 1.1)

Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder (fokusområde 4a)

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2022. Vid behov kan vi komma att direktupphandla expertmedverkan.

Utllysningar under 2022

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2022.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2022.

Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder (fokusområde 4a)

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2022.

Länsstyrelsens eget arbete under 2022

Kompetensutveckling (1.1)

Utöver administration, upphandling, uppföljning och målstyrning av upphandlade aktiviteter, planerar vi inte något eget arbete under 2022.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att avsluta projektet under 2022. De nya medlen till demonstrationer och information har vi istället lagt in under ” Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder” (fokusområde 4a).

Rådgivning (2.1)

Utöver administration, upphandling, uppföljning och målstyrning av upphandlade aktiviteter, planerar vi inte något eget arbete under 2022. Vid behov kan vi göra enstaka rådgivningar. Länsstyrelsen har bred kompetens, kunskap och erfarenhet om de regionala förhållandena och om de övergripande behoven i länet, vilket är viktigt för att få kontinuitet och en god måluppfyllelse inom området. Kopplingen mellan enskild rådgivning, kompetensutvecklingen och miljöersättningarna ger synergieffekter och ökar miljönyttan av landsbygdsprogrammets olika insatser.

Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder (fokusområde 4a)

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att göra eget arbete under 2022. Aktiviteterna ska syfta till att öka andelen skötta betesmarker och slåtterängar i länet, med särskilt fokus på marker med höga biologiska värden. Att antalet betesdjur bibehålls eller ökar är väsentligt för att uppnå miljömålet Ett rikt odlingslandskap.

Om det blir torka eller annat extremväder som försvårar djurhållningen, så kommer vi att inrikta insatserna på att undvika foderbrist för djurägarna i länet, till exempel genom samverkansträffar och informationsspridning. Betesförmedlingen som drivs i egen regi är ett verktyg både för att hitta betesdjur till naturreservat och värdefulla marker samt för att underlätta för djurägare att hålla fler betesdjur.

Vi planerar att ta fram tre nummer av Länsstyrelsens informationsskrift till lantbrukare och landsbygdsföretagare, Landsbygd i centrum som skickas ut i tryckt form samt i elektroniska nyhetsbrev. Tryckeritjänster avropas och i övrigt ser Länsstyrelsen stora samordningsvinster med att löpande kunna informera om aktuella ämnen som är kopplade till ett rikt odlingslandskap. I enlighet med de behov, mål och möjligheter som finns i länet vill vi ta fram inspirerande artiklar och förmedla kunskaper från utvalda gruppaktiviteter. Att upphandla texter till enskilda artiklar skulle kosta betydligt mer då arbete med

kravspecifikation och avtal tillkommer. Där Länsstyrelsens personal inte har rätt kunskap kan anlita av annan författare bli aktuellt.

Länsstyrelsen anser att det är mest resurseffektivt att i samband med genomförandet av aktiviteterna ha möjligheten att nå ut med information och inbjudningar till målgruppen i stort. Även mobiliseringsarbetet i ett större perspektiv med möjligheten att knyta ihop inbjudningarna med information om övriga möjligheter inom landsbygdsprogrammet har varit framgångsrikt under förra programperioden för att styra mot de uppsatta målen.

5.1.3.2. Greppa Näringen (fokusområdena 4bc och 5cd)

Upphandlingar under 2022

Kompetensutveckling (1.1)

Vi kommer att avropa från den upphandling som blev klar under hösten 2019.

Upphandlingen är expertmedeverkan inom kompetensutveckling som följer Greppa Näringens moduler. Aktiviteterna kommer fokusera på att öka kunskapen om effektivt utnyttjande av växtnäringsämnen och säker hantering av växtskyddsmedel samt att fånga upp näringsämnen som lämnat åkern, genom till exempel anläggande av skyddszoner, våtmarker, markstruktur, fosfordammar eller tvåstegsdiken.

Även aktiviteter som kan inspirera till att minska jordbrukets klimatpåverkan, klimatanpassning, energihushållning och vattenhushållning i jordbrukslandskapet kan komma att ingå.

Aktiviteter riktade mot hästverksamhet kan komma att ordnas, främst efter det att den nya hästmodulen inom Greppa Näringen lanserats. Om inte rätt kompetens finns hos upphandlade experter kan direktupphandlingar komma att genomföras.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2022.

Rådgivning (2.1)

Vi kommer att avropa rådgivning under 2022 från den gemensamma DISEN.. DIS står för ett Dynamiskt inköpssystem som lanserades i samarbete med länsstyrelserna i Södermanland, Örebro, Västmanland, Gävleborg och Dalarna under 2020.

Utlysningar under 2022

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2022.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2022.

Länsstyrelsens eget arbete under 2022

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att göra eget arbete under 2022. Delar av kompetensutvecklingen behöver anpassas till målgruppen lokalt och Länsstyrelsen har med sina andra sakområden en god överblick över behoven i länet. Vi kommer att avropa expertmedverkan från den upphandling

som blev klar hösten 2019 för att genomföra aktiviteterna. Arbetet kan ske i egen regi och vid behov tillsammans med upphandlad experter.

Aktiviteterna kommer fokusera på att öka kunskapen om effektivt utnyttjande av växtnäringssämnen och säker hantering av växtskyddsmedel samt att fånga upp näringsämnen som lämnat åkern, genom till exempel anläggande av skyddszoner, våtmarker, markstruktur, fosfordammar eller tvåstegsdiken. Även aktiviteter som kan inspirera till att minska jordbrukets klimatpåverkan och energihushållning kommer ingå, liksom vikten av vattenhushållning i jordbrukslandskapet. Aktiviteterna syftar dels till att minska miljöpåverkan men också att de gynna företagens lönsamhet samt planering och anpassning för framtida förändringar. Länsstyrelsen har en lång tradition av dialogbaserat arbete i prioriterade avrinningsområden samt ett nära samarbete med kollegor inom vattenförvaltningen. Länsstyrelsen ser stora fördelar med att aktiviteterna kan sättas i ett sammanhang med andra aktiviteter som sker i prioriterade områden så att synergieffekter uppnås. Expertmedverkan direktupphandlas enligt ovanstående.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att göra eget arbete under 2022. Vi planerar att ta fram tre nummer av Länsstyrelsens informationskrift till lantbrukare och landsbygdsföretagare, Landsbygd i Centrum som skickas ut i tryckt form samt i elektroniska nyhetsbrev. Här kan artiklar om ämnen som rör Greppa Näringens område tas fram och publiceras.

Tryckeritjänster avropas och i övrigt ser Länsstyrelsen stora samordningsvinster med att löpande kunna informera om aktuella ämnen som är kopplade till begränsad klimatpåverkan, giftfri miljö och ingen övergödning. I enlighet med de behov, mål och möjligheter som finns i länet vill vi ta fram inspirerande artiklar och förmedla kunskaper från utvalda gruppaktiviteter. Att upphandla texter till enskilda artiklar skulle kosta betydligt mer då arbete med kravspecifikation och avtal tillkommer. Där Länsstyrelsens personal inte har rätt kunskap kan anlita av annan författare bli aktuellt.

Länsstyrelsen anser att det är mest resurseffektivt att i samband med genomförandet av aktiviteterna ha möjligheten att nå ut med information och inbjudningar till målgruppen i stort. Även mobiliseringsarbetet i ett större perspektiv med möjligheten att knyta ihop inbjudningarna med information om övriga möjligheter inom Landsbygdsprogrammet har varit framgångsrikt under förra programperioden för att styra mot de uppsatta målen.

Rådgivning (2.1)

Utöver projektadministration, upphandling, avrop från upphandling, uppföljning, målstyrning av upphandlade aktiviteter och information om möjlighet till rådgivningen, planerar vi inte något eget arbete under 2022.

5.1.3.3. Ekologisk produktion (fokusområde 4c)

Upphandlingar under 2022

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att avropa aktiviteter från genomförd upphandling 2019. Det gäller för samtliga områden, dvs inom ekologisk växtodling och mjölk-, nöt-, lammproduktion i länet, samt för

specialproduktionsgrenar som frukt och bär, grönsaker och potatis, samt fjäderfäproduktion i Mälars-Hjälmar-regionen under 2022.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar inte någon upphandling under 2022.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att avropa rådgivning efter genomförd upphandling 2019. Det gäller för samtliga områden, dvs inom ekologisk växtodling och mjölk-, nöt-, lammproduktion i länet, samt för specialproduktionsgrenar som frukt och bär, grönsaker och potatis, samt fjäderfäproduktion i Mälars-Hjälmar-regionen under 2022.

Utlysningar under 2021

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2022.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2022.

Länsstyrelsens eget arbete under 2022

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att göra eget arbete under 2022. Länsstyrelsen har möjlighet att avropa expertmedverkan och själva aktivt hjälpa till att arrangera aktiviteter. Länsstyrelsen planerar att aktivt anordna aktiviteter med hjälp av expertmedverkan inom samtliga områden, dvs ekologisk växtodling och mjölk-, nöt-, lammproduktion i länet, samt för specialproduktionsgrenar som frukt och bär, grönsaker och potatis, samt fjäderfäproduktion i Mälars-Hjälmar-regionen under 2022. I övrigt handlar Länsstyrelsens arbete om projektadministration, avrop från upphandling, målstyrning, information om möjlighet till kompetensutveckling samt dialog och uppföljning med upphandlade konsulter.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att göra eget arbete under 2022. Vi planerar att ta fram tre nummer av Länsstyrelsens informationsskrift till lantbrukare och landsbygdsföretagare, Landsbygd i Centrum som skickas ut i tryckt form samt i elektroniska nyhetsbrev.

Tryckeritjänster avropas och i övrigt ser Länsstyrelsen stora samordningsvinster med att löpande kunna informera om aktuella ämnen som är kopplade till ekologisk produktion och marknadens efterfrågan på ekologiska produkter. I enlighet med de behov, mål och möjligheter som finns i länet vill vi ta fram inspirerande artiklar och förmedla kunskaper från utvalda gruppaktiviteter. Att upphandla texter till enskilda artiklar skulle kosta betydligt mer då arbete med kravspecifikation och avtal tillkommer. Där Länsstyrelsens personal inte har rätt kunskap kan anlita av annan författare bli aktuellt.

Länsstyrelsen anser att det är mest resurseffektivt att i samband med genomförandet av aktiviteterna ha möjligheten att nå ut med information och inbjudningar till målgruppen i stort. Även mobiliseringsarbetet i ett större perspektiv med möjligheten att knyta ihop inbjudningarna med information om övriga möjligheter inom Landsbygdsprogrammet har varit framgångsrikt under förra programperioden för att styra mot de uppsatta målen.

Rådgivning (2.1)

Utöver projektadministration, upphandling, avrop från upphandling, uppföljning, målstyrning av upphandlade aktiviteter och information om möjlighet till rådgivningen, planerar vi inte något eget arbete under 2022.

5.1.4. Urvalskriterier

(Delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 fokusområdena 4abc, 5cd)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning. 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning	10
2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för projektet.	3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, <i>eller</i> kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör <i>eller</i> kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet 5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet	10
3. Projektets metod bidrar till kunskapsspridning.	1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ	25
4. Det finns ett identifierat behov av projektet.	1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande. 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande. + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår. +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.	40
5. Projektet har tydliga mål.	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna	15
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

För stöd till kompetensutveckling och rådgivning finns inte några regionala urvalskriterier.

5.1.4.1. Bedömningsgrunder

1. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning.
- 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet
- +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag
- +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning

För innovation inom kompetensutveckling kan man se till vad det är för kunskap som ska förmedlas. Då kan det handla om kunskap om nya produkter, arbetsmetoder eller tjänster. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i den nya kunskapen är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, det vill säga alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen. Hur väl designat projektet är pedagogiskt bedöms i kriteriet om kunskapsspridning.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde på landsbygden.

2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för projektet

- 3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet
- 5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet

Tre poäng ges till nya i branschen för att de ska kunna komma in med stöd av relevant samarbetspartner. Det går även att styrka sina kvalifikationer utöver grundkraven via referenser.

3. Projektets metod bidrar till kunskapsspridning

- 1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen
- 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen
- 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp
- 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler
- +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ

Bedömning görs utifrån hur stor målgrupp som nås av kunskapen och vilka (hur många olika) kanaler som använts. Kunskapsspridning som sker på ett nytt innovativt sätt prioriteras. Exempel kan vara ogräsnyckel som en app i telefonen. Kvaliteteten på eller behovet och värdet av kunskapen som sprids ska inte vägas in här. Det är sättet och metoden som kunskapen sprids på som ska bedömas, vilket är skilt från kriteriet om behovet av projektet, som ska värdera behovet och värdet av kunskapen.

Eftersom den poäng som tilldelas projektet är beroende av hur stor del av målgruppen som nås är det viktigt att definiera vad som avses med begreppet målgrupp. Målgruppsbegreppet återkommer dessutom i kriterium 4 där värdet för målgruppen bidrar till poängsättningen. En målgrupp kan anses vara den totala grupp företagare eller personer som är berörda av eller kan förväntas kunna dra nytta av den kunskap som förmedlas i projektet. För nationella projekt gäller hela landet som område och för regionala aktuell region. I vissa projekt kan det

sannolikt vara av värde att målgruppen definieras men det bör inte i detta sammanhang vara möjligt att erhålla höga poäng genom att definiera en snäv målgrupp inom vilken det är lätt att nå hög måluppfyllelse. Poäng baseras på hur målgruppen är formulerad eller utformad.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande.
- 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande.
- + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår.
- +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen
- + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.

Poäng baseras på hänsyn till behovet av det som projektet förväntas leverera samt hur behovet är analyserat, beskrivet och motiverat i ansökan.

Ordet akut relaterar till att det i praktiken ofta har varit angelägenhetsgraden som varit avgörande för vilka projekt som prioriterats. Om projekt förväntas bidra till att skapa ett stort värde för målgrupp, näring, miljö, klimat eller djurvälstånd ges poäng.

5. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna
- + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med och anpassade efter projektets syfte, innehåll och genomförande. Målen ska vara verifierbara. Målen kan t.ex. utgöras av antal kurstillfällen, antal deltagare, nöjdhetsgrad i en utvärdering eller liknande kopplade till det mer direkta genomförandet av projektet. Om effektmål finns beskrivna och de har en konkret koppling till projektets innehåll och dessutom är möjliga att bedöma ges poäng. Effektmål är vad ett projekt kan förväntas leda till för resultat på lång sikt. Det kan till exempel handla om förändrat beteende, tillämpning av ny teknik eller nytt arbetssätt eller effekter på miljö, lönsamhet, produktivitet eller djurvälståndet.

5.1.4.2. Det här gäller för urval av ansökningar

Den lägsta miniminivån för urvalskriterier är 200 poäng.

5.1.5. Stödnivå

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter.

Inom stöd till kompetensutveckling och stöd till rådgivningstjänster (1.1 och 2.1) ges stöd till stödberättigande utgifter som inte täcks av intäkter som kommer från deltagare.

För stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges maximalt 1 500 euro per rådgivningstillfälle.

Utanför jordbruks- och skogsbrukssektorn begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse². Inom kompetensutveckling och rådgivning gäller inte begränsningen per stödmottagare, utan för den som deltar i kompetensutveckling eller rådgivning. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som man fått under den tiden räknas med.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

5.1.5.1. Avgifter för kompetensutveckling och rådgivning

Mottagaren det vill säga den som deltar i kompetensutvecklingen eller rådgivningen kan i vissa fall betala en avgift.

Kompetensutveckling inom miljö och klimat (delåtgärd 1.1 fokusområdena 4abc, 5cd)

Inget villkor att ta ut deltagaravgift.

Demonstrationer och information, (delåtgärd 1.2 fokusområdena 4abc, 5cd)

Inget villkor att ta in avgifter för demonstrationer och information.

Rådgivning för energieffektivisering (delåtgärd 2.1 fokusområde 5b, som enligt programmet generellt ingår i fokusområde 5c om förnybar energi)

Inget villkor att ta ut deltagaravgift.

---

² Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Övrig miljö- och klimatrådgivning (delåtgärd 2.1, fokusområdena 4abc 5cd)

Inget villkor att ta ut avgift.

5.2. Stöd till kompetensutveckling och rådgivning för att skapa nya jobb (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområde 6a)

5.2.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta stöd riktar sig till kompetensutveckling och rådgivning för att skapa nya jobb (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområden 6a) och syftar till att

- utveckla småföretag och på så sätt få fler arbetstillfällen på landsbygden genom informationsinsatser och kurser inom andra näringar än jordbruk, men också genom att utveckla och ta tillvara kulturarv och traditionell kunskap
- utveckla småföretag och på så sätt få fler arbetstillfällen på landsbygden genom rådgivning och företagsledningstjänster inom andra näringar än jordbruk.

5.2.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stockholms läns landsbygd har Sveriges tredje största landsbygdsbefolkning. Trots att den är en av landets mest tätbefolkade med en hög befolkningstillväxt står det traditionella lantbruket inför samma utmaningar som i övriga landet med låg lönsamhet och en åldrande och homogen befolkningsstruktur. Arbetslösheten är även här mycket högre utanför tätorterna, än jämfört med snittet i hela länet och landet.

Fler män än kvinnor bor på landsbygden och den ojämna fördelningen är större i de övre ålderskategorierna. Personer som är födda utanför Sverige eller har utrikes bakgrund är även kraftigt underrepresenterade på landsbygden jämfört med övriga länet. Förutsättningarna för att dessa grupper ska kunna leva och arbeta på landsbygden är en viktig del i arbetet för att nå hållbar tillväxt i Stockholms län. Om dessa gruppers kompetens tas tillvara kan utvecklingspotentialen på landsbygden stärkas genom att nya produkter, arbetsätt och marknader växer fram.

För att landsbygden och de gröna näringarna ska utvecklas så behöver alla resurser och kompetenser tas tillvara. Vi behöver säkra att landsbygdsprogrammets företagsstöd och utbildningsresurser kommer kvinnor till del i lika stor utsträckning som män.

Stark konkurrens om marken och ökande markpriser hämmar lantbrukets investeringskraft. Samtidigt leder osäkerheten på den finansiella marknaden till att det blir svårt att beviljas privata lån och stödbehovet för de företag som har brist på kapital förstärks. Den låga lönsamheten och osäkerheten kring de framtida förutsättningarna försvårar även för generationsväxlingar.

Samtidigt kan tillgången till storstaden och en stor lokal marknad bidra till en hög efterfråga på diversifierade produkter och underlätta för att utveckla nischverksamheter. Närhet till många företagare möjliggör även synergier inom och mellan olika värdekedjor och möjlighet att utveckla företagandet.

Besöksnäringen är en av Sveriges framtidsbranscher. För Stockholms län är satsningar på besöksnäringen en del i målet att bli Europas ledande, hållbara tillväxtregion. Inom ramen för

Stockholmsstrategin finns en specifik strategi utarbetad för skärgården. Uppdraget är att verka för att Stockholms skärgård utvecklas, och att besöksnäringen kan bli en grundbult för en livskraftig skärgård året om, både för besökare och bofasta.

Hästnäringen är även en näring under utveckling i länet. Det finns tecken på att tillväxten i hästnäringen stabiliserats och att nya typer av verksamheter kring hästnäringen börjat dyka upp, så som specialiserad hästvård. I vissa delar av länet kan hästbestånden kompensera för minskningen av betesdjur och därigenom motverka igenväxningen av betesmark.

5.2.3. Upphandling, utlysning och länsstyrelsens eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning (skrivanvisning se 5.1.5)

Länsstyrelsen kommer under 2022 att anordna kompetensutveckling samt informations- och demonstrationsaktiviteter till viss del i egen regi och genom upphandling. Eventuellt kommer Länsstyrelsen även anordna utlysning inom kompetensutveckling. Upphandling kommer att genomföras så att aktiviteterna i så stor utsträckning som möjligt bidrar till att uppfylla målen för aktuella fokusområden. Genom länets SWOT-analys, som gemensamt tagits fram med partnerskapet, har Länsstyrelsen tagit fram länets regionala prioriteringar. Dessa prioriteringar speglar länets strategiska behov och kommer därför att styra vad som ska upphandlas inom området. Länsstyrelsen kommer inte att erbjuda rådgivning under 2022.

Inom vissa områden kan det behövas en fördjupad behovsanalys inför upphandling för att säkerställa den önskade målstyrningen. Tidigare projekt har visat att det krävs samordning och uppföljning från Länsstyrelsens sida för att insatserna ska bli målstyrda och aktiviteterna ska nå ut till de landsbygdsföretagare som behöver den som mest.

Syftet med kompetensutvecklingen samt informations- och demonstrationsaktiviteterna är att bidra till att företag på landsbygden kan utvecklas, marknadsorienteras, öka antalet arbetstillfällen samt ta tillvara landsbygdens resurser. Aktiviteter kan exempelvis innehålla ämnen som företagsledning, företagsadministration, marknadskunskap, betydelsen av jämställdhet, integration och tillgänglighet i företagandet och specifika frågor för branscher på landsbygden samt att utveckla nya produkter och tjänster. Aktiviteterna ska bidra till att företag på landsbygden kan få individuella mål om hur de kan utvecklas, marknadsorienteras, öka antalet arbetstillfällen och att ta tillvara landsbygdens resurser.

5.2.3.1. Upphandlingar under 2022

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar inte att upphandla kompetensutveckling under 2022.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att upphandla tjänster och expertmedverkan under 2022.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar inte att upphandla rådgivning under 2022.

5.2.3.2. Utlysningar under 2022

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar eventuellt att göra en utlysning under 2022.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar inte att göra utlysning under 2022.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar inte att göra utlysning under 2022.

5.2.3.3. Länsstyrelsens eget arbete under 2022

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar inte att göra eget arbete under 2022.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att göra eget arbete under 2022.

Vi planerar att genomföra informations- och demonstrationsaktiviteter i form av föreläsningar och träffar för lokal utveckling. Eget arbete omfattar projektledning, upphandling, projektadministration, målstyrning, marknadsföring och annat arbete för att genomföra informations- och demonstrationsaktiviteter.

Vi planerar att ta fram tre nummer av Länsstyrelsens informationsskrift till lantbrukare och landsbygdsföretagare, Landsbygd i Centrum som skickas ut i tryckt form samt i elektroniska nyhetsbrev.

Tryckeritjänster avropas och i övrigt ser Länsstyrelsen stora samordningsvinster med att löpande kunna informera om aktuella ämnen som är kopplade till ekologisk produktion och marknadens efterfrågan på ekologiska produkter. I enlighet med de behov, mål och möjligheter som finns i länet vill vi ta fram inspirerande artiklar och förmedla kunskaper från utvalda gruppaktiviteter. Att upphandla texter till enskilda artiklar skulle kosta betydligt mer då arbete med kravspecifikation och avtal tillkommer. Där Länsstyrelsens personal inte har rätt kunskap kan anlitande av annan författare bli aktuellt.

Länsstyrelsen anser att det är mest resurseffektivt att i samband med genomförandet av aktiviteterna ha möjligheten att nå ut med information och inbjudningar till målgruppen i stort.

Mobiliseringsarbetet i ett större perspektiv med möjligheten att knyta ihop inbjudningarna med information om övriga möjligheter inom Landsbygdsprogrammet har varit framgångsrikt under förra programperioden för att styra mot de uppsatta målen.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2022.

5.2.4. Urvalskriterier

(Delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 fokusområde 6a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Projektet bidrar till införandet av nya	1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning.	10

produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning	
2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för projektet.	3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, <i>eller</i> kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör <i>eller</i> kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet 5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet	10
3. Projektets metod bidrar till kunskapsspridning.	1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ	25
4. Det finns ett identifierat behov av projektet.	1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande. 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande. + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår. +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.	40
5. Projektet har tydliga mål.	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna	15
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

För stöd till kompetensutveckling och rådgivning finns inte några regionala urvalskriterier.

5.2.4.1. Bedömningsgrunder

1. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning.
- 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet
- +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag
- +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning

För innovation inom kompetensutveckling kan man se till vad det är för kunskap som ska förmedlas. Då kan det handla om kunskap om nya produkter, arbetsmetoder eller tjänster. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i den nya kunskapen är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, det vill säga alla som är berörda eller kan förväntas ha

nytta av eller behöva kunskapen. Hur väl designat projektet är pedagogiskt bedöms i kriteriet om kunskapsspridning.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde på landsbygden.

2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för projektet

- 3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, *eller* kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör *eller* kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet
- 5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet

Tre poäng ges till nya i branschen för att de ska kunna komma in med stöd av relevant samarbetspartner. Det går även att styrka sina kvalifikationer utöver grundkraven via referenser.

3. Projektets metod bidrar till kunskapsspridning

- 1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen
- 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen
- 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp
- 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler
- +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ

Bedömning görs utifrån hur stor målgrupp som nås av kunskapen och vilka (hur många olika) kanaler som använts. Kunskapsspridning som sker på ett nytt innovativt sätt prioriteras. Exempel kan vara ogräsnyckel som en app i telefonen. Kvaliteteten på eller behovet och värdet av kunskapen som sprids ska inte vägas in här. Det är sättet och metoden som kunskapen sprids på som ska bedömas, vilket är skilt från kriteriet om behovet av projektet, som ska värdera behovet och värdet av kunskapen.

Eftersom den poäng som tilldelas projektet är beroende av hur stor del av målgruppen som nås är det viktigt att definiera vad som avses med begreppet målgrupp. Målgruppsbegreppet återkommer dessutom i kriterium 4 där värdet för målgruppen bidrar till poängsättningen. En målgrupp kan anses vara den totala grupp företagare eller personer som är berörda av eller kan förväntas kunna dra nytta av den kunskap som förmedlas i projektet. För nationella projekt gäller hela landet som område och för regionala aktuell region. I vissa projekt kan det sannolikt vara av värde att målgruppen definieras men det bör inte i detta sammanhang vara möjligt att erhålla höga poäng genom att definiera en snäv målgrupp inom vilken det är lätt att nå hög måluppfyllelse. Poäng baseras på hur målgruppen är formulerad eller utformad.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande.
- 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande.
- + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår.
- +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen

- + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.

Poäng baseras på hänsyn till behovet av det som projektet förväntas leverera samt hur behovet är analyserat, beskrivet och motiverat i ansökan.

Ordet akut relaterar till att det i praktiken ofta har varit angelägenhetsgraden som varit avgörande för vilka projekt som prioriterats. Om projekt förväntas bidra till att skapa ett stort värde för målgrupp, näring, miljö, klimat eller djurvälståndet ges poäng.

5. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna
- + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med och anpassade efter projektets syfte, innehåll och genomförande. Målen ska vara verifierbara. Målen kan t.ex. utgöras av antal kurstillfällen, antal deltagare, nöjdhetsgrad i en utvärdering eller liknande kopplade till det mer direkta genomförandet av projektet. Om effektmål finns beskrivna och de har en konkret koppling till projektets innehåll och dessutom är möjliga att bedöma ges poäng. Effektmål är vad ett projekt kan förväntas leda till för resultat på lång sikt. Det kan till exempel handla om förändrat beteende, tillämpning av ny teknik eller nytt arbetssätt eller effekter på miljö, lönsamhet, produktivitet eller djurvälståndet.

5.2.4.2. **Det här gäller för urval av ansökningar**

- Den lägsta miniminivån för urvalskriterier är 200 poäng.

5.2.5. **Stödnivå**

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter.

Inom stöd till kompetensutveckling och stöd till rådgivningstjänster (1.1 och 2.1) ges stöd till stödberättigande utgifter som inte täcks av intäkter som kommer från deltagare.

För stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges maximalt 1 500 euro per rådgivningstillfälle.

Utanför jordbruks- och skogsbrukssektorn begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse³. Inom kompetensutveckling och rådgivning gäller inte begränsningen per stödmottagare, utan för den som deltar i kompetensutveckling eller rådgivning. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som man fått under den tiden räknas med.

Schabloner och indirekta kostnader

³ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom, utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

5.2.5.1. Avgifter för kompetensutveckling och rådgivning

Mottagaren det vill säga den som deltar i kompetensutvecklingen eller rådgivningen kan i vissa fall betala en avgift.

Kompetensutveckling, (delåtgärd 1.1 fokusområde 6a)

Inget villkor att ta ut deltagaravgift.

Demonstrationer och information (delåtgärd 1.2, fokusområde 6a)

Inget villkor att ta in avgifter för demonstrationer och information.

Rådgivning (delåtgärd 2.1, fokusområde 6a)

Inget villkor att ta ut deltagaravgift.

5.3. Stöd till rådgivning för kommersiell service (delåtgärd 2.1, inom fokusområde 6b)

5.3.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta stöd riktar sig till rådgivning för kommersiell och viss offentlig service. Syftet är att öka kompetensen om hur verksamhet inom lokal service kan utvecklas, bland annat genom affärsutveckling, energikartläggning och energirådgivning hos företagare och verksamma inom lokal service, som dagligvarubutiker, drivmedelsstationer eller annan prioriterad serviceverksamhet (delåtgärd 2.1, fokusområde 6b).

5.3.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Det ska vara möjligt för människor och företag att bo och verka var de vill i länet och erbjudas god service inom rimliga avstånd. Fungerande kollektivtrafik och närliggande skola,

bensinmack och affär är grundläggande service som är förutsättningar för att öka attraktiviteten för att leva och verka på landsbygden.

För att nå en långsiktig lönsamhet inom många företag verksamma inom service ser Länsstyrelsen ett behov av affärsutveckling. Rådgivning inom områden som marknadsförståelse, marknadsföring, försäljning kan exempelvis bidra till att företagen blir mer livskraftiga. Samverkan mellan olika aktörer, samlokalisering av olika verksamheter och bildandet av servicepunkter ger mer konkurrenskraftiga företag. Gemensamma träffpunkter är avgörande för en bygds livskraft.

5.3.3. Upphandling och länsstyrelsens eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning

Länsstyrelsen avser att genomföra projekt för att erbjuda upphandlade rådgivningstjänster. Länsstyrelsen har redan god kännedom om branschens villkor och behov av kompetensutveckling för aktörerna i skärgården (öar utan broförbindelse). Där ser Länsstyrelsen ett stort behov av affärsutveckling för att uppnå en långsiktig lönsamhet inom många av företagen. Rådgivning inom områden som marknadsförståelse, marknadsföring och försäljning är aktiviteter som kan bidra till att företagen blir mer livskraftiga.

För närvarande saknas liknande information om branschens villkor och behov på länets fastlandsbygder. Troligtvis är behoven liknande för denna målgrupp, men det kommer att behövas en fördjupad analys och insamling av information om denna till dels nya målgrupp inom Landsbygdsprogrammet.

För att uppnå den önskade målstyrning kommer det även behövas ett fortsatt mobiliseringsarbete i samverkan med andra sakområden på Länsstyrelsen för att nå ut till målgrupperna.

5.3.3.1. Upphandlingar under 2022

Rådgivning (2.1)

Vi planerar inte att göra en upphandling under 2022.

5.3.3.2. Länsstyrelsens eget arbete under 2022

Rådgivning (2.1)

Vi kommer att göra eget arbete under 2022. Eget arbete omfattar projektledning, projektadministration, målstyrning, information om möjlighet till rådgivning och annat arbete kopplat till genomförandet av rådgivningsprojektet.

5.3.4. Urvalskriterier

(Delåtgärder 2.1, fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning. 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning	10
2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för projektet.	3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, <i>eller</i> kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör <i>eller</i> kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet 5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet	10
3. Projektets metod bidrar till kunskapsspridning.	1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ	25
4. Det finns ett identifierat behov av projektet.	1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande. 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande. + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår. +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.	40
5. Projektet har tydliga mål.	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna	15
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

För stöd till kompetensutveckling och rådgivning finns inte några regionala urvalskriterier.

5.3.4.1. Bedömningsgrunder

1. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning.
- 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet
- +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag
- +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning

För innovation inom kompetensutveckling kan man se till vad det är för kunskap som ska förmedlas. Då kan det handla om kunskap om nya produkter, arbetsmetoder eller tjänster. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån

hur innovativt innehållet i den nya kunskapen är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, det vill säga alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen. Hur väl designat projektet är pedagogiskt bedöms i kriteriet om kunskapsspridning.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde på landsbygden.

2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för projektet

- 3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet
- 5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet

Tre poäng ges till nya i branschen för att de ska kunna komma in med stöd av relevant samarbetspartner. Det går även att styrka sina kvalifikationer utöver grundkraven via referenser.

3. Projektets metod bidrar till kunskapsspridning

- 1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen
- 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen
- 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp
- 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler
- +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ

Bedömning görs utifrån hur stor målgrupp som nås av kunskapen och vilka (hur många olika) kanaler som använts. Kunskapsspridning som sker på ett nytt innovativt sätt prioriteras. Exempel kan vara ogräsnöckel som en app i telefonen. Kvaliteteten på eller behovet och värdet av kunskapen som sprids ska inte vägas in här. Det är sättet och metoden som kunskapen sprids på som ska bedömas, vilket är skilt från kriteriet om behovet av projektet, som ska värdera behovet och värdet av kunskapen.

Eftersom den poäng som tilldelas projektet är beroende av hur stor del av målgruppen som nås är det viktigt att definiera vad som avses med begreppet målgrupp. Målgruppsbegreppet återkommer dessutom i kriterium 4 där värdet för målgruppen bidrar till poängsättningen. En målgrupp kan anses vara den totala grupp företagare eller personer som är berörda av eller kan förväntas kunna dra nytta av den kunskap som förmedlas i projektet. För nationella projekt gäller hela landet som område och för regionala aktuell region. I vissa projekt kan det sannolikt vara av värde att målgruppen definieras men det bör inte i detta sammanhang vara möjligt att erhålla höga poäng genom att definiera en snäv målgrupp inom vilken det är lätt att nå hög måluppfyllelse. Poäng baseras på hur målgruppen är formulerad eller utformad.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande.
- 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande.

- + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår.
- +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen
- + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.

Poäng baseras på hänsyn till behovet av det som projektet förväntas leverera samt hur behovet är analyserat, beskrivet och motiverat i ansökan.

Ordet akut relaterar till att det i praktiken ofta har varit angelägenhetsgraden som varit avgörande för vilka projekt som prioriterats. Om projekt förväntas bidra till att skapa ett stort värde för målgrupp, näring, miljö, klimat eller djurvälstånd ges poäng.

5. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna
- + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med och anpassade efter projektets syfte, innehåll och genomförande. Målen ska vara verifierbara. Målen kan t.ex. utgöras av antal kurstillfällen, antal deltagare, nöjdhetsgrad i en utvärdering eller liknande kopplade till det mer direkta genomförandet av projektet. Om effektmål finns beskrivna och de har en konkret koppling till projektets innehåll och dessutom är möjliga att bedöma ges poäng. Effektmål är vad ett projekt kan förväntas leda till för resultat på lång sikt. Det kan till exempel handla om förändrat beteende, tillämpning av ny teknik eller nytt arbetssätt eller effekter på miljö, lönsamhet, produktivitet eller djurvälståndet.

5.3.4.2. *Det här gäller för urval av ansökningar*

Den lägsta miniminivån för urvalskriterier är 200 poäng.

6. (Åtgärd 4) Investeringar inom jordbruk, trädgård och rennäring

Under den här rubriken finns investeringsstöd till företag inom jordbruk, trädgård och rennäring samt förädlingsstöd.

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget investeringsstöd för ökad konkurrenskraft samt förädlingsstöd med inriktning på rennäring. Sametinget har egen handlingsplan.

6.1.1. Stödnivå

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter.

Stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges till stödberättigande utgifter som inte täcks av intäkter som kommer från deltagare.

För stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges maximalt 1 500 euro per rådgivningstillfälle.

Utanför jordbruks- och skogsbrukssektorn begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁵. Inom kompetensutveckling och rådgivning gäller inte begränsningen per stödmottagare, utan för den som deltar i kompetensutveckling eller rådgivning. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som man fått under den tiden räknas med.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom, utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

6.1.1.1. Avgifter för rådgivning

Mottagaren det vill säga den som deltar i rådgivningen ska i vissa fall betala en avgift. Avgiften ska framgå i upphandlingsunderlag, i information om utlysningar och i kursprogram.

Rådgivning (delåtgärd 2.1, fokusområde 6b)

Mottagaren av rådgivningen ska betala 30 procent av upphandlat pris eller stödmyndighetens timkostnad för tjänsten.

---

⁵ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

6.2. **Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft inom jordbruks-, trädgårds- och rennäringsföretag (delåtgärd 4.1 fokusområde 2a)**

6.2.1. *Övergripande prioriteringar*

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till jordbruks-, trädgårds- och rennäringsföretag (delåtgärd 4.1). Syftet är stärka företagens konkurrenskraft och lönsamhet genom att anpassa företagens generella kapacitet och hållbarhet, samt att påskynda företagens möjligheter att anpassa sig till nya förutsättningar på marknaden. Det kan exempelvis vara att investera i rationella byggnader med god djuromsorg, effektiv och energisnål utrustning eller innovativa metoder (fokusområde 2a).

6.2.2. *Regionala prioriteringar med kort bakgrund*

Stockholms län karaktäriseras geografiskt av ett stort centralt tätortsområde omgivet av landsbygd i norr och söder. Länet har en markareal på omkring 680 000 hektar, av vilken knappt en sjättedel utgörs av jordbruksmark. Länets befolkning ökar kontinuerligt och det leder till att tätortsnära landsbygder blir aktuella för bebyggelse och att jordbruksmark riskerar att tas i anspråk. Huvuddelen av länets mest högvärdiga åkermark finns inom 3 km från tätortsbebyggelse och där uppstår en konkurrens mellan expansionsintressen och lantbruk om åkermarken.

I länet fanns 2010 drygt 2 000 jordbruksföretag som sysselsatte totalt 5 099 personer. De flesta arbetar som egenföretagare eller är del av ett familjeföretag. Fler män än kvinnor är sysselsatta inom jordbruket, men andelen kvinnor har långsamt ökat sedan 2007. Statistik visar också att genomsnittsåldern på länets jordbruksföretagare blivit högre. Över en tredjedel av jordbruksföretagarna är över 65 år medan knappt tre procent är under 35 år gamla.

Strukturrationaliseringen av lantbruket har gått snabbt i Stockholms län. Antalet mjölkproducenter har stadigt minskat från omkring 1100 stycken i början av 70-talet till 66 företag år 2012. Besättningsstorlekarna har samtidigt ökat och den totala produktionen ligger på en nivå mellan 28 000 och 30 000 ton mjölk per år. Andelen ekologisk mjölkproduktion har ökat och motsvarar idag en femtedel av totalproduktionen i Stockholms län.

Även det totala antalet nötkreatur har minskat betydligt. Sedan 1940-talet har antalet nötkreatur minskat med över 60 000 djur. Även produktionen av svin har de senaste åren minskat efter att tidigare legat relativt stabilt kring 18 000 svin. År 2012 fanns ungefär 12 000 svin fördelat på 20 företag. Ett undantag från den nedåtgående trenden bland lantbrukets produktionsdjur är får där antalet ökat sedan 2007. Antalet får och lamm i länet överstiger nu antalet nötkreatur.

Trädgårdsodlingen i länet har också genomgått en strukturrationalisering där antalet trädgårdsföretag minskat men där den odlade arealen legat relativt konstant. I växthusen dominerar produktionen av krukväxter, utplanteringsväxter, lökblommor och köksväxter. I Stockholms län produceras bland annat två tredjedelar av landets kruksallat, en fjärdedel av kryddväxterna och en tredjedel av alla svenska växthusodlade tulpaner, hyacinter och rosor.

Behov och prioriteringar

Stockholms läns tillväxt och befolkningsökning innebär att lantbruksföretagen har en stor potentiell marknad för diversifierade och lokalt producerade livsmedel. Närheten till storstaden ger förutsättningar för lönsam produktion som förutom råvaror bidrar med

kollektiva nyttigheter som kretslopp av näringsämnen, ett rikt odlingslandskap med stor biologisk mångfald och en attraktiv miljö.

Förutsättningarna för att ta fram konkurrenskraftiga och innovativa produkter förbättras genom samverkan mellan lokala aktörer. Samverkan mellan aktörer krävs också för att säkerställa leveransen av lokala produkter av hög och jämn kvalitet. Genom att tillvarata och främja nya företagsnätverk på landsbygden finns det möjlighet att skapa synergier, till exempel genom att flera likvärdiga småskaliga producenter samverkar horisontellt kring en produkt, eller samverkar vertikalt genom hela värdekedjan. Men också genom att skapa kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller kulturturism. Starkare nätverk mellan lokala aktörer höjer förutsättningarna för att landsbygdsföretagen kan ta fram konkurrenskraftiga och innovativa produkter.

I Stockholms län prioriterar vi satsningar på livsmedelsproduktion och diversifiering av lantbrukets produkter för avsättning på en lokal marknad, men även för avsättning på en nationell- eller exportmarknad beroende på produkt. Vi vill också främja samverkan och bildande av företagsnätverk.

Med befolkningsökningen och tätorternas utbyggnad innebär det också en ökad konkurrens om jordbruksmarken. Konkurrensen om jordbruksmarken påverkar inte minst animalieproduktionen som historiskt legat nära tät bebyggelse. Detta tillsammans med faktorer som låg lönsamhet och hög arbetsbelastning gör att intresset för animalieproduktion sjunker. En av konsekvenserna är att antalet nötboskap minskar, vilket ökar risken för att värdefulla betesmarker växer igen och att höga natur- och kulturvärden går förlorade.

I Stockholms län prioriteras satsningar på animalieproduktion. Vi vill framförallt stödja satsningar som ligger i linje med de nationella miljömålen och bidrar till att upprätthålla det betade landskapet eller gäller omställning till ekologisk animalieproduktion.

Det finns en potential att öka jordbruksproduktionen i Stockholms län. Betydande arealer av länets jordbruksmark brukas idag passivt och produktionen av foder, livsmedel, bioenergi och timmer är relativt låg. Några orsaker till den extensiva produktionen är låg lönsamhet, höga markpriser, brist på kapital och svårigheter att få lån, samt att vi har relativt få mellan- och storskaliga lantbruk. Den mycket höga andelen äldre lantbrukare bidrar också. En fungerande generationsväxling är avgörande för lantbrukets framtid i länet.

I Stockholms län vill vi underlätta generationsväxlingar och prioritera nyetableringar och satsningar som leder till intensifiering av produktionen. Vi vill stimulera innovation och nya former av brukande och lösningar på ekonomisk finansiering och ägandestrukturer, till exempel där markägare arrenderar ut mark och erbjuder grundläggande markberedningstjänster till nya brukare som inte har kapital att köpa jordbruksmark.

Stockholms län har mycket stora problem med övergödning av kust, sjöar och vattendrag. En god markstruktur är en ovärderlig resurs för att minska bland annat utlakning av växtnäring och växtskyddsmedel. För att minska jordbrukets bidrag till övergödningen vill vi stödja anpassningar av produktionssystem och odlingsteknik och tekniska innovationer som bidrar till god markstruktur.

Mångfalden i länets tätorter med ett stort antal personer med utrikes bakgrund är en potentiell resurs för landsbygden. Dels som marknad för diversifierade och lokalt producerade produkter och tjänster. Dels som källa till nya företagare, inte minst bland unga och kvinnor.

6.2.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer att ha en beslutsomgång för investeringsstöd för ökad konkurrenskraft i den mån det finns medel. För bifall krävs minst 200 viktade poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

I början av 2022 kommer vi att göra en utlysning för investeringar i täckdikning och strukturräkning.

6.2.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.1, fokusområde 2a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +1 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet +1 poäng: Investeringen bidrar till bättre djurvälstånd	20
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.	+1 poäng: Lämplig kompetens finns inom företaget för det område investeringen avser, eller för nyföretagare lämplig utbildning eller erfarenhet +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram eller motsvarande +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild	15
4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen.	+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1 +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1 +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent	15
5. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft.	+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt +1 poäng: Ersättningen per timme ökar +1 poäng: Investeringen leder till minskad sårbarhet +1 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning +1 poäng: Investeringen är en nybyggnation	40
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen styr mot regionalt prioriterade miljö- och klimatmål	+2 poäng: Investeringen görs i eller för omläggning till ekologisk produktion +2 poäng: Investeringar som gynnar betesdrift i landskapet +2 poäng: Investeringar som ökar markens bördighet och struktur +5 poäng: Investeringen gynnar trädgård och biodling	15
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster, arbetsmetoder (innovation) eller bättre arbetsmiljö	+2 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning +2 poäng: Investeringen innebär diversifiering av verksamheten inom företaget +2 poäng: Investeringen gynnar marknaden för närproducerat och lokal förädling +2 poäng: Investeringen gynnar innovativa ägarstrukturer och ekonomisk finansiering +2 poäng: Investeringen bidrar till att utveckla teknik och processer i företaget +2 poäng: Investeringen gynnar företagets etablering på ny marknad eller nischmarknad	15
3. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft.	+2 poäng: Investeringen bidrar till att primärproduktionen ökar/bibehålls i landsbygdsföretaget +2 poäng: Investeringen ökar lönsamheten i företaget +2 poäng: Investeringen bidrar till att förädlingen av producerade produkter ökar lokalt/regionalt +1 poäng: Investeringen bidrar till samverkan med andra aktörer på landsbygden	55
4. Investeringen bidrar till att förbättra sysselsättningen.	5 poäng: Investeringen leder till skapat eller bevarat arbetstillfälle	15
Summa viktning		100

6.2.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras.

För att investeringen ska kunna få poäng får miljöbelastningen per producerad enhet inte öka. Att producerad enhet används beror på att när en person söker investeringsstöd för att stärka konkurrenskraften i sin verksamhet innebär det ofta att produktionen ökar, vilket i sin tur kan leda till att verksamhetens totala miljöpåverkan blir större jämfört med tidigare. Därför är det bättre att använda sig av miljöpåverkan per producerad enhet istället för total miljöpåverkan.

- +2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål
- +1 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen
- +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet
- +1 poäng: Investeringen bidrar till bättre djurvälstånd

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål

+2 poäng får ansökningar som bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål.

+1 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen

+1 poäng får ansökningar om det ingår delar som inte behövs för själva investeringen men som är bra för miljön. Investeringen ska vara något extra och inte bara standardlösningar som t.ex. LED-lampor och flytgödsel vid nybygge.

+1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet

Eftersom energieffektivisering är viktigt för såväl konkurrenskraft som miljö får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift ett extra poäng.

+1 poäng: Investeringen bidrar till bättre djurvälstånd

Ett extra poäng får ansökningar som gör något extra för de djur som berörs av investeringen. Den som söker stöd kan aldrig få poäng för sådant som är lagkrav. Det ska vara något extra som bidrar till djurvälståndet.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

- 2 poäng: Investeringen är ny för företaget
- 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet
- 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen
- 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller testanläggning

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget. Det kan till exempel vara ny driftsriktning eller ny inredning som tidigare inte har använts.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. En förutsättning är att det inom länet ska finnas begränsade erfarenheter från liknande verksamhet. Det vill säga att den som söker arbetar inom ett nytt eller för länet okänt område. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan och utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen
Ansökan får fyra poäng när investeringen är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller en testanläggning för en ny produkt.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

Här prioriteras ansökningar där det inom företaget finns kompetens som bidrar till att investeringen ger resultat.

- +1 poäng: Lämplig kompetens finns inom företaget för det område investeringen avser, eller för nyföretagare lämplig utbildning eller erfarenhet.
- +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen
- +2 poäng: Den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram eller motsvarande
- +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

+1 poäng: Lämplig kompetens finns inom företaget för det område investeringen avser, eller för nyföretagare lämplig utbildning eller erfarenhet

En poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte

kommer att ge förväntat resultat. Om det är ett nystartat företag får ansökan poäng när den som söker har uppfyllt minimikraven på utbildning för startstöd.

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Investeringar kan ge påfrestningar på den produktion som eventuellt finns därför är det viktigt att den som söker har kapacitet att genomföra investeringen.

+2 poäng: Den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram eller motsvarande

En poäng ges om den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram. De som inte deltar i ett produktionsuppföljningsprogram kan få poäng genom att visa att de följer upp sin produktion på annat bra sätt som motsvarar ett produktionsuppföljningsprogram.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för din bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen

Företag som behöver investeringsstödet för att kunna genomföra investeringen prioriteras.

- +1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen
- +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen
- +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen mindre än 1
- +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1
- +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

+ 1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningar räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges 1 extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är mindre än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget

har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25 procent ges en extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

5. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft

Konkurrenskraftiga investeringar prioriteras. Det kan vara företag som ökar sin lönsamhet.

- +1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt
- +1 poäng: Ersättningen per timme ökar
- +1 poäng: Investeringen leder till minskad sårbarhet
- +1 poäng: Investeringen bidrar på annat sätt till ökad marknadsanpassning
- +1 poäng: Nybyggnation av djurstallar

+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut nuvärdet av investeringen. Är nuvärdet med stöd positivt ges ett poäng extra.

+1 poäng: Ersättningen per timme ökar

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut timersättningen. Medför investeringen med stöd att ersättningen per timme uppgår till minst 140 kr och dessutom ökar ges ett poäng extra.

+1 poäng: Investeringen leder till en minskad sårbarhet

En poäng ges om investeringen leder till minskad sårbarhet för företaget. Ett exempel kan vara diversifiering.

+1 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning.

En poäng får också ansökan om investeringen innebär att den som söker stödet anpassar sig till marknaden. Det kan till exempel vara om investeringen ingår i en marknadsstrategi för försäljning av företagets produkter eller om den på annat sätt bidrar till en ökad marknadsanpassning.

+1 poäng: Investeringen är en nybyggnation

En poäng ges till investeringar som är nybyggnationer. En nybyggnation kan ge bättre förutsättningar för skötsel och tillsynsrutiner samt ett effektivt arbete med bra logistik för transport av djur, gödsel och foder med mera. En nybyggnation av djurstallar leder ofta till en bättre miljö för djurens hälsa och för produktionsresultaten. Nybyggnation kan därför ses som en långsiktig investering för bra konkurrenskraft.

Regionala bedömningsgrunder

Investeringen styr mot regionalt prioriterade miljö- och klimatmål

+2 poäng: Investeringen görs i eller för omläggning till ekologisk produktion

+2poäng: Investeringar som gynnar betesdrift i landskapet

+2 poäng: Investeringar som ökar markens bördighet och struktur

+5 poäng: Investeringen gynnar trädgård och biodling

+2 poäng: Investeringen görs i eller för omläggning till ekologisk produktion

Företaget har en certifierad ekologisk produktion alternativt produktionen är under omläggning för att bli certifierad.

+2 poäng: Investeringar som gynnar betesdrift i landskapet

Investeringar som leder till bibehållet (ökad lönsamhet) eller ökat antal betande djur på ett företag. Även investeringar som genom förändrad drift leder till ökad betesdrift på företaget.

+2 poäng: Investeringar som ökar markens bördighet och struktur

Investeringen får fyra poäng om den leder till förbättrad markstruktur eftersom en god markstruktur är en viktig del i arbetet med att minska jordbrukets utsläpp. Det kan exempelvis handla om strukturkalkning eller dränering av jordbruksmarken.

+5 poäng: Investeringen gynnar trädgård och biodling

Investeringen gynnar yrkesmässig trädgårdsnäring eller yrkesmässig biodling.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster, arbetsmetoder (innovation) eller bättre arbetsmiljö

+2 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+2 poäng: Investeringen innebär diversifiering av verksamheten inom företaget

+2 poäng: Investeringen gynnar marknaden för närproducerat och lokal förädling

+2 poäng: Investeringen gynnar innovativa ägarstrukturer och ekonomisk finansiering

+2 poäng: Investeringen bidrar till att utveckla teknik och processer i företaget

+2 poäng: Investeringen gynnar företagets etablering på ny marknad eller nischmarknad

+2 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

Det kan innebära att flera företag går ihop om en gemensam investering eller att även aktörer utanför det investerande företaget gynnas av investeringen. Investeringen leder till att skriftliga avtal tillkommer, att gemensamma företag bildas eller att gemensamma samverkanslösningar stärks.

+2 poäng: Investeringen innebär diversifiering av verksamheten inom företaget

Företaget investerar i en ny produktionsgren för företaget.

+2 poäng: Investeringen gynnar marknaden för närproducerat och lokal förädling

Det kan antingen vara en investering som gynnar förutsättningarna på företagsnivå eller på marknadsnivå. På företagsnivå kan det t.ex. vara en investering som stärker förutsättningarna för vidareförädling av egna produkter, som leder till utökad produktionskapacitet eller ökar lönsamheten i ett företag som är inriktat på den lokala eller regionala marknaden.

På marknadsnivå kan det exempelvis handla om investeringar som underlättar för samverkanslösningar eller logistiklösningar som gynnar marknaden för närproducerat eller lokal förädling.

+2 poäng: Investeringen gynnar innovativa ägarstrukturer och ekonomisk finansiering
Innovativa ägarstrukturer och innovativ ekonomisk finansiering kan leda till arbetskrafts- och energieffektivisering, minskade kostnader, ökat kunskapskapital, minskad sårbarhet och ökad lönsamhet.

+2 poäng: Investeringen bidrar till att utveckla teknik och processer i företaget
Ny teknik och innovativa lösningar som leder till förbättrad arbetsmiljö eller ökad effektivitet och lönsamhet.

+2 poäng: Investeringen gynnar företagets etablering på ny marknad eller nischmarknad
Investeringen leder till att företaget specialiserar sig och arbeta mot en ny marknad eller nischmarknad.

3. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft.

+2 poäng: Investeringen bidrar till att primärproduktionen ökar/bibehålls i landsbygdsföretaget

+2 poäng: Investeringen ökar lönsamheten i företaget

+2 poäng: Investeringen bidrar till att förädlingen av producerade produkter ökar lokalt/regionalt

+1 poäng: Investeringen bidrar till samverkan med andra aktörer på landsbygden

+2 poäng: Investeringen bidrar till att primärproduktionen ökar/bibehålls i landsbygdsföretaget
Investeringen bidrar till att antalet produktionsdjur eller brukad areal ökar. Investeringar som ökar lönsamheten och på så vis bidrar till att primärproduktionen bibehålls räknas även.

+2 poäng: Investeringen ökar lönsamheten i företaget
Investeringen ger en förväntad ökning av resultatet på längre sikt räknat i procent eller i absoluta tal (kronor/år) av de senaste årens resultat.

+2 poäng: Investeringen bidrar till att förädlingen av producerade produkter ökar lokalt/regionalt
Företagets jordbruks- eller trädgårdsprodukter förädlas lokalt eller regionalt i länet eller i angränsande län om särskilda skäl finns.

På marknadsnivå kan det exempelvis handla om investeringar som underlättar för samverkanslösningar eller logistiklösningar som indirekt bidrar till att förädlingen av producerade produkter ökar lokalt/regionalt.

+1 poäng: Investeringen bidrar till samverkan med andra aktörer på landsbygden
Det kan innebära att investeringen bidrar till utvecklad eller stärka samverkan mellan olika aktörer. Investeringen leder till att skriftliga avtal tillkommer, att gemensamma företag bildas eller att gemensamma samverkanslösningar stärks.

4. *Investeringen bidrar till att förbättra sysselsättningen*

5 poäng: Investeringen leder till skapat eller bevarat arbetstillfälle

Investeringen leder till skapat eller bevarat arbetstillfälle och bidrar till ökad eller bibehållen sysselsättning i företag med beräknat arbetsbehov inom primärproduktionen om minst 900 arbetstimmar/år efter investeringen.

6.2.4.2. *Prioritering av underrepresenterad grupp*

Vi har valt att använda oss av möjligheten att prioritera underrepresenterade grupper i åtskillnad mellan ansökningar för att öka jämställdheten och att motverka diskriminering. Det kan ske när två ansökningar har samma poäng när de har gått igenom urvalskriterierna. Länsstyrelsen har identifierat unga (under 40 år), kvinnor och utlandsfödda personer som underrepresenterade grupper inom företagsverksamhet på landsbygden. Det finns även möjlighet att lägga till fler grupper, som exempelvis personer med funktionshinder, om Länsstyrelsen ser ett behov av detta.

Att arbeta för att öka andelen boende och företagande från de underrepresenterade grupperna, är en viktig del i att verka för en hållbar utveckling på landsbygden. Med en ökad mångfald minskas landsbygdens sårbarhet på sikt.

I dagsläget är andelen unga företagare upp till 35 år på den tätortsnära landsbygden i länet endast nio procent. 18 procent av företagen drivs av personer som är 65 år eller äldre.

Av de 15 578 operativa företagare på den tätortsnära landsbygden i länet, drivs endast 27 procent av kvinnor. Fördelningen män och kvinnor är inte lika ojämn bland yngre företagare, där 34 procent av företagarna under 35 år är kvinnor. För företagare över 65 år är andelen endast 22 procent.

Personer som är födda utanför Sverige eller har utrikes bakgrund är kraftigt underrepresenterade på landsbygden jämfört med övriga länet. 2011 motsvarade utrikesfödda 22 procent av hela länets befolkning. Utanför tätorterna är andelen omkring 10 procent. Färre än tre procent (2,7 procent) av länets invånare utanför tätorterna är födda utanför Sverige och Norden.

10 procent av samtliga jordbruksföretagare i länet har utrikes bakgrund och endast 104 personer verksamma inom jordbruksbranschen är utrikes födda. Sett till alla utrikes födda företagsledare på den tätortsnära landsbygden är endast två procent verksamma inom jordbruk, skogsbruk och fiske.

6.2.5. *Investeringar som inte prioriteras regionalt*

I Stockholms län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

6.2.6. Stödnivå

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande utgifter upp till högsta stödbelopp. För stöd till uppförande av ny anläggning för dränering är istället stödnivån 30 procent av de stödberättigande utgifterna upp till högsta stödbelopp.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent

I Stockholms län är högsta stödbelopp 1,6 miljoner kronor per stödmottagare. En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter. Stöd till strukturkalkning beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigade utgifter.

Enhetskostnader används för stöd till nybyggnation av följande stallar:

Djurkategori	Enhetskostnad per förprovad plats		Enhetskostnad per kvadratmeter stallyta
	Oisolerat	Isolerat	Oisolerat
Mjölkkö vid förprovning av 0–150 platser	88 000 kr	93 300 kr	
Mjölkkö vid förprovning av mer än 150 platser	72 800 kr	78 100 kr	
Kalvar 0–3 mån	24 300 kr		
Ungdjur, nötkreatur, i liggbås	27 600 kr		
Dikor i liggbås	48 000 kr		
Sugga i produktion		62 500 kr	
Slaktsvin		7 400 kr	
Slaktkyckling		186 kr	
Djupströ med skrapad gång för nötkreatur			3 900 kr

I de fall inget storleksintervall anges under djurkategori gäller enhetskostnaden oavsett storlek på stall och antal förprovade platser.

I de fall inget särskilt inhysningssystem anges under djurkategori gäller enhetskostnaden oavsett inhysningssystem.

De redovisade kostnaderna är inklusive allt såsom mark, byggnad, inredning, el, VA, utfodring, gödsellagring samt projekteringskostnad. Vid nybyggnation av stallarna i tabellen ovan går det därför inte att få något stöd utifrån faktiska utgifter.

Stödet beräknas utifrån ovanstående kostnad och aktuell stödnivå, 30–60 procent.

- Stödbelopp om schablonen utgår ifrån enhetskostnad per förprovad plats = stödnivå x enhetskostnad per förprovad plats x antalet förprovade platser i stallen. Detta gäller upp till maximalt stödbelopp
- Stödbelopp om schablonen utgår ifrån enhetskostnad per kvadratmeter stallyta = stödnivå x enhetskostnad per kvadratmeter stallyta x antalet kvadratmeter stall, yttermått. Detta gäller upp till maximalt stödbelopp

6.3. Investeringstöd för energieffektivisering samt energigrödor inom jordbruks- och trädgårdsföretag (delåtgärd 4.1 fokusområde 5bc)

6.3.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringstöd riktar sig till jordbruks-, trädgårds- och rennäringsföretag (delåtgärd 4.1) och syftar till att få mer energieffektiva företag samt mer förnybar energi genom produktion av fleråriga energigrödor (fokusområde 5bc).

6.3.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Livsmedelskedjan har stor klimatpåverkan och energieffektivisering av livsmedelskedjan är viktig. Inom primärproduktionen, inte minst inom animalie- och trädgårdsproduktion, finns det fortfarande stor potential att minska energiförbrukningen med optimering, olika logistiklösningar och ny teknik.

Länsstyrelsen vill stimulera till ökad effektivitet i energianvändningen på jordbruks- och trädgårdsföretag. Energianvändningen på företagen varierar men är i regel hög och energieffektivisering kan leda till lägre energikostnader och minskade klimatpåverkande utsläpp. Investeringar som ökar energieffektiviteten eller produktionen av förnybar energi är viktiga för jordbruks- och trädgårdsföretagens lönsamhet och konkurrenskraft. Det kan också vara investeringar som i betydande omfattning leder till minskade transporter och bränsleförbrukning.

Om vårt utsläpp av växthusgaser ska minska, måste en allt större andel av energin vi använder och producerar komma från förnybara energikällor. Länsstyrelsen i Stockholm prioriterar investeringar i energieffektiv teknik som ersätter värmekällor, maskiner eller utrustning som är beroende av fossila bränslen.

Kretsloppshantering av organiska restprodukter kan bidra till en hållbar ekologisk tillväxt genom att skapa alternativa energikällor, samtidigt som klimatpåverkan reduceras. I länet prioriteras därför investeringar som är en tydlig del i ett kretslopp.

6.3.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För investeringsstöd för energieffektivisering samt energigrödor hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 200 viktade poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

6.3.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.1, fokusområde 5bc)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika miljö- och klimatmål.	3 poäng: Investeringen bidrar till stor energieffektivisering 5 poäng: Investeringen bidrar till mycket stor energieffektivisering <i>eller</i> 3 poäng: Investeringen bedöms bidra till en god produktion av biomassa för energiändamål +2 poäng: Det finns en marknad för den producerade biomassan +2 poäng: Investeringen gynnar andra miljömål utöver energiomställning	50
2. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.	5 poäng: Energikartläggning eller motsvarande har gjorts <i>eller</i> +1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
3. Det finns ett identifierat behov av investeringen.	+3 poäng: Investeringen bidrar till energieffektivisering +2 poäng: Investeringen är en tydlig del i ett kretslopp +1 poäng: Investeringen bidrar till energiomställning +1 Investeringen görs i prioriterad verksamhet	30
Summa		100

6.3.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika nationella miljö- och klimatmål.

Om ansökan gäller energieffektivisering

För att avgöra om en ansökan ger mycket stor eller stor energieffektivisering kan frågorna i tabell 1 besvaras.

Tabell 1. Frågor som kan användas för att bedöma om en investering ger stor eller mycket stor energieffektivisering.

	Poäng
Ersätts direktverkande eluppvärmning med icke fossilt bränsle eller värmepump?	+3 poäng
Minskar elförbrukningen?	+1 poäng
Ersätts en förbränningsmotor med en elmotor?	+3 poäng
Minskar energiförluster till omgivning (spillvärme)?	+1 poäng
Utnyttjas spillvärme genom återvinning och/eller utnyttjas frikyla?	+2 poäng
Sker kapacitetsreglering med frekvensreglering eller liknande styrsystem?	+3 poäng

Den fjärde frågan, som handlar om minskade energiförluster, kan ge en ansökan poäng för exempelvis isolering eller byte till LED-belysning (som avger mindre värme än övriga ljuskällor).

Den femte frågan, som handlar om utnyttjande av spillvärme eller frikyla, kan ge en ansökan poäng om den spillvärme som uppstår nyttjas eller om kallvatten eller kallluft används för kylning istället för en kylkompressor. Exempelvis kan mjölk förkylas med kallvatten.

Den sjätte frågan handlar om frekvensreglering eller liknande system. Frekvensstyrningen justerar kapaciteten (mängd luft/vatten som flyttas). Om den aktuella fläkten/pumpen måste eller bör regleras på något sätt kan detta annars göras med olika typer av strypspjäll och ventiler, vilket innebär energiförluster och bör undvikas. Alla pumpar och fläktar kan i princip frekvensstyras.

3 poäng Investeringen bidrar till stor energieffektivisering

Tre poäng ges när en investering anses bidra till stor energieffektivisering. Då ska svaren på frågorna i tabell 1 leda till att ansökan sammanlagt får två eller tre poäng.

5 poäng Investeringen bidrar till mycket stor energieffektivisering

Fem poäng ges när en investering anses bidra till mycket stor energieffektivisering. Då ska svaren på frågorna i tabell 1 leda till att ansökan sammanlagt får fyra poäng eller mer.

eller

Om ansökan gäller energiskog

3 poäng: Investeringen bedöms bidra till en god produktion av biomassa för energiändamål

En ansökan tilldelas tre poäng om förutsättningarna är sådana att investeringen kan förväntas leda till en energiskog med god tillväxt och hög produktion av biomassa för energiändamål. Det kan exempelvis handla om iordningställande av mark som inte använts på länge men som kan vara lämplig för odling av energiskog. Det kan också handla om investeringar i plantor och plantering av plantor som är lämpliga för de lokala förhållandena. I områden där viltrycket är högt kan stöd också beviljas till stängsling av energiskogsodlingar.

+2 poäng: Det finns en marknad för den producerade biomassan

En poäng ges till investeringar som bedöms möta en befintlig efterfrågan. Förhållandena varierar mycket mellan olika delar av Sverige. I ett område kanske exempelvis värmeverken

efterfrågar biomassa från jordbruket medan det i ett annat område inte finns någon efterfrågan. Denna poäng möjliggör således en regional anpassning.

+2 poäng: Investeringen gynnar andra miljömål utöver energiomställning

två poäng ges om investeringen bidrar till andra miljömål, exempelvis minskat näringsläckage i områden där det finns ett behov av att förbättra vattenmiljön, ökad biodiversitet i områden där det finns brist på lövskog eller odling för att sluta kretslopp (slam- eller avloppsvatten) eller rening av mark.

2. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.

Om ansökan gäller energieffektivisering

5 poäng: Energirådgivning eller motsvarande har gjorts.

Åtgärder som valts ut till följd av att en energirådgivning gjorts prioriteras och ges fem poäng, eftersom en energirådgivning borgar för att företagaren vet var i företaget energianvändningen är störst och var åtgärder kan vidtas. Annan förkunskap som motsvarar energirådgivning, och också ger ansökan fem poäng, är LCA-beräkningar, kurser (om den sökande exempelvis deltagit vid en kurs om sparsam körning eller andra för ansökan relevanta kurser) eller om den sökande tagit in uppgifter om energieffektivitet från flera tillverkare av produkten.

eller

Om ansökan gäller energiskog

+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild kompetens kan ansökan tilldelas denna poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns erfarenhet eller kunskap inom företaget om hur driften eller underhållet av investeringen ska göras. Om företaget har god kompetens om investeringen ökar chanserna att den blir hållbar och ger förväntat resultat. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild erfarenhet kan ansökan tilldelas dessa poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

3. Det finns ett identifierat behov av projektet.

Stöd ges till investeringar i energieffektivitet och energiskog utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna. Därmed blir motsvarande regionalt kriterium avgörande för utslaget även i de nationella kriterierna.

+3 poäng: Investeringen bidrar till energieffektivisering

+2 poäng: Investeringen är en tydlig del i ett kretslopp

+1 poäng: Investeringen bidrar till energiomställning

+1 Investeringen görs i prioriterad verksamhet

+3 poäng: Investeringen bidrar till energieffektivisering

Energiplanen ska visa på lönsam energieffektivisering. Investeringar i energieffektiv teknik som ersätter värmekällor, maskiner eller utrustning som är beroende av fossila bränslen. Det kan också vara investeringar som i betydande omfattning leder till minskade transporter och bränsleförbrukning.

+2 poäng: Investeringen är en tydlig del i ett kretslopp

Investeringen får extra poäng om den är en tydlig del i ett kretslopp. I en kretsloppslösning återförs produktionens restprodukter till den produktiva mark som ingår i kretsloppet.

+1 poäng: Investeringen bidrar till energiomställning

Investeringen bidrar till energiomställning, från fossil till förnybar energi.

+1 Investeringen görs i prioriterad verksamhet

Investeringen görs inom animalie- eller trädgårdsproduktion.

6.3.5. *Investeringar som inte prioriteras regionalt*

I Stockholms län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

6.3.6. *Stödnivå*

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande utgifter upp till högsta stödbelopp.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent

I Stockholms län är högsta stödbelopp 1,6 miljoner kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

För stöd till energieffektivisering beviljas inte stöd till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

För stöd till fleråriga energigrödor det vill säga salix, hybridasp och poppel beviljas inte stöd till ansökningar om stöd med mindre än 50 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Enhetskostnader används för etablering och stängsling av fleråriga energigrödor, det vill säga salix, poppel och hybridasp enligt följande:

- planter och plantering samt extra utgifter förknippade med iordningställande av mark före produktion, stödnivå 5 800 kronor per hektar

- stängsling runt planteringar av fleråriga energigrödor, stödnivå 10 000 kr per hektar

6.4. Investeringstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak inom jordbruks- och trädgårdsföretag (delåtgärd 4.1 fokusområde 5d)

6.4.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringstöd riktar sig till jordbruks- trädgårds- och rennäringsföretag (delåtgärd 4.1) och syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och ammoniak (fokusområde 5d).

6.4.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Enligt länets "Klimat- och energistrategi" som antogs 2013 är målet att minska utsläppen av växthusgaser med 19 procent till år 2020 jämfört med 2005. Gödselhanteringen är avgörande för lantbrukets klimatpåverkan.

Stockholms län är det län i landet som har högst andel övergödda kustområden, sjöar och vattendrag. Nästan samtliga avrinningsområden är påverkade av övergödningen. Trots åtgärder visar senare provtagningar i länets sjöar, kustvatten och vattendrag inte tillräcklig förbättring. Jordbruksmarken är tillsammans med enskilda avlopp, kommunala avloppsreningsverk och dagvatten en stor källa till övergödningen.

Det krävs fortsatta satsningar för att minska näringsläckaget och vända utvecklingen. I länet prioriteras investeringar som bidrar till minskat näringsläckage exempelvis genom ny utrustning och teknik som bidrar till minskad avgång av ammoniak, metan eller lustgas eller som bidrar till effektivare nyttjande av insatsmedel.

Det finns också ett behov av att utveckla olika typer av kretsloppslösningar som återför de organiska restprodukterna till den produktiva jordbruksmarken som ingår i kretsloppet. Genom bättre samverkan mellan jordbruksnäringen och kommuner bör olika typer av kretsloppslösningar kunna utvecklas och omsättas i praktiken.

6.4.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För investeringstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 200 viktade poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

6.4.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.1, fokusområde 5d)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	2 poäng: Investeringen bidrar till att minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas 5 poäng: Investeringen bidrar till att betydligt minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas +1 poäng: Investeringen bidrar till något annat nationellt miljö kvalitetsmål utöver minskad avgång av metan, lustgas eller ammoniak	40
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: den som söker har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Det finns ett identifierat behov av investeringen.	3 poäng: Investeringen bidrar till minskat näringsläckage 5 poäng: Investeringen är en tydlig del av ett kretslopp	30
Summa viktning		100

6.4.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

2 poäng: Investeringen bidrar till att minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas

Poängen ges till investeringar som bidrar till att minska utsläppen av ammoniak eller växthusgaser till atmosfären. Exempel på investeringar som bidrar till att minska avgången av ammoniak är rening av frånluft från stallar, surgörning av flytgödsel, täckning av lagerbehållare för flytgödsel, urin och rötrest, övergång från fast- till flytgödsel samt släpslangsramp, släpfotsramp eller myllningsaggregat för spridning av stallgödsel. Ett exempel på en investering som bidrar till att minska avgången av växthusgaser är rötning av stallgödsel till biogas, vilket minskar metanavgången. Ett annat är ökad lagringskapacitet för stallgödsel (exempelvis satellitbrunnar) som ger ett större tidsmässigt handlingsutrymme för gödselspridning och därmed effektivare kväveanvändning.

5 poäng: Investeringen bidrar till att betydligt minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas

Poängen ges till investeringar som betydligt minskar avgången av ammoniak eller växthusgaser.

Exempel på investeringar som kan minska ammoniakavgången betydligt är surgörning av flytgödseln och övergång från fast- till flytgödsel. Vid investeringar som rör täckning av lagerbehållare för flytgödsel, urin och rötrest bedöms de som ger en reduktion på 90 procent

eller mer minska avgången betydligt. Det är när behållarna täcks med till exempel betongblock, tätslutande tak av plastduk, flytande plastduk och sexkantiga plastelement. Slätfotsramp och myllningsaggregat bedöms ge bättre effekt än släpslangsramp och får därmed fem poäng.

Bland de exempel på investeringar som minskar utsläppen av växthusgaser som presenteras ovan bedöms rötning av stallgödsel minska avgången betydligt.

+1 poäng: Investeringen bidrar till något annat nationellt miljökvalitetsmål utöver minskad avgång av metan, lustgas eller ammoniak

En poäng ges till åtgärder vars huvudsakliga syfte är att minska ammoniakavgången men som också minskar avgången av växthusgaser eller till åtgärder vars huvudsakliga syfte är att minska växthusgasavgången men också minskar ammoniakavgången. Exempelvis kan surgörning av flytgödsel, övergång från fast- till flytgödsel och täckning av lagerbehållare för flytgödsel och rötrest bidra till att minska så väl avgången av ammoniak som avgången av växthusgaser. Poängen ges också till åtgärder som bidrar till något annat miljökvalitetsmål. Exempelvis kan vissa typer av rening av frånluft från stallar även minska lukt, investeringar som minskar ammoniakavgången från stallgödsel vid lagring och spridning ger bättre kväveutnyttjande, rötning till biogas ger också förnybar energi och en effektivare kväveanvändning (genom exempelvis utökad lagringskapacitet) minskar även risken för kväveläckage.

Observera att den sökande maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli mer.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

Investeringar som har en innovativ inriktning, det vill säga bidrar till att ta fram eller använda nya idéer, bör prioriteras. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. Kunskap inom området behöver spridas mer för att på ett bättre sätt kunna minska utsläppen av ammoniak och växthusgaser. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan dels utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen.

Fyra poäng ges till investeringar som är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild kompetens kan ansökan tilldelas denna poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns erfarenhet eller kunskap inom företaget om hur driften eller underhållet av investeringen ska göras. Om företaget har god kompetens om investeringen ökar chanserna att den blir hållbar och ger förväntat resultat. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild erfarenhet kan ansökan tilldelas dessa poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

Stöd ges till investeringar för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna.

- 3 poäng: Investeringen bidrar till minskat näringsläckage
- 5 poäng: Investeringen är en tydlig del av ett kretslopp

3 poäng: Investeringen bidrar till minskat näringsläckage

Investeringen får 3 poäng om den bidrar till minskat näringsläckage genom till exempel om investeringen sker i utrustning som bidrar till att minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas eller som bidrar till effektivare nyttjande av insatsmedel.

5 poäng: Investeringen är en tydlig del av ett kretslopp

Investeringen får extra poäng om den är en tydlig del av ett kretslopp. I en kretsloppslösning återförs produktionens restprodukter till den produktiva mark som ingår i kretsloppet.

6.4.5. *Investeringar som inte prioriteras regionalt*

I Stockholms län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

6.4.6. *Stödnivå*

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande utgifter upp till högsta stödbelopp.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent

I Stockholms län är högsta stödbelopp 1,6 miljoner kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

6.5. **Förädlingsstöd för kort livsmedelskedja och lokala marknader** *(delåtgärd 4.2 fokusområde 3a)*

Länsstyrelserna och Sametinget

6.5.1. *Övergripande prioriteringar*

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till mikroföretag samt till små företag (delåtgärd 4.2). Förädlingsstödet syftar till att öka konkurrenskraften för primärproducenter inom livsmedelsproduktion där företagen genom förädling ökar produkternas värde eller ger förutsättningar för korta livsmedelskedjor eller försäljning av livsmedel på en lokal marknad (fokusområde 3a).

6.5.2. *Regionala prioriteringar med kort bakgrund (skrivanvisning se 6.1.2)*

Investeringen gynnar lokal primärproduktion

Jordbruket i Stockholm befinner sig helt nära Sveriges största marknad, med medvetna konsumenter som har den högsta medelinkomsten i landet. Närheten till storstaden ger förutsättningar för lönsam produktion som förutom råvaror bidrar med kollektiva nyttigheter som kretslopp av näringsämnen, ett rikt odlingslandskap med stor biologisk mångfald och en attraktiv miljö.

I länet finns betydande arealer av passivt brukande och relativt sett låg produktion av foder, livsmedel, bioenergi och timmer. Det finns därför en potential att öka jordbruksproduktionen i länet. Orsakerna till den extensiva produktionen är låg lönsamhet, höga markpriser och svårigheter att expandera animalieproduktion i närheten av tätort, brist på kapital och svårigheter att få lån samt en hög andel småskaliga men relativt få mellan- och storskaliga lantbruk. Närheten till de köpstarka och miljömedvetna konsumenterna bör användas för att vända trenden.

Investeringen är innovativ

Orsakerna till den extensiva produktionen i länet är bland annat de höga markpriserna, brist på kapital, svårigheter att få lån samt en hög andel småskaliga men relativt få mellan- och storskaliga lantbruk.

Innovativa ägarstrukturer och ekonomisk finansiering kan leda till arbetskrafts- och energieffektivisering, minskade kostnader, ökat kunskapskapital, minskad sårbarhet och ökad lönsamhet.

Tillgång till kapital är en viktig faktor för att utveckla medelstora lantbruksföretag som kombinerar skalfördelar med produktion av lokala råvaror och kollektiva nyttigheter. Många lantbrukare måste bli kreativa kombinatörer när lönsamhet och tillgången till kapital för primärproduktion är låg. Förenklade finansieringsmöjligheter skulle skapa tillväxtförutsättningar på landsbygden.

Investeringen gynnar samverkan

Genom att tillvarata och främja nya företagsnätverk på landsbygden finns det möjlighet att skapa synergier, till exempel genom att flera likvärdiga småskaliga producenter samverkar horisontellt kring en produkt, eller samverkar vertikalt genom hela värdekedjan. Men också genom att skapa kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller kulturturism. Starkare nätverk mellan lokala aktörer höjer förutsättningarna för att landsbygdsföretagen ska kunna ta fram konkurrenskraftiga och innovativa produkter.

Investeringen gynnar animalieproduktionen

Det tätortsnära lantbruket tvingas konkurrera med länets kraftiga befolkningstillväxt. Animalieproduktionen har historiskt legat nära tät bebyggelse men konkurrerar idag med den allmänna expansionen nära tätorten. Låg lönsamhet och hög arbetsbelastning minskar intresset för djuruppfödning. Antalet mjölkbesättningar minskar i länet liksom antalet nötkreatur för köttproduktion. Samtidigt ökar antalet får om än till stor del småskaligt. Ett livskraftigt jordbruk är en förutsättning för såväl bibehållen biologisk mångfald som ett rikt odlingslandskap. Stockholms län har en diversifierad jordbruksproduktion på liten landsbygdsyta, med både små och stora jordbruk. Animalieproduktion med betesdrift är en viktig hörnsten. De gröna kilar som skapas i landskapet är viktiga för att behålla spridningsvägar för flora och fauna i mötet mellan landsbygd och tätort.

Investeringen gynnar ekologisk produktion

I och med det nationella miljö kvalitetsmålsarbetet är den ekologiska produktionen prioriterad i länet. Det regionala målet är bland annat att andelen ekologiskt odlad mark ökar från dagens cirka 16 procent till åtminstone det nationella målet på 20 procent.

Produkten stärker den lokala identiteten

Länet har en mycket stor potentiell marknad för diversifierade och lokalt producerade livsmedelsprodukter. Stärkt lokal identitet kan leda till positiva spin-off-effekter som fler företag kan dra nytta av.

6.5.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer i mån av medel ha en beslutsomgång för förädlingsstöd för kort livsmedelskedja och lokala marknader. För bifall krävs minst 250 viktade poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

6.5.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.2, fokusområde 3a)

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet	15
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15
4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen.	+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1 +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1 +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 %	10
5. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft.	+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt +1 poäng: Ersättningen per timme ökar +1 poäng: Investeringen leder till minskad sårbarhet +2 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning	30
6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen.	4 poäng: Investeringen gynnar prioriterade produktionsinriktningar 3 poäng: Investeringen bidrar till att lokalt producerade råvaror används +2 poäng: Investeringen är innovativ +2 poäng: Investeringen stärker den lokala identiteten +1 poäng: Investeringen ingår i samarbete med besöksnäringen +1 poäng: Investeringen bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks	20

6.5.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- +2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål
- +2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen
- +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljökvalitetsmål
Två poäng får ansökningar där investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljökvalitetsmål.

+2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljökvalitetsmålen
Två poäng får ansökningar om det ingår delar som inte behövs för själva investeringen men som är bra för miljön. Det kan till exempel vara investeringar som ingår i helhetslösningar som har positiva effekter på miljön.

+1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet
En poäng ges till de företag som med investeringen för bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter väljer energieffektiva lösningar.

2 Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 2 poäng: Investeringen är ny för företaget
- 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet
- 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen
- 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget det kan till exempel vara ny produktionsinriktning eller ny utrustning som tidigare inte har använts.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. En förutsättning är att det inom länet ska finnas begränsade erfarenheter från liknande verksamhet. Det vill säga att den som söker arbetar inom ett nytt eller för länet förhållandevis okänt område. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan dels utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen
Ansökan får fyra poäng när investeringen är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning för en ny produkt.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

- +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

- +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare
- +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering, bättre marknadsanpassningar och kan innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen

- +1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen
- +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen
- +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1
- +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1
- +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningar räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges ett extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är större än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25 procent ges ett extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

5. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft

- +1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt
- +1 poäng: Ersättningen per timme ökar
- +1 poäng: Investeringen leder till minskad sårbarhet
- +2 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning

+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut nuvärdet av investeringen. Är nuvärdet med stöd positivt ges 1 extra poäng.

+1 poäng: Ersättningen per timme ökar

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut timersättningen. Medför investeringen med stöd att ersättningen per timme uppgår till minst 140 kr och dessutom ökar ges ett poäng extra.

+1 poäng: Investeringen leder till en minskad sårbarhet

Ett poäng ges om investeringen leder till minskad sårbarhet för företaget. Ett exempel kan vara diversifiering.

+2 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning

Två poäng ges om investeringen innebär att den som söker stödet anpassar sig till marknaden. Det kan till exempel vara om investeringen ingår i en marknadsstrategi för försäljning av företagets produkter eller om den på annat sätt bidrar till en ökad marknadsanpassning.

6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen

Stöd ges till investeringar utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna.

- 4 poäng: Investeringen gynnar prioriterade produktionsinriktningar
- 3 poäng: Investeringen bidrar till att lokalt producerade råvaror används

- +2 poäng: Investeringen är innovativ
- +2 poäng: Investeringen stärker den lokala identiteten
- +1 poäng: Investeringen ingår i samarbete med besöksnäringen
- +1 poäng: Investeringen bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks

4 poäng: Investeringen gynnar prioriterade produktionsinriktningar

Investeringen gynnar animalieproduktionen och/eller certifierad ekologisk produktion. Animalieproduktionen och den ekologiska produktionen är extra prioriterad i länet.

3 poäng: Investeringen bidrar till att lokalt producerade råvaror används

Den lokala primärproduktionen är prioriterad i länet. Med lokal menas produktion inom länet.

+2 poäng: Investeringen är innovativ

Investeringen gynnar innovativa ägarstrukturer och innovativ ekonomisk finansiering. Innovativa ägarstrukturer och innovativ ekonomisk finansiering kan exempelvis leda till arbetskrafts- och energieffektivisering, minskade kostnader, ökat kunskapskapital, minskad sårbarhet och ökad lönsamhet.

+2 poäng: Investeringen stärker den lokala identiteten

Investeringen leder till stärkt lokal identitet genom exempelvis produkter eller varumärken med stark lokal koppling och identitet. Stärkt lokal identitet kan leda till positiva spin-off-effekter även för andra företag i ett område.

+1 poäng: Investeringen ingår i samarbete med besöksnäringen

Besöksnäringen är identifierad som ett område med stor utvecklingspotential i länet. Extra poäng ges därför till investeringar som ingår i kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller kulturturism.

+1 poäng: Investeringen bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks

Genom att tillvarata och främja nya företagsnätverk på landsbygden finns det möjlighet att skapa synergier, till exempel genom att flera likvärdiga småskaliga producenter samverkar horisontellt kring en produkt, eller samverkar vertikalt genom hela värdekedjan. Starkare nätverk mellan lokala aktörer höjer förutsättningarna för att landsbygdsföretagen ska kunna ta fram konkurrenskraftiga och innovativa produkter.

6.5.4.2. Prioritering av underrepresenterad grupp

Vi har valt att använda oss av möjligheten att prioritera underrepresenterade grupper i åtskillnad mellan ansökningar för att öka jämställdheten och att motverka diskriminering. Det kan ske när två ansökningar har samma poäng när de har gått igenom urvalskriterierna. Länsstyrelsen har identifierat unga (under 40 år), kvinnor och utlandsfödda personer som underrepresenterade grupper inom företagsverksamhet på landsbygden. Det finns även möjlighet att lägga till fler grupper, som exempelvis personer med funktionshinder, om Länsstyrelsen ser ett behov av detta.

Att arbeta för att öka andelen boende och företagande från de underrepresenterade grupperna, är en viktig del i att verka för en hållbar utveckling på landsbygden. Med en ökad mångfald minskas landsbygdens sårbarhet på sikt.

I dagsläget är andelen unga företagare upp till 35 år på den tätortsnära landsbygden i länet endast nio procent. 18 procent av företagen drivs av personer som är 65 år eller äldre. Av de 15 578 operativa företagare på den tätortsnära landsbygden i länet, drivs endast 27 procent av kvinnor. Fördelningen män och kvinnor är inte lika ojämn bland yngre företagare, där 34 procent av företagarna under 35 år är kvinnor. För företagare över 65 år är andelen endast 22 procent.

Personer som är födda utanför Sverige eller har utrikes bakgrund är kraftigt underrepresenterade på landsbygden jämfört med övriga länet. 2011 motsvarade utrikesfödda 22 procent av hela länets befolkning. Utanför tätorterna är andelen omkring 10 procent. Färre än tre procent (2,7 procent) av länets invånare utanför tätorterna är födda utanför Sverige och Norden.

10 procent av samtliga jordbruksföretagare i länet har utrikes bakgrund och endast 104 personer verksamma inom jordbruksbranschen är utrikes födda. Sett till alla utrikes födda företagsledare på den tätortsnära landsbygden är endast två procent verksamma inom jordbruk, skogsbruk och fiske.

6.5.5. *Investeringar som inte prioriteras regionalt*

I Stockholms län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

6.5.6. *Stödnivå*

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent.

I Stockholms län är högsta stödbelopp 800 000 kronor per stödmottagare. En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

I de fall den förädlade produkten inte är en jordbruksprodukt begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁶. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

---

⁶ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

6.6. **Förädlingsstöd för att skapa nya jobb** (delåtgärd 4.2 fokusområde 6a)

6.6.1. *Övergripande prioriteringar*

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till mikroföretag samt till små företag (delåtgärd 4.2). Förädlingsstödet syftar till att öka konkurrenskraften för primärproducenter inom livsmedelsproduktion och därigenom öka antalet arbetstillfällen inom förädling (fokusområde 6a).

6.6.2. *Regionala prioriteringar med kort bakgrund*

Investeringen gynnar lokal prioriterade produktionsinriktningar

Det tätortsnära lantbruket tvingas konkurrera med länets kraftiga befolkningstillväxt. Animalieproduktionen har historiskt legat nära tät bebyggelse men konkurrerar idag med den allmänna expansionen nära tätorten. Låg lönsamhet och hög arbetsbelastning minskar intresset för djuruppfödning. Antalet mjölkbesättningar minskar i länet liksom antalet nötkreatur för köttproduktion. Samtidigt ökar antalet får om än till stor del småskaligt. Ett livskraftigt jordbruk är en förutsättning för såväl bibehållen biologisk mångfald som ett rikt odlingslandskap. Stockholms län har en diversifierad jordbruksproduktion på liten landsbygdsyta, med både små och stora jordbruk. Animalieproduktion med betesdrift är en viktig hörnsten. De gröna kilar som skapas i landskapet är viktiga för att behålla spridningsvägar för flora och fauna i mötet mellan landsbygd och tätort.

I och med det nationella miljö kvalitetsmålsarbetet är den ekologiska produktionen prioriterad i länet. Det regionala målet är bland annat att andelen ekologiskt odlad mark ökar från dagens cirka 16 procent till åtminstone det nationella målet på 20 procent.

Investeringen gynnar lokal primärproduktion

Jordbruket i Stockholm befinner sig helt nära Sveriges största marknad, med medvetna konsumenter som har den högsta medelinkomsten i landet. Närheten till storstaden ger förutsättningar för lönsam produktion som förutom råvaror bidrar med kollektiva nyttigheter som kretslopp av näringsämnen, ett rikt odlingslandskap med stor biologisk mångfald och en attraktiv miljö.

I länet finns betydande arealer av passivt brukande och relativt sett låg produktion av foder, livsmedel, bioenergi och timmer. Det finns därför en potential att öka jordbruksproduktionen i länet. Orsakerna till den extensiva produktionen är låg lönsamhet, höga markpriser och svårigheter att expandera animalieproduktion i närheten av tätort, brist på kapital och svårigheter att få lån samt en hög andel småskaliga men relativt få mellan- och storskaliga lantbruk. Närheten till de köpstarka och miljömedvetna konsumenterna bör användas för att vända trenden.

Investeringen är innovativ

Orsakerna till den extensiva produktionen i länet är bland annat de höga markpriserna, brist på kapital, svårigheter att få lån samt en hög andel småskaliga men relativt få mellan- och storskaliga lantbruk.

Innovativa ägarstrukturer och ekonomisk finansiering kan leda till arbetskrafts- och energieffektivisering, minskade kostnader, ökat kunskapskapital, minskad sårbarhet och ökad lönsamhet.

Tillgång till kapital är en viktig faktor för att utveckla medelstora lantbruksföretag som kombinerar skalfördelar med produktion av lokala råvaror och kollektiva nyttigheter. Många lantbrukare måste bli kreativa kombinatörer när lönsamhet och tillgången till kapital för primärproduktion är låg. Förenklade finansieringsmöjligheter skulle skapa tillväxtförutsättningar på landsbygden.

Investeringen bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks

Genom att tillvarata och främja nya företagsnätverk på landsbygden finns det möjlighet att skapa synergier, till exempel genom att flera likvärdiga småskaliga producenter samverkar horisontellt kring en produkt, eller samverkar vertikalt genom hela värdekedjan. Men också genom att skapa kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller kulturturism. Starkare nätverk mellan lokala aktörer höjer förutsättningarna för att landsbygdsföretagen ska kunna ta fram konkurrenskraftiga och innovativa produkter.

Investeringen stärker den lokala identiteten

Länet har en mycket stor potentiell marknad för diversifierade och lokalt producerade livsmedelsprodukter. Stärkt lokal identitet kan leda till positiva spin-off-effekter som fler företag kan dra nytta av.

Investeringen ingår i samarbete med besöksnäringen

Besöksnäringen är en av Sveriges framtidsbranscher. För Stockholms län är satsningar på besöksnäringen en del i målet att bli Europas ledande, hållbara tillväxtregion och kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller kulturturism prioriteras därför.

Inom ramen för Stockholmsstrategin finns en specifik strategi utarbetad för skärgården. Uppdraget är att verka för att Stockholms skärgård utvecklas, och att besöksnäringen kan bli en grundbult för en livskraftig skärgård året om, både för besökare och bofasta.

6.6.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer i mån av medel ha en beslutsomgång för förädlingsstöd för nya jobb under 2022.

För bifall krävs minst 250 viktade poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

6.6.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.2, fokusområde 6a)

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet	15
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15
4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen.	+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1 +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1 +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 %	10
5. Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden	1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid 3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget 4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget +1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året	30
6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	4 poäng: Investeringen gynnar prioriterade produktionsinriktningar 3 poäng: Investeringen gynnar lokal primärproduktion +2 poäng: Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation). +2 poäng: Investeringen stärker den lokala identiteten +1 poäng: Investeringen ingår i samarbete med besöksnäringen +1 poäng: Investeringen bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks	20
Summa viktning		100

6.6.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål

+2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen

+1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål

Två poäng får ansökningar där investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål.

+2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen

Två poäng får ansökningar om det ingår delar som inte behövs för själva investeringen men som är bra för miljön. Det kan till exempel vara investeringar som ingår i helhetslösningar som har positiva effekter på miljön.

+1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet

En poäng ges till de företag som med investeringen för bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter väljer energieffektiva lösningar.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget det kan till exempel vara ny produktionsinriktning eller ny inredning som tidigare inte har använts.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. En förutsättning är att det inom länet ska finnas begränsade erfarenheter från liknande verksamhet. Det vill säga att den som söker arbetar inom ett nytt eller för länet förhållandevis okänt område. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan dels utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

Ansökan får fyra poäng när investeringen är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning för en ny produkt.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

+2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering, bättre marknadsanpassningar och kan innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen

+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningarna räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges ett extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är mindre än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25 procent ges ett extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

5. Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden

Arbetstillfällen ska vara nyskapade och bestående räknat som årsarbetskrafter. Bestående innebär att arbetstillfället ska finnas kvar på längre sikt, inte bara under projekttiden. I detta inkluderas även "egenföretag" (alla företagsformer), där personen helt eller delvis övergår till att arbeta i sitt företag. Ideellt arbete räknas inte som arbetstillfällen. Arbetstillfällen genom underleverantörer med egen F-skattsedel räknas med om de skapats som en direkt följd av investeringen.

- 1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid
- 3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget
- 4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget
- +1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året

1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid

Ett poäng ges om investeringen ger heltidssysselsättning för en person som tidigare har arbetat deltid i företaget. Deltid är mindre än 1720 timmar.

3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget

Tre poäng ges om investeringen leder till att företaget kan sysselsätta en ny person på heltid eller halvtid. Med halvtid avses minst 50 % av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Personen har inte varit anställd i företaget tidigare.

4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget

Fyra poäng ges om investeringen leder till att mer än en ny person får sysselsättning i företaget på heltid eller halvtid. Med halvtid avses minst 50 procent av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Berörda personer har inte varit anställda i företaget tidigare.

+1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året

Ett extra poäng ges till investeringar som räknas som mer än enbart säsongsarbete.

6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen

Stöd ges till investeringar utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna.

4 poäng: Investeringen gynnar prioriterade produktionsinriktningar

3 poäng: Investeringen gynnar lokal primärproduktion

+2 poäng: Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

+2 poäng: Investeringen stärker den lokala identiteten

+1 poäng: Investeringen ingår i samarbete med besöksnäringen

+1 poäng: Investeringen bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks

4 poäng: Investeringen gynnar prioriterade produktionsinriktningar

Investeringen gynnar animalieproduktionen och/eller certifierad ekologisk produktion.

Animalieproduktionen och den ekologiska produktionen är extra prioriterad i länet.

3 poäng: Investeringen gynnar lokal primärproduktion

Den lokala primärproduktionen är prioriterad i länet. Med lokal menas produktion inom länet.

+2 poäng: Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

Investeringen gynnar innovativa ägarstrukturer och innovativ ekonomisk finansiering. Innovativa ägarstrukturer och innovativ ekonomisk finansiering kan exempelvis leda till arbetskrafts- och energieffektivisering, minskade kostnader, ökat kunskapskapital, minskad sårbarhet och ökad lönsamhet.

+2 poäng: Investeringen stärker den lokala identiteten

Investeringen leder till stärkt lokal identitet genom exempelvis produkter eller varumärken med stark lokal koppling och identitet. Stärkt lokal identitet kan leda till positiva spin-off-effekter även för andra företag i ett område.

+1 poäng: Investeringen ingår i samarbete med besöksnäringen

Besöksnäringen är identifierad som ett område med stor utvecklingspotential i länet. Extra poäng ges därför till investeringar som ingår i kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller kulturturism.

+1 poäng: Investeringen bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks

Genom att tillvarata och främja nya företagsnätverk på landsbygden finns det möjlighet att skapa synergier, till exempel genom att flera likvärdiga småskaliga producenter samverkar horisontellt kring en produkt, eller samverkar vertikalt genom hela värdekedjan. Starkare nätverk mellan lokala aktörer höjer förutsättningarna för att landsbygdsföretagen ska kunna ta fram konkurrenskraftiga och innovativa produkter.

6.6.4.2. Prioritering av underrepresenterad grupp

Vi har valt att använda oss av möjligheten att prioritera underrepresenterade grupper i åtskillnad mellan ansökningar för att öka jämställdheten och att motverka diskriminering. Det kan ske när två ansökningar har samma poäng när de har gått igenom urvalskriterierna. Länsstyrelsen har identifierat unga (under 40 år), kvinnor och utlandsfödda personer som underrepresenterade grupper inom företagsverksamhet på landsbygden. Det finns även möjlighet att lägga till fler grupper, som exempelvis personer med funktionshinder, om Länsstyrelsen ser ett behov av detta.

Att arbeta för att öka andelen boende och företagande från de underrepresenterade grupperna, är en viktig del i att verka för en hållbar utveckling på landsbygden. Med en ökad mångfald minskas landsbygdens sårbarhet på sikt.

I dagsläget är andelen unga företagare upp till 35 år på den tätortsnära landsbygden i länet endast nio procent. 18 procent av företagen drivs av personer som är 65 år eller äldre. Av de 15 578 operativa företagare på den tätortsnära landsbygden i länet, drivs endast 27 procent av kvinnor. Fördelningen män och kvinnor är inte lika ojämn bland yngre företagare, där 34 procent av företagen under 35 år är kvinnor. För företagare över 65 år är andelen endast 22 procent.

Personer som är födda utanför Sverige eller har utrikes bakgrund är kraftigt underrepresenterade på landsbygden jämfört med övriga länet. 2011 motsvarade utrikesfödda 22 procent av hela länets befolkning. Utanför tätorterna är andelen omkring 10 procent. Färre än tre procent (2,7 procent) av länets invånare utanför tätorterna är födda utanför Sverige och Norden.

10 procent av samtliga jordbruksföretagare i länet har utrikes bakgrund och endast 104 personer verksamma inom jordbruksbranschen är utrikes födda. Sett till alla utrikes födda

företagsledare på den tätortsnära landsbygden är endast två procent verksamma inom jordbruk, skogsbruk och fiske.

6.6.5. *Investeringar som inte prioriteras regionalt*

I Stockholms län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

6.6.6. *Stödnivå*

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent.

I Stockholms län är högsta stödbelopp 800 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

I de fall den förädlade produkten inte är en jordbruksprodukt begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁷. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

7. (Delåtgärd 4.4 och 7.6) Miljöinvesteringar

I landsbygdsprogrammet 2014–2020 finns flera miljöinvesteringar. Vi har dock valt att samla samtliga miljöinvesteringar på ett och samma ställe i handlingsplanen oavsett om de ligger under åtgärd 7 eller åtgärd 4. Under åtgärd 4 finns de miljöinvesteringar som har fast ersättning, inom åtgärd 7 de miljöinvesteringar som ska hanteras enligt så kallade faktiska utgifter.

Det finns flera myndigheter som handlägger miljöinvesteringar. Det är länsstyrelserna, Sametinget och Skogsstyrelsen. Skogsstyrelsens stöd kallas för stöd för att bevara och utveckla miljövärden i skogen. Varje myndighet har sin egen handlingsplan.

---

⁷ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

7.1. Stöd till stängsel mot rovdjur (delåtgärd 4.4 fokusområde 4a)

7.1.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för stängsel mot rovdjur (delåtgärd 4.4 och fokusområde 4a). Syftet är att betesmarker och betesvallar även fortsatt ska kunna hävdas i områden där det finns risk för angrepp av rovdjur.

7.1.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stockholms län har en unik blandning av storstad, levande landsbygd och skogsområden med höga naturvärden och rika viltbestånd. Länet ingår i en region där varg förekommer, passerar under vandringar och där det är tänkbart att nya revir etableras.

Det vargrevir som tidigare fanns i trakterna av Riala i Norrtälje kommun är upplöst. Under 2014 bekräftades ett nytt revir, Sjundareviret, i de södra delarna av länet mellan Järna och Hölö. Sjundareviret upplöstes i oktober 2015 då honan sköts med stöd av 28§ jaktförordningen. Under 2016 skedde ett angrepp på åtta får och en jakthund i området. Vid den inventering som gjordes under våren 2017 säkrades dna från fyra olika vargar som är kullsyskon. Länsstyrelsen har gjort bedömningen att området har en stationär vargstam och från och med 2019 har återigen ett vargrevir etablerats i området.

I länet finns också ett livskraftigt bestånd av lodjur, främst i de norra delarna. Antalet lodjur har stadigt ökat sedan moderna inventeringar inleddes 2003 och idag har närmare hälften av länets kommuner stationär förekomst eller regelbundna besök av lodjur. Flest familjegrupper finns i Norrtälje kommun.

Det är ovanligt med björn i länet, men det finns en relativt stationär björn intill länsgränsen mot Uppsala i Norrtälje kommun. Därutöver passerar enstaka björnar på vandring genom länet.

I områden med rovdjur kan angrepp på boskap förekomma och i allmänhet är det i sådana fall får som angrips. Länsstyrelsen ser det som mycket angeläget att djurhållare har möjlighet att fortsätta hävda sina betesmarker även i områden med rovdjur. Vi prioriterar därför stängsel mot rovdjur till företag som bedriver fårskötsel i områden med dokumenterad förekomst av varg eller där det bedöms finnas sannolikhet för återkommande förekomst av varg.. Inom dessa områden kan även andra betande djurslag inom primärproduktion prioriteras om det bedöms troligt att djuren löper risk att angripas. Eftersom lodjur är svårare att stängsla ut beviljas endast stöd till företag som haft angrepp av lodjur i närtid. Företag vars djurbesättningar har angripits av rovdjur har högsta prioritet.

7.1.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till stängsel mot rovdjur hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 300 viktade poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

7.1.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.4, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
Investeringen görs i ett område där risk för rovdjursangrepp är påtagligt	5 poäng: Besättningen har tidigare haft angrepp av rovdjur 4 poäng: Jordbruksmarken ligger i ett vargrevir eller ett område med stationär förekomst av varg 3 poäng: Jordbruksmarken ligger i anslutning till ett vargrevir eller i ett område med risk för vargangrepp	50
Investeringen görs för att skydda besättningar av får och getter	1–5 poäng: Antal djur i besättningen i medeltal över året. +1 poäng: Företagaren har särskilt skyddsvärda raser.	30
Investeringen gynnar geografiskt utpekade områden	5 poäng: Stängsel runt värdefull betesmark med hög artrikedom eller höga kulturmiljövärden (särskilda värden, restaureringsmark, mosaikbete och skogsbete). 2 poäng: Stängsel runt betesmark med allmänna värden eller betesvall	10
Investeringen gynnar prioriterade djurslag	5 poäng: Stängslet ska skydda får eller getter alternativt besättningar med växelbete där får/get ingår 3 poäng: Stängslet ska skydda andra djurslag och typer av besättningar.	10
Summa viktning		100

7.1.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen görs i ett område där risk för rovdjursangrepp är påtagligt

5 poäng: Besättningen har tidigare haft angrepp av rovdjur

4 poäng: Jordbruksmarken ligger i ett vargrevir eller ett område med stationär förekomst av varg

3 poäng: Jordbruksmarken ligger i anslutning till ett vargrevir eller i ett område med risk för vargangrepp

5 poäng: Besättningen har tidigare haft angrepp av rovdjur

Besättningen har haft ett av Länsstyrelsen bekräftat angrepp av rovdjur under innevarande eller föregående betessäsongs.

4 poäng: Jordbruksmarken ligger i ett vargrevir eller ett område med stationär förekomst av varg

Jordbruksmarken ligger i ett område med av Länsstyrelsen dokumenterad förekomst av varg innevarande eller föregående betessäsong.

3 poäng: Jordbruksmarken ligger i anslutning till ett vargrevir eller i ett område med risk för vargangrepp

Jordbruksmarken ligger i direkt anslutning till ett område med av Länsstyrelsen dokumenterad förekomst av varg innevarande eller föregående betessäsong eller ett område med en historia av återkommande angrepp eller förekomst av varg. Angreppen och förekomsterna ska vara dokumenterade av Länsstyrelsen.

2. Investeringen görs för att skydda besättningar av får och getter

5 poäng: Djurhållningen bedrivs med ≥ 100 tackor/getter (hondjur) i medeltal över året.

4 poäng: Djurhållningen bedrivs med 75-99 tackor/getter (hondjur) i medeltal över året.

3 poäng: Djurhållningen bedrivs med 50-74 tackor/getter (hondjur) i medeltal över året.

2 poäng: Djurhållningen bedrivs med 30-49 tackor/getter (hondjur) i medeltal över året.

1 poäng: Djurhållningen bedrivs med 15-29 tackor/getter (hondjur) i medeltal över året.

+1 poäng: Företagaren har särskilt skyddsvärda raser.

1–5 poäng. Besättningsstorlek

Djurbesättningen räknas i antal tackor/getter (hondjur) i djurhållningen i medeltal över året.

+1 poäng Företagaren har särskilt skyddsvärda raser av får eller get

Extrapoäng ges om företagaren har särskilt skyddsvärda raser av får eller get. Med särskilt skyddsvärda raser avses raser som finns med på EU:s lista över husdjursraser. Godkända fårraser är ryafår, gutefår, svenskt finullsfår, gestrikefår, dala pälsfår, fjällnäs får, roslagsfår, helsingefår, klövsjöfår, svärdsjöfår, värmlandsfår och åsenfår. Godkända getraser är lantrasget, göingeget, jämtget och lappget.

3. Investeringen gynnar geografiskt utpekade områden

5 poäng: Stängsel runt värdefull betesmark med hög artrikedom eller höga kulturmiljövärden

2 poäng: Stängsel runt betesmark med allmänna värden eller betesvall

5 poäng: Stängsel runt värdefull betesmark med hög artrikedom eller höga kulturmiljövärden

Särskilda värden, restaureringsmark, mosaikbete och skogsbete. Mer än 20 procent av arealen ska ha dessa kvalitéer och mer än 30 procent av arealen ska vara betesmark med allmänna eller särskilda värden enligt Länsstyrelsens bedömning. Marken ska vara godkänd i blockdatabasen.

2 poäng: Stängsel runt betesmark med allmänna värden eller betesvall

Marken ska vara godkänd i blockdatabasen.

4. Investeringen gynnar prioriterade djurslag

5 poäng: Stängslet ska skydda får eller getter alternativt besättningar med växelbete där får/get ingår

3 poäng: Stängslet ska skydda andra djurslag och typer av besättningar.

5 poäng: Stängslet ska skydda får eller getter alternativt besättningar med växelbete där får/get ingår

Eftersom fårbesättningar är mest utsatta för rovdjursangrepp prioriteras får framför andra djurslag.

3 poäng: Stängslet ska skydda andra djurslag och typer av besättningar.

I andra hand prioriteras andra betande djurslag.

7.1.5. Stödbelopp

Den som söker stöd för stängsel mot rovdjur får 50 kronor per meter för stängsel som blir godkänt.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 1 000 kronor.

7.2. Engångsröjning av betesmark *(delåtgärd 4.4 fokusområde 4a)*

7.2.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för engångsröjning av betesmark (delåtgärd 4.4 och fokusområde 4a). Syftet är att öka natur- och kulturvärden i betesmarker och slätterängar som delvis har vuxit igen så att hela marken uppfyller betesmarksdefinitionen och kan ingå i miljöersättningen för betesmarker och slätterängar med särskild skötsel eller miljöersättningen för fåbodar.

7.2.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Ett livskraftigt jordbruk är en förutsättning för att kunna upprätthålla den biologiska mångfalden och ett rikt odlingslandskap. Animalieproduktion med betesdrift är en viktig hörnsten och det finns flera oroande trender vad gäller att behålla antalet betesdjur och utvecklingen av mångfalden på art- och landskapsnivå.

Störningar mellan animalieproduktion och tät bebyggelse och bristande lönsamhet leder till minskning av djurhållande gårdar och till brist på betesdjur till betesmarkerna. Antalet mjölkbesättningar minskar i länet liksom antalet nötkreatur för köttproduktion. Samtidigt ökar antalet får om än till stor del småskaligt.

7.2.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till engångsröjning av betesmark hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 200 viktade poäng för de regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

7.2.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.4, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Miljöinvesteringen bidrar till att bevara och förstärka biologisk mångfald	5 poäng. Röjningen förväntas gynna hotade arter eller särskilt skyddsvärda träd 3 poäng. Röjningen förväntas gynna hävdgynnade arter generellt.	30
2. Miljöinvesteringen bidrar till att synliggöra kulturmiljöer	5 poäng. Röjningen bidrar till att synliggöra kulturbärande landskapselement 3 poäng. Röjningen har positiv betydelse för landskapsbilden.	20
3. Goda förutsättningar för långsiktigt god hävd	5 poäng. Det finns goda förutsättningar för långsiktig hävd med betesdjur. 5 poäng. Slätterängen är rimlig att sköta	20
4. Regional prioritering av naturtyp/markslag	5 poäng. Marken som ska röjas är slätteräng 4 poäng. Marken som ska röjas är strandbete 3 poäng. Marken som ska röjas är betesmark med höga biologiska eller kulturhistoriska värden	20
5. Miljöinvesteringen bidrar till rekreativitet och upplevelsevärden för allmänheten	+2 poäng. Marken ligger i ett befintligt rekreativt område +3 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten	10
Summa viktning		100

7.2.4.1. Bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen bidrar till att bevara och förstärka biologisk mångfald

5 poäng. Röjningen förväntas gynna hotade arter eller särskilt skyddsvärda träd

Marken hyser arter som är klassade som sårbara (VU), Starkt hotade (EN) eller Akut hotade (CR) på rödlistan, alternativt arter som finns med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet och är knutna till naturbetesmarker, slätterängar eller rikkärr. På marken finns träd som är identifierade som skyddsvärda enligt Länsstyrelsen.

3 poäng. Röjningen förväntas gynna hävdgynnade arter generellt

Marken har höga hävdberoende naturmiljövärden knutna till odlingslandskapet.

2. Miljöinvesteringen bidrar till att synliggöra kulturmiljöer

5 poäng: Røjningen bidrar till att synliggöra kulturbärande landskapselement

Marken har höga hävdberoende kulturmiljövärden knutna till odlingslandskapet.

3 poäng: Røjningen har positiv betydelse för landskapsbilden

Røjningen leder till synliggörande av det biologiska kulturarvet.

3. Goda förutsättningar för långsiktigt god hävd

5 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig hävd med betesdjur

Åtgärden är väl planerad, och det finns en plan för skötseln av marken när åtgärden är avslutad. Förutsättningarna är goda för en långsiktig hävd anpassad till områdets natur- och kulturvärden.

5 poäng: Slåtterängen är rimlig att sköta

Åtgärden är väl planerad, och det finns en plan för skötseln av marken när åtgärden är avslutad. Förutsättningarna är goda för en långsiktig hävd anpassad till områdets natur- och kulturvärden.

4. Regional prioritering av naturtyp/markslag

5 poäng: Marken som ska röjas är slåtteräng

Marken ska vara klassad och godkänd i blockdatabasen.

4 poäng: Marken som ska röjas är strandbete

Marken ska vara klassad och godkänd i blockdatabasen.

3 poäng: Marken som ska röjas är betesmark med höga biologiska eller kulturhistoriska värden

Marken ska vara klassad och godkänd i blockdatabasen.

5. Miljöinvesteringen bidrar till rekreativsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten

+3 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten

Det kan röra sig om insatser som till exempel ta fram skyltning, spänger eller stättor.

+2 poäng: Marken ligger i ett befintligt rekreativsområde

Marken ligger i ett område som är frekvent nyttjat av allmänheten. Det kan till exempel vara så att marken ligger i anslutning till en vandringsled eller liknande.

7.2.5. Stödbelopp

Den som söker stöd för engångsröjning av betesmark får 5 000 kronor per hektar när miljöinvesteringen är godkänd.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 1 000 kronor.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁸ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

7.3. Miljöinvestering – förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)

7.3.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för att förbättra vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4abc). Syftet är att förbättra vattenkvaliteten i sjöar, vattendrag och hav genom olika insatser i, vid eller uppströms vattenförekomster. Vattenförekomst kan till exempel vara dike, bäck eller å.

7.3.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stockholms län har mycket stora problem med övergödning av kust, sjöar och vattendrag. I många avrinningsområden står jordbruket för en betydande del av närsaltbelastningen. Hur lantbruket i länet bedrivs har påverkan på länets miljö, inte minst vad gäller avrinningsområdenas övergödning. Särskilt leder användningen av växtskyddsmedel, växtnäring, animalieproduktion och utsläpp från övriga delar av livsmedelskedjan till övergödning. Det är viktigt att få till platsanpassade åtgärder för lantbruken i de prioriterade avrinningsområdena.

En god markstruktur har stor betydelse för att behålla markens förmåga att hålla vatten och är en ovärderlig resurs för att minska bland annat utlakning av växtnäring och växtskyddsmedel. Anpassning av produktionssystem och odlingsteknik med användning av tekniska innovationer i jord- och trädgårdsbruket bör kunna bidra till god markstruktur men också till att minska jordbrukets bidrag till övergödningen.

7.3.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till förbättrad vattenkvalitet hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 250 viktade poäng för de regionala urvalskriterierna.

---

⁸ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

I början av 2022 kommer vi att göra en utlysning för investeringar i kalkfilterdiken. För investeringen ges 50 procent i stöd av stödberättigande utgifter.

7.3.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 4b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	5 poäng: Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god status enligt vattenförvaltningen	40
2. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	5 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt för att optimera retention av kväve och fosfor 3 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt utifrån att förbättra hydromorfologiska och biologiska kvalitetsfaktorer	30
3. Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	+3 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra kemisk-fysikaliska kvalitetsfaktorer +1 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra hydromorfologiska kvalitetsfaktorer +1 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra biologiska kvalitetsfaktorer	30
Summa viktning		100

7.3.4.1. Bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten

5 poäng: Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god status enligt vattenförvaltningen

5 poäng: Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god status enligt vattenförvaltningen

Fem poäng ges till miljöinvesteringar som placeras så att de kan bidra till förbättrad vattenkvalitet i vattenförekomst som är klassad som sämre än god status enligt EU:s ramdirektiv för vatten.

2. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten

5 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt för att optimera retention av kväve och fosfor

3 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt utifrån att förbättra hydromorfologiska och biologiska kvalitetsfaktorer

5 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt för att optimera retention av kväve och fosfor

Miljöinvesteringar som utformas på bästa möjliga sätt för att optimera retention av kväve och fosfor ges fem poäng.

3 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt utifrån att förbättra hydromorfologiska och biologiska kvalitetsfaktorer

Miljöinvesteringar som utformas på bästa möjliga sätt utifrån att förbättra hydromorfologiska och biologiska kvalitetsfaktorer ges tre poäng. Dessa kvalitetsfaktorer beskriver fysiska förändringar avseende kontinuitet, morfologi och hydrologisk regim och livsbetingelser för vattenlevande organismer.

3. Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra vattenkvaliteten

+3 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra kemisk-fysikaliska kvalitetsfaktorer

+1 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra hydromorfologiska kvalitetsfaktorer

+1 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra biologiska kvalitetsfaktorer

+3 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra kemisk-fysikaliska kvalitetsfaktorer

Miljöinvesteringar som bidrar till att förbättra kemisk-fysikaliska kvalitetsfaktorer ges tre poäng.

+1 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra hydromorfologiska kvalitetsfaktorer

Miljöinvesteringar som bidrar till att förbättra hydromorfologiska kvalitetsfaktorer ges en extra poäng. Dessa kvalitetsfaktorer beskriver fysiska förändringar avseende kontinuitet, morfologi och hydrologisk regim.

+1 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra biologiska kvalitetsfaktorer

Miljöinvesteringar som bidrar till att förbättra biologiska kvalitetsfaktorer ges en extra poäng.

7.3.5. Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter.

Men det kan finnas tillfällen när stöd ges för 50 eller 100 procent av stödberättigande utgifter. Följande gäller i Stockholms län.

Stöd ges för 50 procent av stödberättigande utgifter i de fall där miljönyttan delvis är begränsad eller där det finns en definierad företagsnytta.

För investering i kalkfilterdiken ges 50 procent i stöd av stödberättigande utgifter.

För förbättrad vattenkvalitet kan i särskilt motiverade fall stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter. Dessa fall ska motiveras utifrån platsspecifika förhållanden i nitratkänsligt område samt ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning.

Länsstyrelsen ser för nuvarande inget behov av att ge stöd för 100 procent av de stödberättigande utgifterna.

I Stockholms län är högsta stödbelopp 4 miljoner kronor per ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁹ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 30 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 55 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 10 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 5 procent av budget.

7.4. Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)

7.4.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4a). Syftet är att bevara och förstärka biologisk mångfald och skapa variation i odlingslandskapet. Våtmarker och dammar kan också bidra till att minska övergödningen av sjöar, vattendrag och hav.

7.4.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Våtmarkerna i Stockholms län är många men små och den totala andelen liten, knappt fyra procent av landytan. Restaurering och nyanläggning av våtmarker i jordbrukslandskapet går

---

⁹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

fortfarande ganska långsamt. Ett stort antal växter och djur i länet, varav flera är hotade eller missgynnade, är beroende av våtmarker.

7.4.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 250 viktade poäng för de regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

7.4.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängbeskrivningar	Viktning
1. Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald	4 poäng: Arter/naturtyper som är hotade och/eller med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet bedöms gynnas av våtmarken placering och utformning 3 poäng: Våtmarken placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald +1 poäng: Våtmarken är större än 5 hektar	40
2. Miljöinvesteringen kommer att skötas för att bevara och förstärka biologisk mångfald	5 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet	20
3. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring	3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve 3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor +2 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet	10

4. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring.	+3 poäng: Våtmarken placeras så att den kan bidra till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god ekologisk status enligt vattenförvaltningen +1 poäng: Mer än 40 procent av arealen i avrinningsområdet är brukad åkermark +1 poäng: Avrinningsområdets storlek är större än 100 hektar	20
5. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	+3 poäng: Miljöinvesteringen kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder +2 poäng: Våtmarken bedöms vara kostnadseffektiv	10
Summa viktning		100

7.4.4.1. Bedömningsgrunder

Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald

4 poäng: Arter/naturtyper som är hotade och/eller med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet bedöms gynnas av våtmarken placering och utformning

3 poäng: Våtmarken placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald

+1 poäng: Våtmarken är större än 5 hektar

4 poäng: Arter/naturtyper som är hotade och/eller med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet bedöms gynnas av våtmarken placering och utformning

Marken hyser arter som är klassade som sårbara (VU), Starkt hotade (EN) eller Akut hotade (CR) på rödlistan, alternativt arter som finns med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet och är knutna till våtmarker.

3 poäng: Våtmarken placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald

Våtmarken får tre poäng om den placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald

+1 poäng: Våtmarken är större än 5 hektar

Våtmarker över fem hektar ges en extra poäng.

2. *Miljöinvesteringen kommer att skötas för att bevara och förstärka biologisk mångfald*

5 poäng: Det finns goda förutsättningar förlångsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet

5 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet

Fem poäng ges ansökningar som kan visa på att det finns goda förutsättningarna för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet.

3. *Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring*

3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve.

3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor.

+2 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet

3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve

Tre poäng får våtmarker som utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve.

3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor

Tre poäng får våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor.

+2 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet

Två poäng ges ansökningar som kan visa på att förutsättningarna för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet är god.

4. *Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring.*

+3 poäng: Våtmarken placeras så att den kan bidra till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god ekologisk status enligt vattenförvaltningen.

+1 poäng: Mer än 40 procent av arealen i avrinningsområdet är brukad åkermark

+1 poäng: Avrinningsområdets storlek är större än 100 hektar

+3 poäng: Våtmarken placeras så att den kan bidra till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god ekologisk status enligt vattenförvaltningen.

Tre poäng ges till våtmarker som placeras så att de kan bidra till förbättrad vattenkvalitet i vattenförekomst som är klassad som sämre än god ekologisk status enligt EU:s ramdirektiv för vatten.

+1 poäng: Mer än 40 procent av arealen i avrinningsområdet är brukad åkermark

En poäng ges till våtmarker som ligger inom ett avrinningsområde där mer än 40 procent av arealen är brukad åkermark.

+1 poäng: Avrinningsområdets storlek är större än 100 hektar

En poäng ges till våtmarker som ligger inom ett avrinningsområde som är större än 100 hektar.

5. *Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat*

+3 poäng: Miljöinvesteringen kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder

+2 poäng: Våtmarken bedöms vara kostnadseffektiv

7.4.5. *Stödnivå*

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kronor per hektar. Men det kan finnas tillfällen när stöd ges för 50 eller 100 procent av stödberättigande utgifter.

Följande gäller i Stockholms län.

Stöd ges för 50 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kronor per hektar i fall där miljönyttan delvis är begränsad eller där det finns en definierad företagsnytta.

I särskilt motiverade fall kan stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter upp till 400 000 kronor per hektar. Dessa fall ska motiveras utifrån platsspecifika förhållanden i utpekade områden för arter och naturtyper enligt art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet eller för arter som är hotade i den svenska rödlistan samt vara inom nitratkänsligt område. Länsstyrelsen ser för nuvarande inget behov av att ge stöd för 100 procent av de stödberättigande utgifterna.

I Stockholms län är högsta stödbelopp 4 miljoner kronor per ansökan. Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med under 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt EU:s förordning om stöd av mindre betydelse¹⁰ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 30 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 55 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 10 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 5 procent av budget.

---

¹⁰ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

7.5. Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)

7.5.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4b). Syftet är att öka retention av näringsämnen och på så sätt minska övergödningen av sjöar, vattendrag och hav. Men också för att skapa förutsättningar för att bevara och förstärka biologisk mångfald i landskapet.

7.5.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stockholms län har mycket stora problem med övergödning av kust, sjöar och vattendrag. I många avrinningsområden står jordbruket för en betydande del av närsaltbelastningen. Hur lantbruket i länet bedrivs har påverkan på länets miljö, inte minst vad gäller avrinningsområdenas övergödning. Särskilt leder användningen av växtskyddsmedel, växtnäring, animalieproduktion och utsläpp från övriga delar av livsmedelskedjan till övergödning.

Det är viktigt att få till platsanpassade åtgärder för lantbruken i de prioriterade avrinningsområdena. Att utveckla kretsloppslösningar mellan stad och land för att återvinna växtnäringen är också önskvärt för att uppnå en mer effektiv hushållning med näringsämnena.

En god markstruktur har stor betydelse för att behålla markens förmåga att hålla vatten och är en ovärderlig resurs för att minska bland annat utlakning av växtnäring och växtskyddsmedel. Anpassning av produktionssystem och odlingsteknik med användning av tekniska innovationer i jord- och trädgårdsbruket bör kunna bidra till god markstruktur men också till att minska jordbrukets bidrag till övergödningen.

7.5.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 250 viktade poäng för de regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

7.5.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 4b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald	4 poäng: Arter/naturtyper som är hotade och/eller med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet bedöms gynnas av våtmarken placering och utformning 3 poäng: Våtmarken placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald +1 poäng: Våtmarken är större än 5 hektar	10
2. Miljöinvesteringen kommer att skötas för att bevara och förstärka biologisk mångfald	5 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet	5
3. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring	3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve 3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor +2 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet	30
4. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring.	+3 poäng: Våtmarken placeras så att den kan bidra till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god ekologisk status enligt vattenförvaltningen. +1 poäng: Mer än 40 procent av arealen i avrinningsområdet är brukad åkermark +1 poäng: Avrinningsområdets storlek är större än 100 hektar	45
5. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	+3 poäng: Miljöinvesteringen kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder +2 poäng: Våtmarken bedöms vara kostnadseffektiv	10
Summa viktning		100

7.5.4.1. Bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald

4 poäng: Arter/naturtyper som är hotade och/eller med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet bedöms gynnas av våtmarken placering och utformning

3 poäng: Våtmarken placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald

+1 poäng: Våtmarken är större än 5 hektar

4 poäng: Arter/naturtyper som är hotade och/eller med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet bedöms gynnas av våtmarken placering och utformning

Marken hyser arter som är klassade som sårbara (VU), Starkt hotade (EN) eller Akut hotade (CR) på rödlistan, alternativt arter som finns med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet och är knutna till våtmarker.

3 poäng: Våtmarken placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald

Våtmarken får tre poäng om den placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald

+1 poäng: Våtmarken är större än 5 hektar

Våtmarker över fem hektar ges en extra poäng.

2. Miljöinvesteringen kommer att skötas för att bevara och förstärka biologisk mångfald

5 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet.

5 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet

Fem poäng ges ansökningar som kan visa på att det finns goda förutsättningarna för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet.

3. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve

3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor

+2 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet

3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve

Tre poäng får våtmarken som utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av kväve.

3 poäng: Våtmarken utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor

Tre poäng får våtmarken som utformas på bästa möjliga sätt för att öka retention av fosfor

+2 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet

Två poäng ges ansökningar som kan visa på att förutsättningarna för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet är god.

4. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

+3 poäng: Våtmarken placeras så att den kan bidra till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god ekologisk status enligt vattenförvaltningen.

+1 poäng: Mer än 40 procent av arealen i avrinningsområdet är brukad åkermark

+1 poäng: Avrinningsområdets storlek är större än 100 hektar

+3 poäng: Våtmarken placeras så att den kan bidra till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god ekologisk status enligt vattenförvaltningen.

Tre poäng ges till våtmarker som placeras så att de kan bidra till förbättrad vattenkvalitet i vattenförekomst som är klassad som sämre än god ekologisk status enligt EU:s ramdirektiv för vatten.

+1 poäng: Mer än 40 procent av arealen i avrinningsområdet är brukad åkermark

En poäng ges till våtmarker som ligger inom ett avrinningsområde där mer än 40 procent av arealen är brukad åkermark.

+1 poäng: Avrinningsområdets storlek är större än 100 hektar

En poäng ges till våtmarker som ligger inom ett avrinningsområde som är större än 100 hektar.

5. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat

+3 poäng: Miljöinvesteringen kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder

+2 poäng: Våtmarken bedöms vara kostnadseffektiv

7.5.5. Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kronor per hektar. Men det kan finnas tillfällen när stöd ges för 50 eller 100 procent av stödberättigande utgifter.

Följande gäller i Stockholms län:

Stöd ges för 50 procent av stödberättigande utgifter upp till 200 000 kronor per hektar i fall där miljönyttan delvis är begränsad eller där det finns en definierad företagsnytta.

För våtmarker och dammar finns en gräns på 200 000 kronor per hektar. I särskilt motiverade fall kan stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter upp till 400 000 kronor per hektar. Dessa fall ska motiveras utifrån platsspecifika förhållanden i nitratkänsligt område samt ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning.

I Stockholms län gäller att 100 procent av stödberättigande utgifter upp till 400 000 kronor per hektar kan ges till fosfordammar. Motiveringen till varför vi vill ge det högsta stödet till fosfordammar är på grund av att de ofta är små till ytan och att taket på 200 000 kr per hektar snabbt överskrids vid anläggandet.

I Stockholms län är högsta stödbelopp 4 miljoner kronor per ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med under 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹¹ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad kvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 30 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 55 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 10 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 5 procent av budget.

7.6. Anlägga tvåstegsdiken (delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc)

7.6.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för att anlägga tvåstegsdiken (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4abc). Syftet med att anlägga tvåstegsdiken är att förbättra vattenkvaliteten. Huvudsyftet är att minska erosion och genom detta minska förluster av fosfor från åkermark.

7.6.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stockholms län har mycket stora problem med övergödning av kust, sjöar och vattendrag. I många avrinningsområden står jordbruket för en betydande del av närsaltbelastningen. Hur lantbruket i länet bedrivs har påverkan på länets miljö, inte minst vad gäller avrinningsområdenas övergödning. Särskilt leder användningen av växtskyddsmedel, växtnäring, animalieproduktion och utsläpp från övriga delar av livsmedelskedjan till övergödning. Det är viktigt att få till platsanpassade åtgärder för lantbruken i de prioriterade avrinningsområdena.

För att få till åtgärder där de gör störst nytta prioriterar Stockholms län anläggande av tvåstegsdiken i vattenförekomster med sämre än god ekologisk status enligt vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Vi har även valt att prioritera avrinningsområden med stor andel åkermark för att koncentrera insatserna där de har störst effekt.

---

¹¹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

7.6.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till att anlägga tvåstegsdiken hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 150 viktade poäng för de regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

7.6.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 4abc)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Miljöinvesteringens placering	Miljöinvesteringen placeras i eller i anslutning till vattenförekomst som är klassad som sämre än god status. 2 poäng: Måttlig status 3 poäng: Otillfredsställande status 4 poäng: Dålig status +1 poäng: Avrinningsområdets storlek i tvåstegsdikets utlopp är större 300 hektar	30
2. Genomförande av miljöinvesteringen	5 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett mycket effektivt sätt 3 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett effektivt sätt	10
3. Miljöinvesteringens placering och utformning bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	2 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 60 procent av åker 3 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 80 procent av åker +2 poäng: Dikessträckan är >0,5 km +1 poäng: Bredden på terrassen är >5 gånger fårans bredd	30
4. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat.	+ 3 poäng: Det finns problem med återkommande översvämningar + 2 poäng: Tvåstegsdiket förväntas gynna biologisk mångfald på ett sätt som det inte gjorde tidigare. + 1 poäng: Kombination med andra åtgärder och samverkan	30
Summa viktning		100

7.6.1.1. Bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringens placering

Miljöinvesteringen placeras i eller i anslutning till vattenförekomst som är klassad som sämre än god status.

2 poäng: Måttlig status

3 poäng: Otillfredsställande status

4 poäng: Dålig status

+1 poäng: Avrinningsområdets storlek i tvåstegsdikets utlopp är större 300 hektar

Tvästegsdiket placeras så att det kan bidra till att förbättra status i en vattenförekomst som har klassningen måttlig (2 poäng), otillfredsställande (3 poäng), eller dålig (4 poäng). Det är i första hand fysikalisk-kemiska, hydromorfologiska och biologiska faktorer som kopplar till miljöproblemet övergödning eller fysisk påverkan som ska bedömas. Vattenförekomster med förhöjda halter av fosfor som ska prioriteras.

En ytterligare poäng tilldelas om avrinningsområdets storlek är större än 300 hektar vid dikets utlopp. Avrinningsområdet bestäms genom kartunderlag eller beskrivning av dikningsföretag. Statusen måste vara måttlig, otillfredsställande eller dålig för att få detta poäng.

2. Genomförande av miljöinvesteringen

5 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett mycket effektivt sätt

3 poäng: Schaktmassor kan hanteras på ett effektivt sätt

5 poäng tilldelas om miljöinvesteringen genomförs på ett mycket effektivt sätt. Massorna avyttras i närhet av diket eller hämtas gratis till annan verksamhet. Dikets utformning innebär att så lite massor som möjligt skapas och dessa kan hanteras på ett effektivt sätt.

3 poäng tilldelas om miljöinvesteringen genomförs på ett effektivt sätt. Massorna avyttras inom i dikets närhet eller hämtas gratis till annan verksamhet. Dikets utformning innebär att massorna kan hanteras på ett effektivt sätt.

3. Miljöinvesteringens placering och utformning bidrar till att förbättra vattenkvaliteten

2 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 60 procent av åker

3 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 80 procent av åker

+2 poäng: Dikessträckan är större än 0,5 km

+1 poäng: Bredden på terrassen är större än 5 gånger fårans bredd

2–3 poäng tilldelas om delen åkermark i avrinningsområdet bestämt genom kartunderlag. Mer än 60 procent ger 2p och mer än 80 procent ger 3p.

Ytterligare 2 poäng ges om dikessträckan som ska göras om till tvåstegsdike är minst 0,5 km lång. Det måste finnas minst 60 procent åker i avrinningsområdet för att få detta poäng.

Ytterligare 1 poäng ges om bredden på terrassen är mer än 5 gånger så bred som fåran. Det måste finnas minst 60 procent åker i avrinningsområdet för att få detta poäng.

4. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat

+ 2 poäng: Det finns problem med återkommande översvämningar

+ 2 poäng: Tvästegsdiket förväntas gynna biologisk mångfald på ett sätt som det inte gjorde tidigare.

+ 2 poäng: Kombination med andra åtgärder och samverkan

+ 1 poäng: Investeringen är tillgänglig

Två poäng tilldelas poäng ges om det finns problem med återkommande översvämningar i området. Översvämningarna ska vara dokumenterade genom t.ex. foto. Tänk på att åtgärder för att minska översvämning kan kräva dispens och tillstånd för markavvattning.

Två poäng tilldelas om tvåstegsdiket förväntas fungera som spridningskorridor eller förbättra livssituationen för utpekade arter. Poäng ges också om aktiva åtgärder för biologisk mångfald görs, t.ex. fiskevårdsåtgärder eller biotopvård som sådd av insektsfrämjande växter. Två poäng tilldelas om tvåstegsdiket är en del av flera åtgärder i samma område för att förbättra status i vattenförekomst, det är en del i en helhetslösning eller ett samverkansprojekt. Åtgärder i kombination kan t.ex. vara våtmarker, sedimentationsfällor, krökar, trädplanteringar etc. En poäng tilldelas om närhet till tätort eller vandringsstråk, del i informationssatsning eller ska användas som visningsobjekt.

7.6.5 Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter upp till 1 000 kronor per löpmeter dike. Men det kan finnas tillfällen när stöd ges för 50 eller 100 procent av stödberättigande utgifter.

Följande gäller i Stockholms län.

Stöd ges för 50 procent av stödberättigande utgifter upp till 1 000 kronor per löpmeter dike i de fall där miljönyttan delvis är begränsad eller där det finns en definierad företagsnytta. För tvåstegsdiken finns en gräns på 1 000 kronor per meter. I särskilt motiverade fall kan stöd ges för 100 procent av stödberättigande utgifter upp till 1 000 kronor per löpmeter tvåstegsdike. Dessa fall ska motiveras utifrån platsspecifika förhållanden i nitratkänsliga områden samt ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning.

I Stockholms län gäller följande:

För att för att få 100 procent av stödberättigade kostnader ska tvåstegsdiket:

- placeras inom nitratkänsligt område
- ha koppling till åtgärdsprogram för vattenförvaltning

I Stockholms län är högsta stödbelopp 500 000 kronor per ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med under 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹² där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet och biologisk mångfald. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 30 procent av budget

---

¹² Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 55 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 10 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 5 procent av budget.

7.7. Reglerbar dränering (*delåtgärd 4.4 fokusområde 4abc*)

Reglerbar dränering går att söka i nitratkänsliga områden i följande län: Kalmar, Västra Götalands län, Värmland, Halland, Skåne, Blekinge, Jönköping, Östergötland, Södermanland, Västmanland, Örebro, Uppsala, Dalarna och Stockholm.

7.7.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för reglerbar dränering (delåtgärd 4.4 och fokusområde 4abc). Syftet med reglerbar dränering är att öka retention av kväve på åkermark och därmed minska övergödningen av sjöar, vattendrag och hav samt att medverka till en bättre vattenhushållning under torra förhållanden.

7.7.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stockholms län har mycket stora problem med övergödning av kust, sjöar och vattendrag. I många avrinningsområden står jordbruket för en betydande del av närsaltbelastningen. Hur lantbruket i länet bedrivs har påverkan på länets miljö, inte minst vad gäller avrinningsområdenas övergödning. Särskilt leder användningen av växtskyddsmedel, växtnäring, animalieproduktion och utsläpp från övriga delar av livsmedelskedjan till övergödning. Det är viktigt att få till platsanpassade åtgärder för lantbruken i de prioriterade avrinningsområdena.

I Stockholms län prioriteras reglerbar dränering i områden där recipienten har sämre än god ekologisk status enligt vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Eftersom åtgärden är ny och relativt ovanlig ser vi det också som positivt om projektet kan fungera som visningsobjekt.

7.7.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till reglerbar dränering hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 150 viktade poäng för de regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

7.7.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.4, fokusområde 4abc)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Miljöinvesteringens placering är lämplig	1–3 poäng: Jordarten är lämplig för reglerbar dränering +1–3 poäng: Recipient har måttlig, otillfredsställande eller dålig ekologisk status.	50
2. Förutsättningarna för miljöinvesteringen leder till bättre resultat	1–4 poäng: Lutning på åker där reglerbar dränering installeras. +1 poäng Åkermarkens yta är större än 10 ha +1 poäng Det kommer finnas möjlighet till underbevatning. +1 poäng Ska användas som visningsobjekt	50
Summa viktning		100

7.7.4.1. Bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringens placering

1–3 poäng: Jordarten är lämplig för reglerbar dränering

1 poäng: Miljöinvesteringen är placerad på Sulfidjord

+1–3 poäng: Recipient har otillfredsställande, måttlig eller dålig ekologisk status.

Reglerbar dränering är mest lämplig på genomsläppliga jordar.

Tre poäng ges om jordarten är sand eller grövre

Två poäng ges om jordarten är silt

En poäng ges om jordarten är gyttjig lera eller lergyttja

En poäng ges också om investeringen sker på annan plats som länsstyrelsen tycker är lämplig.

Det kan i undantagsfall finnas jordar som är mycket lämpliga för reglerbar dränering men som inte faller in under någon av kategorierna ovan.

En poäng ges om miljöinvesteringen är placerad på Sulfidjord. Reglerbar dränering på sulfidjordar leder till en minskning av metaller till recipienten.

En till tre poäng ges om miljöinvesteringen installeras i ett avrinningsområde med vattenförekomster som har klassningen måttlig, otillfredsställande eller dålig enligt Vattendirektivet.

2. Förutsättningarna för miljöinvesteringen leder till bättre resultat

1–4 poäng: Lutning på åker där reglerbar dränering installeras.

+1 poäng Åkermarkens yta är större än 10 ha

+1 poäng Det kommer finnas möjlighet till underbevattnig.

+1 poäng Ska användas som visningsobjekt

Lutningen ska vara så liten som möjligt, rekommendationen är max 2 procent.

För att få 4 poäng krävs en lutning på mindre än 1 procent.

För att få 3 poäng krävs en lutning på mindre än 1,3 procent.

För att få 2 poäng krävs en lutning på mindre än 1,6 procent.

För att få 1 poäng krävs en lutning på mindre än eller lika med 2 procent.

En poäng ges om åkermarken där installering görs är större än 10 hektar

En poäng ges om lantbrukaren kommer kunna använda systemet för underbevattnig.

En poäng ges om objektet ska användas som visningsobjekt

7.7.5. Stödbelopp

Den som söker stöd för reglerbar dränering får 8 000 kronor per brunn om stödet blir beviljat.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 8 000 kronor.

8. (Åtgärd 6) Jordbruks- och affärsutveckling

Under den här rubriken finns dels startstöd för företagare inom jordbruks-, trädgårds- och rennäringarna, dels investeringsstöd som riktar sig till annan verksamhet än jordbruk, trädgård, rennäring och skog.

Förutom länsstyrelsen handlägger Sametinget startstöd riktat till rennäring, samt investeringsstöd till förnybar energi samt för att skapa nya jobb. Sametinget har egen handlingsplan.

8.1. Startstöd (*delåtgärd 6.1 fokusområde 2b*)

8.1.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Startstödet till unga ska underlätta för yngre personer att starta eller ta över ett jordbruks-, rennäring- och trädgårdsföretag (delåtgärd 6.1, fokusområde 2b).

8.1.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Landsbygden i Stockholms län är en av landets mest tätbefolkade och den växer stadigt. Men trots den höga befolkningstillväxten står lantbruket inför samma utmaningar som i övriga landet med låg lönsamhet och en åldrande, homogen befolkningsstruktur. Över en tredjedel av jordbruksföretagarna är över 65 år medan knappt tre procent är under 35 år gamla. Förnygring och en fungerande generationsväxling är avgörande för lantbrukets framtid.

Länets lantbruksföretag har tillgång till en stor och växande lokal marknad för sina produkter. Intresset för var och hur livsmedel produceras har också ökat de senaste åren, vilket borde kunna öka konkurrenskraften hos länets primärproducenter.

Men trots den stora potentiella marknaden brukas en betydande del av länets jordbruksmark idag passivt. Några orsaker till detta kan vara höga markpriser, brist på kapital och den höga andelen äldre lantbrukare. Det finns en potential att intensifiera jordbruksproduktionen i länet. I Stockholms län prioriteras därför startstödsansökningar som bidrar till ökad livsmedelsproduktion och/eller till förädling av lantbrukets produkter.

Animalieproduktionen brottas inom flera branscher med lönsamhetsproblem. En konsekvens är att det råder brist på betesdjur vilket ökar risken för att värdefulla marker lämnas utan hävd och att höga natur- och kulturvärden går förlorade. Stockholms län prioriterar av den anledningen startstödsansökningar som innebär nyetablering eller utökning av animalieproduktion, framförallt om satsningen gäller betande djur eller ekologisk produktion.

8.1.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För startstöd hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

För bifall krävs minst 200 poäng av poäng för de nationella urvalskriterierna och minst 100 poäng för de regionala urvalskriterierna.

8.1.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.1, fokusområde 2b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Etableringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+2 poäng: Planerad drift bedöms bidra till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +1 poäng: Det finns en nyligen upprättad energikartläggning +1 poäng: Det finns dokumenterat strukturerat miljö kvalitetsarbete +1 poäng: Planerad drift avser ekologisk produktion	10
2. Etableringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	+3 poäng: Etableringen medför ny produktion/produkter eller tjänster +2 poäng: Sökanden använder sig av nya arbetsmetoder +2 poäng: Stödet bidrar till en lönsam primärproduktion	20
3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet att driva företaget.	+3 poäng: Den som söker stöd har praktisk utbildning i jordbruk som går utöver minimikraven i stöd villkoren +2 poäng: Den som söker stöd har praktisk utbildning från verksamhet utanför jordbruket som är användbar i företaget +1 poäng Den sökande har eftergymnasial utbildning eller internationell utbildning eller praktik + 1 poäng: Den som söker stöd har arbetat i minst 2 år med marknadsmässig lön på föräldragården.	40
4. Sökanden är i behov av stöd för att underlätta starten som företagare.	+2 poäng: Den som söker kommer endast att ha inkomst från företaget, det vill säga ingen inkomst av tjänst utanför företaget +2 poäng: Den som söker stöd startar ett företag utan någon pågående produktion +1 poäng: Den som söker stöd går in i en befintlig verksamhet och utökar verksamhet +1 poäng: Sökandes arbetstid inom primärproduktion och livsmedelsförädling omfattar heltid, det vill säga minst 1 720 timmar per år	30
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Etableringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+2 poäng: Planerad drift avser certifierad ekologisk produktion eller produktion som är under omläggning till att bli certifierad. +2 poäng: Stödet bidrar till öppethållande av betesmarker +2 poäng: Stödet gynnar företag som avser klimatanpassning och minskad klimatpåverkan.	20
2. Etableringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	+1 poäng: Stödet gynnar marknaden för närproducerat +1 poäng: Stödet gynnar företag som avser driva ett diversifierat företag +2 poäng: Stödet att en ny verksamhet startar och nya arbetstillfällen skapas +1 poäng: Stödet gynnar ny marknad eller nischmarknad.	20
3. Stödet bidrar till en positiv landsbygdsutveckling	+2 poäng: Stödet bidrar till ökad eller bibehållen sysselsättning vid övertagande eller delägarskap +3 poäng: Stödet bidrar till en ökad primärproduktion +2 poäng: Stödet bidrar till lönsam primärproduktion +1 poäng: Stödet gynnar samverkanslösningar +2 poäng: Stödet bidrar till diversifiering av verksamheten +2 poäng: Stödet bidrar till lokal förädling	60

Summa viktning	100
----------------	-----

8.1.4.1. Bedömningsgrunder

1. Etableringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

Ansökningar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. När det gäller startstöd är det hur själva etableringen påverkar miljö-, klimat och arbete och produktionssätt som bedöms.

+2 poäng: Planerad drift bedöms bidra till att uppfylla minst 1 nationellt miljö kvalitetsmål

Två poäng ges om etableringen bidrar till att uppfylla minst 1 miljö kvalitetsmål. Det som är viktigt är att se på hur produktionen bidrar till att nå miljö kvalitetsmålen. Ett exempel kan vara att den som tar över en gård fortsätter med betesdjur vilket bidrar till miljö kvalitetsmålet ett rikt odlingslandskap.

+1 poäng: Det finns en nyligen upprättad energikartläggning

En poäng ges för energikartläggningen som bör vara gjord tidigast för 3 år sedan och omfatta den aktuella verksamheten.

+1 poäng: Det finns dokumenterat strukturerat miljö kvalitetsarbete

En poäng ges för att dokumentationen är aktuell för det senaste året. Exempel på strukturerat miljö kvalitetsarbete kan vara Miljö husesyn; www.miljohusesyn.nu

+1 poäng: Planerad drift avser ekologisk produktion

En poäng ges för ekologisk produktion som skall omfatta företagets alla relevanta produktionsgrenar och inte bara del av en produktionsgren.

2. Etableringen bidrar till att införa av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder det vill säga innovation

En nyetablering kan ofta innebära en positiv utveckling för orten. Därför kan etableringen indirekt bidra mer till landsbygdsutveckling än själva etableringen.

+3 poäng: Etableringen medför ny produktion, produkter eller tjänster

Tre poäng ges om etableringen innebär att den som söker startstödet börjar med en helt ny produktion. Verksamhet som tidigare ägare hade börjat med får inte räknas med.

+2 poäng: Sökanden använder sig av nya arbetsmetoder

Två poäng ges om etableringen innebär att den som söker startstödet börjar med nytt arbetssätt för företaget avseende styrning-, ledning, organisatoriskt eller verksamhetens genomförande. Exempel kan vara att samverka med andra företag i produktionen eller i ledning. Det kan också vara införa Lean-metoden i företaget. Arbetsmetoder som tidigare ägare hade börjat med får inte räknas med.

+2 poäng: Stödet bidrar till en lönsam primärproduktion

2 poäng ges om den sökanden tjänar 140 kr/tim. eller mer på primärproduktionen. Beräkningen görs innan avdrag för skatt och arbetsgivaravgifter.

3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet att driva företaget
Ansökningar där den som söker stöd har kompetens för att klara av att driva och utveckla sitt företag prioriteras.

+3 poäng: Sökanden har praktisk utbildning i jordbruk som går utöver minimikraven i stöd villkoren

Tre poäng ges till den som söker startstöd och som har mer kompetens än det som ställs i minimikraven. Poäng ges om sökande har arbetat mer än 2 år inom jordbruks-, trädgårds- eller rennäring efter 18 års ålder. Eller om sökande har mer än ett års erfarenhet i arbetsledande ställning inom jordbruks-, trädgårds- eller rennäringen. Arbetet ska vara någon annanstans än på föräldragården.

+2 poäng: Sökanden har praktisk utbildning från verksamhet utanför jordbruket som är användbar i företaget

Två poäng ges till den som har praktisk erfarenhet eller yrkesutbildning av verksamheter utanför jordbruket under förutsättning att kompetensen är användbar i företaget. Det kan exempelvis vara inom ekonomi, byggnad, maskinservice och så vidare. Poäng ges om sökande har arbetat mer än 2 år i annan bransch än jordbruks-, trädgårds- eller rennäring efter 18 års ålder. Eller om sökande har drivit företag utanför jordbruks-, trädgård- eller rennäringen i mer än 1 år.

+1 poäng Den sökande har eftergymnasial utbildning eller internationell utbildning eller praktik

Poäng ges om sökande har eftergymnasial utbildning inom jordbruks- eller trädgårdsnäringen eller har dokumenterad internationell praktisk- eller teoretisk erfarenhet inom jordbruk eller trädgård om minst 6 månader.

+ 1 poäng: Den som söker stöd har arbetat i minst 2 år med marknadsmässig lön på föräldragården.

Poäng ges om den sökande har arbetat i minst 2 år med marknadsmässig lön, motsvarande en lantarbetares, på föräldragården.

4. Sökanden är i behov av stöd för att underlätta starten som företagare

Sökanden som saknar möjlighet till alternativ inkomstkälla och när det tar tid innan verksamheten ger intäkter är i större behov av stöd och bör prioriteras.

+2 poäng: Den som söker kommer endast att ha inkomst från företaget, det vill säga ingen inkomst av tjänst utanför företaget

Två poäng ges till de som inte har någon inkomst utöver det egna företagets avkastning. Även inkomst från F-skattjänster som ligger helt utanför jordbruks-, trädgårds- eller rennäring bör betraktas som inkomst av tjänst om det inte bara handlar om enstaka uppdrag och intäkterna högst uppgår till 10 % av företagets totala omsättning.

+2 poäng: Den som söker stöd startar ett företag utan någon pågående produktion

Två poäng ges till den som startar ett företag som inte har någon befintlig produktion som är igång och det därmed tar längre tid innan företaget får intäkter. Kriteriets betydelse kan bero på företagets produktionsgrenar. Exempelvis är betydelsen mindre inom vanlig

spannmålsodling, medan det för andra produktioner kan ta flera år innan insatt rörelsekapital kommer tillbaka som inkomst. Poäng bör endast tilldelas om det tar längre tid att få inkomst än om produktionen varit i full drift.

+1 poäng: Den som söker stöd går in i en befintlig verksamhet och utökar verksamhet
En poäng ges till den som tar vid ett företag som har en befintlig produktion som är igång och utökar den befintliga produktionsgrenen eller en ny produktionsgren i företaget. Utökningen medför troligen investeringsutgifter och ökat rörelsekapital och det tar viss tid innan satsningen genererar resultat. Kriteriets betydelse kan bero på produktionsgren, men poäng bör tilldelas alla satsningar i utökad produktion om minst 10 % eller som lägst 300 timmar jämfört med utgångsläget.

+1 poäng: Sökandes arbetstid inom primärproduktion och livsmedelsförädling omfattar heltid, det vill säga minst 1 720 timmar per år
En poäng ges till de som arbetar minst 1720 timmar i företaget med verksamheten jordbruk, trädgård eller rennäring. Livsmedelsförädling av egna produkter får ingå i arbetstiden men primärproduktionen skall avse minst 860 timmar per år.

Regionala bedömningsgrunder

1. Etableringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

+2 poäng: Planerad drift avser certifierad ekologisk produktion eller produktion som är under omläggning till att bli certifierad.

+2 poäng: Stödet bidrar till öppethållande av betesmarker

+2 poäng: Stödet gynnar företag som avser klimatanpassning och minskad klimatpåverkan.

+2 poäng: Planerad drift avser certifierad ekologisk produktion eller produktion som är under omläggning till att bli certifierad

Företaget planerar att ha en certifierad ekologisk produktion alternativt produktionen är under omläggning för att bli certifierad. En poäng ges för ekologisk produktion som skall omfatta företagets alla relevanta produktionsgrenar och inte bara del av en produktionsgren.

+2poäng: Stödet bidrar till öppethållande av betesmarker

Planerad drift innefattar betande djur.

+2 poäng: Stödet gynnar företag som avser klimatanpassning och minskad klimatpåverkan.

Stöd ges till ett företag vars planerade drift innefattar klimatanpassade eller energieffektiva lösningar eller användande av eller produktion av förnybar energi.

2. Etableringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

+1 poäng: Stödet gynnar marknaden för närproducerat

+1 poäng: Stödet gynnar företag som avser driva ett diversifierat företag

+2 poäng: Stödet gynnar att en ny verksamhet startar och nya arbetstillfällen skapas

+1 poäng: Stödet gynnar ny marknad eller nischmarknad.

+1 poäng: Stödet gynnar marknaden för närproducerat och lokal förädling

Företaget kan t.ex. avse att vidareförädla egna produkter, med inriktning på den lokala eller regionala marknaden. Företaget har en lokal eller regional nischning.

+1 poäng: Stödet gynnar företag som avser driva ett diversifierat företag

Företaget avser att ha flera produktionsgrenar.

+2 poäng: Stödet gynnar att en ny verksamhet startar och nya arbetstillfällen skapas

Stödet ges till ett helt nytt företag (ej generationsväxling) eller ett företag som utökar sin verksamhet i samband med generationsväxling.

+1 poäng: Stödet gynnar ny marknad eller nischmarknad

Ges till ett företaget som avser att specialisera sig och arbeta mot en ny marknad eller nischmarknad.

3. Stödet bidrar till en positiv landsbygdsutveckling

+2 poäng: Stödet bidrar till ökad eller bibehållen sysselsättning vid övertagande eller delägarskap

+3 poäng: Stödet bidrar till en ökad primärproduktion

+2 poäng: Stödet bidrar till lönsam primärproduktion

+1 poäng: Stödet gynnar samverkanslösningar

+2 poäng: Stödet bidrar till diversifiering av verksamheten

+2 poäng: Stödet bidrar till lokal förädling

+2 poäng: Stödet bidrar till ökad eller bibehållen sysselsättning vid övertagande eller delägarskap

Sysselsättningen kommer öka eller bibehållas i länet i och med att företaget startas.

+3 poäng: Stödet bidrar till en ökad primärproduktion

Stödet bidrar till att antalet produktionsdjur eller brukad areal ökar i länet.

+2 poäng: Stödet bidrar till lönsam primärproduktion

Stödet ges till ett företag som har en potentiell och förväntad ökning av resultatet på längre sikt räknat i procent eller i absoluta tal (kronor/år).

+1 poäng: Stödet gynnar samverkanslösningar

Företaget planerar att utvecklad eller stärka samverkan mellan olika aktörer. Stödet leder till att skriftliga avtal tillkommer, att gemensamma företag bildas eller att gemensamma samverkanslösningar stärks.

+2 poäng: Stödet bidrar till diversifiering av verksamheten

Företaget planerar att driva en diversifierad verksamhet med flera produktionsgrenar.

+2 poäng: Stödet bidrar till lokal förädling

Företagets planerar att förädla lokala eller regionala jordbruks- eller trädgårdsprodukter. Produkter från angränsande län kan vara godkända om särskilda skäl finns.

På marknadsnivå kan det exempelvis handla om ett företag som planerar samverkanslösningar eller logistiklösningar som indirekt bidrar till att förädlingen av producerade produkter ökar lokalt/regionalt.

8.1.5. Etableringar som inte prioriteras regionalt

I Stockholms län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

8.1.6. Stödbelopp

Startstödet är totalt på 250 000 kronor. Beloppet kommer att betalas ut vid två tillfällen, den första utbetalningen är på 150 000 kronor och sker i samband med beslut om stöd. Ansökan om den andra utbetalningen ska ha kommit in senast 45 månader efter beslutet om stöd, men inte senare än den 5 april 2023.

8.2. Investeringsstöd till förnybar energi *(delåtgärd 6.4 fokusområde 5 bc)*

8.2.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Investeringsstödet är till för att främja tillgång till och användningen av förnybar energi, samt öka användningen av avfalls-, rest- och biprodukter till energi. Det kan till exempel vara teknik, utrustning och anläggningar för produktion av förnybar energi samt förädling av energiråvara (delåtgärd 6.4 fokusområde 5bc).

8.2.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

På de enskilda landsbygdsföretagen i länet finns potential att producera förnybar energi i form av bioenergi, vind, luft, sol, vatten, jord och berg, både till eget behov och för försäljning. Under föregående programperiod har mycket av investeringarna rörande förnybar energi gått till alternativa källor för uppvärmning av framförallt växthus och i viss mån till spannmålstorkar. Det har framförallt gällt bergvärme och flis- och pelletsförbränning..

8.2.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till förnybar energi hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 250 viktade poäng för de nationella urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

8.2.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.4, fokusområde 5c)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika miljö- och klimatmål.	3 poäng: Investeringen bidrar till att öka användningen av förnybar energi + 2 poäng: Investeringen leder till en direkt ersättning av fossil energi	40
2. Insatsen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	+1 poäng: Investeringen är ny för företaget +2 poäng: Investeringen är ny för branschen eller i området +2 poäng: Investeringstypen förväntas få stor spridning + 3 poäng: Bi- eller restprodukter används	10
3. Sökanden har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Det finns ett identifierat behov av investeringen.	3 poäng: Investeringen leder till förädling och produktion av förnybar energi eller omställning från fossil till förnybar energi +1 poäng: Investeringen är en tydlig del av ett kretslopp +1 poäng: Produkter, råvaror eller resurser för energiproduktionen tas från närområdet	30
Summa viktning		100

8.2.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika nationella miljö- och klimatmål.

3 poäng: Investeringen bidrar till att öka användningen av förnybar energi

Poängen ges till investeringar som bidrar till ökad användning av förnybar energi. Det kan handla om investeringar som underlättar användningen av förnybar energi, även om de inte direkt bidrar till en ökad produktion, exempelvis pannrum, laddningsstationer för el- eller gasdrivna fordon, lagerbyggnader för flis och värmekulvertar. Det kan också handla om investeringar som bidrar till en ökad produktion av förnybar energi, för egen förbrukning eller avsalu. Exempel på sådana är investeringar i vindkraft, vattenkraft, solenergi, jord- och bergvärme eller bioenergi. (Investeringar kopplade till odling av energiskog hanteras inom fokusområde 4.1 5c och investeringar som gynnar produktionen och/eller användningen av biogas producerad av stallgödsel inom fokusområde 5d). Det kan också handla om

investeringar som ingår som en del i en biobränslekedja, exempelvis flismaskiner, teknik för pelletstillverkning och salixskördare. Observera att enbart företag med jordbruk, trädgårdsodling, eller rennäring kan stöd för produktion av förnybar energi för eget bruk.

+ 2 poäng: Investeringen leder till en direkt ersättning av fossil energi

Poängen ges till investeringar som ger en faktisk direkt minskning av användningen av fossila bränslen. Investeringen ska ge en slutprodukt i form av en energibärare (exempelvis värme, el, drivmedel eller pellets) som kan användas av företaget eller säljas till annan användare.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

Investeringar som har en innovativ inriktning, det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer, bör prioriteras. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av produkter.

+1 poäng: Investeringen är ny för företaget

En poäng ges om investeringen är helt ny för företaget

+2 poäng: Investeringen är ny för branschen eller i området

Två poäng ges till investeringar som är nya inom aktuell bransch eller i exempelvis länet.

+2 poäng: Investeringstypen förväntas få stor spridning

Två poäng ges om investeringen förväntas göra att fler gör motsvarande investeringar.

+3 poäng: Bi- eller restprodukter används

Tre poäng ges om bi- eller restprodukter används i syfte att öka användningen av bi- och restprodukter för energiändamål.

Observera att den sökande maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli mer.

3. Sökanden har den kunskap, kompetens och genomförandekapacitet som krävs för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet.

Stöd ges till investeringar utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna.

3 poäng: Investeringen leder till förädling och produktion av förnybar energi eller omställning från fossil till förnybar energi

+1 poäng: Investeringen är en tydlig del av ett kretslopp

+1 poäng: Produkter, råvaror eller resurser för energiproduktionen tas från närområdet

3 poäng: Investeringen leder till förädling och produktion av förnybar energi eller omställning från fossil till förnybar energi

Tre poäng ges till investeringar som leder till förädling och produktion av förnybar energi eller som leder till en direkt minskning av användningen av fossila bränslen.

+1 poäng: Investeringen är en tydlig del av ett kretslopp

Investeringen får extra poäng om den ingår i en kretsloppslösning. I en kretsloppslösning återförs produktionens restprodukter till den produktiva mark som ingår i kretsloppet.

+1 poäng: Produkter, råvaror eller resurser för energiproduktionen tas från närområdet

En poäng ges om investeringen bidrar till att produkter/råvaror/resurser för energiproduktionen kommer att tas från närområdet. Det finns stor potential att utveckla den lokala energiproduktionen i länet och det stimulerar till ett systemtänk kring energifrågorna på de enskilda företagen i länet.

8.2.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

Eftersom investeringar i solceller omfattas av andra stödåtgärder utanför landsbygdsprogrammet, prioriteras inte solceller inom investeringsstöd till förnybar energi i Stockholms län.

8.2.6. Stödnivå

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp.

I Stockholms län är högsta stödbelopp 200 000 euro¹³ per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁴. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000

¹³ Växelkursen som ska användas fastställs årligen enligt artikel 34 i kommissionens delegerade förordning 907/2014.

¹⁴ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

8.3. Investeringsstöd till gödselbaserad biogas (delåtgärd 6.4 fokusområde 5d)

8.3.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Investeringsstödet är till för att minska utsläppen av växthusgaser genom att investera i anläggningar för produktion av biogas, vilket exempelvis kan inkludera biogaspannor, uppgraderingar, lager för rötresten och rörledningar (delåtgärd 6.4 fokusområde 5d).

8.3.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund (skrivarens visning se 8.2.2)

Stockholms län saknar fortfarande anläggningar som rötar stallgödsel till biogas. Djurunderlaget är ofta för litet för den typen av investeringar, men i takt med att bruks- och djurenheterna blir större samtidigt som tekniken för anläggningarna utvecklas och förenklas, ökar möjligheten att få till den typen av anläggningar i länet.

Avsättning för närproducerade biobränslen, samt komplettering med kretsloppshantering av restprodukter kan bidra till en hållbar ekologisk tillväxt genom att skapa alternativa energikällor. Samtidigt ges lantbruksföretagen möjlighet till alternativa inkomstkällor som ökar lönsamheten och ökar konkurrenskraften. Det sker en snabb ökning av försäljning av fordonsgas i länet. Bara mellan 2010 och 2011 ökade försäljningen med 55 procent.

I Stockholms län finns minst omkring 50 000 hästar där hästgödseln ofta hanteras som ett rent avfallsproblem. Hästgödsel och annan stallgödsel, men även organiskt avfall från övriga samhället bör nyttjas bättre för produktion av biogas och återförsel till jordbruksmark. Samtidigt försvåras en lönsam utbyggnad av biogas från stallgödsel av att det finns få riktigt stora djurgårdar i länet. Investeringarkostnader för biogasanläggningar är alltför höga. Samverkansprojekt, även över kommun- och länsgränserna, och större kretsloppslösningar skulle kunna vara ett sätt att möjliggöra en lönsam utbyggnad av biogas från stallgödsel.

8.3.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till gödselbaserad biogas tillämpas inte beslutsomgångar. Istället hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. Budgeten är nationell och avropas från Jordbruksverket. För bifall krävs minst 200 poäng av de nationella urvalskriterierna.

8.3.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.4, fokusområde 5d)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika miljö- och klimatmål.	+2 poäng: Investeringen gynnar produktionen och/eller användningen av biogas +2 poäng: Investeringen inkluderar utrustning eller sköts med metoder som syftar till att minska möjliga metanläckage från anläggningen +2 poäng: Det finns avsättning för den rötrest som produceras +2 poäng: Investeringen syftar till att uppgradera biogasen till fordonsgas	40
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+3 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +3 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft.	5 poäng: Nuvärdet av investeringen med investeringsstöd är positivt.	30
Summa nationell viktning		100

8.3.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

+2 poäng: Investeringen gynnar produktionen och/eller användningen av biogas

Poängen ges till biogasanläggningar som rötar gödsel men också andra investeringar som gynnar produktionen av biogas, exempelvis rötrestlager. Om en jordbrukare ansöker om investeringsstöd för rötrestlager för eget bruk hanteras ansökan i 4.1 5d, men om rötrestlagret ingår som en del av en större ansökan hanteras det inom detta fokusområde. Poängen ges också till investeringar som ökar användningen av biogas. Det kan exempelvis vara rörledningar, uppgraderingar till fordonsgas och tankstationer för biogas.

+2 poäng: Investeringen inkluderar utrustning som syftar till att minska möjliga metanläckage från anläggningen

Poängen ges till investeringar där särskilda åtgärder vidtagits för att minska risken för läckage av metan. Det kan exempelvis handla om gastät rötrestlagring eller en efterrötkammare. En åtgärd kan också handla om rutiner och kontrollprogram för regelbunden läcksökning och service av anläggningens olika delar enligt gödselgasstödet krav. Extrapoängen ges enbart till utrustning som inte krävs för miljötillstånd.

+2 poäng: Investeringen inkluderar utrustning som syftar till att rötresten ska bearbetas för återföring till åker

Poängen ges till investeringar där det är uppenbart att rötresten kommer till användning antingen i det egna företaget eller i andra företag. Det kan vara gårdsanläggningar där man även bedriver växtodling eller anläggningar som tar emot gödsel från djurgårdar som sedan tar tillbaka rötrest för användning i växtodling. Det kan handla om förädling av rötresten för transport till mindre djurtäta regioner.

+2 poäng: Investeringen syftar till att uppgradera biogasen till fordonsgas

Poängen ges till biogasanläggningar som också uppgraderar biogasen till fordonsgas. Poängen ges också till investeringar som syftar till att uppgradera biogasen i befintliga biogasanläggningar.

Observera att den som söker stöd maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli högre.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer, bör prioriteras. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. Investeringar som visar på nya bra sätt att ta tillvara biogasen får poängen. Ansökan bedöms utifrån aktuell kunskap inom området, utifrån hur investeringen förväntas bidra med positiva effekter och utifrån innovationens behov av att spridas.

4 poäng: Investeringen är bland de första inom branschen.

Fyra poäng ges till investeringar som är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Pilotprojekt eller testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller en testanläggning för en ny produkt, process, teknik eller metod.

3. Sökanden har den kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet som krävs för att genomföra investeringen.

+3 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen

Tre poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, själv, via anställd eller inköpt kompetens.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på

ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+3 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

Tre poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

Observera att den som söker stöd maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli högre.

4. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft

5 poäng: Nuvärdet av investeringen med investeringsstöd är positivt

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut nuvärdet av investeringen. Är nuvärdet med stöd positivt ges fem poäng. Det stöd som avses är investeringsstödet för insatsområdet. Eventuellt gödselgasstöd tas inte med i beräkningen.

Regionala urvalskriterier

För investeringsstöd till gödselbaserad biogas finns inte några regionala urvalskriterier.

8.3.5. Stödnivå

Stöd ges till 40 procent av stödberättigande utgifter.

Högsta stödbelopp är 40 miljoner kronor.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

8.4. Investeringsstöd för att skapa nya jobb (delåtgärd 6.4 fokusområde 6a)

8.4.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Investeringsstödet till annan verksamhet än jordbruk, trädgård, rennäring och skogsbruk för att skapa nya jobb är till för att främja diversifiering och främja skapandet och utveckling av små företag för att få fler arbetstillfällen på landsbygden (delåtgärd 6.4 fokusområde 6a).

8.4.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund (skrivanvisning se 8.2.2)

Jordbruket i Stockholm befinner sig helt nära Sveriges största marknad, med medvetna konsumenter som har den högsta medelinkomsten i landet. Närheten till storstaden ger förutsättningar för lönsam produktion som förutom råvaror bidrar med kollektiva nyttigheter

som kretslopp av näringsämnen, ett rikt odlingslandskap med stor biologisk mångfald och en attraktiv miljö.

I länet finns betydande arealer av passivt brukande och relativt sett låg produktion av foder, livsmedel, bioenergi och timmer. Det finns därför en potential att öka jordbruksproduktionen i länet. Orsakerna till den extensiva produktionen är låg lönsamhet, höga markpriser och svårigheter att expandera animalieproduktion i närheten av tätort, brist på kapital och svårigheter att få lån samt en hög andel småskaliga men relativt få mellan- och storskaliga lantbruk. Närheten till de köpstarka och miljömedvetna konsumenterna bör användas för att vända trenden.

Orsakerna till den extensiva produktionen i länet är bland annat de höga markpriserna, brist på kapital, svårigheter att få lån samt en hög andel småskaliga men relativt få mellan- och storskaliga lantbruk.

Innovativa ägarstrukturer och ekonomisk finansiering kan leda till arbetskrafts- och energieffektivisering, minskade kostnader, ökat kunskapskapital, minskad sårbarhet och ökad lönsamhet.

Tillgång till kapital är en viktig faktor för att utveckla medelstora lantbruksföretag som kombinerar skalfördelar med produktion av lokala råvaror och kollektiva nyttigheter. Många lantbrukare måste bli kreativa kombinatorer när lönsamhet och tillgången till kapital för primärproduktion är låg. Förenklade finansieringsmöjligheter skulle skapa tillväxtförutsättningar på landsbygden.

Genom att tillvarata och främja nya företagsnätverk på landsbygden finns det möjlighet att skapa synergier, till exempel genom att flera likvärdiga småskaliga producenter samverkar horisontellt kring en produkt, eller samverkar vertikalt genom hela värdekedjan. Men också genom att skapa kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller kulturturism. Starkare nätverk mellan lokala aktörer höjer förutsättningarna för att landsbygdsföretagen ska kunna ta fram konkurrenskraftiga och innovativa produkter.

Länet har en mycket stor potentiell marknad för diversifierade och lokalt producerade livsmedelsprodukter.

Besöksnäringen är en av Sveriges framtidsbranscher. För Stockholms län är satsningar på besöksnäringen en del i målet att bli Europas ledande, hållbara tillväxtregion och kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller kulturturism prioriteras därför.

Inom ramen för Stockholmsstrategin finns en specifik strategi utarbetad för skärgården. Uppdraget är att verka för att Stockholms skärgård utvecklas, och att besöksnäringen kan bli en grundbult för en livskraftig skärgård året om, både för besökare och bofasta.

8.4.3. *Beslutsomgångar och urval av ansökningar*

Länsstyrelsen kommer att ha en beslutsomgång för investeringsstöd för att skapa nya jobb under 2022 i den mån det finns medel. För bifall krävs minst 200 viktade poäng för de nationella och de regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

I början av 2022 kommer vi göra en utlysning för investeringar för att underlätta vildsvinsköttets väg till konsument.

8.4.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.4, fokusområde 6a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden	1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid 3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget 4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget +1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året	30
2. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +2 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen bidrar till ett extra energieffektivt företag	10
3. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	+3 poäng: Investeringen medför att ny produktion startas och/eller att nya tjänster erbjuds i området +2 poäng: Investeringen har en tydlig innovativ inriktning	10
4. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15
5. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen.	+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen i någon grad +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen +1 poäng: Kassalikviditeten efter investering är mindre än 1 +1 poäng: Självfinansieringsgraden är större än 1 +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 %	10
6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	+1 poäng: Investeringen gynnar områdets attraktionskraft +2 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning +3 poäng: Investeringen bidrar till att marknaden i området utvecklas	25
Summa viktning		100

8.4.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden

Arbetstillfällena ska vara nyskapade och bestående räknat som årsarbetskrafter. Bestående innebär att arbetstillfallet ska finnas kvar på längre sikt, inte bara under projektiden. I detta inkluderas även "egenföretag" (alla företagsformer), där personen helt eller delvis övergår till att arbeta i sitt företag. Ideellt arbete räknas inte som arbetstillfällena. Arbetstillfällena genom underleverantörer med egen F-skattsedel räknas med om de skapats som en direkt följd av investeringen. För urvalskriteriet räknas enbart arbetstillfällena på landsbygden.

- 1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid
- 3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget
- 4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget
- +1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året

1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid

En poäng ges om investeringen ger heltidssysselsättning för en person som tidigare har arbetat deltid i företaget. Deltid är mindre än 1720 timmar per år.

3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget

Tre poäng ges om investeringen leder till att företaget kan sysselsätta en ny person på heltid eller halvtid. Med halvtid avses minst 50 % av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Personen har inte varit anställd i företaget tidigare.

4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget

Fyra poäng ges om investeringen leder till att mer än en ny person får sysselsättning i företaget på heltid eller halvtid. Med halvtid avses minst 50 % av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Berörda personer har inte varit anställda i företaget nyligen.

+1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året

Ett extra poäng ges till investeringar som räknas som mer än enbart säsongsarbete.

2. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- +2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål
- +2 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen
- +1 poäng: Investeringen bidrar till ett extra energieffektivt företag

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål

Två poäng ges till verksamheter som bidrar till de nationella miljö kvalitetsmålen. Det kan till exempel gälla satsningar inom turismsektorn som bidrar till öppna betesmarker, gynnar kulturmiljön eller den biologiska mångfalden. Ett annat exempel är företag som driver restauranger eller säljer mathantverk där råvaran är ekologisk, lokalt producerad eller säsonganpassad. Lokalt producerat räknas som inom eget eller angränsande landskap. Företag som bedriver verksamheter inom energiproduktion och energieffektivisering är andra exempel på företag som är kvalificerade till poängen.

+2 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen

Två poäng ges till den som söker stöd om det ingår delar i investeringen som är bra för miljön. Det kan till exempel vara en investering där ett miljöcertifieringssystem ingår.

+1 poäng: Investeringen bidrar till ett extra energieffektivt företag

En poäng ges till de företag som med investeringen använder sig av energikällor eller teknik som gör företaget energieffektivt. Det kan till exempel vara investeringar i byggnader, anläggningar och maskiner med fokus på energieffektivitet.

3. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- +3 poäng: Investeringen medför att ny produktion startas och/eller att nya tjänster erbjuds i området
- +2 poäng: Investeringen har en tydlig innovativ inriktning

+3 poäng: Investeringen medför att ny produktion startas eller att nya tjänster erbjuds i området

Tre poäng ges till investeringar som medför nya verksamheter i området.

+2 poäng: Investeringen har en tydlig innovativ inriktning

Två ges till investeringar som har ett koncept som visar potential att utveckla branschen eller området i en positiv riktning.

4. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

- +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen
- +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare
- +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

5. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen

- +1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

- +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen
- +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än
- +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än
- +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningar räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges ett extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är större än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25 procent ges en extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen

Stöd ges till investeringar utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna.

+1 poäng: Investeringen gynnar områdets attraktionskraft

+2 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+3 poäng: Investeringen bidrar till att marknaden i området utvecklas

+1 poäng: Investeringen gynnar områdets attraktionskraft

En poäng ges till investeringar i verksamheter som direkt är tillgängliga för allmänheten och som ökar områdets attraktionskraft genom differentierad verksamhet eller som ökar utbudet av aktiviteter och på så sätt når en bredare målgrupp.

+2 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål

Två poäng ges till investeringar som gynnar besöksnäringen i länet. Besöksnäringen i länet har identifierats som ett område med stor utvecklingspotential och är prioriterad.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om investeringen leder till att utveckla nätverk mellan olika aktörer i ett område. Bildandet av nätverk kan vara en stor resurs vad gäller kompetens och att hitta nya utvecklingsmöjligheter.

+3 poäng: Investeringen bidrar till att marknaden i området utvecklas

Två poäng ges till investeringar som är till nytta för fler företag i området och som bidrar till att marknaden i området utvecklas genom ett bredare utbud av produkter och tjänster.

8.4.5. *Investeringar som inte prioriteras regionalt*

I Stockholms län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

8.4.6. *Stödnivå*

Stödnivån ska vara 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp. I Stockholms län är högsta stödbelopp 800 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁵. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

9. (Åtgärd 7) Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd

Den här rubriken gäller investeringar som med stor sannolikhet inte skulle genomföras utan stöd, men där den gemensamma nyttan är stor.

---

¹⁵ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Det krav på övrigt offentligt stöd som sedan tidigare finns hos varje handläggande stödmyndighet att dra in, ska vara uppfyllt innan kravet på medfinansiering försvinner. Kravet om offentlig medfinansiering kommer inte att utökas när de nya pengarna tillkommer.

Stödet är stängt för ansökan.

9.1. Stöd till investeringar i småskalig infrastruktur (delåtgärd 7.2 fokusområde 6b)

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget stöd till investeringar i småskalig infrastruktur. Sametinget har egen handlingsplan.

9.1.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till investeringar i småskalig infrastruktur ges till investeringar där den gemensamma nyttan är stor men det inte finns några incitament för att någon enskild skulle finansiera investeringen (delåtgärd 7.2) Syftet är att förbättra den småskaliga infrastrukturen på landsbygden för att därigenom ge en ökad livskvalitet och en tryggare utomhusmiljö för de boende på landsbygden. Stöd till sådana investeringar kan med fördel ges när de ligger i anslutning till andra investeringar som fått stöd inom landsbygdsprogrammet (fokusområde 6b).

9.1.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Investeringen gynnar bygdens attraktionskraft

Investeringar som gynnar bygdens attraktionskraft är prioriterade i länet. Det kan exempelvis vara investeringar som direkt underlättar för boende och besöksnäringen i området.

Investeringen ingår i en samverkanslösning

Vi vill prioritera investeringar som görs i samarbete mellan ideella och/eller privata och kommunala aktörer eller om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samarbete mellan de olika aktörerna underlättar för förankring och långsiktiga lösningar.

Investeringen bidrar till att öka tillgänglighet och service för boende och besökare på landsbygden

Tillgänglighet och service är förutsättningar för utveckling på landsbygden.

9.1.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till investeringar i småskalig infrastruktur hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 200 viktade poäng för de nationella och de regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

9.1.4. Urvalskriterier

(Delätgård 7.2 fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	25
2. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Lämplig kompetens finns inom organisationen för det område investeringen avser +2 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +1 poäng: Den som söker har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	30
3. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	+4 poäng: Investeringen bidrar till att öka tillgänglighet och service för boende och besökare på landsbygden +3 poäng: Investeringen gynnar bygdens attraktionskraft +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	45
Summa nationell viktning		100

9.1.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

- + 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Två poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Det är framför allt miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö som kommer vara viktigt vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012. Preciseringarna finns i sin helhet på miljömålsportalen, www.miljomal.se.

God bebyggd miljö

- en långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade,
- städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor,
- kollektivtrafiksystem är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och att det finns

attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar,

– det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas,
– den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur

+ 1 poäng: *Investeringen har en energieffektiv lösning*

Eftersom energieffektivisering är viktigt får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift ett extra poäng.

+ 1 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö- och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på

<https://www.raa.se/kulturarvet/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/vad-ar-kulturmiljo/nationella-kulturmiljomal/>

+ 1 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö- och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.

- + 1 poäng: Lämplig kompetens finns inom organisationen för det område investeringen avser
- + 2 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen
- + 1 poäng: Den som söker har en tydlig och relevant målbild
- + 1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+ 1 poäng: *Lämplig kompetens finns inom organisationen för det område investeringen avser*
En poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom organisationen som gäller för den investering som organisationen ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+ 2 poäng: *Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen*

Två poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Investeringar kan ge påfrestningar på verksamheten, därför är det viktigt att den som söker har kapacitet att genomföra investeringen.

+ 1 poäng: *Den som söker har en tydlig och relevant målbild*

En poäng ges om organisationen har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för din bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Organisationens kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: *Investeringen ingår i en samverkanslösning*

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

3. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen

- +4 poäng: Investeringen bidrar till att öka tillgänglighet och service för boende och besökare på landsbygden
- +3 poäng: Investeringen gynnar bygdens attraktionskraft
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+4 poäng: Investeringen bidrar till att öka tillgänglighet och service för boende och besökare på landsbygden

Fyra poäng ges till investeringar som ökar tillgängligheten och servicen på landsbygden. Tillgänglighet och service är förutsättningar för utveckling på landsbygden. Det här ska vara investeringar som har en allmännytta och som även underlättar för den kommersiella servicen.

+3 poäng: Investeringen gynnar bygdens attraktionskraft

Tre poäng ges till investeringar som gynnar bygdens attraktionskraft. Det kan exempelvis vara investeringar som direkt underlättar för de boende och besöksnäringen i området.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En extra poäng ges om investeringen görs i samarbete mellan ideella och/eller privata och kommunala aktörer eller om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samarbete mellan de olika aktörerna underlättar för förankring och långsiktiga lösningar.

9.1.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Stockholms län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

9.1.6. Stödnivå

Om sökande är offentlig aktör ges 100 procent av stödberättigande utgifter. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁶ i de fall det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stödet är stängt för ansökan.

9.2. Stöd till bredband (delåtgärd 7.3 fokusområde 6c)

9.2.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till bredband ges för att öka tillgången till bredbandsnät med hög överföringskapacitet, så kallade nästa generations

---

¹⁶ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

accessnät (NGA-nät) på landsbygden. Syftet med stödet är att öka tillgängligheten till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik i landsbygdsområden (delåtgärd 7.3 fokusområde 6c).

9.2.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I bredbandsstödet används bara gemensamma nationella prioriteringar. De projekt som beviljas stöd ska bidra till att uppfylla målen i den regionala bredbandsstrategin. I de fall det finns en kommunal bredbandsstrategi ska projektet även bidra till att uppfylla kommunens mål för bredbandsutbyggnad.

Stockholms län har Sveriges tredje största landsbygdsbefolkning. Över 90 procent av länets befolkning har tillgång till bredband med hög hastighet och tillgången utanför tätort och småort är 40 procent. Bredbandsstödet i landsbygdsprogrammet är en viktig resurs för att se till att länets landsbygd fortsätter att vara en attraktiv miljö att leva, studera, arbeta och utveckla företag i.

Ökad tillgänglighet är en förutsättning för att behålla och attrahera kvinnor och unga till landsbygden. Närmare hälften av länets jordbruksföretagare är 60 år eller äldre. Unga kvinnor finner i lägre grad arbete på landsbygden och lämnar landsbygden tidigare.

Befolkningstillväxten utanför tätorterna bygger till stor del på att fritidshus omvandlas till permanentboende, med ökad arbetspendling till tätorterna som påföljd.

Invånare arbetspendlar från utkanterna in till länets centra. Det är viktigt att det finns en fungerande infrastruktur på landsbygden så att olika målgrupper inte bara kan bo där, utan även kan bedriva sina verksamheter. Länets fysiska transportinfrastruktur är redan kraftigt belastad av daglig arbetspendling och varutransporter. I den växande storstadsregionen blir transportinfrastrukturen ett miljöproblem och en flaskhals för regional utveckling.

Den procentuella tillväxten av bredband på landsbygden 2013–2014 var långsammare i länet än på nationell nivå. Orsaken är en kombination av varierande lokalt engagemang, högt befolkningsantal, samt expansion av tätortsgränserna. Det finns fortfarande områden i länet med väldigt låg uppkoppling.

Länsstyrelsen bedömer att det lokala engagemanget och de ideella krafterna är viktiga för att mobilisera och få till en bra utbyggnad. Utvecklingen kan underlättas om kommuner, nätägare och kommunikationsoperatörer hittar lösningar som är anpassade för områden med glesare bebyggelse. Det måste finnas ett lokalt intresse för utbyggnad, för att påvisa en efterfrågan i områden som marknaden annars riskerar att förbise.

Kommunernas samtycke och stöd är en viktig faktor för framgångsrika projekt. Kommunen kan inte ge direkt medfinansiering, men kan fortfarande undanröja hinder och stötta de lokala projekten med exempelvis information, kompetensförsörjning, tillståndshandläggning och samordnad dialog med nätägare och andra relevanta aktörer.

Länsstyrelsen, Landstinget och kommunförbundet för Stockholms län beslutade gemensamt under 2016 om en regional digital agenda för Stockholms län. Agendan lyfter bland annat regionala mål för den digitala infrastrukturen. En regional handlingsplan för den digitala infrastrukturen har tagits fram som gäller till och med 2020.

Under programperioden vill vi uppmuntra en ökad spridning av projektstödet till fler kommuner och till fler nya projekt. Exempel på mobiliserande aktiviteter för en ökad spridning är informationsmöten i samverkan med berörda kommuner, näringslivsrepresentanter och lokala medlemsorganisationer. Målen med dessa möten är att uppmuntra nya och befintliga byalag att ansöka om stöd, samt veta var de kan vända sig för frågor kopplade till Landsbygdsprogrammet och till utbyggnad av IT-infrastruktur. På Länsstyrelsen finns stödhandläggare som kan besvara frågor, samordna insatser med berörda aktörer och mobilisera intresse i regionen.

Sökande organisationer bjuds in till gemensamma informationsträffar inför en beslutsomgång, samt enskilda möten för att diskutera projekten samt identifiera problem och lösningar. Frågor och svar på frågor som rör stödhandläggning och projektgenomförande från den här och tidigare programperioder samlas och organiseras internt för att underlätta erfarenhetsåtervinning.

Beviljade projekt kallas till särskilda möten med myndighetens tillståndshandläggare. Målet är att i ett tidigt skede utreda vilka tillstånd som behövs för projektet och för att underlätta en skyndsam handläggning. Berörda kommuner kommer också att bjudas in.

Förutsatt att fler än en projektägare beviljas stöd kommer Länsstyrelsen att verka för att beviljade stödprojekt samordnar begränsade grävresurser. Stödsökande ekonomiska föreningar uppmuntras också att engagera sig i det nationella organet Byalagsforum.

9.2.3. *Beslutsomgångar och urval av ansökningar*

För stöd till bredband hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 200 viktade poäng för de nationella urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

9.2.4. *Urvalskriterier*

(Delåtgärd 7.3, fokusområde 6c)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. Det finns bara nationella urvalskriterier för bredband.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning Bedömningsgrunder	Viktning
1. Projektet ger hög anslutningsgrad till bredbandsnätet	1 poäng: 50 – 74 procent anslutna inom avgränsat område för projektet. 3 poäng: 75 – 84 procent anslutna inom avgränsat område för projektet. 5 poäng: 85 procent eller fler anslutna inom avgränsat område för projektet.	45
2. Projektet har ett högt antal möjliga anslutningar till bredbandsnätet	2 poäng: 20 - 49 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet.	40

	<p>3 poäng: 50 - 99 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet.</p> <p>4 poäng: 100 – 199 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet.</p> <p>5 poäng: Minst 200 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet.</p>	
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen	<p>+1 poäng: Likviditeten för projektets genomförande är tryggad.</p> <p>+1 poäng: Det finns en projektledare utsedd för projektet.</p> <p>+1 poäng: Det finns en ekonomiansvarig utsedd för projektet.</p> <p>+1 poäng: Det finns en upphandlingskunnig utsedd för projektet.</p> <p>+1 poäng: Det finns en person med relevant teknisk utbildning eller erfarenhet i projektet.</p>	15
Summa viktning		100

9.2.4.1. Bedömningsgrunder

1. Projektet ger hög anslutningsgrad till bredbandsnätet

Syftet med prioriteringen är att öka kostnadseffektiviteten i projekten. I det här sammanhanget betyder det att bredbandsnätet blir billigare per anslutning om det är många som väljer att koppla upp sig. Genom att beräkna anslutningsgraden på hushåll (= permanentbostäder) styr också urvalskriteriet på ett tydligt sätt mot indikatorn för delåtgärden som är antal personer som får tillgång till bredband.

Så här beräknas anslutningsgraden:

Beräknat antal anslutna hushåll/totalt antal hushåll inom avgränsat område för projektet

* 100 = anslutningsgrad i %

Hushåll = permanentboende = hushåll med folkbokförda

2. Projektet har ett högre antal möjliga anslutningar till bredbandsnätet

Syftet med prioriteringen är att få projekt som omfattar ett lite större område. Det är bra ur kostnadseffektivitetssynpunkt om projekten inte blir alltför små och syftar också till att områden avgränsas på ett klokt sätt så att inte ”vita fläckar” uppstår mellan områdena. Som möjlig anslutning räknas hushåll det vill säga permanentbostäder med folkbokförda. I ett flerbostadshus räknas varje lägenhet som en anslutning.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

Prioriteringen syftar till att få projekt som kommit långt i sin planering. Projektet har samlat personer med den kompetens som behövs för att kunna genomföra projektet. En säkrad finansiering av projektet minskar risken för problem med likviditeten som kan leda till stopp i arbetet.

Den kompetens som krävs kan komma från utbildning eller att personen har jobbat med liknande arbetsuppgifter. Personerna ska vara namngivna i ansökan.

Likviditeten är tryggad om det finns ett:

- Lånelöfte om det är en förening eller organisation (som inte är företag eller myndighet) som genomför projektet.
- Lånelöfte om det är ett företag som genomför projektet. Om företaget har likviditet att genomföra projektet utan externa lån kan lånelöftet ersättas av ett intyg från företaget.
- Om det är en kommun eller annan myndighet som genomför projektet behövs inget intyg eller lånelöfte. En kommun eller myndighet får alltid ett poäng.

Den som genomför projektet är den som är projektägare och alltså står som sökande.

Kompetensen ska styrkas med:

Oavsett vem som står som genomför projektet, står som sökande, ska de personerna vara namngivna i ansökan. Kompetensen beskrivs i kort förklaring för varje person. Kompetensen kan bestå av utbildning, arbetslivserfarenhet eller erfarenhet från föreningsarbete. Kompetensen behöver inte styrkas av underlag som t ex arbetsgivarintyg eller utbildningsintyg.

Regionala urvalskriterier

För stöd till bredband finns inte några regionala urvalskriterier.

9.2.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

Det finns inte några regionala prioriteringar inom bredband.

9.2.6. Stödnivå

Stödnivån i länet är anpassad till de regionala förutsättningarna utifrån gemensamma riktlinjer som tagits fram av Jordbruksverket. Samma stödnivå används för alla projekt som beviljas stöd inom länet.

Följande faktorer har vägts samman:

- bredbandsnätets storlek, som utgår från antal personer per kvadratkilometer i länets olika kommuner
- markförhållanden, som speglas av andelen åkermark, betesmark, skog inklusive berg, myrar, mossar och liknande svåra marker samt andelen sjöar och vattendrag i länet.
- historiska kostnader för bredbandsinvesteringar under åren 2010–2013 hämtade från bredbandsstödet i landsbygdsprogrammet 2007–2013. Riktlinjen syftar till att den privata insatsen i genomsnitt ska vara likvärdig kostnaden för en uppkoppling i tätort.
- tillgång till marknadsaktörer i länet och vilka affärsmodeller de erbjuder. Brist på aktiva marknadsaktörer kan motivera en högre stödnivå.

I Stockholms län får de som investerar i bredband 60 procent av de stödberättigande utgifterna.

Stödnivån i länet är anpassad till de regionala förutsättningarna utifrån gemensamma riktlinjer som tagits fram av Jordbruksverket.

I Sverige kan stöd ges med mellan 40 och 90 procent av de stödberättigande utgifterna. Stödprocenten fastställs regionalt av varje län utifrån nedanstående riktlinjer. En och samma stödprocent tillämpas i alla projekt inom ett län.

Följande faktorer har vägts samman:

- bredbandsnätens storlek, som utgår från antal personer per kvadratkilometer i länets olika kommuner
- markförhållanden, som speglas av andelen åkermark, betesmark, skog inklusive berg, myrar, mossar och liknande svåra marker samt andelen sjöar och vattendrag i länet.
- historiska kostnader för bredbandsinvesteringar under åren 2010–2013 hämtade från bredbandsstödet i landsbygdsprogrammet 2007–2013. Riktlinjen syftar till att den privata insatsen i genomsnitt ska vara likvärdig kostnaden för en uppkoppling i tätort.
- tillgång till marknadsaktörer i länet och vilka affärsmodeller de erbjuder. Brist på aktiva marknadsaktörer kan motivera en högre stödnivå.

Stockholms län är relativt tätbefolkat med ett flertal aktiva marknadsaktörer. Stockholms län är också fortsatt Sveriges mest uppkopplade, till antal och andel som har 100 Mbit bredband men den procentuella tillväxten på landsbygden 2013–2014 var långsammare i länet än på nationell nivå.

En stor del av länets landsbygd utgörs av skog, skärgård och en hög andel urberg, vilket försvårar utbyggnaden av bredband och därför motiverar en högre stödandel. I länet finns stora regionala skillnader i förutsättningar för bredbandsutbyggnad på landsbygden, framför allt mellan fastland och skärgård.

Historiska kostnader för bredbandsinvesteringar och marknadsaktörernas agerande har också vägt in i valet av stödprocent. Kostnaden för genomförda projekt under förra programperioden låg i snitt på 46 000 kr per anslutning i länet. I skärgården låg medelkostnaden på 55 000 kr per anslutning.

Bredbandsprojekt i skärgården blir generellt dyrare än på fastlandet eftersom det tillkommer kostnader för sjötransporter och skärgårdsöarna till stor del utgörs av urberg. Tillgången till entreprenörer och marknadsaktörer på öarna är begränsad vilket kan leda till högre priser. Samtidigt kan projekten sällan ske i samarbete med andra infrastrukturprojekt och många gånger måste även sjökabel läggas mellan öarna.

Orsaken är en kombination av varierande lokalt engagemang, högt befolkningsantal, samt expansion av tätortsgränserna. Det finns fortfarande områden i länet med väldigt låg uppkoppling.

Länsstyrelsen bedömer att det lokala engagemanget och de ideella krafterna är viktiga för att mobilisera och få till en bra utbyggnad. Utvecklingen kan underlättas om kommuner, nätägare och kommunikationsoperatörer hittar lösningar som är anpassade för områden med glesare bebyggelse. Det måste finnas ett lokalt intresse för utbyggnad, för att påvisa en efterfrågan i områden som marknaden annars riskerar att förbise.

Högsta stödbelopp är 10 miljoner euro per projekt.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

9.3. **Stöd till investeringar i service och fritid på landsbygden** (delåtgärd 7.4 fokusområde 6b)

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget stöd till investeringar i service och fritid. Det gäller då idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler. Sametinget har egen handlingsplan.

9.3.1. *Övergripande prioriteringar*

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till investeringar i service och fritid ges till investeringar där den gemensamma nyttan är stor men det inte finns några incitament för att någon enskild skulle finansiera investeringen (delåtgärd 7.4). Syftet med stödet är att skapa och behålla service på landsbygden. Det kan vara kommersiell och viss offentlig service, servicepunkter där flera olika typer av service finns samlat, men också investeringar för att skapa bra möjligheter för idrott och fritid samt samlingslokaler, vilket gynnar både boende och besökare (fokusområde 6b).

9.3.2. *Regionala prioriteringar med kort bakgrund*

Prioriteringarna ska vara samstämmiga med kriterierna för driftsstöd i förordningen (2000:284) om stöd till kommersiell service.

Investeringen gynnar bygdens attraktionskraft

I länet prioriteras investeringar som gynnar bygdens attraktionskraft. Det kan exempelvis vara investeringar som leder till differentierad och/eller utökad service, eller att servicen blir mer tillgänglig.

Investeringen bidrar till att behålla eller utöka service i ett område med långt till motsvarande service

I länet prioriteras investeringar som bidrar till att behålla eller utöka service i ett område med mer än 10 km landvägen eller 20 min sjövägen till motsvarande service, eller som genomförs på ö utan fast landförbindelse

Investeringen bidrar till målen i det regionala serviceprogrammet

I länet prioriteras investeringar som i stor omfattning bidrar till målen i det regionala serviceprogrammet.

Investeringen bidrar till att flera verksamheter kan samnyttja lokalen

I länet prioriteras investeringar som bidrar till att flera verksamheter kan samnyttja lokalen.

Barnkonsekvensanalys är gjord enligt Riksidrottsförbundet checklista

I länet prioriteras investeringar som kan visa att investeringen är en tillgång för unga i bygden.

Investeringen har kommunalt stöd

I länet prioriteras investeringar som har kommunalt stöd för investeringen.

9.3.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Investeringar i kommersiell och viss offentlig service

För stöd till investeringar i kommersiell och viss offentlig service hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 250 viktade poäng för de nationella och de regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

Investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler

Länsstyrelsen kommer att ha en beslutsomgång för stöd till investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler under 2022. För bifall krävs minst 200 viktade poäng för de nationella och de regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

9.3.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.4, fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Investeringar i kommersiell och viss offentlig service

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning Första utkast
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	10
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer 3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom området +1 poäng: Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	15
3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-	2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen	20

kapacitet för investeringen.	4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	
4. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen.	3 poäng: Investeringen gynnar bygdens attraktionskraft +2 poäng: Investeringen bidrar till att behålla eller utöka service i ett område med långt till motsvarande service +2 poäng: Investeringen gynnar prioriterade områden	40
5. Investeringen har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna	15
Summa nationell viktning		100

Investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning Första utkast
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	10
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer 3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom området +1 poäng: Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	15
3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.	2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen.	4 poäng: Investeringen bidrar till att flera verksamheter kan samnyttja lokalen 3 poäng: Investeringen ökar bygdens attraktionskraft +1 poäng: Barnkonsekvensanalys är gjord enligt Riksidrottsförbundets checklista +1 poäng: Investeringen har kommunalt stöd	40
5. Investeringen har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna	15
Summa nationell viktning		100

9.3.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- + 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Två poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Det är framför allt miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö som kommer vara viktigt vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012. Preciseringarna finns i sin helhet på miljö målportalen, www.miljomal.se.

God bebyggd miljö

– en långsiktig hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade,

– städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor,

– den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur

+ 1 poäng: *Investeringen har en energieffektiv lösning*

Eftersom energieffektivisering är viktigt får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift ett extra poäng.

+ 1 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på

<https://www.raa.se/kulturarvet/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/vad-ar-kulturmiljo/nationella-kulturmiljomal/>

+ 1 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

- 1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer
- 3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första i området
- +1 poäng: Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas
- +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

När det gäller innovation kan man se till vad för service som ska förmedlas. Det kan handla om ny kunskap om produkter eller metoder för service. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i servicen är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, dvs. alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde i området.

1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer

Poängen ges till de investeringar som förbättrar servicen i området och samtidigt har en innovativ inriktning som behöver spridas. Det kan vara servicelösningar som har innovativa

funktioner, till exempel provtagningsverksamheter eller servicelösningar för posthantering eller bredare aktivitetsutbud.

3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första i området

En produkt, vara eller tjänst kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde i området. Tre poäng ges t.ex. till nya lösningar för hur man kombinerar olika typer av service eller bredare aktivitetsutbud.

+1 poäng: Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas

Poängen ges till de ansökningar som visar att det på platsen kommer tillhandahållas service. Det kan till exempel vara dagligvarubutiker och drivmedelsstationer.

+1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

En poäng ges om investeringen tillsammans med andra lokala investeringar går mot samma mål. Det kan vara till exempel företag som gör paketlösningar tillsammans med andra företag eller organisationer.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.

- 2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen
- 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen

Två poäng ges till den som söker stöd har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet.

4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

Fyra poäng ges till den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet.

Investeringar i kommersiell och viss offentlig service

- 3 poäng: Investeringen gynnar bygdens attraktionskraft
- +2 poäng: Investeringen bidrar till att behålla eller utöka service i ett område med långt till motsvarande service

- +2 poäng: Investeringen gynnar prioriterade områden

3 poäng: Investeringen gynnar bygdens attraktionskraft

Tre poäng ges till investeringar som gynnar bygdens attraktionskraft. Det kan exempelvis vara investeringar som leder till differentierad och/eller utökad service, eller att servicen blir mer tillgänglig.

+2 poäng: Investeringen bidrar till att behålla eller utöka service i ett område med långt till motsvarande service

Investeringar som bidrar till att behålla eller utöka service i ett område med mer än 10 km landvägen eller 20 min sjövägen till motsvarande service.

+2 poäng: Investeringen gynnar prioriterade områden

Investeringar som genomförs i områden som är prioriterade i det regionala serviceprogrammet.

Investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler

- 4 poäng: Investeringen bidrar till att flera verksamheter kan samnyttja lokalen
- 3 poäng: Investeringen ökar bygdens attraktionskraft
- +1 poäng: Barnkonsekvensanalys är gjord enligt Riksidrottsförbundet checklista
- +1 poäng: Investeringen har kommunalt stöd

4 poäng: Investeringen bidrar till att flera verksamheter kan samnyttja lokalen

Fyra poäng ges till investeringar som bidrar till att flera verksamheter kan samnyttja lokalen.

3 poäng: Investeringen ökar bygdens attraktionskraft

Tre poäng ges till investeringar som gynnar bygdens attraktionskraft. Det kan exempelvis vara investeringar som leder till differentierad och/eller utökad service, eller att servicen blir mer tillgänglig.

+1 poäng: Barnkonsekvensanalys är gjord enligt Riksidrottsförbundet checklista

En extra poäng ges till ansökningar som kan visa att en barnkonsekvensanalys är gjord och som kan visa att investeringen är en tillgång för unga i bygden.

+1 poäng: Investeringen har kommunalt stöd

En extra poäng ges till ansökningar som har kommunalt stöd för investeringen.

5. Projektet har tydliga mål.

- 3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna
- 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna

De mål som finns formulerade för investeringen måste vara i linje med dess syfte, innehåll och upplägg. Kostnad, mål och innehåll (verksamhet) måste hänga ihop.

9.3.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Stockholms län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

9.3.6. Stödnivå

Investeringar i kommersiell service 1. Stöd ges till 50 procent av stödberättigande utgifter om det inte finns särskilda skäl enligt punkt 2. Stöd beviljas inte till dessa ansökningar om stöd om de stödberättigande utgifterna är mindre än 50 000 kronor.

2. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter om det finns särskilda skäl enligt nedan. Stöd beviljas inte till dessa ansökningar om stöd om de stödberättigande utgifterna är mindre än 30 000 kronor.

1. investeringar i förbättrad tillgänglighet
2. investering vid uppstart av nedlagd butik
3. investeringar för bättre miljö och klimat som exempelvis energieffektivisering
4. investeringar för att komplettera ett försäljningsställe med andra grundläggande servicefunktioner som exempelvis olika typer av ombudsverksamheter så som post- och pakethantering eller apotek
5. försäljningsstället är prioriterat enligt det regionala serviceprogrammets prioriteringar.

En ersättningsinvestering för kyl- och frysutrustning kan ges 90 procent i stöd om den kan motiveras utifrån någon av punkterna 1–4 ovan.

I Stockholms län är högsta stödbelopp 200 000 euro¹⁷ per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁸ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler

Om sökande är offentlig aktör ges 100 procent av stödberättigande utgifter. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter för övriga fall. Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter för dessa övriga investeringar. Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande ska minst 25 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd.

I Stockholms län är högsta stödbelopp 1 miljon kronor per stödmottagare. En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

---

¹⁸ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

¹⁸ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁹ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

9.4. Stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt för turistinformation (delåtgärd 7.5 fokusområde 6b)

Stödet är överfört till Tillväxtverket.

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt för turistinformation. Sametinget har egen handlingsplan.

9.4.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till investeringar ges där den gemensamma nyttan är stor men det inte finns några incitament för att någon enskild skulle finansiera investeringen (delåtgärd 7.5). Syftet med stödet är att utifrån landsbygdens resurser skapa möjligheter för rekreation för allmänheten och förbättra möjligheterna till turism (fokusområde 6b).

9.4.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund (skrivanvisning se 9.1.2)

Investeringen ingår i en samverkanslösning

I länet prioriteras investeringar som är lokalt förankrade och som stärker samverkan mellan lokala aktörer. Lokal förankring kan vara avgörande för investeringens långsiktighet. Samverkan kan leda till mindre risker och fler utvecklingsmöjligheter.

Investeringen utvecklar bygden som besöksmål

I länet prioriteras investeringar som t.ex. bidrar till att förlänga säsongen för besöksnäringen. Det kan exempelvis vara investeringar som är till godo för besöksnäringen och som möjliggör differentierad verksamhet som är tillgänglig under en andra delar av året. Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen.

9.4.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turistinformation hanteras ansökningarna löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 200 viktade poäng för de nationella och de regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

---

¹⁹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

9.4.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.5, fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	10
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	15
3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.	2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen. 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen.	+3 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning +4 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål +1 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen	40
5. Investeringen har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna	15
Summa nationell viktning		100

9.4.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- +1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Två poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Nedan beskrivs de miljö kvalitetsmål som är vanligast vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012.

Preciseringarna finns i sin helhet på miljömålsportalen, www.miljomal.se.

Levande sjöar och vattendrag

– strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Hav i balans samt levande kust och skärgård

– havs-, kust och skärgårdslandskapens värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Myllrande våtmarker

– våtmarkernas värde för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Levande skogar

– skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna

Ett rikt odlingslandskap

– odlingslandskapets värden för friluftslivet är värnade och bibehållna samt tillgängliga för människor

Storslagen fjällmiljö

– fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

God bebyggd miljö

– städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor,

– kollektivtrafiksystem är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och att det finns attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar,

– det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet,

– den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur,

+ 2 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på <https://www.raa.se/samhallsutveckling/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/forsta-fragan-vad-ar-kulturmiljo>

+ 2 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 2 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer
- 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen
- +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

2 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

När det gäller innovation kan man se om investeringen avser nya aktiviteter i området eller ny information om området eller platsen. Det kan handla om ny kunskap om området eller platsen. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i de nya insatserna är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, dvs. alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde i området.

+1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

En poäng ges om investeringen tillsammans med andra lokala investeringar går mot samma mål. Det kan vara till exempel företag som gör paketslösningar tillsammans med andra företag eller organisationer.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

- 2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen.
- 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen.

Två poäng ges till den som söker stöd har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet.

4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

Fyra poäng ges till den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

- +3 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning
- +4 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål
- +1 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen

+3 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

Tre poäng ges till investeringar som är lokalt förankrade och som stärker samverkan mellan lokala aktörer. Lokal förankring kan vara avgörande för investeringens långsiktighet. Samverkan kan leda till mindre risker och fler utvecklingsmöjligheter.

+4 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål

Fyra poäng ges till investeringar som t.ex. bidrar till att förlänga säsongen för besöksnäringen. Det kan exempelvis vara investeringar som är till godo för besöksnäringen och som möjliggör differentierad verksamhet som är tillgänglig under en andra del av året eller som ökar utbudet av aktiviteter och på så sätt når en bredare målgrupp.

+1 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen

En extra poäng ges till investeringar som har långsiktiga lösningar på förvaltningen av investeringen.

5. Projektet har tydliga mål

- 3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna
- 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna

De mål som finns formulerade för investeringen måste vara i linje med dess syfte, innehåll och upplägg. Kostnad, mål och innehåll (verksamhet) måste hänga ihop.

9.4.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Stockholms län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

9.4.6. Stödnivå

Om sökande är offentlig aktör ges 100 procent av stödberättigande utgifter. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Beroende på budgetläge kan Länsstyrelsen komma att kräva en högre andel övrigt nationellt offentligt stöd.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse²⁰ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd till stigar och leder genom skog och mark ges i form av enhetskostnad:

Ersättningsnivå

950 kronor per 100 meter i skog

600 kronor per 100 meter i öppen mark som behöver röjas

100 kronor per 100 meter i mark som inte behöver röjas, som betesmark och väg

---

²⁰ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

9.5. Stöd till utveckling av natur- och kulturmiljö (delåtgärd 7.6 fokusområde 6b)

Det finns flera myndigheter som handlägger stöd till utveckling av natur- och kulturmiljö. Det är länsstyrelserna, Sametinget och Jordbruksverket. Varje myndighet har sin egen handlingsplan.

9.5.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd ges till investeringar där den gemensamma nyttan är stor men det inte finns några incitament för att någon enskild skulle finansiera investeringen (delåtgärd 7.6). Syftet med stödet är att bevara och utveckla de värden som är förknippade med olika geografiska områdens attraktivitet. Eftersom stödet bidrar både till lokal utveckling och att nå nationella miljö kvalitetsmål bidrar åtgärden också till kollektiva nyttigheter (fokusområde 6b).

I delåtgärd 7.6 finns också 4 miljöinvesteringar. Du hittar dem i kapitel 7. Det beror på att det finns miljöinvesteringar även i delåtgärd 4.4 och vi har valt att samla alla miljöinvesteringar i samma kapitel.

9.5.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Investeringen förväntas gynna hotade arter, naturtyper, skyddsvärda träd eller andra prioriterade miljöer

I länet prioriteras investeringar som förväntas gynna hotade arter, naturtyper, skyddsvärda träd eller andra prioriterade miljöer.

Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla natur- eller kulturmiljöer

I länet prioriteras investeringar som genomförs för att bevara och utveckla ett område/objekt med höga natur- eller kulturvärden knutna till odlingslandskapet, inklusive det biologiska kulturarvet.

Investeringen leder till ökad tillgänglighet

I länet prioriteras investeringar som bidrar till ökad tillgänglighet för allmänheten

Investeringen leder till spridning av information

I länet prioriteras investeringar som omfattar informations- eller utbildningsinsatser riktade till allmänheten.

Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla kulturhistoriskt värdefulla byggnader

I länet prioriteras investeringar som bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Insatsen skapar lokala mötesplatser

I länet prioriteras insatser bidrar till utveckling av lokala mötesplatser och/eller breddar byggnadernas användningsområde.

Investeringen tillvaratar eller utvecklar traditionell och lokal kunskap

I länet prioriteras exempelvis investeringar som utförs med traditionellt hantverk och metoder.

9.5.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till utveckling av natur- och kulturmiljöer hanteras ansökningarna löpande i mån av medel. För bifall krävs minst 200 viktade poäng för de nationella och de regionala urvalskriterierna.

När pengarna är slut i länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

9.5.4. Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Utveckling av natur- och kulturmiljöer

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen/åtgärden bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone 1 nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	25
2. Investeringen/åtgärden bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen/åtgärden har ett koncept som är nytt för området 4 poäng: Investeringen/åtgärden har ett unikt koncept +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	10
3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen/åtgärden	2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen. 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15
4. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	3 poäng: Investeringen förväntas gynna hotade arter, naturtyper, skyddsvärda träd eller andra prioriterade miljöer 2 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla natur- eller kulturmiljöer +1 poäng: Investeringen leder till ökad tillgänglighet +1 poäng: Investeringen leder till spridning av information +2 poäng: Insatsen skapar lokala mötesplatser	40

5. Investeringen/åtgärden har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål finns angivna 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna	10
Summa		100

Utveckling av kulturhistoriska byggnader

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen/åtgärden bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone 1 nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	25
2. Investeringen/åtgärden bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen/åtgärden har ett koncept som är nytt för området 4 poäng: Investeringen/åtgärden har ett unikt koncept +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	10
3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen/åtgärden	2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen. 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15
4. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	3 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla kulturhistoriskt värdefulla byggnader +2 poäng: Insatsen skapar lokala mötesplatser +1 poäng: Investeringen tillvaratar eller utvecklar traditionell och lokal kunskap.	40
5. Investeringen/åtgärden har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål finns angivna 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna	10
Summa		100

9.5.4.1. Bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

- + 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning
- + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Ett poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Nedan beskrivs de miljö kvalitetsmål som är vanligast vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012.

Preciseringarna finns i sin helhet på miljömålsportalen, www.miljomal.se.

Levande sjöar och vattendrag

– sjöar och vattendrags natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns, och

– strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Hav i balans samt levande kust och skärgård

- havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- havs-, kust och skärgårdslandskapens värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Myllrande våtmarker

- våtmarkernas natur- och kulturvärden i ett landskapsperspektiv är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- våtmarkernas värde för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Levande skogar

- skogens biologiska mångfald är bevarad i samtliga naturgeografiska regioner och arter har möjlighet att sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden som en del i en grön infrastruktur,
- natur- och kulturmiljövärden i skogen är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna

Ett rikt odlingslandskap

- odlingslandskapet är öppet och variationsrikt med betydande inslag av hävdade naturbetesmarker och slätterängar, småbiotoper och vattenmiljöer, bland annat som en del i en grön infrastruktur som erbjuder livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter,
- biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig traditionsenlig skötsel är bevarade eller förbättrade,
- kultur- och bebyggelsemiljöer i odlingslandskapet är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- odlingslandskapets värden för friluftslivet är värnade och bibehållna samt tillgängliga för människor

Storslagen fjällmiljö

- fjällmiljöer med höga natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

God bebyggd miljö

- det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet,
- det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas,
- den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur

Ett rikt växt- och djurliv

- det biologiska kulturarvet är förvaltats så att viktiga natur- och kulturvärden är bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena,
- tätortsnära natur som är värdefull för friluftslivet, kulturmiljön och den biologiska mångfalden värnas och bibehålls samt är tillgänglig för människan

+ 1 poäng: *Investeringen har en energieffektiv lösning*

Eftersom energieffektivisering är viktigt får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift 1 extra poäng.

+ 2 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen*

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om

kulturmiljömål på <https://www.raa.se/samhallsutveckling/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/forsta-fragan-vad-ar-kulturmiljo>

+ 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Investeringen/åtgärden bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan i vid bemärkelse betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde.

- 2 poäng: Investeringen/åtgärden har ett koncept som är nytt för området
- 4 poäng: Investeringen/åtgärden har ett unikt koncept
- +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

Eftersom syftet med stödet är lokal utveckling, ska ansökningar som bidrar till att nya aktiviteter och upplevelser skapas prioriteras.

Två poäng ges om konceptet är nytt för området. Det kan vara t.ex. historiska byggnader som inte varit i bruk alls eller att man startar upp nya verksamheter som inte tidigare finns i bygden. Det kan också vara insatser inom natur- och kulturmiljöer som bidrar till att förutsättningarna för t.ex. turism eller rekreationsmiljöer förbättras påtagligt i området.

Fyra poäng ges om konceptet är unikt i ett bredare perspektiv. Till exempel nya koncept för att använda hembygdsgårdar eller natur- eller kulturmiljöer som används i sociala sammanhang.

2 poäng: Investeringen/åtgärden har ett koncept som är nytt för området

Två poäng ges för investeringar och åtgärder som innebär en nyhet för området och som ger ny livskraft till landsbygden.

4 poäng: Investeringen/åtgärden har ett unikt koncept

Fyra poäng ges för investeringar/åtgärder som kan betraktas som unika i ett större perspektiv.

+1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

En poäng ges om investeringen tillsammans med andra lokala investeringar går mot samma mål. Det kan vara till exempel företag som gör paketslösningar tillsammans med andra företag eller organisationer.

3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen/åtgärden

- 2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen
- 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen

Två poäng ges till den som söker stöd har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet.

4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

Fyra poäng ges till den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

Utveckling av natur- och kulturmiljöer

3 poäng: Investeringen förväntas gynna hotade arter, naturtyper, skyddsvärda träd eller andra prioriterade miljöer

2 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla natur- eller kulturmiljöer

+1 poäng: Investeringen leder till ökad tillgänglighet

+1 poäng: Investeringen leder till spridning av information

+2 poäng: Insatsen skapar lokala mötesplatser

3 poäng: Investeringen förväntas gynna hotade arter, naturtyper, skyddsvärda träd eller andra prioriterade miljöer

Marken hyser arter som är klassade som sårbara (VU), Starkt hotade (EN) eller Akut hotade (CR) på rödlistan, alternativt arter som finns med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet och är knutna till naturbetesmarker, slåtterängar eller rikkärr.

På marken finns träd som är identifierade som skyddsvärda enligt Länsstyrelsen.

2 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla natur- eller kulturmiljöer

Investeringen genomförs för att bevara och utveckla ett område/objekt med höga natur- eller kulturvärden knutna till odlingslandskapet, inklusive det biologiska kulturarvet.

+1 poäng: Investeringen leder till ökad tillgänglighet

Investeringen bidrar till ökad tillgänglighet för allmänheten

+1 poäng: Investeringen leder till spridning av information

Investeringen omfattar informations- eller utbildningsinsatser riktade till allmänheten.

+2 poäng: Insatsen skapar lokala mötesplatser

Insatsen bidrar till utveckling av lokala mötesplatser och/eller ökar områdets utvecklingspotential.

eller

Utveckling av kulturhistoriska byggnader

3 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla kulturhistoriskt värdefulla byggnader

+2 poäng: Insatsen skapar lokala mötesplatser

+1 poäng: Investeringen tillvaratar eller utvecklar traditionell och lokal kunskap.

3 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla kulturhistoriskt värdefulla byggnader

Bedömning av byggnadens kulturhistoriska värde görs utifrån upprättad vårdplan om en sådan finns.

+2 poäng: Insatsen skapar lokala mötesplatser

Insatsen bidrar till utveckling av lokala mötesplatser och/eller breddar byggnadernas användningsområde.

+1 poäng: Investeringen tillvaratar eller utvecklar traditionell och lokal kunskap.

Kan exempelvis innebära att investeringen/åtgärden utförs med traditionellt hantverk och metoder.

5. Projektet har tydliga mål

- 3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna
- 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna

De mål som finns formulerade för investeringen måste vara i linje med dess syfte, innehåll och upplägg. Kostnad, mål och innehåll (verksamhet) måste hänga ihop.

9.5.5. Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Stockholms län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

9.5.6. Stödnivå

Utveckling av natur- och kulturmiljöer

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter om offentliga aktörer är sökande.

Stöd ges till 50 procent av stödberättigande utgifter om sökanden är ett företag som äger fastigheten där insatsen görs.

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall. Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna täckas av övrigt nationellt offentligt stöd.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse²¹ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 50 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Utveckling av kulturhistoriska byggnader

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter om offentliga aktörer är sökande.

Stöd ges till 50 procent av stödberättigande utgifter om sökanden är ett företag som äger fastigheten där insatsen görs.

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna täckas av övrigt nationellt offentligt stöd.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse²² där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 50 000 kronor i stödberättigande utgifter.

10. (Åtgärd 16) Samarbete

Syftet med åtgärden är att stödja samarbeten inom områden där den gemensamma nyttan av ett samarbete är stor för samhället men där incitamentet för en enskild aktör är för litet för att kunna finansiera ett utvecklingsarbete. Samarbete är en viktig del i att stärka en hållbar utveckling över längre tid på en landsbygd som präglas av problem som är en följd av glea strukturer. Landsbygden kan inte erbjuda samma stödjande förutsättningar till företag och befolkning som i mer tätbefolkade områden. Syftet är också att samarbeta transnationellt, inte minst i projekt enligt Europaparlamentets och rådets förordning²³ och Östersjöstrategin. Projekten ska genomföras som helt nya samarbetsprojekt eller genom att pågående projekt samordnas för att nå synergieffekter. Det finns också samarbetsprojekt som är kopplade till det europeiska innovationspartnerskapet, EIP.

Det krav på övrigt offentligt stöd som sedan tidigare finns för varje handläggande stödmyndighet att dra in, ska vara uppfyllt innan kravet på medfinansiering försvinner. Kravet om offentlig medfinansiering kommer inte att utökas när de nya pengarna tillkommer.

---

²¹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

²² Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

²³ Artikel 89 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 1303/2013

Det finns flera myndigheter som handlägger stöd inom samarbeten. Det är länsstyrelserna, Jordbruksverket, Sametinget, Skogsstyrelsen samt Tillväxtverket. Varje myndighet har sin egen handlingsplan.

10.1. **Stöd till samarbeten för att skapa nya jobb** (delåtgärder 16.2, 16.9 inom fokusområde 6.a)

10.1.1. *Övergripande prioriteringar*

- Samarbete, diversifiering och nya jobb

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta stöd är till för att utveckla produkter, metoder, processer och tekniker och sedan sprida resultatet. Stöden är till för samarbeten och pilotprojekt för att utveckla näringslivet utanför jordbrukssektorn. Det finns möjlighet för jordbruksföretag att genom samarbete leverera samhällsnytta och samtidigt ge möjligheter till inkomster och att bredda sin verksamhet. Syftet är att nya små företag startar, att företag utvecklas och att fler arbetstillfällen på landsbygden skapas (delåtgärd 16.2, 16.9 fokusområde 6a).

- Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin

Samarbete och pilotprojekt för att stärka landsbygdens näringsliv och skapa tillväxt i hela livsmedelskedjan. Stöd kan beviljas till projekt som bidrar till att uppnå målen i livsmedelsstrategin om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar. Medlen ska samtidigt bidra till samverkan mellan olika berörda aktörer på regional och lokal nivå, inklusive länsövergripande samverkan. Med berörda aktörer avses både offentliga och privata aktörer. Samverkan mellan länsstyrelser och aktörer med regionalt utvecklingsansvar ska särskilt uppmärksammas.

- Generella samsarbetsinsatser för livsmedelsstrategin

Stöd kan beviljas till projekt som bidrar till att uppnå målen i livsmedelsstrategin om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar. Stöd kan beviljas till samarbeten och pilotprojekt som bidrar till att stärka landsbygdens näringsliv, som projekt för hållbar mat, projekt för att utveckla förädlingsmetoder, nya produkter, arbetsprocesser och verktyg för att hitta nya marknadskanaler och nya marknader. Stöd kan beviljas till utveckling av produkter, processer och tekniker som syftar till att stärka konkurrenskraften för de små företagen i livsmedelsbranschen samt till projekt som kan bidra till tillväxt i hela livsmedelskedjan och på så sätt skapa fler arbetstillfällen

10.1.2. *Regionala prioriteringar med kort bakgrund*

Projektet gynnar lokal prioriterade produktionsinriktningar

Det tätortsnära lantbruket tvingas konkurrera med länets kraftiga befolkningstillväxt. Animalieproduktionen har historiskt legat nära tät bebyggelse men konkurrerar idag med den

allmänna expansionen nära tätorten. Låg lönsamhet och hög arbetsbelastning minskar intresset för djuruppfödning. Antalet mjölkbesättningar minskar i länet liksom antalet nötkreatur för köttproduktion. Samtidigt ökar antalet får om än till stor del småskaligt.

Ett livskraftigt jordbruk är en förutsättning för såväl bibehållen biologisk mångfald som ett rikt odlingslandskap. Stockholms län har en diversifierad jordbruksproduktion på liten landsbygdsyta, med både små och stora jordbruk. Animalieproduktion med betesdrift är en viktig hörnsten. De gröna kilar som skapas i landskapet är viktiga för att behålla spridningsvägar för flora och fauna i mötet mellan landsbygd och tätort.

I och med det nationella miljö kvalitetsmålsarbetet är den ekologiska produktionen prioriterad i länet. Det regionala målet är bland annat att andelen ekologiskt odlad mark ökar från dagens cirka 16 procent till åtminstone det nationella målet på 20 procent.

Projektet gynnar lokal primärproduktion

Jordbruket i Stockholm befinner sig helt nära Sveriges största marknad, med medvetna konsumenter som har den högsta medelinkomsten i landet. Närheten till storstaden ger förutsättningar för lönsam produktion som förutom råvaror bidrar med kollektiva nyttigheter som kretslopp av näringsämnen, ett rikt odlingslandskap med stor biologisk mångfald och en attraktiv miljö.

I länet finns betydande arealer av passivt brukande och relativt sett låg produktion av foder, livsmedel, bioenergi och timmer. Det finns därför en potential att öka jordbruksproduktionen i länet. Orsakerna till den extensiva produktionen är låg lönsamhet, höga markpriser och svårigheter att expandera animalieproduktion i närheten av tätort, brist på kapital och svårigheter att få lån samt en hög andel småskaliga men relativt få mellan- och storskaliga lantbruk. Närheten till de köpstarka och miljömedvetna konsumenterna bör användas för att vända trenden.

Projektet är innovativt

Orsakerna till den extensiva produktionen i länet är bland annat de höga markpriserna, brist på kapital, svårigheter att få lån samt en hög andel småskaliga men relativt få mellan- och storskaliga lantbruk.

Innovativa ägarstrukturer och ekonomisk finansiering kan leda till arbetskrafts- och energieffektivisering, minskade kostnader, ökat kunskapskapital, minskad sårbarhet och ökad lönsamhet.

Tillgång till kapital är en viktig faktor för att utveckla medelstora lantbruksföretag som kombinerar skalfördelar med produktion av lokala råvaror och kollektiva nyttigheter. Många lantbrukare måste bli kreativa kombinatörer när lönsamhet och tillgången till kapital för primärproduktion är låg. Förenklade finansieringsmöjligheter skulle skapa tillväxtförutsättningar på landsbygden.

Projektet bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks

Genom att tillvarata och främja nya företagsnätverk på landsbygden finns det möjlighet att skapa synergier, till exempel genom att flera likvärdiga småskaliga producenter samverkar horisontellt kring en produkt, eller samverkar vertikalt genom hela värdekedjan. Men också genom att skapa kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller kulturturism. Starkare nätverk mellan lokala aktörer höjer förutsättningarna för att landsbygdsföretagen ska kunna ta fram konkurrenskraftiga och innovativa produkter.

Projektet stärker den lokala identiteten

Länet har en mycket stor potentiell marknad för diversifierade och lokalt producerade livsmedelsprodukter. Stärkt lokal identitet kan leda till positiva spin-off-effekter som fler företag kan dra nytta av.

Projektet ingår i samarbete med besöksnäringen

Besöksnäringen är en av Sveriges framtidsbranscher. För Stockholms län är satsningar på besöksnäringen en del i målet att bli Europas ledande, hållbara tillväxtregion och kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller kulturturism prioriteras därför.

Inom ramen för Stockholmsstrategin finns en specifik strategi utarbetad för skärgården. Uppdraget är att verka för att Stockholms skärgård utvecklas, och att besöksnäringen kan bli en grundbult för en livskraftig skärgård året om, både för besökare och bofasta.

Projektet bidrar till målen för den regionala och den nationella livsmedelsstrategin

För samtliga tre områden; samarbete diversifiering nya jobb, generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin och regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin, prioriteras projekt som bidrar till målen för Stockholms läns regionala livsmedelsstrategi och den nationella livsmedelsstrategin. Strategierna har identiska strategiska insatsområden; Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och innovation, och de nationella och regionala målen är väl i linje med varandra. Syftet med en regional livsmedelsstrategi för Stockholms län är att åstadkomma ett långsiktigt hållbart livsmedelssystem för länet. Strategin ska bidra till att utbudet av regionalt och nationellt producerade och förädlade livsmedelsprodukter ökar och att länets potential som kulinariskt turistmål tas tillvara.

10.1.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till samarbeten för att skapa nya jobb tillämpas inte beslutsomgångar. Istället hanteras inkomna ansökningar löpande eller i samband med en utlysning. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 200 poäng av de nationella urvalskriterierna.

När pengarna är slut i Länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

Samarbete, diversifiering och nya jobb

Vi planerar att flytta medel från åtgärden till någon av åtgärderna för livsmedelsstrategin.

Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin

Vi planerar för eget arbete med projekt under året.

Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin

Vi planerar för eget arbete med projekt under året.

10.1.4. Urvalskriterier

(Delåtgärderna 16.2, 16.9, fokusområde 6a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Projektet har en bra sammansättning	+2 poäng: Minst en av aktörerna är inte en offentlig aktör +1 poäng: I samarbetsprojektet ingår fler än 2 aktörer +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten +1 poäng: Projektets deltagare har relevant kunskap och erfarenhet	30
2. Projektet uppfyller identifierade behov	2 poäng: Ansökan är förenlig med det identifierade behovet i utlysningen 1 poäng: Ett behov av projektet är beskrivet och behovsanalysen i ansökan är tillfredställande + 1 poäng: Projektet utvecklar ny teknik eller nya metoder +1 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen + 1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål	40
3. Projektet skapar nytta genom resultatspridning	1 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen 2 poäng: Projektets resultat når en större del av målgruppen 3 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp 4 poäng: Projektets resultat sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ	20
4. Projektet har tydliga mål	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp + 2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet	10
Summa viktning		100

Urvalskriterier för utlysning inom 16.2/6a

Urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
-----------------	---------------	----------

1. Projektet har en bra sammansättning	+2 poäng: Minst en av aktörerna är inte en offentlig aktör +1 poäng: I samarbetsprojektet ingår fler än 2 aktörer +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten +1 poäng: Projektets deltagare har relevant kunskap och erfarenhet	30
2. Projektet uppfyller identifierade behov	1 poäng: Projektet bidrar till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan 3 poäng: Projektet bidrar i hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan 5 poäng: Projektet bidrar i mycket hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan	40
3. Det finns en tydlig och relevant målgrupp för projektet	+1 poäng: Resultaten kommer att spridas till relevant målgrupp +2 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgrupp eller näring +1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål +1 poäng: Projektet bidrar både till ekonomisk nytta och till miljö- och klimatmål	20
4. Projektet har tydliga mål	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp + 2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet	10
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

Det finns inte några regionala urvalskriterier.

10.1.1.1. Bedömningsgrunder

1. Projektet har en bra sammansättning

- +2 poäng Minst en av aktörerna är inte en offentlig aktör
- +1 poäng: I samarbetsprojektet ingår fler än 2 aktörer
- +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt
- +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten
- +1 poäng: Projektets deltagare har relevant kunskap och erfarenhet

Projekt som skapar synergieffekter med fler aktörer ska prioriteras. Att olika typer av aktörer, det vill säga en blandning av offentliga och övriga aktörer, medverkar i projektet är också positivt.

Ett poäng ges till transnationella projekt eftersom att samarbeten mellan länder är viktigt för kunskapsutbyte och spridning.

Samarbetsprojekt som bidrar till att nya former av samarbeten bildas prioriteras. Att projekt utförs på ett innovativt sätt ges därför poäng.

Ett poäng ges till projekt där deltagarna har relevant kunskap och erfarenhet.

2. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 2 poäng: Ansökan är förenlig med det identifierade behovet i utlysningen
- 1 poäng: Ett behov av projektet är beskrivet och behovsanalysen i ansökan är tillfredsställande.
- +1 poäng: Projektet utvecklar ny teknik eller nya metoder
- +1 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen
- +1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål

Två poäng ges utifrån hur väl projektet bedöms uppfylla de behov som identifierats i utlysningen.

Ett poäng ges utifrån behovet av det som projektet förväntas leverera samt hur väl behovet är analyserat, beskrivet och motiverat i ansökan samt vilken kompetens som finns för att genomföra projektet. Det ska finnas en kort redogörelse för vad som är gjort inom området och hur utvecklingen ser ut. För att få poäng krävs det också att behovet tydligt kopplar till syftet som framgår i handlingsplanen.

En poäng ges om projektet utvecklar ny teknik eller nya metoder.

Projekt som förväntas bidra till stärkt lönsamhet och bättre konkurrenskraft ges en poäng.

Projekt som bedöms bidra till miljö- och klimatmål ges en poäng.

3. Projektet skapar nytta genom resultatspridning

- 1 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen
- 2 poäng: Projektets resultat når en större del av målgruppen
- 3 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp
- 4 poäng: Projektets resultat sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler
- +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ

Det är viktigt att resultat från projekt sprids och att goda resultat tillämpas på ett bra sätt. Därför prioriteras projekt som förväntas nå stora delar av en relevant målgrupp. Det ska framgå i ansökan hur resultatet ska spridas.

Bedömning görs utifrån hur stor målgrupp som nås av resultaten och vilka (hur många olika) kanaler som använts. Resultatspridning som sker på ett nytt innovativt sätt prioriteras.

Målgruppen är den totala grupp företagare eller personer som är berörda av eller kan förväntas kunna dra nytta av de resultat som tas fram och förmedlas i projektet. I vissa projekt kan det sannolikt vara av värde att målgruppen definieras men det bör inte i detta sammanhang vara möjligt att erhålla höga poäng genom att definiera en snäv målgrupp inom vilken det är lätt att nå hög måluppfyllelse. Poäng baseras på hur målgruppen är formulerad eller utformad.

4. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp
- +2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med projektets syfte, innehåll och upplägg.

10.1.5. Stödnivå

Inom delåtgärd 16.2 fokusområde 6a gäller följande:

Om sökande är offentlig aktör ges 100 procent av stödberättigande utgifter. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter. Undantaget är stöd till enbart transnationellt samarbete, där stöd inte kan ges till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse²⁴ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Beroende på budgetläge kan Länsstyrelsen komma att kräva en högre andel övrigt nationellt offentligt stöd.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som

---

²⁴ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

10.2. Stöd till samarbeten mellan aktörer inom jordbruk samt inom livsmedelskedjan (*delåtgärder 16.4 inom fokusområde 3.a*)

10.2.1. *Övergripande prioriteringar*

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Syftet med stödet är att genom samarbete korta kedjan mellan jordbruks-, trädgårds- och rennäringens företag och konsument och att också kunna sälja fler livsmedelsprodukter på den lokala marknaden (delåtgärd 16.4 fokusområde 3a).

10.2.2. *Regionala prioriteringar med kort bakgrund*

Projektet gynnar lokal primärproduktion

Jordbruket i Stockholm befinner sig helt nära Sveriges största marknad, med medvetna konsumenter som har den högsta medelinkomsten i landet. Närheten till storstaden ger förutsättningar för lönsam produktion som förutom råvaror bidrar med kollektiva nyttigheter som kretslopp av näringsämnen, ett rikt odlingslandskap med stor biologisk mångfald och en attraktiv miljö.

I länet finns betydande arealer av passivt brukande och relativt sett låg produktion av foder, livsmedel, bioenergi och timmer. Det finns därför en potential att öka jordbruksproduktionen i länet. Orsakerna till den extensiva produktionen är låg lönsamhet, höga markpriser och svårigheter att expandera animalieproduktion i närheten av tätort, brist på kapital och svårigheter att få lån samt en hög andel småskaliga men relativt få mellan- och storskaliga lantbruk. Närheten till de köpstarka och miljömedvetna konsumenterna bör användas för att vända trenden.

Projektet är innovativt

Orsakerna till den extensiva produktionen i länet är bland annat de höga markpriserna, brist på kapital, svårigheter att få lån samt en hög andel småskaliga men relativt få mellan- och storskaliga lantbruk.

Innovativa ägarstrukturer och ekonomisk finansiering kan leda till arbetskrafts- och energieffektivisering, minskade kostnader, ökat kunskapskapital, minskad sårbarhet och ökad lönsamhet.

Tillgång till kapital är en viktig faktor för att utveckla medelstora lantbruksföretag som kombinerar skalfördelar med produktion av lokala råvaror och kollektiva nyttigheter. Många lantbrukare måste bli kreativa kombinatorer när lönsamhet och tillgången till kapital för primärproduktion är låg. Förenklade finansieringsmöjligheter skulle skapa tillväxtförutsättningar på landsbygden.

Projektet gynnar samverkan

Genom att tillvarata och främja nya företagsnätverk på landsbygden finns det möjlighet att skapa synergier, till exempel genom att flera likvärdiga småskaliga producenter samverkar horisontellt kring en produkt, eller samverkar vertikalt genom hela värdekedjan. Men också genom att skapa kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller

kulturturism. Starkare nätverk mellan lokala aktörer höjer förutsättningarna för att landsbygdsföretagen ska kunna ta fram konkurrenskraftiga och innovativa produkter.

Projektet gynnar animalieproduktionen

Det tätortsnära lantbruket tvingas konkurrera med länets kraftiga befolkningstillväxt. Animalieproduktionen har historiskt legat nära tät bebyggelse men konkurrerar idag med den allmänna expansionen nära tätorten. Låg lönsamhet och hög arbetsbelastning minskar intresset för djuruppfödning. Antalet mjölkbesättningar minskar i länet liksom antalet nötkreatur för köttproduktion. Samtidigt ökar antalet får om än till stor del småskaligt.

Ett livskraftigt jordbruk är en förutsättning för såväl bibehållen biologisk mångfald som ett rikt odlingslandskap. Stockholms län har en diversifierad jordbruksproduktion på liten landsbygdsyta, med både små och stora jordbruk. Animalieproduktion med betesdrift är en viktig hörnsten. De gröna kilar som skapas i landskapet är viktiga för att behålla spridningsvägar för flora och fauna i mötet mellan landsbygd och tätort.

Projektet gynnar ekologisk produktion

I och med det nationella miljö kvalitetsmålsarbetet är den ekologiska produktionen prioriterad i länet. Det regionala målet är bland annat att andelen ekologiskt odlad mark ökar från dagens cirka 16 procent till åtminstone det nationella målet på 20 procent.

Projektet stärker den lokala identiteten

Länet har en mycket stor potentiell marknad för diversifierade och lokalt producerade livsmedelsprodukter. Stärkt lokal identitet kan leda till positiva spin-off-effekter som fler företag kan dra nytta av.

10.2.3. Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För stöd till samarbeten mellan aktörer inom jordbruk samt inom livsmedelskedjan tillämpas inte beslutsomgångar. Istället hanteras ansökningar löpande. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. För bifall krävs minst 200 poäng av de nationella urvalskriterierna.

När pengarna är slut i Länsstyrelsens budget hanteras efterkommande ansökningar i mån av medel via avrop från Jordbruksverket.

10.2.4. Urvalskriterier

(Delåtgärden 16.4, fokusområde 3a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Urvalskriterier	Poängsättning	Vikt
1. Projektet har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet	1 poäng: 3–5 jordbruksföretag ingår i samarbetet 2 poäng: 6–10 jordbruksföretag ingår i samarbetet 3 poäng: fler än 10 jordbruksföretag ingår i samarbetet +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten +1 poäng: Det finns lämplig kompetens i projektet	30

2. Projektet uppfyller identifierade behov	1 poäng: Projektet bidrar till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan 3 poäng: Projektet bidrar i hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan 5 poäng: Projektet bidrar i mycket hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan	40
3. Det finns en tydlig och relevant målgrupp för projektet	+1 poäng: Resultaten kommer att spridas till relevant målgrupp +2 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgrupp eller näring +1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål +1 poäng: Projektet bidrar både till ekonomisk nytta och till miljö- och klimatmål	20
4. Projektet har tydliga mål	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp + 2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet	10
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

Det finns inte några regionala urvalskriterier.

10.1.1.2. Bedömningsgrunder

1. Projektet har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet

- 1 poäng: 3–5 jordbruksföretag ingår i samarbetet
- 2 poäng: 6–10 jordbruksföretag ingår i samarbetet
- 3 poäng: fler än 10 jordbruksföretag ingår i samarbetet
- +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt
- +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten
- +1 poäng: Det finns lämplig kompetens i projektet

Projekt som innehåller fler jordbruksföretag kommer att prioriteras.

Ett poäng ges till transnationella projekt eftersom att samarbeten mellan länder är viktigt för kunskapsutbyte.

Samarbetsprojekt som bidrar till att nya former av samarbeten bildas prioriteras. Att projekt utförs på ett innovativt sätt ges därför poäng.

Poäng ges till de projekt som har en lämplig kompetens för området. Projektet ska kunna visa att det finns en samlad kompetens. Antingen har de deltagande aktörerna själva denna kompetens utifrån erfarenhet och utbildning eller så finns kompetensen i projektet på annat sätt, exempelvis köpt.

2. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 1 poäng: Projektet bidrar till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan
- 3 poäng: Projektet bidrar i hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan
- 5 poäng: Projektet bidrar i mycket hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan

Poäng ges till de projekt som förväntas främja primärproducenternas konkurrenskraft genom att bättre integrera dem i livsmedelskedjan. Projekten bedöms utifrån hur väl projektet väntas kunna bidra till att utveckla organisationen av livsmedelskedjan och förbättra primärproducenternas situation. Det kan till exempel handla om att skapa mervärde för jordbruksprodukter, kvalitetssystem eller om projekt som främjar försäljning på lokala marknader. För att få poäng i urvalskriteriet krävs en beskrivning som tydligt kopplar till syftet med stödet och till prioriteringarna i den regionala handlingsplanen.

3. Det finns en tydlig och relevant målgrupp för projektet

- +1 poäng: Resultaten kommer att spridas till relevant målgrupp
- +2 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgrupp eller näring
- +1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål
- +1 poäng: Projektet bidrar både till ekonomisk nytta och till miljö- och klimatmål

Det är viktigt att resultat tillämpas på ett bra sätt. Därför prioriteras projekt som förväntas nå stora delar av en relevant målgrupp.

Projekt som förväntas bidra till starkt lönsamhet och bättre konkurrenskraft till deltagande företag eller bransch ges två poäng. Projekt som bedöms bidra till miljö- och klimatmål prioriteras ges en poäng. Om ett projekt bidrar till både ekonomisk nytta och till att uppfylla miljö- och klimatmål ges ytterligare en poäng.

4. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp
- +2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med projektets syfte, innehåll och upplägg.

10.2.5. Stödnivå

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter. Undantaget är stöd till enbart transnationellt samarbete, där stöd inte kan ges till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse²⁵ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

11. Kommunikation

11.1. Kommunikationsplan

Programmets olika faser kräver olika typer av informationsinsatser. Genom kommunikationsplanen kan vi identifiera de olika fasernas behov av insatser. Vi identifierar vilka målgrupper som måste informeras i en viss fas, vilken typ av information som

---

²⁵ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

målgruppen är i behov av och vid vilken tidpunkt och genom vilka kanaler det är lämpligast att sprida informationen för att få bäst genomslag.

Införandefasen

Under införandefasen behöver vi nå alla huvudmålgrupper med information om vilka stöd och ersättningarna som kan sökas och om programmens mål. Informationsinsatserna koncentreras till information om de nya programmen, beslutet om regional handlingsplan, utlysning av bidragsmedel och beslut om införande av nya åtgärder.

Information om de nya programmen kommer att ske löpande och främst på webben, pressmeddelanden vid behov och i vår tidning Landsbygd i Centrum. Remissen om regional handlingsplan skickas till alla deltagare i partnerskapet. Partnerskapet kommer att delta på olika sätt och i olika omfattning under alla faser.

Genomförandefasen

Under genomförandefasen är det viktigt att vi fångar upp de behov av kommunikation som samarbetspartners och s.k. vidareförmedlare (d.v.s. andra myndigheter, organisationer, företag, samarbetspartners, partnerskapet m.m.) uppmärksammar. Viktig återkoppling och vägledning för behoven får vi genom partnerskapsmöten och genom att titta på årsrapporter, utvärderingar och revisioner.

Under programmens gång behöver vi förmedla goda exempel och resultat. Andra övergripande aktiviteter som måste kommuniceras är nomineringar (ex. Ullbaggegalan), beslut om regional handlingsplan, utlysningar av bidragsmedel, beslut om införande av nya åtgärder, beslut om stöd och utvärderingar av programperioden.

Slutfasen

Under slutfasen är det viktigt att nå ut till alla målgrupper med programmens resultat. Vi kommer att informera om beslut och utbetalningar av stöd, eventuella utlysningar av restmedel samt viktig information till stödmottagare inför avslutandet av programmen. Sammanfattningar av programmens resultat och spridning av goda exempel är också önskvärt. Vi ska även blicka framåt och sprida information om eventuellt kommande program.

11.1.1.   *Kommunikationsmål*

Genom bra kommunikation når vi lättare rätt målgrupper och målen med programmen. Vår viktigaste uppgift är att nå så många potentiella stödsökare som möjligt, samtidigt som kommunikationen ska hjälpa oss att lära av varandra för att genomföra programmen på bästa sätt. Allmänheten måste också känna till samhällsnyttan med programmen och vilka resultat som uppnås.

Jämställd och jämlik kommunikation

Allmänheten är inte en homogen grupp utan det finns en mångfald i samhället. Därför behöver vi vara medvetna och jämlika i vår kommunikation. Klass, etnicitet, religion, funktionshinder, kön, könsidentitet och sexuell läggning ska inte vara hinder i att få tillgång till programmen.

Länsstyrelsen kommer att använda sig av region Värmlands handbok Schyst! för att verka för en jämlik kommunikation. I arbetet för en jämställd och jämlik kommunikation är det viktigt att vara medveten om att:

- det spelar roll vad som sägs och visas
- det har betydelse att det sägs och visas
- det är viktigt hur det sägs och visas.

I det regionala och lokala utvecklingsarbete som Länsstyrelsen utför kommer de nationella jämställdhetspolitiska målen och egna krav på jämställdhetsintegrering att genomsyra verksamheten. I länsstyrelseinstruktionen ställs krav om att Länsstyrelsen ska verka för att de nationella målen skalas ned till regional nivå.

Länsstyrelsen kommer att fördjupa arbetet med att verka för en jämställd kommunikation genom att tänka på:

- i vilka kanaler vi syns och hur vi lyfter fram kvinnor och män. Detta för att både kvinnor och män ska intressera sig för- och nås av våra budskap och information
- att bilder och innehåll lyfter fram både kvinnor och män, d.v.s. att artiklar, foton och illustrationer fördelas jämnt utifrån kön. Inte bara till antal utan att även innehållet ska vara rättvist utifrån ett makt- och inflytandeperspektiv
- att det finns förebilder och goda exempel som är både kvinnor och män
- att vi försöker bryta stereotypa bilder. Jämställdhet handlar inte bara om att kvinnor och män ska synas lika mycket utan också om hur de framställs och presenteras
- att det blir en balans – t ex hur aktiva/inaktiva de är i texter, foton, filmklipp eller att män och kvinnor i samma profession/roll framställs på ett jämställt sätt
- vilka teman som väljs på föredrag och vilka föredragshållarna är
- att hålla en könsneutral ton i program och inbjudningar.

Vi planerar även att föra könsuppdelad statistik över våra aktiviteter och vilka stödsökare som vi når under programperioden. Könsuppdelad statistik är grundläggande för att vi ska kunna göra könskonsekvensanalyser. Vi kommer även använda oss av t.ex. checklistor och mer utvecklade analysinstrument för att konkretisera jämställdhetsperspektivet i vårt arbete.

Vi ser också att det är viktigt att de konsulter som vi anlitar jobbar mot samma mål i sin kommunikation. Vi arbetar med att utbilda konsulterna i jämställt företagande.

Personer som söker stöd och ersättning

Mål: Så många som möjligt söker stöd och ersättningar i programmen och bidrar till lantbruks-/landsbygdsutveckling, utveckling av en hållbar fiskerinäring och levande kustsamhällen och miljönytta.

Vår kommunikation ska hjälpa dem att:

- känna till att stöden och ersättningarna finns

- lätt hitta information om programmen och dess stöd och ersättningar
- lämna in kompletta ansökningar i tid
- känna till de krav man ska uppfylla för att använda stöden och ersättningarna
- känna till målen med programmen och EU: s roll för programmen
- förstå vad stöden och ersättningarna kan betyda för den egna verksamheten eller projektet
- förstå att det arbete man utför med hjälp av stöden och ersättningarna påverkar lantbruks-/landsbygdsutvecklingen eller utvecklingen av en hållbar fiskerinäring och levande kustsamhällen
- samverka med andra som söker stöd och ersättningar för att sprida kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter, resultat och effekter.

Vidareförmedlare och samarbetspartners

Mål: Vidareförmedlare och samarbetspartner sprider information om programmen och kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter, resultat och effekter.

Vår kommunikation ska hjälpa dem att:

- känna till att stöden och ersättningarna finns
- lätt hitta information om programmen
- känna till målen med programmen och EU:s roll för programmen
- intressera sig för lantbruks-/landsbygdsutvecklingens genomförande eller för utvecklingen av en hållbar fiskerinäring och levande kustsamhällen
- förstå att det är många som lär sig av varandra och samverkar för att nå programmets mål
- sprida information om programmen
- förstå den egna rollen och sprida kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter, resultat och effekter.

Allmänheten

Mål: Allmänheten känner till målen med och EU:s roll för programmen.

Vår kommunikation ska hjälpa dem att:

- känna till att stöden och ersättningarna finns
- känna till hur resultaten av programmen påverkar utvecklingen av samhället
- känna till EU:s roll för programmen

11.1.2. *Målgrupper och prioriterade målgrupper*

Landsbygdsprogrammets huvudsakliga målgrupper är lantbrukare, mikroföretagare och andra aktörer på landsbygden. Havs- och fiskeriprogrammets huvudsakliga målgrupper är yrkesfiskare, vattenbruksföretagare, företrädare för beredningsindustrin samt producentorganisationer.

De som söker stöd och ersättningar är de som direkt bidrar till utveckling och miljönytta inom programområdena, men för att lyckas uppfylla målen med programmen är det även viktigt att nå ut till andra grupper.

Vidareförmedlare och samarbetspartners

Det är viktigt att ha en fungerande dialog med de grupper som kan hjälpa Länsstyrelsen att förmedla information vidare till de som söker stöden och ersättningarna. Vidareförmedlare består exempelvis av organisationer, företag, andra myndigheter, samarbetspartners, och partnerskapet.

Potentiella stödsökare finns både i grupper som redan har kunskap om programmen och bland allmänheten. En målsättning är att kön, ålder och ursprung inte ska påverka möjligheten att ta del av informationen om programmen. För att nå unga, kvinnor och personer med utrikes bakgrund, krävs ofta speciella insatser. Länsstyrelsen kommer att använda sig av bl.a. partnerskapet och intern samverkan för att planera och genomföra målinriktade kommunikation med relevant information för dessa målgrupper.

Att samverka med andra myndigheter och aktörer är en förutsättning för genomförandet av programmen. Vi får tillgång till ett större nätverk och fler informationskanaler och kan genom att samordna våra insatser få till en effektivare spridning av informationen. Genom att vi lär oss av varandra och kan sprida kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter, resultat och effekter kan vi på bästa sätt uppfylla målen.

Allmänheten

Att nå ut med informationen om programmen till allmänheten är en viktig del i att nå nya personer som kan söka stöd och ersättningar. Det är även viktigt att allmänheten får information om programmets mål, syfte, innehåll och resultat för att få en förståelse för den samhällsnytta som programmen bidrar till. Det är även viktigt att vi förklarar EU:s roll i programmen och att allmänheten får förtroende för hur vi genomför programmen.

11.1.3. *Budskap*

För att informationen om programmen ska nå ut till våra skilda målgrupper, måste informationen anpassas efter målgruppens kunskap, behov och roll.

Budskap till personer som söker stöd:

Du bidrar till en hållbar lantbruks- och landsbygdsutveckling alternativt en hållbar utveckling av fiskerinäringen och levande kustsamhällen.

Budskap till vidareförmedlare:

Vi jobbar tillsammans och lär oss av varandra för att bidra till en hållbar lantbruks- och landsbygdsutveckling alternativt en hållbar utveckling av fiskerinäringen och levande kustsamhällen.

Budskap till samarbetspartners:

Vi jobbar tillsammans och lär oss av varandra för att bidra till en hållbar lantbruks- och landsbygdsutveckling alternativt en hållbar utveckling av fiskerinäringen och levande kustsamhällen. Tillsammans gör vi det enklare för landsbygdsprogrammets alternativt havs- och fiskeriprogrammets målgrupper.

Budskap till allmänheten:

Landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet bidrar till en ekonomiskt, ekologiskt, och socialt hållbar samhällsutveckling.

11.1.4. Kanaler för kommunikation

Vilka kanaler vi använder oss av för spridning av information kommer att variera beroende av vilken typ av information vi vill få ut och vilken målgrupp vi vänder oss till.

Följande kanaler kommer att användas:

- Webb
- Nyhetsbrev
- E-post
- Media
- Möten
- Kurser
- Publikationer
- Mässor/marknader

11.1.5. Löpande aktivitetsplanering

För att se till att rätt typ av information når aktuell målgrupp under de olika faserna av programmets genomförande har Länsstyrelsen tagit fram en aktivitetsplan som kommer att uppdateras löpande under programperioden.

Aktivitetsplan införandefasen

Aktivitet	Tidpunkt	Målgrupp	Kanal
Information om de nya programmen			Webb (webbsidor, blanketter, e-tjänster, nyheter, Twitter, Chris blogg)
Beslut om regional handlingsplan			Nyhetsbrev (LiC, Entrepreneur STLM, regionala miljömålsrådet, Samhällsbyggnad och miljö)
Utlysning av bidragsmedel			Media (nyheter och pressmeddelanden, feature inviter i lokalpress/lokalradio)
Beslut om införande av nya åtgärder			Möten (LRF, HS, näringslivschefer), Mässa/marknader Kurser E-post
Information om de nya programmen, löpande			Webb LiC

Remiss om regional handlingsplan		Samarbetspartners	E-post
EU-dagen	9 maj	Allmänhet	Webbnyhet
Partnerskapsmöte	22 aug	Samarbetspartners	E-post
Information om att stöden öppnar	2 sept	Stödsökande	Beroende på situation används följande kanaler: Webbinfo uppdaterad Aktuelltbox- startside Webbnyhet E-LiC utskick Annons

Aktivitetsplan genomförandefasen

Aktivitet 2022	Tidpunkt	Målgrupp	Kanal
Beslut om regional handlingsplan 2022	T1 2022	Partnerskapet	Mejl, Webb
Utlysning av bidragsmedel	Löpande 2022	Primärproducenter, förädlare, landsbygdsföretagare	LiC, E-LiC, Webb
Information om programmen och stödmöjligheter	Löpande 2022	Stödsökande	LiC
Partnerskapsmöte			
Samordning fonder och Leader	T3 2022	Partnerskapet	Mejl, Webb
Matverk 2020	Löpande 2022	Representanter övriga fonder och Leader	Mejl, möten, LiC, media, webb, möten
	Löpande 2022	Primärproducenter, förädlare, landsbygdsföretagare	

Aktivitetsplanen kommer årligen att uppdateras med detaljerade aktiviteter och tidpunkter.

Aktivitetsplan slutfasen

Aktivitet	Tidpunkt	Målgrupp	Kanal
Förmedling av goda exempel/resultat	Löpande 2022	Partnerskapet, primärproducenter, förädlare, landsbygdsföretagare, offentlig verksamhet	Partnerskapsmöten och andra möten. Mässa/marknader Webb (webbsidor, nyheter, Twitter) Nyhetsbrev Media E-post

<p>Beslut om stöd Ev. utlysning av restmedel</p>	<p>Löpande 2022</p>	<p>m.m. Representanter övriga fonder och Leader</p> <p>Stödsökande</p>	<p>Brev Nyhetsbrev</p> <p>E-post Brev Nyhetsbrev</p>
<p>Utbetalning av stöd (Påminnelser, info om sista utbetalningsdag)</p>	<p>Löpande 2022</p>	<p>Stödsökande</p>	<p>Partnerskapsmöten och andra möten. Mässa/marknader Webb (webbsidor, nyheter, Twitter) Nyhetsbrev Media</p>
<p>Information om avslutandet av pågående programperiod och om ev. nya program</p>	<p>T3 2022</p>	<p>Partnerskapet, primärproducenter, föredlare, landsbygdsföretagare, offentlig verksamhet m.m. Representanter övriga fonder och Leader</p>	

Aktivitetsplanen kommer årligen att uppdateras med detaljerade aktiviteter och tidpunkter.

11.1.6. *Samarbeten*

Det regionala partnerskapet har en viktig roll att bidra med kunskap samt att sprida information om programmet i sina respektive organisationer. Det finns potential att utveckla den interna samverkan vad gäller landsbygdsens grundläggande service, näringslivsutveckling, insatser för integration, kvinnors företagande, kompetensutveckling för landsbygdsföretagare, samt andra medel för att stimulera natur- och kulturmiljöers bevarande och restaurering.

11.1.7. *Uppföljning och utvärdering*

Uppföljning av kommunikationsinsatserna och utvärdering av kommunikationsmålen kommer ske 2–3 gånger under programperioden. Grundläggande kanaler för spridning av Länsstyrelsens och Jordbruksverkets resultat är Länsstyrelsens webbplats och partnerskapets informationskanaler..

För uppföljning av kommunikationsinsatserna kan besöksstatistik för relevanta webbsidor tas fram. Statistik kan även föras över partnerskapets deltagande i olika aktiviteter. För upprepade satsningar och riktade insatser kommer det att göras särskilda utvärderingar.

12. Arbete med andra mål och lokal utveckling

12.1. Synergier med fonder och planer som ska bidra till samma mål

Arbetet med Landsbygdsprogrammet samt Havs- och fiskeriprogrammet samordnas med övriga insatser för regional utveckling och landsbygdsutveckling i länet. Länsstyrelsen och Region Stockholm har ett nära samarbete vad gäller framtagandet och genomförandet av både den regionala utvecklingsplanen (RUFSS 2050) och den Landsbygds- och skärgårdsstrategin som Region Stockholm ansvarar för.

Tillsammans med Regionen och LRF Mälardalen har Länsstyrelsen tagit fram en regional livsmedelsstrategi, Stockholms läns livsmedelsstrategi. För att säkerställa att strategin och programmen styr mot samma mål och för att uppnå största möjliga effekt av insatserna samordnas med arbetet inom livsmedelsstrategin med arbetet inom Landsbygdsprogrammet och Havs- och fiskeriprogrammet. .

Samverkan sker även inom ramen för vattenförvaltningen där det sedan förra programperioden pågår ett gemensamt arbete i prioriterade avrinningsområden. Inom ramen för regleringsbrevsuppdrag till Länsstyrelsen sker även samordning vad gäller miljömålen Minskad klimatpåverkan, Ett rikt odlingslandskap, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Ett rikt växt och djurliv.

Samverkan mellan ESI- fonderna sker för att kunna erbjuda ett sammanhållet paket av kompetensutveckling till länets mikro, små och medelstora företag på landsbygden. Det innebär att det blir tydligt för landsbygdsföretagen när de kan komma i fråga för stöd till kompetensutveckling även inom Socialfonds- samt Regionalfondsprogrammet.

I det regionala och lokala utvecklingsarbete som Länsstyrelsen utför kommer de nationella jämställdhetspolitiska målen och egna krav på jämställdhetsintegrering att genomsyra verksamheten. I länsstyrelseinstruktionen ställs krav om att Länsstyrelsen ska verka för att de nationella målen skalas ned till regional nivå.

12.2. Arbete med lokal utveckling

Genom vår roll i landsbygdsprogrammet är Länsstyrelsen en viktig aktör i den lokala utvecklingen i länet. Länsstyrelsen fortsätter under programperioden 2014–2020 arbetet med lokal utveckling i den utsträckning det är möjligt.

Fyra fonder samordnas i det lokala utvecklingsarbetet under programperioden; jordbruksfonden, havs- och fiskerifonden, socialfonden och regionalfonden. Det lokala partnerskapet, som består av offentliga, privata och ideella aktörer, ska samverka det lokala utvecklingsarbetet i ett leaderområde och är en viktig del i att utveckla ett område enligt de lokala förutsättningarna.

Under föregående programperioder har ett samarbete med leaderområdena i länet vuxit fram. Genom att bygga vidare på det samarbetet kan värdefulla synergieffekter uppnås mellan den regionala handlingsplanen och lokala utvecklingsstrategier inom Leader. Leaderområdena är inbjudna att delta i partnerskapet. Vi har även möten vid behov med Leaderområden/kanslier, t.ex. vid planering av projekt.

Länsstyrelsens rådgivnings- och kompetensutvecklingsverksamhet är en viktig del i arbete med den lokala utvecklingen. I det arbetet, särskilt inom området Diversifiering och nya jobb, har samverkan med länets landsbygdskommuners näringslivskontor inletts under

programperioden. Syftet är att knyta kontakter med landsbygdsföretagare och att informera om vad som erbjuds inom landsbygdsprogrammet för att bidra till fler jobb och utveckling av företagen på landsbygden.

Länsstyrelsen fortsätter det nära samarbetet och den dialog med lokala aktörer vad gäller bredbandsutbyggnad i länet, som inleddes under förra programperioden. En regional bredbandsstrategi är framtagen och fungerar som ett viktigt verktyg för samverkan mellan det regionala och lokala utvecklingsarbetet. Arbetet sker i nära samverkan med regionens bredbandskoordinator.

Länsstyrelsens tidigare arbete med stöd till kommersiell service på landsbygden har en stark koppling till det lokala utvecklingsarbetet eftersom en fungerande kommersiell service är avgörande för landsbygdens utvecklingsmöjligheter. Länsstyrelsen fortsätter sitt aktiva och dialogbaserade arbete inom området.

13. Revidering av handlingsplan

Eventuella justeringar av handlingsplanen görs som regel inför varje årsskifte. Länsstyrelsen tar fram förslag på justeringar av handlingsplanen efter samråd med partnerskapet. Länsstyrelsen lämnar in förslaget på ny handlingsplan till Jordbruksverket. Därefter lämnas förändringarna i urvalskriterierna till övervakningskommittén för yttrande. Jordbruksverket godkänner den reviderade handlingsplanen som kan börja gälla den 1 januari.

En uppdaterad version av handlingsplanen ska alltid finnas publicerad på Länsstyrelsens webbplats, www.lansstyrelsen.se/stockholm.

14. Bilagor

14.1. Bilaga 1: SWOT-analys och identifiering av regionala behov

SWOT-analys och nulägesbild av Stockholms läns landsbygd

Länsstyrelsen i Stockholms Län
2013-10-04

Till regeringen

Landsbygdsdepartementet har gett Länsstyrelsen i uppdrag att utarbeta en analys som redogör för länets starka och svaga sidor, möjligheter och hot (SWOT-analysen). Analysen ska redogöra för de regionala behov som behöver tillgodoses genom det kommande landsbygdsprogrammet och det kommande fiskeriprogrammet.

I bilagd rapport finns en analys av förutsättningarna i Stockholms län samt en redogörelse för partnerskap. Rapporten innehåller även en sammanfattande SWOT-analys som kan användas för det kommande arbetet i genomförandet av landsbygdsprogrammet, samt bidra med underlag för fiskeriprogrammets genomförande i länet.

Innehåll

Till regeringen.....	i
Innehåll.....	ii
Sammanfattning	4
Introduktion.....	7
Syfte	7
Metod och tillvägagångssätt.....	8
Definitioner av landsbygden	8
Underlag till analysen	9
Partnerskapssamverkan	10
Rapportens disposition	10
Kort om källhänvisning i rapporten	10
Ämnesöverblick	11
Strukturfondernas strategiska ramverk	11
Tillväxtstrategi Europa 2020	11
Landsbygdsprogrammets ramverk för 2014-2020	12
Unionsprioriteringar och fokusområden	12
Nationella mål	13
EU-direktiv med särskilt inflytande på Landsbygdsprogrammet	13
Vattendirektivet	13
Nitratdirektivet	13
Havsmiljödirektivet	14
Direktivet om hållbar användning av bekämpningsmedel	14
Strategi för biologisk mångfald 2020	14
Art- och habitatdirektivet	14
Fågeldirektivet	14
Överblick av regionala styrdokument	14
Regional utvecklingsplan för Stockholms län	14
Länets fem utmaningar för regional hållbar tillväxt	16
Nationella och regionala miljömål	18
Länets klimat- och energistrategi	18
SWOT-analys för Havs- och fiskerifonden 2014-2020	19

Stockholms- och skärgårdsstrategin	19
Horisontella mål för hållbar tillväxt	20
Socioekonomisk överblick	21
Landsbygdens invånare	21
Befolkning	21
Arbetslöshet	23
Utrikes födda	23
Utbildning	24
Föreningsliv och lokalt engagemang	24
Geografi, markanvändning och miljö	25
Infrastruktur	25
IT-infrastruktur och Bredband	26
Markanvändning	26
Jordbruksmark	27
Skogsmark och skogsbruk	29
Klimat och miljö	31
Landsbygdens företag	34
Jordbruksföretagen	35
Spannmålsproduktion	39
Företag med djuruppfödning	39
Växthusodling och andra lantbruksverksamheter	41
Besöksnäringen	41
Möjligheter och utmaningar	44
Befolkningstillväxt, företagande och miljömål	44
Länets behov i relation till EU-2020	46

Sammanfattning

Landsbygdsdepartementet har gett Länsstyrelsen i uppdrag att utarbeta en analys som redogör för länets starka och svaga sidor, möjligheter och hot (SWOT-analys). Analysen ska redogöra för de regionala behov som behöver tillgodoses genom det kommande landsbygdsprogrammet och det kommande fiskeriprogrammet.

Stockholms läns blandning av modern storstad och levande landsbygd är unik i ett internationellt perspektiv. Länets skogar är några av landets mest nyckelbiotopåta och det finns en tät rovdjursstam. Länet är beläget vid Mälarens utlopp i Östersjön och länet har flest bebodda öar i Sverige. Lantbruk finns både inåt land och i skärgårdsmiljö. Här finns unika resurser för rekreation och näringsliv, men även stor klimatmässig sårbarhet.

Stockholms läns landsbygd har Sveriges tredje största landsbygdsbefolkning. Den är en av landets mest tätbefolkade och den växer i snitt med 1 000 personer årligen. Trots en hög befolkningstillväxt står det traditionella lantbruket inför samma utmaningar som övriga landet med låg lönsamhet och en åldrande, homogen befolkningsstruktur. Arbetslösheten är mycket högre utanför tätorterna, jämfört med hela länet och rikssnittet. Höga markpriser i länet försvårar lantbrukets expansionsmöjligheter. En fungerande generationsväxling är avgörande för lantbrukets framtid i länet.

Mångfalden i länets tätorter är en potentiell resurs för landsbygden. Dels som marknad för diversifierade och lokalt producerade produkter och tjänster. Dels som källa till nya företagare, inte minst unga, kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Det ställer behoven av relevant kompetensutveckling och utbildning på landsbygden i fokus. Stockholms läns landsbygd- och skärgårdskommuner har god erfarenhet av att arbeta med lokalt ledd utveckling, inte minst inom Leader.

Pendlingsmöjligheten till centrala arbetsmarknader gör länets landsbygd till en attraktiv boendemiljö. Eftersatt IT-infrastruktur och låg tillgänglighet försvårar möjligheterna att arbeta och driva företag hemifrån. Utan aktiv planering finns en förhöjd risk att den ökande landsbygdsbefolkningen inte leder till fler lokala arbetstillfällen.

Stor geografisk variation, kraftig befolkningstillväxt och hög bebyggelsegrad i hela länet exemplifierar en miljömässig sårbarhet. Genom bl.a. modernisering av jordbruk, restaurering av jordbruksmark och anläggning av våtmarker i länet kan Landsbygdsprogrammet bidra till flera prioriterade miljömål, t.ex. ingen övergödning, ett rikt växt- och djurliv, ett öppet och rikt odlingslandskap, hav i balans samt levande kust och skärgård.

Styrkor

- Närhet till många kapitalstarka och medvetna konsument. Stor lokal inre marknad för livsmedelsprodukter.
- Diversifierad jordbruksproduktion på liten landsbygdsyta.
- Många jord- och skogsbruksföretagare är entreprenörer
- Hög avkastning i växtodlingen i delar av länet
- Unik tätortsnära skogsmark och naturmiljö med landets högsta täthet av nyckelbiotoper och rovdjursbestånd.
- Omväxlande starkt natur- och kulturpräglad jord- och skogslandskap nära tätort skapar många intressanta besöksmiljöer
- Konkurrenskraftig livsmedelsproduktion
- Livskraftigt jord- och skogsbruk som aktivt arbetar med biologisk mångfald
- Möjlighet till arbetspendling
- Inflyttare på landsbygden startar nya verksamheter
- Växande hästsektor har mognat och diversifierat
- Stor skogsägarkår
- Bevisad efterfrågan på lokalproducerad fisk. Potentiellt stor efterfrågan på övriga livsmedel
- Antalet skogsägare växer i takt med befolkningsökningen,
- Täta transportnät ökar tillgängligheten för både män och kvinnor i fler samhällsgrupper
- Stockholms län har högst andel kvinnor bland företagarna, i landet.
- Ökat lokalt intresse för Landsbygdsprogrammet sedan förra programperioden

Svagheter

- Hög andel äldre jordbruksföretagare och mycket låg andel unga.
- Höga markpriser
- Låg andel medelstora lantbruksföretag
- Problem med kapitalförsörjningen
- Svårt att utveckla och expandera lantbruksföretag
- Mindre goda odlingsförhållanden
- Framkomlighetsproblem i och nära tätorter
- Brister i vägar och kollektivtrafik på landsbygden
- Brister i tillgänglighet och höga kostnader för sjötransporterna
- Kort säsong för besöksnäringen drabbar särskilt skärgården
- Växande tät bebyggelse förstärker negativ miljöpåverkan
- Fördyrande omkostnader för skogsskötsel i skärgården
- Småskaligt kustfiske konkurreras ut av regionala och internationellt stora aktörer
- Kvinnor arbetspendlar i mindre grad än män vilket bidrar till att kvinnor flyttar från landsbygden.
- Unga kvinnor finner i lägre grad än unga män arbete på landsbygden, vilket bidrar till att de i högre grad lämnar landsbygden.
- Utlandsfödda företagare är underrepresenterade på landsbygden
- Naturmiljön belastas kraftigt av den växande befolkningen. I synnerhet tätortsnära landsbygd.
- Låg kännedom om marknad och begränsad tillgång till kanaler för avsättning för lokalproducerade varor.

Möjligheter

- Stor lokal marknad i länet möjliggör efterfrågan på diversifierade produkter, nischområden
- Avsättning för närproducerade livsmedel
- Avsättning för närproducerade biobränslen
- Attraktiv tätortsnära naturmiljö, lång lokal historia och stor marknad underlättar kompletterande verksamheter, t.ex. turism
- Närhet till flera kunskapscentra möjliggör kompetensutveckling och vidareutbildning vid omställning av produktion
- Närhet till många företagare möjliggör synergier inom och mellan olika värdekedjor och utvecklar företagandet
- Bra gårdsstruktur ger konkurrenskraftig produktion
- Ökad bioenergiproduktion från jord- och skogsbruken
- Kretslopp för restprodukter
- Växande hästnäring ger ökat företagande,

Hot

- Högt kostnadsläge
- Försämrade/stagnerande tillgänglighet utanför tätort och i skärgårdsmiljö
- Starka särintressen hämmar utveckling
- Stark konkurrens om marken och ökande markpriser mer jordbruksmark hämmar lantbrukets investeringskraft.
- Växande tätorter konkurrerar med jord- och skogsbruk om högvärdig mark och leder till mer dagvatten och övergödning.
- Störningar mellan animalieproduktion och tät bebyggelse
- Brist på betesdjur till betesmarkerna
- Miljöförsämring på internationellt vatten underminerar insatser på lokal nivå
- Fortsatt osäkerhet på finansiell marknad försvårar privata lån och förstärker stödbehoven för kapitalsvaga lantbrukare, riskerar hämma utveckling av (medelstort)

- Ökad andel kvinnliga företagare i länet spiller över på landsbygden
  - Det finns en potential för ökat företagande bland kvinnor på landsbygden.
  - Länets stora antal invånare med utrikes bakgrund skapar potential för nya livsmedelsprodukter kopplade till ursprungskulturer.
  - Öka regional samordning av vattenområden över flera län, både inom miljö och fiske
  - Nyinflyttade svenskar med intresse för att flytta till landsbygden om det finns bostad och arbete
  - Unga före detta landsbygdsbor återvänder om det finns arbete eller goda kollektiva kommunikationer för arbetspendling.
  - Utveckling av medel-/storskalig livsmedelsförädling och hybridlösningar mellan småskalig produktion och modern livsmedelsproduktion
  - Ökad tillgänglighet på landsbygden uppmuntrar fler hemvändare att flytta dit.
  - Låg kapitalförsörjning ökar antalet kreativa kombinatörer.
  - Samordning i företagarnätverk är en förutsättning för att utveckla landsbygd och skärgård som attraktiva destinationer.
  - Förbättrad vattenkvalitet
  - Ökad samverkan mellan landsbygd och universitet/högskola
  - Flera nischer på lantbruksgymnasium
  - Kompetensutveckling och livsmedelsförädling diversifierar landsbygdsföretagen samt möjliggör nya och specialiserade arbetstillfällen
  - Kulturnätverk och återkommande arrangemang skapar mötesplatser samt ökar samhörighet och utbyte av idéer på landsbygden
  - Innovativa lösningar som stöttar det ömsesidiga beroendet mellan landsbygd och hållbar stadsutveckling.
  - Stort intresse för lokalt ledd utveckling och LEADER bland föreningar och kommuner
- av lantbruk i länet. Ökar samtidigt antalet kombinatörer.
- Ökande andel utbor (invånare som äger skog utanför länet) ger svagare koppling till skogsbrukets potential för länets landsbygdsutveckling
  - Försämrade kollektivtrafik och service på landsbygden försvårar vardagen för kvinnor i högre grad än män
  - Fortsatt dålig vattenkvalitet, övergödning och miljögifter i fiskbestånd på verkar livsmedelsproduktion, folkhälsa och turism, samt den biologiska mångfalden och djurliv i länet.
  - Effektivare primärproduktion rationaliserar bort heltidstjänster.
  - Fritidshusomvandling och nya perifera villaområden skapar inte fler lokala arbetsplatser.
  - Stagnerad bredbandsutveckling hämmar utvecklingen av nya företag, tjänster och befintliga boenden.
  - Färre arbetstillfällen försvagar nuvarande lokalbefolkning förankring i lokalsamhället.
  - Resurser till landsbygdsutvecklingen ställs mot kommunala och regionala prioriteringar av tätortsområden
  - Svår generationsväxling inom jordbruket

Introduktion

Landsbygdsdepartementet har gett Länsstyrelsen i uppdrag att utarbeta en SWOT-analys som redogör för de regionala behov som behöver tillgodoses genom de kommande fiskeri- och landsbygdsprogrammen.

Stockholms läns landsbygd är sett till befolkningsandelar en mindre del av länet, omkring 5 procent av länets befolkning bor på landsbygden. Ändå har Stockholms län Sveriges tredje största landsbygdsbefolkning. Länets landsbygd är också en av landets mest tät befolkade. Här finns en lång lokal historia och stor marknad med hög diversifiering.

Under 2000-talet har landsbygdens befolkningsökning till stor del varit en effekt av den extrema befolkningstillväxt som pågår i hela länet. Tillväxten skapar flera utmaningar för all regional planering, liksom stor belastning på länets levnadsmiljöer och omland.

Länet har en unik och diversifierad miljö på liten yta. Söt- och saltvattensskärgårdar, sjöar och vattendrag samsas med skogsmark och jordbruksmark. Viltbestånden är höga och flera olika rovdjur har observerats. Skogen har identifierats som Sveriges mest nyckelbiotopstäta. Variationsrikedomen ställer höga krav på miljöförvaltning, inte minst i nära anslutning till tätorterna. Samtidigt visar det på en viktig potential för de boende, för lantbruket och skogsbruket liksom för besöksnäringen.

Länsstyrelsen arbetar i enlighet med Landsbygdsprogrammets mål med ekologisk, ekonomisk och social hållbar utveckling på landsbygden. På landsbygden blir arbetet med hållbarhetsmålen särskilt viktigt.

En levande och konkurrensstark landsbygd kan bidra till en alternativ miljö till tätorten, i synnerhet mot bakgrund av regionens stora behov av hållbar tillväxt. På lång sikt förväntas stora utmaningar kopplade till sårbarhet och beredskap i samband med klimatförändringar och effekter av ändrade samhällssystem i relation till klimatförändringen. Det förutsätter också att det finns möjligheter för olika samhällsgrupper att leva och arbeta i den lokala miljön.

Idag är unga, kvinnor och i synnerhet utlandsfödda underrepresenterade på landsbygden. Att öka andelen boende och företagande i de grupperna är väsentligt för att minska landsbygdens sårbarhet på sikt. Kvinnor och unga väljer ofta att flytta från landsbygden, medan många immigranter ännu inte ser landsbygden som ett boendalternativ. Genom att skapa förutsättningar för ett utvecklat näringsliv med jobb åt fler människor på landsbygden och fler samhällsgrupper, kan deras integration och den lokala miljöns långsiktiga utveckling stärkas.

Syfte

Rapporten redogör för styrkor, svagheter, möjligheter och hot som påverkar Stockholms läns landsbygd.

Analysen syftar till att skapa ett analysunderlag som grund för de regionala riktlinjerna och prioriteringarna i Landsbygdsprogrammet för Stockholms län 2014 till 2020.

Underlaget beskriver utvecklingen på länets landsbygd under nuvarande programperiod utifrån ett socioekonomiskt perspektiv, kopplat till ett flertal regionala målsättningar inom tillväxt, miljö, landsbygd, samt regional utveckling för Stockholms län. En genomgång av dessa målstyrningar redogörs för längre fram i rapporten.

SWOT-analysen kommer att ligga till grund för Länsstyrelsens framtagning av det regionala handlingsprogrammet och regionala urvalskriterier inför nästa programperiod av Landsbygdsprogrammet.

Metod och tillvägagångssätt

Analysen bygger på en revidering av föregående programperiods SWOT-analys. Punkterna i analysen har i möjligaste mån kvantifierats för att utvärdera deras bärkraft. Revideringen har tagit hänsyn till strukturfondernas socioekonomiska underlag och analys, med kompletterande landsbygdsperspektiv och analys av Landsbygdsprogrammet 2007-2013.

Utifrån den uppdaterade nulägesbilden för Stockholms län har en ny SWOT-analys tagit form. Parallellt har SWOT-analysens påståenden diskuterats i partnerskapsmöte med representanter från myndigheter, näringsliv och civilsamhället. Dialogen med partnerskapet har använts för att validera och komplettera SWOT-analysens innehåll.

Analysen är bred i sin ansats då den ska ge en översiktsbild av länets landsbygd. Samtidigt har en utgångspunkt under framtagningen av underlaget varit att bejaka flera befintliga mål. Dessa omfattar mål antagna av Europeiska Unionen som en del av arbetet med de Europeiska Struktur- och Investeringsfonderna (ESI-fonderna), relevanta och prioriterade miljömål, horisontella mål inom integration och jämställdhet, samt regionala mål inom ramen för RUF 2010 och hållbar tillväxt.

Definitioner av landsbygden

Landsbygd är i flera hänseenden ett kvalitativt begrepp genom att det kopplas till individers känsla av tillhörighet eller identitet. Begreppet syftar ofta på relationen mellan land och stad. Det som inte är stadsbebyggelse får bli landsbygd. Båda miljöerna har ett starkt förhållande av ömsesidigt beroende, en symbios där de livnär och kompletterar varandra. Landet förser staden med föda och andra livsuppehållande ekosystem och tjänster, liksom alternativa rekreativmiljöer. Staden förser å andra sidan landsbygden med centrala mötesplatser, marknader och arbete, liksom andra fördelar en tätbebyggd miljö kan erbjuda.

Det finns idag flera olika definitioner av begreppet landsbygd. Olika länsstyrelser tillämpar egna regionala indelningar utifrån sina lokala förutsättningar. Därutöver finns även mer detaljerade indelningar som tillämpas inom forskning.

Länsstyrelsen i Stockholms län definierar länets landsbygd som glesbygd, småorter samt ett urval 36 specifika tätorter. Dessa tätorter har valts ut för att de har en särskild historik som gamla bruksorter, eller bedöms ha särskild landsbygdskaraktär. Därutöver klassas tretton av länets 26 kommuner som landsbygdskommuner.

Definitionen är mer snäv än exempelvis Jordbruksverkets tillämpade definitioner, eftersom den även exkluderar flera tätortsområden som är så kallade sovstäder eller förorter och har en betydligt starkare relation till Stockholms stad, än till sitt eget omland. Länets totala

tillväxt har resulterat i att flera mindre orter tillkommit som pendlingsförorter, med en tydlig relation till länets urbana centra.

Stockholms läns landsting har i samarbete med Regionförbunden i Södermanland och Uppsala län föreslagit en uppdelning av storstadsnära landsbygder i fem typologiseringar.²⁶

1. Landsbygd med omfattande inflyttning
2. Landsbygd med intensiv fritidsanvändning
3. Landsbygd med extensiv fritidsanvändning
4. Landsbygd med primärnäringar
5. Landsbygd med nya näringar

På nationell nivå tillämpar Jordbruksverket en definition kallad Regional Balans. Den delar in Sverige i fyra kategorier; tätortsområden, tätorter i glesbygd, tätortsnära glesbygd samt övrig glesbygd. Det innebär att det blir möjligt att göra jämförelser mellan olika landsbygdsmiljöer inom varje län, som kan ha olika relation till sin närmaste urbana miljö.

Enligt Jordbruksverket klassificeras Stockholms län som storstadsregion med tillhörande tätortsnära landsbygd utanför tätorterna. Kommunerna klassificeras som stadskommuner och storstadskommuner. Norrtälje och Nynäshamn har tidigare definierats som landsbygdskommuner.

SWOT-analysen inleder sin befolkningsanalys utifrån länets egen definition av landsbygden, men kommer även komplettera den med Jordbruksverkets definition Regional Balans, för att underlätta nationella jämförelser.

Underlag till analysen

Det kvantitativa underlaget för analysen bygger i första hand på bearbetningar av statistik från Statistiska Centralbyrån (SCB) och Jordbruksverket. Även andra källor har tillämpats och redovisas i rapporten, exempelvis Skogsstyrelsen och Stockholms läns Landsting.

En nationellt samordnad beställning av statistiskt underlag har gjorts i samverkan med Jordbruksverket. Beställningen särskiljer sig genom att den tillämpar Jordbruksverkets definition "Regional Balans" på koordinatnivå, för att skapa en geografisk avgränsning inom varje kommun där det är möjligt att bryta ut landsbygden.

Underlaget i beställningen består av socioekonomiska data kring befolkningens och näringslivets utveckling på landsbygden, under programperioden och längre tillbaka, t.ex. befolkningens kön, ålder, utbildningsnivå och ursprung.

Stockholms läns landsbygd utmärker sig genom sin närhet till stora tätortsområden. Jordbruksverkets definition "Regional Balans" inkluderar i det hänseendet flera tätorter som inte skulle klassas som landsbygd i det dagliga arbetet på Länsstyrelsen i Stockholms län.

För att kompensera den bredare bilden har statistik ur den nationella beställningen avgränsats till länets tretton landsbygdskommuner (Botkyrka, Ekerö, Haninge, Norrtälje, Nykvarn, Nynäshamn, Sigtuna, Södertälje, Upplands Bro, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö samt

---

²⁶ Storstadsnära landsbygd i regional utvecklingsplanering Stockholms läns landsting rapport 4:2008

Österåker kommun), samt områden i dessa som klassas som tätortsnära, glesbygd och tätorter i glesbygd. Området benämns konsekvent nedan som ”tätortsnära landsbygd”.

Partnerskapssamverkan

Partnerskapet i Stockholms län har haft en viktig roll i framtagningen av SWOT-analysen. Partnerskapsdeltagare inkluderar kommunrepresentanter, Leader/LAG-representanter, myndigheter, föreningar och paraplyorganisationer så som Coompanion, LRF, Länsbygderådet i Stockholms län, Hushållningssällskapet, m.fl.

Rapportens disposition

Rapporten är uppdelad i fyra delar. I kapitlet introduktion beskrivs det övergripande syftet och tillvägagångssättet i rapporten. Problematik kring definitionen av landsbygd på regional och lokal nivå lyfts fram, samt rapportens förhållningssätt till olika statistiska underlag.

I kapitlet *Ämnesöverblick* redogörs för de olika mål och strategier som har inverkan på arbetet med Landsbygdsprogrammet i Stockholms län. De olika målbilderna redogörs för motsvarande en övergripande europeisk nivå och successivt ned på regional nivå.

Kapitlet *Socioekonomisk överblick* är uppdelat i tre delkapitel som behandlar landsbygdens invånare, länets och landsbygdens övergripande geografi, samt företagen på landsbygden. Sorteringen följer inriktningarna inom socialt, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Kapitlet har också som syfte att redogöra för styrkor och svagheter i länet.

I det avslutande kapitlet *Möjligheter och utmaningar* redogörs för möjligheter och hot utifrån arbetet med Landsbygdsprogrammet. Kapitlet har en ytterligare struktur baserad på de sex unionsprioriteringarna och 18 fokusområdena som EU har tolkat utifrån de elva tematiska målen för ESI-fondsarbetet.

Kort om källhänvisning i rapporten

Specifik källhänvisning redogörs för löpande i rapportens fotnoter. Som nämnts i metodkapitlet har kvantitativt underlag övergripande inhämtats från SCB och Jordbruksverket. För de europeiska, nationella och regionala målen har originaltexterna tillämpats. Vid undantag har dessa specificerats ytterligare och källor förtydligats.

Ämnesöverblick

SWOT-analysen ska ligga till grund för framtagning av de regionala urvalskriterierna inom Landsbygdsprogrammet. De regionala urvalskriterierna, liksom en övergripande nulägesanalys bör inspireras av regionala, nationella och internationella målsättningar som påverkar eller kan påverkas av åtgärder i Landsbygdsprogrammet. Kapitlet redogör för målen i på Europainivå, nationell och regional nivå.

Tre röda trådar återkommer genom de olika målbilderna. Förutsättningar för att kunna bo på landsbygden, förutsättningar för att kunna arbeta på landsbygden och förutsättningar för att kunna förvalta den fysiska miljön på landsbygden. Samtliga tre teman samspelar och visar på ömsesidigt beroende av varandra. De återkopplar starkt till idéerna om hållbar tillväxt, hur politiken kan planera och skapa förutsättningar för social, ekonomisk och ekologisk tillväxt. För att Landsbygdsprogrammets stöd ska få effekt, behöver de bedömas utifrån hållbarhetsprincipen, att effekterna av stödet även kommer till gagn för kommande generationer.

Strukturfondernas strategiska ramverk

Tillväxtstrategi Europa 2020

Landsbygdsprogrammet omfattas av ett gemensamt strategiskt ramverk för samtliga av Europeiska Unionens stödfonder. Ramverket har sin utgångspunkt i målen för Europa 2020. Tillväxtstrategin Europa 2020 omfattar fem övergripande områden:

1. Sysselsättning
2. Utbildning
3. Forskning och innovation
4. Delaktighet och fattigdomsminskning
5. Klimat och energi

Det gemensamma strategiska ramverket, med utgångspunkt i Europa 2020 anger också tematiska mål för de olika ESI-fonderna. Många av de tematiska målen gäller för flera av fonderna, med möjligheter till samordning.

Landsbygdsprogrammets ramverk för 2014–2020

Unionsprioriteringar och fokusområden

Landsbygdsprogrammets struktur ändras inför programperioden 2014–2020. Av de tematiska målen har sex stycken prioriteringar tolkats utifrån landsbygdens förutsättningar och för hela unionen i arbetet med landsbygdsutveckling. De tematiska målen är i sin tur uppdelade i totalt arton fokusområden.²⁷

1. Kunskapsöverföring och innovation
  - a. Främja innovation och en kunskapsbas på landsbygdsområden
  - b. Stärka banden mellan jord- och skogsbruk samt forskning och innovation
  - c. Främja livslångt lärande och yrkesutbildningar inom jord- och skogsbruk
2. Öka konkurrenskraften och förbättra jordbruksföretagens möjligheter att överleva.
  - a. Underlätta omstrukturering av jordbruk som ställs inför större strukturproblem. I synnerhet jordbruk som är:
    - i. Mindre aktiva på marknaden
    - ii. Marknadsorienterade i särskilda sektorer
    - iii. I behov av diversifiering av jordbruksverksamhet
  - b. Underlätta generationsskiftet inom jordbrukssektorn
3. Främja organisationen av livsmedelskedjan och riskhanteringen
  - a. Integrera primärproducenter i livsmedelskedjan på ett bättre sätt med hjälp av
    - i. Kvalitetssystem
    - ii. Säljfrämjande åtgärder på lokala marknader
    - iii. Korta leveranskedjor
    - iv. Producentgrupper
    - v. Branschorganisationer
  - b. Stödja riskhantering inom jordbruket
4. Återställa, bevara och främja ekosystem
  - a. Återställa och bevara biologisk mångfald, bland annat inom
    - i. Natura 2000-områden
    - ii. Jordbruk med höga naturvärden
    - iii. De europeiska landskapens karaktär
  - b. Förbättra vattenförvaltningen
  - c. Förbättra markskötsel
5. Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi
  - a. Effektivisera vattenanvändning inom jordbruket
  - b. Effektivisera energianvändningen inom jordbruket vid livsmedelsbearbetning
  - c. Främja tillgång till och användning av förnybara energikällor, biprodukter, avfall, rester och andra råvaror som inte är avsedda till livsmedel
  - d. Minska jordbrukens utsläpp av dikväveoxid och metan
  - e. Främja koldioxidbindning inom jord- och skogsbruk
6. Främja social inkludering genom fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling
  - a. Främja diversifiering och skapande av nya småföretag och arbetsställen
  - b. Främja lokal utveckling på landsbygden
  - c. Öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik på landsbygdsområden

---

²⁷ Jordbruksverket

Nationella mål

Landsbygdsprogrammet ska även bidra till ett antal nationella mål. Jordbruksverket har sammanfattat målen i det tekniska underlaget till programmet (TULPAN).

1. Minskade utsläpp och bättre vattenkvalitet
2. Friluftsliv och kollektiva nyttigheter i skogs- och odlingslandskap
3. Förvaltning av landskapets kulturmiljöer
4. Bevara och stärka den biologiska mångfalden
5. Landsbygdens anpassning till kommande klimatförändringar
6. Minska utsläppen av växthusgaser från jordbruket
7. Förbättra landsbygdsföretagens energieffektivitet och öka antal energiproducenter
8. God konkurrenskraft och hållbar ekonomisk utveckling och diversifiering av näringslivet
  - a. Bland annat genom stöd till Skogsriket och Matlandet
9. Utveckling av lokal infrastruktur och servicelösningar för att bevara eller öka tillgängligheten på landsbygden
10. Bidra till att berika livet på landsbygden och stimulera positiva utvecklingsprocesser
11. Djurvälstånd, smittskydd, krisberedskap, folkhälsa och biosäkerhet

EU-direktiv med särskilt inflytande på Landsbygdsprogrammet

Vattendirektivet

Sedan år 2000 finns ramdirektivet för vatten eller vattendirektivet, som lägger "golvet" för vad EU-länderna inte får underskrida vad gäller kvalitet och tillgång på vatten. Direktivet är tänkt att leda till att EU-ländernas resurser samordnas bättre inom och mellan länderna för att komma tillrätta med brister i vattenmiljön. För myndigheter som arbetar med förbättring av vattenkvalitet har direktivet varit en viktig omvärldsfaktor.

Målet är att uppnå en god vattenstatus. Det innebär att både tillgången och kvaliteten på vatten ska vara god. Siktet är därför inställt på att så långt som möjligt vidta åtgärder som förbättrar vattenkvaliteten. I definitionen av god vattenstatus är fisk en av indikatorerna.

Nitratdirektivet

Sedan 1991 (i kraft 1993) tillämpar EU Nitradirektivet med syfte att minska vattenföroreningar med nitrat från jordbruket. Sedan 1995 har kustområdena i Stockholms län pekats ut som ett känsligt område. 2002 inkluderades övriga delar av Stockholms län i samband med att hela Mälardalen klassats som ett känsligt område.

Områden utpekades om nitrathalten i grundvatten, eller sött ytvatten som används till dricksvatten överstiger olika nivåer, alternativt om söt, kust, eller havsvattenområdet är eutrofierat (låg syrehalt).

Havsmiljödirektivet

EU har slagit fast att den marina miljön i Europa är ett värdefullt arv som måste skyddas och bevaras. Havsmiljödirektivet ger en gemensam plattform att arbeta efter och samma regler gäller för alla EU-länder. Målet är att alla EU:s havsområden ska ha nått så kallad god miljöstatus senast 2020.

Direktivet om hållbar användning av bekämpningsmedel

Direktivet slår fast att integrerat växtskydd ska tillämpas i hela EU 2014 och att utbildning om bekämpningsmedel ska erbjudas både yrkesmässiga användare, distributörer och rådgivare. Vidare kommer funktionstest av växtskyddsprutor bli obligatoriskt och regler för spridning och hantering av växtskyddsmedel kommer att ändras. Processen för hur direktivet ska genomföras i Sverige pågår ännu under 2013.²⁸

Strategi för biologisk mångfald 2020

Strategins övergripande mål är att stoppa förlusten av biologisk mångfald, ekosystemtjänster senast år 2020 och i möjligaste mån återställa biologisk mångfald. Strategin ställer målen även på global nivå.²⁹

Art- och habitatdirektivet

Direktivets syfte är att säkerställa biologisk mångfald genom bevarande av naturligt förekommande livsmiljöer, liksom den vilda floran och faunan inom EU. En livsmiljös bevarandestatus kan exempelvis inte anses gynnsam om inte miljöns typiska arter har samma status. Natura 2000-nätverket bildades som en del av direktivet.³⁰

Fågeldirektivet

Direktivet redogör för vilka fågelarter som är särskilt skyddsvärda eller tillåtna för jakt. Det konstaterar ett gemensamt ansvar för medlemsstaterna att vidta åtgärder för att fågelpopulationen ska hållas på en nivå som uppfyller ekologiska, vetenskapliga och kulturella krav och samtidigt tar hänsyn till ekonomiska krav och till rekreationsbehov.³¹

Överblick av regionala styrdokument

Ett antal styrdokument har inverkan på Stockholms läns regionala utveckling: Deras övergripande mål har fått stå som grund för SWOT-analysens struktur. Här följer en kort sammanfattning.

Regional utvecklingsplan för Stockholms län³²

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholms län, RUF 2010, visar regionens samlade vilja och hur de långsiktiga utmaningarna som regionen står inför ska mötas. I planen har sex långsiktiga utmaningar för Stockholmsregionen identifierats,

---

²⁸ Jordbruksverkets hemsida, www.jordbruksverket.se

²⁹ Miljömål.se, www.miljomal.se

³⁰ Naturvårdsverket

³¹ Naturvårdsverket

³² R 2010:5. Antagen av landstingsfullmäktige 2010

1. Möjliggöra befolkningstillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa
2. Vara en liten storstadsregion och samtidigt internationellt ledande
3. Öka tryggheten i regionen samtidigt som omvärlden upplevs som mer osäker
4. Minska klimatpåverkan och samtidigt utveckla en tillgänglighet som möjliggör ekonomisk tillväxt
5. Åtgärda kapacitetsbrister samtidigt som behoven fortsätter att växa
6. Öppna regionen och samtidigt minska utanförskapet

Landsbygdsprogrammets inverkan på mål i RUFSS 2010

Genomförandet av Landsbygdsprogrammet under perioden 2007–2013 har samspelat med RUFSS 2012 inom flera delmål kopplade till strategier för att hantera de sex utmaningarna. Nedan följer ett antal exempel där Landsbygdsprogrammet bidrar till den regionala utvecklingsplanen.

Landsbygdsprogrammets projektstöd inom Leader överensstämmer med målet ”Privata och offentliga aktörer samspelar för att utveckla regionens näringsliv”. Även de vanliga projektstöden har främjat och drivit på samarbeten mellan privat, offentlig och ideell sektor eftersom samarbete mellan parter från olika sektorer har varit ett villkor för att medel ska beviljas.

Målet ”Stockholmsregionen är en av Europas mest välkända och högklassiga besöksdestinationer” ligger nära Landsbygdsprogrammet i och med den särskilda åtgärden för turism, både för företag, nätverk och föreningar. Även *Sverige – det nya matlandet* bidrar till detta.

Landsbygdsprogrammet innehåller flera åtgärder som möjliggör stöd för arbete med värdefulla natur-, kultur- och rekreationsmiljöer och ett flertal miljöersättningar går specifikt till lantbruket. Miljöersättningar och projektstöd har exempelvis delats ut till stöd för arbete med att minska övergödningen.

Miljöersättningarna verkar också för en bättre eller bibehållen kvalitet i kulturlandskapet, upprätthållande av det öppna landskapet exempelvis i form av åkermark och betesmark. Ökad och bättre tillgång till natur- och kulturlandskapet är en vanlig målsättning i de projekt som har fått stöd.

Stöd har lämnats till arbete för att energieffektivisera verksamheter, stärka den lokala produktionen och därmed minska transporterna och stödja ekologiskt lantbruk. Landsbygdsprogrammet har gett stöd till kretsloppsinsatser när de har kommit som initiativ från lokala och regionala parter. Med mer styrning från politik och samhällsplanering kan ännu mer arbete göras inom området.

Det ligger i landsbygdsprojektens natur att de lyckade projekten bidrar till ökad sammanhållning och stärkt lokal identitet. Ett antal projekt har arbetat med ”grön integration” som handlar om att introducera människor som står långt från arbetsmarknaden och med rötter utanför Sverige till sysselsättning inom gröna näringar.

Den lokala landsbygden står i hög grad för identitet och gemenskap. Den bär med sig minnen, tänkesätt, beteenden, seder och bruk. Identitet, tillit, sammanhållning, gemenskap med natur och djur är viktiga värden som landsbygden bidrar med till samhället.

Länets fem utmaningar för regional hållbar tillväxt

I förberedelserna inför programperioden 2014–2020 för strukturfonderna utarbetades fem avgörande utvecklingsområden fram, med grund i utmaningarna från RUFSS 2010. Flera områden i både RUFSS 2010 och de fem utmaningarna har en tydlig global prägel där storstadsfrågorna lyfts fram. Dessa prioriterade områden kräver olika mått av statligt agerande för hållbar tillväxt både i länet och för övriga Sverige.

På uppdrag av regeringen lämnade Länsstyrelsen i maj/juni 2013 över en socioekonomisk analys av läget i länet, som fortsättning på förberedelserna inför kommande programperiod av strukturfonderna 2014–2020. Analysen positionerar utvecklingstendenser i länet i förhållande till övriga Europa och utifrån de fem prioriterade utmaningarna.

Utmaning 1 - Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

I konkurrensen med andra regioner i världen måste Stockholmsregionen kunna erbjuda kompetens av hög klass. Men utvecklingen går mot växande kompetensbrist, både när det gäller akademiskt utbildad arbetskraft och annan arbetskraft.

Länet har en god sysselsättningsgrad och stor andel befolkning med eftergymnasial utbildning. Dock är ungdomsarbetslösheten hög och visar en negativ trend. Utvecklingstendensen bland nyföretagande och ohälsotal är god, men det finns stora regionala skillnader. Integrationen av utrikesfödda på arbetsmarknaden går långsamt, samtidigt som andelen 20-åringar utan fullföljd gymnasieutbildning är högre i länet än i riket och har varit så i flera år.

Utmaning 2 - Innovationskraft

Regionen är idag centrum för två internationellt framgångsrika och innovativa kunskapsområden, men både Sveriges och Stockholms position försvagas utan ytterligare åtgärder.

Näringslivet i regionen är varierat med en stor andel kunskapsintensiva företag inom tjänstesektorn och information- och kommunikationsteknologi. Patentintensitet och graden av forskning och utveckling är hög, men riskerar att försvagas, dels på grund av hinder i samverkan mellan företag och universitet, men också en låg attraktionskraft för internationellt riskkapital.

Utmaning 3 - Infrastruktur

Trots stora satsningar kommer regionen som ett resultat av befolkningstillväxten att ha fler flaskhalsar i infrastrukturen år 2030 än idag.

Eftersatta investeringar i teknisk infrastruktur förstärker kommande behov. Planerade investeringar väntas inte räcka trots att de är historiskt höga. Bredare systemperspektiv och samsyn mellan aktörer krävs, särskilt i samplanering av bostäder. Antalet direktdestinationer med flyg har minskat. Ur ett europeiskt perspektiv framstår länets tillgänglighet som lägre, trots en stark nordisk position.

Utmaning 4 - Bostäder

Större hänsyn måste tas till sambandet mellan bostadsbyggande och infrastruktursatsningar som en förutsättning för ett dynamiskt näringsliv och en välfungerande arbetsmarknad.

Nyproduktionen av bostäder har länge varit långsam och situationen ses idag som allvarlig, liksom ett centralt problem för konkurrenskraften internationellt. Behov av regional helhetssyn och politiska reformer finns. Det råder stor brist på bostäder och boendekostnaderna i länet är höga. Rörligheten för unga på bostadsmarknaden är särskilt svår.

Utmaning 5 - Klimat och energi

Befolkningstillväxten i kombination med stark tillväxt ställer stora krav på ökade insatser för att nå flera mål om klimatpåverkande utsläpp.

Transport och bebyggelsesektorn står för cirka 80 procent av länets direkta utsläpp. Länet förbrukar mindre energi per invånare än övriga landet, men ytterligare effektiviseringar kan göras. Totala utsläppen av växthusgaser har minskat i alla sektorer utom transportsektorn, som växer i takt med befolkningsökningen. Män åker bil och cyklar mer, medan kvinnor pendlar och går mer. Miljösektorn visar positiv tillväxt, särskilt i internationell jämförelse.

Landsbygdens roll i regional hållbar tillväxt

Det är viktigt att vara försiktig med förenklade kategoriseringar av människor på landsbygden. Verkligheten är mer komplex och framför allt finns det flera olika uppfattningar av exempelvis vad eller vem som är en lokal eller regional landsbygdsinvånare. Ofta kan uppfattningar om vem som tillhör landsbygden och i vilken grad överlappa varandra. För en analys är det mer relevant att prata om tydligt definierade kategorier i mer specifika frågeställningar.³³

Flera av de regionala utmaningarna gäller fortfarande för landsbygden i Stockholms län, men är relevanta i olika grad. Att Stockholms läns landsbygdsbefolkning är liten i relation till tätorten avspeglas i de regionala strategierna. Ett tätt byggande omvandlar landsbygden till tätort. De fem utmaningarnas fokus ligger därför naturligt på tätorterna, eftersom de har störst miljöpåverkan från människor.

En styrka med länets landsbygd är att den med internationella mått ligger i nära anslutning till staden. Det gör länet unikt, inte bara för besöksnäringen i form av rekreativsvärde, utan även för ekosystemtjänster som dricksvatten, luftrening, biologisk mångfald i det ekosystem som även människorna är del av.

Landsbygden bidrar även till regional identitet, med kultur och historia som ligger förborgat i landskapet. Miljön behöver därför förvaltas och utvecklas utifrån sina egna kvaliteter, för att kunna fortsätta vara en resurs för regionen.

Landsbygden behöver kunna erbjuda bostäder och en attraktiv arbetsmarknad om den ska kunna locka till sig en bred grupp människor med olika ursprung och kompetens. Infrastrukturen på landsbygden hamnar ständigt på efterkälken i förhållande till de tätare befolkade områdena i synnerhet vad gäller infrastruktur som fibernät och kollektivtrafik. På landsbygden finns en hög andel fritidsboende. Bebyggelsen ligger ofta perifert och i

³³ Storstadsnära landsbygd i regional utvecklingsplanering. Stockholms läns landsting, rapport 4:2008

områden med liten permanent befolkning. Dessa områden är underutvecklade, i synnerhet ur miljöhänsyn eller ur dess långsiktiga tillväxtpotential.

Lantbruket är en förutsättning för svensk livsmedelsproduktion med möjligheter att kunna bevara biologisk mångfald, ekosystemtjänster, sysselsättning och samhällsservice, men är också en källa till miljöproblem så som övergödning i hela länet. Innovationskraften hos landsbygdsföretagen är särskilt viktig för att höja lönsamhet och tillväxt, och därigenom möjligheten till fler arbetstillfällen.

Nationella och regionala miljömål

Av de 16 miljömålen för Sverige 2020 är sex stycken särskilt relevanta för lantbruket i Stockholms län. Under 2013 satte Länsstyrelsen även sex prioriterade miljömål i fokus för hela länets utveckling.

Miljömål för lantbruket, utan särskild ordning

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Ingen övergödning
3. Ett öppet och rikt odlingslandskap
4. Giftfri miljö
5. Hav i balans samt levande kust och skärgård
6. Ett rikt växt- och djurliv

Prioriterade miljömål i Stockholms län

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Giftfri miljö
4. Ingen övergödning
5. God bebyggd miljö
6. Ett rikt växt- och djurliv

De utpekade miljömålen återspeglar problematiken i Stockholms län med att skapa balans mellan en god levnadsmiljö i hela länet och en mycket hög befolkningstillväxt.

Luftföroreningar från den allt tätare trafiken, samt övergödning har pekats ut som stora källor till miljöförstöring i länet. En hållbar tillväxt ställer stora krav på energi-, avlopp- och avfallshanteringen i den tätbebyggda miljön. Flera lösningar för avlopp, avfall och energi är inte genomförbara utan att mark och resurser avsätts utanför tätorterna för avfallshantering och avloppsrening.

Hur lantbruket i länet bedrivs har påverkan på länets miljö, inte minst vad gäller avrinningsområdenas övergödning. Särskilt leder användningen av växtskyddsmedel, växtnäring, animalieproduktion och utsläpp från övriga delar av livsmedelskedjan till övergödning.

Länets vatten hotas från flera fronter. Både som ett resultat av kraftig befolkningstillväxt, men också från utsläpp i Mälaren inåt land och på internationellt vatten i Östersjön.

Länets klimat- och energistrategi³⁴

2013 antog Länsstyrelsen en ny klimat- och energistrategi. Strategin utgår från fem regionala mål som fångar klimatutmaningen utifrån olika perspektiv och sex åtgärdsområden har valts ut för att nå målen. De regionala målen som ingår i strategin är:

³⁴ Klimat- och energistrategi för Stockholms län, rapport 2013:18

1. Länets utsläpp av växthusgaser utanför handeln med utsläppsrätter minskar med 19 procent till år 2020 jämfört med 2005. Verksamheter som regleras av handel med utsläppsrätter minskar samtidigt sina utsläpp med 30 procent till år 2020.
2. Regionens energianvändning är 20 procent effektivare år 2020 jämfört med år 2008, mätt i energiintensitet (tillförd energi per BNP-enhet i fasta priser).
3. De klimatpåverkande utsläpp som energianvändningen ger upphov till minskar med 30 procent per invånare till år 2020 (ton CO₂-ekvivalenter) jämfört med år 2005 och med 40 procent till år 2030.
4. År 2020 är 16 procent av energianvändningen inom transportsektorn förnybar.
5. Energiproduktionen i länet sker år 2020 till 90 procent med förnybara bränslen, spetslastproduktion oräknad. År 2030 sker den till 100 procent med förnybara bränslen.

Utöver möjligheter för återförsel av samhällets organiska restprodukter har jordbruket potential att bidra med en stor volym organiskt material till biogas. Till exempel producerar länet 70 000 ton stallgödsel, vilket teoretiskt motsvarar länets nuvarande konsumtion av fordonsgas.³⁵ Stallgödsel som inte återförs till jordbruket måste dock ersättas med handelsgödsel.

Länets tekniska potential för biogas har i regionala utredningar bedömts till 0,7 TWh till år 2020. Produktionen vid nuvarande anläggningar uppgår dock bara till en femtedel. För närvarande är det brist på biomassa i länet.

Produktion av biobränsle på åkermark är dock ytkrävande och biobränsle upptar tiofalt större volym än fossila bränslen. Utmaningen finns i att ordna infrastruktur för insamling av biomassa i form av restprodukter och uppgradering av biogas.

SWOT-analys för Havs- och fiskerifonden 2014–2020

I juni lämnade Länsstyrelsen över en SWOT-analys till regeringen för Stockholms län i arbetet med Havs- och Fiskefonden 2014–2020. Analysen konstaterar också att det finns stort underlag för utveckling av varor och tjänster i den regionala fiskesektorn, inklusive fisketurism. Tillgängliggörandet av varorna kan bli en viktig drivkraft för lönsamma näringar på länets landsbygd och i skärgården.

Några slutsatser från analysen är att det finns ett stort behov att förvalta de kommersiella fiskarterna för att skapa underlag för näringar baserade på fisk och rekreation i länet. Analysen konstaterar även att det finns ett stort behov att samordna internationella, nationella och regionala mål för Havs- och Fiskerifonden. Ett längre sammandrag om vatten och fiskebruket följer under socioekonomisk överblick.

Stockholms- och skärgårdsstrategin

Stockholms stad lanserade nyligen Stockholmsstrategin 2020 som ska göra Stockholm till Europas ledande och mest hållbara besöksdestination år 2020. Besöksnäringen är en av Sveriges framtidsbranscher. Den har idag god tillväxt och stor potential att skapa ytterligare

---

³⁵ Klimat och energistrategi för Stockholms län, rapport 2013:8

exportintäkter. För Stockholms län är satsningar på besöksnäringen en del i målet att bli Europas ledande, hållbara tillväxtregion.

Regeringen utsåg nyligen Stockholms skärgård till ett av fem områden i en nationell satsning på destinationsutveckling mot internationella marknader. Inom ramen för Stockholmsstrategin finns en specifik strategi utarbetad för skärgården. Uppdraget är att verka för att Stockholms skärgård utvecklas, och att besöksnäringen kan bli en grundbult för en livskraftig skärgård året om, både för besökare och bofasta.

Den turismrelaterade näringen i Stockholms skärgård, avgränsad till kust och öar i åtta kommuner, omsätter drygt fyra miljarder och sysselsätter 3 300 människor på årsbasis. Havs- och fiskerifonden liksom Landsbygdsprogrammet har potential att öka antalet arbetstillfällen inom ramen för utveckling av näringar baserade på fisk.

Horisontella mål för hållbar tillväxt

De nationella prioriteringarna ökad integration och jämställdhet går horisontellt genom övriga prioriteringar i Landsbygdsprogrammet och för Länsstyrelsen.³⁶ Företag bland kvinnor och unga är fortfarande få i hela länet. Personer med utrikesbakgrund är särskilt underrepresenterade på landsbygden. Förutsättningarna för att dessa befolkningsgrupper ska kunna leva och arbeta på landsbygden är därför en integrerad del i arbetet för att nå hållbar tillväxt i Stockholms län.

---

³⁶ Landsbygdsprogram för Sverige 2007-2013 (JO 08.007 s.275-276)

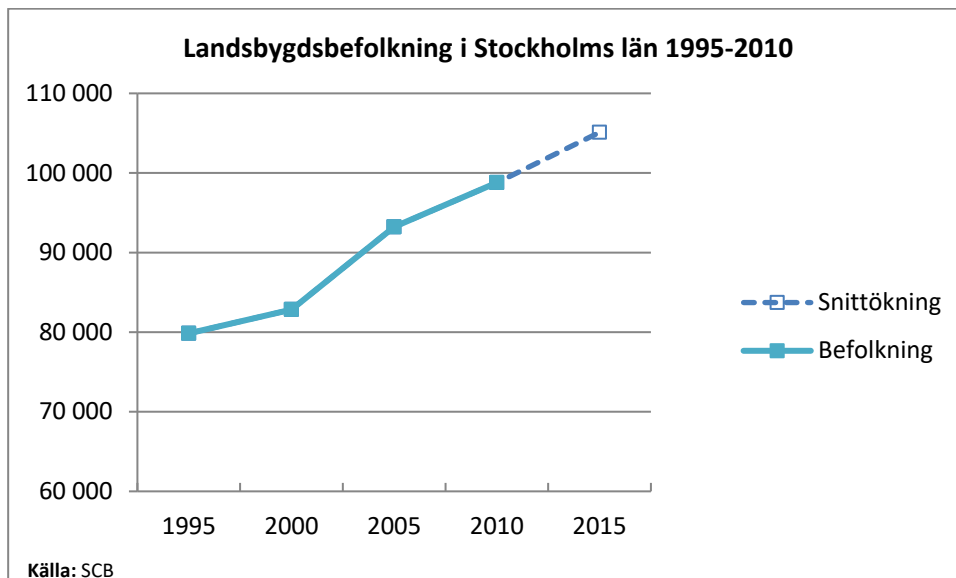
Socioekonomisk överblick

Landsbygdens invånare

Befolkning

SCB inventerar befolkningen utanför tätorter var femte år. 2010 bestod Stockholms läns landsbygdsbefolkning av totalt 98 768 personer. Av dessa bodde 55 996 utanför tät- och småort, 31 068 i småorter och 11 722 i länets landsbygdstätorter. Sedan 1995 har befolkningen på landsbygden ökat i genomsnitt med över 1 000 personer årligen. Utifrån den uppskattningen har Stockholms läns landsbygd idag över 100 000 invånare.

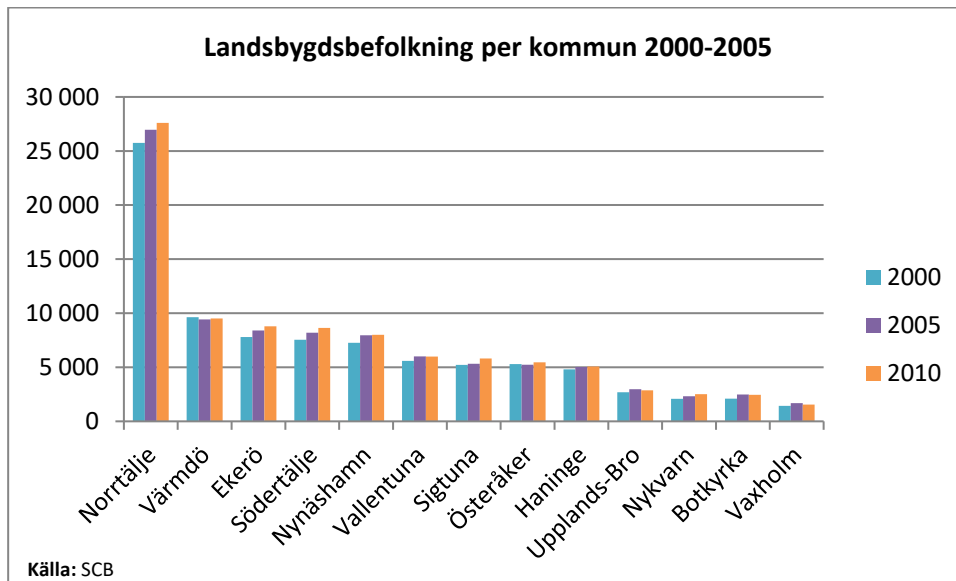
Stockholms län bestod 2010 av 2 054 343 invånare och har sedan dess vuxit till 2 127 006 år 2012. Trots att landsbygdsbefolkningen i Stockholms län omfattar färre än 5 procent av länets totalbefolkning, är det den tredje största i landet efter Skåne och Västra Götaland. Om Stockholms läns landsbygd var en tätort skulle den komma på sjunde plats bland landets största tätorter mellan Linköping och Helsingborg.

Befolkningsökningen bidrar till att hålla nere medelåldern på länets landsbygd. 26 procent är under 19 år och endast 14 procent är över 65 år gamla. Det är en betydande kontrast till utvecklingstrenden bland länets lantbrukare som blir allt äldre.

Fler män än kvinnor (47 procent kvinnor) bor på landsbygden och den ojämna fördelningen är större i de övre ålderskategorierna. Av personer i åldersintervallet 0–18 år är 48 procent kvinnor, medan i kategorin 65 år och uppåt är färre än 42 procent kvinnor. Det finns även geografiska skillnader inom länet, där i synnerhet skärgården har en högre obalans.

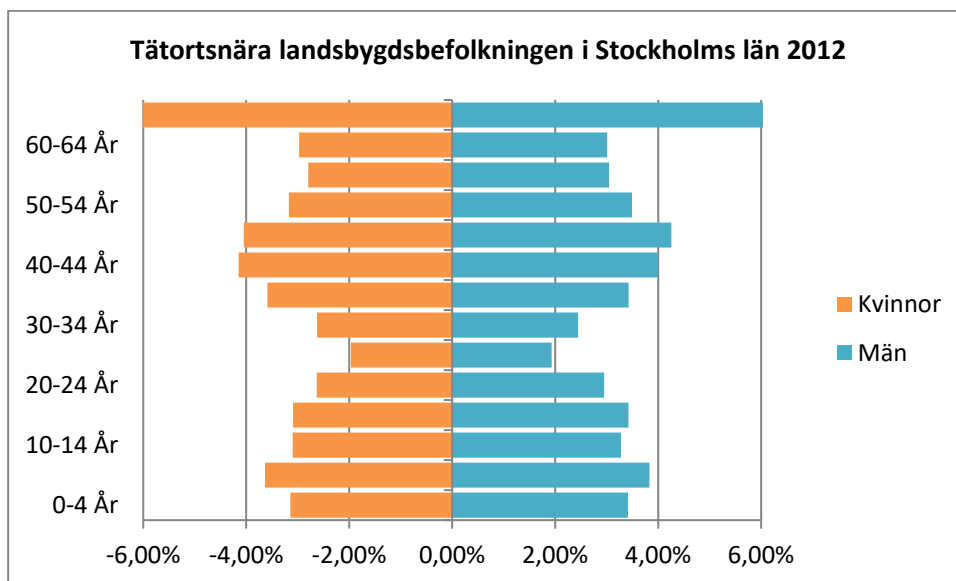
Utifrån Länsstyrelsen definitioner har samtliga av länets tretton landsbygdskommuner haft en nettoökning av sin landsbygdsbefolkning. De största ökningarna av landsbygdsbefolkning har skett i Norrtälje, Ekerö, Södertälje och Sigtuna kommun.

Dyra sjötransporter, få arbetstillfällen, höga markpriser och höga levnadsomkostnader försvarar för låg- och medelinkomsttagare att bosätta sig permanent i skärgården. Resultatet är långsam avbefolkning av permanentboende, inte minst på öar som är populära bland besökare och turismnäringen.

Fyra av de fem kommuner med flest antal övergivna öar sedan 2005 finns i Stockholms län. Av de 50 öar i landet som förlorat sin permanenta befolkning finns 22 i Stockholms län.³⁷

Sett till åldersstrukturerna bland den tätortsnära landsbygdsbefolkningen finns det en tydlig brist på personer i gruppen 20–34 år. Det är rimligt att anta att många flyttat från landsbygden för studier och arbete. Några flyttar tillbaka och skaffar familjer, vilket är tydligt utifrån det större antalet personer i grupperna 40–50 år och 0–14.

³⁷ Källgård, A. (2013) Sveriges Öar

Arbetslöshet

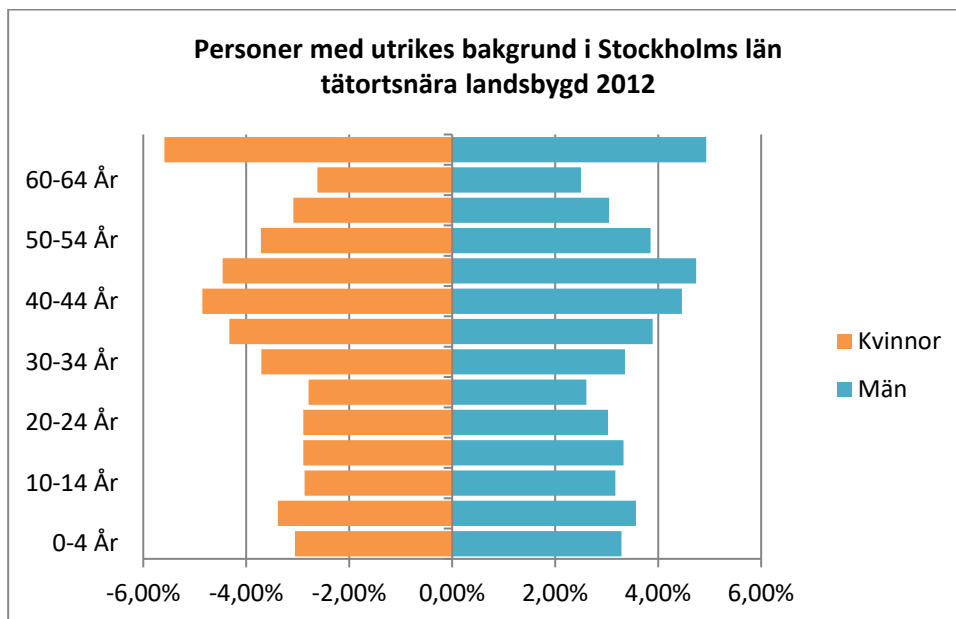
Arbetslösheten på Stockholms läns landsbygd är högre än både det regionala och det nationella snittet. Cirka 17 procent av alla invånare utanför tätorterna mellan 20 och 64 stod som icke förvärvsarbetande år 2011.

Utrikes födda

Personer som är födda utanför Sverige eller har utrikes bakgrund är kraftigt underrepresenterade på landsbygden jämfört med övriga länet. 2011 motsvarade utrikesfödda 22 procent av hela länets befolkning. Utanför tätorterna är andelen närmare 10 procent. Färre än tre procent (2,7 procent) av länets invånare utanför tätorterna är födda utanför Sverige och Norden.

Sett till åldersstrukturen bland den tätortsnära landsbygdsbefolkningen är andelen unga utrikes födda mycket låg på landsbygden, men att andelen unga med utrikes bakgrund är avsevärt mer utjämnad. Det finns också en skillnad mellan ålderskategorierna med fler män än kvinnor i åldern 44–50 och fler kvinnor än män i åldern 40–44 år. Andelen äldre utrikesfödda på landsbygden är generellt något äldre än i övriga länet. Andelen utrikes födda kvinnor på landsbygdskommunernas glesbygd och tätortsnära områden är marginellt högre, 52,5 procent, jämfört med 47,5 procent.

Utbildning

Utbildningsnivån är något lägre på landsbygden än i resten av länet. I synnerhet skiljer sig andelen personer med eftergymnasial utbildning. Av alla invånare utanför Stockholms läns tätorter hade ungefär 50 procent enbart gymnasial utbildning (cirka 38 procent för hela länet). 30 procent hade 2011 någon form av eftergymnasial utbildning (cirka 47 procent för hela länet). 15 procent hade enbart en förgymnasial utbildning (cirka 12 procent för hela länet)

2013 sökte 26 518 personer någon form av gymnasieutbildning i länet. 77 procent av de sökande erbjöds plats vid ett nationellt program. Antalet sökande har minskat år för år, samtidigt som andelen obehöriga som söker ökar.

Inför höstterminen 2013 antogs totalt 328 blivande gymnasieelever till det nationella naturbruksprogrammet i Stockholms län. Av dem var 77 procent kvinnor. 26 procent antogs till kommunalt gymnasium, medan 74 procent antogs till fristående gymnasium. Av 305 förstahandssökande var 253 personer (83 procent) behöriga till utbildningen. 207 platser på utbildningen stod lediga efter antagningen. Det är en stark indikation att utbildningen i sin nuvarande form har mycket svårt att konkurrera med andra utbildningar i länet.³⁸

Föreningsliv och lokalt engagemang

En viktig förutsättning för innovation och kunskapsöverföring är nätverk. 2006 fanns det 4 377 olika föreningar i länet. Enligt kommunernas föreningsregister finns idag åtminstone 2058 av dessa i länets tretton landsbygdskommuner.

När det gäller landsbygden har glesheten och tillgängligheten till få offentliga mötesplatser, stärkt betydelsen av föreningslivet. Traditionellt har landsbygdsbor varit mycket aktiva i flera föreningar samtidigt. Exempelvis finns stor representation av lantbrukare i länets vattenvårdsorganisationer. De unga är inte lika intresserade av att vara med i en lokal

³⁸ Slutantagningen till gymnasieskolorna 2013 i Stockholms län, www.gyantagningen.se 2013-07-02

förening. När det moderna samhällets aktiviteter och övriga världen lockar, riskerar kopplingen till det lokala föreningslivet och den lokala gemenskapen att försvagas.

Flera Leader-projekt i Stockholms län skriver i sina slutrapporter att en viktig behållning har varit möjligheten att träffa varandra, man har fått bättre samhörighet. Leader ställer krav att den sökande föreningen måste samarbeta i projektet med andra från privat eller offentlig sektor.

Geografi, markanvändning och miljö

Stockholms läns geografi karaktäriseras av ett stort centralt tätortsområde med Stockholms stad i mitten, omgivet av landsbygd i norr och syd på en relativt liten yta i förhållande till resten av landet.

Den till ytan största sammanhängande landsbygds miljön i länet överlappar gränsområdet mellan fyra kommuner; Sigtuna, Vallentuna, Österåker och Norrtälje. Norrtälje upptar på egen hand en tredjedel av länets totala landyta. Länets södra landsbygd är mindre sammanhängande. Gränsen mellan Nynäshamn, Botkyrka och Södertälje delas till stor del upp av inloppet från Östersjön och är inte lika geografiskt integrerad.

Genom att Mälarens utlopp i Östersjön passerar genom länets centrala delar, finns två stora arkipelager med både söt- och saltvattensmiljö. Länet består av fler öar och längre kuststräcka än i något annat län.

Skärgårdens kustlandskap överbryggar flera kommuner. Här finns kustnära fritidshusområden och landsbygd, men också öar och glesbygd med tillgänglighetsproblematik och avveckling. Tillgängligheten är avsevärt lägre i skärgården än på fastlandet.

2009 fanns cirka 75 000 fritidshus i Stockholms län, varav Norrtälje och Värmdö är de två kommuner med flest fritidshus. Närhet till vatten är en generellt viktig lokaliseringfaktor för nya fritidshus i länet. Nyproduktion och permanentning av fritidshus till bostäder har fram till 2009 hållit jämna steg med varandra. Permanentningen har dock avtagit något.

I Norrtälje, Södertälje, Värmdö och på Ekerö byggdes över hälften av alla fritidshus inom 300 meter från strand. Småhus för fast boende byggs däremot i större utsträckning i närheten av befintlig tätortsstruktur.³⁹

Skillnaderna gör att det blir möjligt att börja tala om flera olika landsbygder inom länet, med olika utvecklingsförutsättningar.

Infrastruktur

Utvecklingen av kommunikationer och infrastruktur koncentreras till tätorterna och längs med särskilda trafikstråk som knyter samman tätorter i länet och andra delar av landet. Att hålla takt med den snabba tekniska utvecklingen i länets centrala delar är en stående utmaning för landsbygden. Länets landsbygd är ändå försett med ett tätt vägnät och relativt god kollektivtrafik.

---

³⁹ Den mångfacetterade landsbygden i storstadens närhet, 2011, Regionplanekontoret, Stockholms läns Landsting

Landsortsbussar når ut till samtliga kommuners landsbygd, även till ytterområden som Singö längst upp i Norrtälje, Sollenkroka på Värmdös östra kust, Adelsö på Ekerö, Taxinge i Nykvarn samt Ankarudden på Nynäshamns södra spets.

I de fall det saknas broförbindelse ansluter färjor till de största öarna i Mälaren och Skärgården. Till de mindre öarna går även båttaxi.

Länet är väl försett med rälstrafik. Pendeltåg passerar rakt genom länet och når över länsgränsen på tre av fyra linjer. Tvärbanor kompletterar delar av kollektivtrafiken ut i Vallentuna och Österåkers kommun.

De täta transportnäten och en länsövergripande kollektivtrafik möjliggör arbetspendling i stora delar av länet, även utan tillgång till egen bil. Utanför prioriterade trafikstråk är dock avgångarna få, vilket skapar stora begränsningar. Det gäller i synnerhet områden långt från tätorter och mellankommunala gränsområden med gles befolkning.

Begränsningarna i transportmöjligheter kombinerat med brist på arbetsmöjligheter hindrar särskilt unga och kvinnor att flytta till landsbygden. Det är också ett hinder för att locka personer med utländsk bakgrund till landsbygden.

Befolkningsstillväxten i länet har också lett till problem för framkomligheten i tätortsnära miljöer. Köbildningar i rusningstid försenar leveranser av exempelvis livsmedel och skapar en barriär i tillgängligheten mellan stad och land.

IT-infrastruktur och Bredband

Stockholms län har Sveriges högsta täckningsgrad av IT-infrastruktur. 70 procent av länets totala befolkning har tillgång till bredband med hög hastighet. Expansionen av 4G mobilt bredband har gått snabbt och täcker idag i stort hela länet, inklusive stora delar av skärgården. Fiberstamnät från flera nätägare når samtliga kommunhuvudorter och passerar även landsbygdsområden och skärgård.

Färre än 9 procent av länets 56 000 invånare som bor utanför tät- och småorter har tillgång till bredbandsanslutning via fiber. Dessa personer bor nästan uteslutande i gränsområdet mellan tätort och glesbygd, eller i avskilda men nyligen byggda villaområden. I ett nationellt perspektiv hamnar Stockholms län långt efter på en niondeplats.⁴⁰

Fiberanslutningsgraden bland invånare i småorter och landsbygdstätorter är ännu lägre då dessa ofta ligger i länets ytterområden och inte angränsar till befintliga stråk av fiberstamnät.

Trots goda förutsättningar för operatörer att ansluta till befintliga stamnät har utvecklingen på landsbygden gått långsamt. Den regionala samordningen av IT-infrastruktur är ännu låg. Utvecklingen har i stort lämnats åt marknadens villkor för lönsamhet. Marknaden prioriterar lönsamheten i tätortsområden med flerfamiljshus och kontor före exempelvis villafiber, vilket hämmar utvecklingen utanför de större tätorterna.⁴¹

Markanvändning

2005 uppskattades länets totala markareal till 678 920 hektar. Av den var 110 529 ha jordbruksmark (16 procent av länet, 3 procent av riket), 290 100 ha skogsmark (43 procent

⁴⁰ PTS Bredbandskartläggning 2012, 2013-03-27

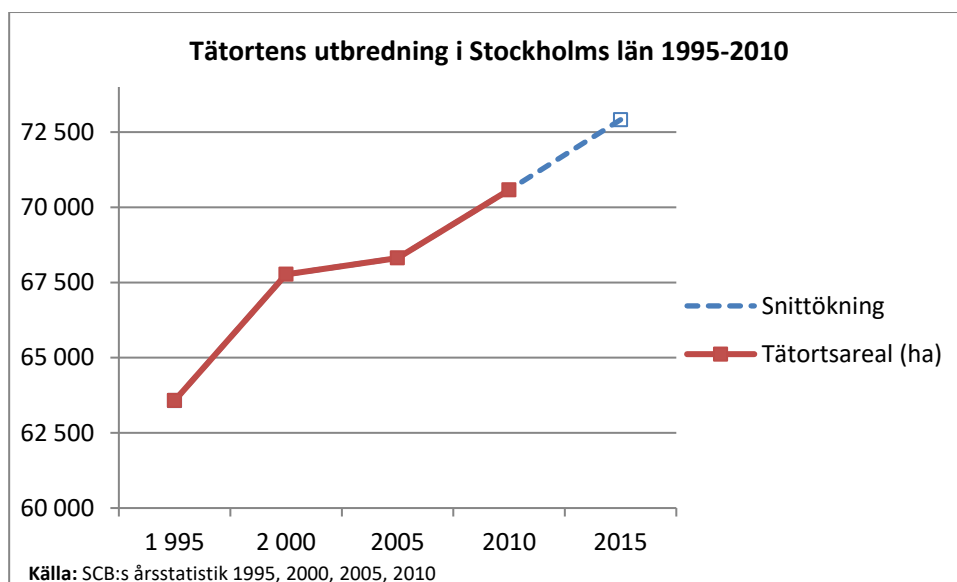
⁴¹ Kartläggning av bredband och IT-infrastruktur i Stockholms län, rapport 2013:9

av länet, 1,2 procent av riket) och 103 715 ha bebyggd mark (16 procent av länet, 7,9 procent av riket).⁴²

Av den bebyggda marken är mer än 70 000 hektar tätort. Sedan 1995 har tätortsbebyggelsen vuxit i snitt med 467 hektar per år i takt med länets växande befolkning. Nästan 70 procent av länets mest högvärdiga åkermark finns inom 3 km från tätortsbebyggelse. Det förstärker konkurrensen mellan tätorter och lantbruk om högvärdig tätortsnära åkermark.⁴³

Regionala och nationella mätmetoder förändras och det är därför svårt att precisera exakta förhållanden. SCB:s senast publicerade inventering av markanvändning utfördes 2005 och olika myndigheter inventerar mark utifrån sina uppdrag.

I takt med länets befolkningsökning används allt mer mark för tätortsbebyggelse. I synnerhet riskerar tätortsnära högvärdig jordbruksmark att tas i anspråk. Ökande markpriser gör det mer attraktivt för jordbrukare att sälja av mark. Det blir också dyrare att köpa jordbruksmark för expansion eller nyetablering, särskilt av högre kvalitet.

Jordbruksmark

Samtidigt som tätorten växer har jordbruksmarken minskat årligen. Tätortens utbredning hotar i första hand tätortsnära jordbruksmark av hög kvalitet. Sedan 2005 har betesmark och slätteräng minskat med 44 procent, till totalt 10 619 hektar år 2012. Åkermarken har minskat med mindre än 5 procent till 82 959 hektar 2012.⁴⁴ Preliminära siffror för 2013 visar på en fortsatt minskning⁴⁵. Graferna nedan visar på utvecklingen av jordbruksmark i länet, samt en genomsnittlig uppskattning av hur markbeståndet ändras utifrån tillgänglig statistik.

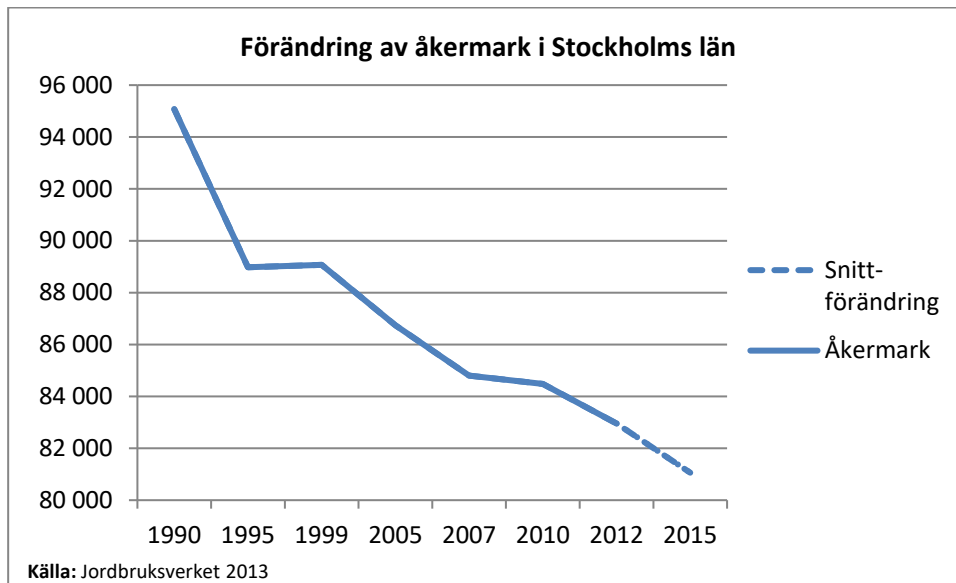
⁴² Markanvändningen i Sverige 2005, SCB 2008-11-27

⁴³ Länsstyrelsens geodatabas

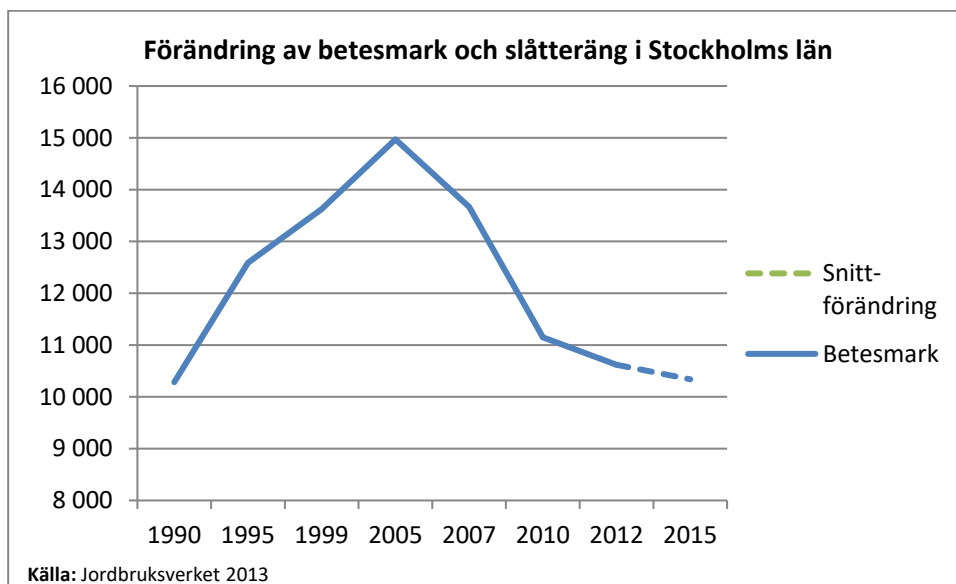
⁴⁴ Jordbruksmarkens användning 2012, JO 10 SM 1301

⁴⁵ Jordbruksmarkens användning 2013, preliminär bedömning, JO 10 SM 1302

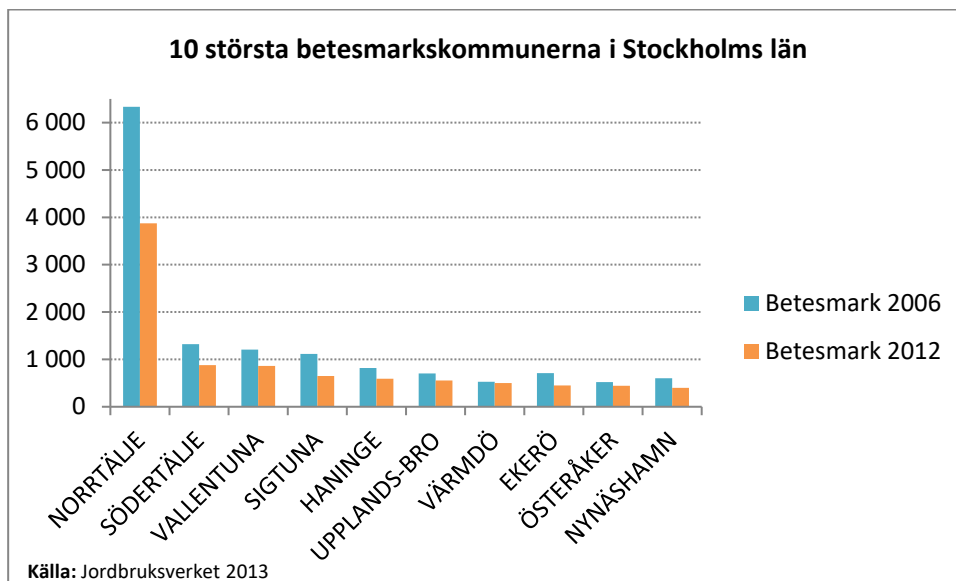

Den kraftiga förändringen av betesmark och slåtteräng kan beskrivas mot bakgrund av en mer utförlig markinventering under programperioden. Inventeringen omdefinierade jordbruksmarkerna och avskrev mark som klassificerats felaktigt. Inventeringen visade också att flera lantbrukare låtit sin betesmark växa igen i takt med att antalet betesdjur i länet minskar. Det är rimligt att ifrågasätta hur stor andel betesmark som fanns från början.

Samtliga kommuner visar på en totalminskning av både betes- och åkermark under programperioden, utom i Värmdö kommun. Där ökade åkermarken med 144 hektar. Bakgrunden till ökningen är att några markägare tagit stora arealer i drift efter omfattande restaurering av jordbruksmarken. De största landsbygdskommunerna har också upplevt de största minskningarna.

Enligt deltagare i Länsstyrelsens partnerskap har lantbrukets expansionsmöjligheter försvarats genom en kombination av låg kapitalförsörjning och lönsamhet på grund av finansiell oro och hög konkurrens om mark. Samtidigt växer länet i övrigt snabbare än någonsin. Särskilt tätortsnära lantbruk får svårt att bevara sin verksamhet om incitamenten för att stycka av och sälja mark blir högre än att fortsätta bruka den.

Skogsmark och skogsbruk

2012 upptog Stockholms läns skogsmarker 364 000 hektar varav cirka 80 procent var produktiv skogsmark. Länet har Sveriges tredje minsta areal med produktiv skogsmark. Mer än hälften av all skogsmarken är ägd av enskilda personer.⁴⁶

Stockholms län har till antal personer Sveriges näst största skogsägarkår. Antalet skogsägare har ökat svagt med 330 personer till 25 019 stycken (44 procent kvinnor, 7,6 procent av hela landet) sedan 2007. Antalet brukningsenheter har dock minskat med 10 procent till 4 394 stycken. Det låga antalet brukningsenheter i förhållande till skogsägare talar för fler delägda skogsmarker och allt fler utboägare som bor i länet idag. Ett stort antal utboägare innebär att det finns invånare som är engagerade i landsbygdsfrågor, men att engagemanget främst riktas utanför länet.⁴⁷

23 procent av länets produktiva skogsmark ligger inom en kilometer från närmaste tätortsgrens. Skötsel av tätortsnära skog är en stor utmaning för skogsbrukare i länet. Den är attraktiv både för exploatering och för rekreation, samtidigt är den miljömässigt utsatt för föroreningar.

Tillgången till kalkrik mark med många varierande miljöer skapar förutsättningar för flera olika typer av skog att växa i länet. 2 505 nyckelbiotoper är spridda i länet på 11 032 hektar, cirka tre procent av länets totala skogsmark. Andelen privatägd produktiv skogsmark som

⁴⁶ Skogsstyrelsens statistiska årsbok 2007, 2008, 2012

⁴⁷ Skogsstyrelsens statistiska årsbok 2007, 2008, 2012

klassas som nyckelbiotop är den största i Sverige, 5,8 procent. Av 68 879 hektar skogsmark med riksintresse för friluftsliv i länet är 6 094 hektar tätortsnära skogsmark.

Trots en liten skogsareal och låg produktion är taxeringsvärdet för länets produktiva skogsmark det fjärde högsta i landet. Det totala taxeringsvärdet 2011 var 14 875 miljoner kronor, motsvarande 50 768 kr/hektar, långt över det nationella snittet på 30 161 kronor per hektar. Värdet har nästan tredubblats sedan 2004.

Som resultat av länets yta är den totala produktionen av virke låg jämfört med resten av landet och det finns få storskaliga förädlingsverksamheter. Av övriga län var det bara Gotland som avverkade mindre volymer. Mellan 2010–2012 avverkades 1,2 miljoner kubikmeter stående volym. Därutöver uppskattar Skogsstyrelsen att Stockholms län gjorde ett årligt uttag på 81 000 kubikmeter grenar och toppar, så kallad grot 2008. 2012 hade Stockholms län en tillväxt på 1,8 miljoner kubikmeter skog. Skillnaden mellan avverkning och tillväxt kan bl.a. tyda på att delar av länets öppna landskap omplanteras till att bli skogsmark.

Länet saknar storskaliga sågverk och Holmens bruk i Hallstavik är det enda pappers- och massabruket i länet. I Tumba finns ett mindre pappersbruk. Bruket i Hallstavik har dragit ned verksamheten som ett svar på minskad efterfrågan på papper. Förädling sker antingen i lokal småskalig verksamhet, eller utanför länet. Fortums byggande av ett nytt biokraftvärmeverk vid Värtahamnen kan vara en förutsättning för ökad möjlighet att leverera biomassa från skogen.

Klimat och miljö

Miljön i Stockholms län utmanas på flera fronter av ny bebyggelse och exploatering. Få av miljömålen bedöms kunna nås före 2020. Miljö- och klimatåtgärder hinner inte hantera belastningen från den pågående befolkningsökningen i länet, eller den följande utbyggnaden av tätortsnära infrastruktur. Samtidigt pågår exploatering utanför tätorterna som också har potential att motverka flera av miljömålen.

Länets befolkningstillväxt resulterar i stor belastning på luft- och vattenkvaliteten. Eftersatt transportinfrastruktur förvärrar luftföroreningarna och enskilda, liksom kommunala avlopp och dagvatten ökar sårbarheten i länets vatten och avrinningsområden.

I sin helhet har miljöarbetet i länet stora utmaningar och den biologiska mångfalden och djurlivet hotas när exempelvis habitat för känsliga växt- och djurarter kommer i vägen för tillväxt och markexploatering. Samtidigt är naturmiljön i länet en mycket viktig resurs för lantbruket, vattenbruket och skogsbruket samt andra näringar som besöksnäringen. Lantbruket har en viktig positiv effekt på länets biologiska mångfald och öppna landskap.

Jordbrukets utsläpp

Stockholms läns totalförbrukning av växtnäringsämnen motsvarade under 2010/2011 4510 ton växttillgängligt kväve (varav 4030 ton mineralgödsel), 1010 ton kväve i stallgödsel och 500 ton fosfor (varav 240 ton mineralgödsel). Uppgifter om förbrukning av kalium saknas.

Totalförbrukningen av både kväve och fosfor vid gödsling minskade mellan 2007 och 2010. Mest minskade det växttillgängliga kvävet med 12 procent. 58 procent av grödarealen gödslades med kväve 2010/11, jämfört med 69 procent år 2007. En något större koncentration per hektar användes dock 2010. Minskningen bör också ställas i relation till att åkermarken minskade under samma period. 55 procent av all grödareal behandlades med ogräsmedel.⁴⁸

Avsättning för närproducerade livsmedel och biobränslen, samt komplettering med kretsloppshantering av restprodukter kan bidra till en hållbar ekologisk tillväxt genom att skapa alternativa energikällor. Samtidigt ges lantbruksföretagen möjlighet till alternativa inkomstkällor som ökar lönsamheten och ökar konkurrenskraften. Det sker en snabb ökning av försäljning av fordonsgas i länet. Bara mellan 2010 och 2011 ökade försäljningen med 55 procent.

Biobränsleavsättningen skulle kunna effektiviseras och nå skalfördelar genom samordning över kommungränserna. Svealands slättbygder där även Stockholms län ingår står för 20 procent av landets totala bioenergiproduktion. Västra Götaland producerar ungefär lika mycket biobränsle men är effektivare då produktionen sker på halva ytan jordbruksmark.⁴⁹

Miljöbelastningar

Fritidshusomvandling till permanentboende och inflyttning i nybyggda, avskilda villaområden står för en del av befolkningsökningen på landsbygden. Utan naturliga mötesplatser och brist på kollektivtrafik riskerar boendemiljön isolera människor. Många pendlar tillbaka till arbetet och tjänsterna i staden och bidrar inte till ett ökat antal

⁴⁸ Jordbruksverkets statistiska årsbok

⁴⁹ Bioenergi från jordbruket – en växande resurs. SOU 2007:36

arbetstillfällena i närmiljön. Det som till en början verkar vara en god bebyggd miljö för den enskilda familjen, får negativ effekt på helhetsbilden för länets utveckling.

Exploateringen är i stor grad koncentrerad till strandnära områden längs sjöar, östersjökusten och i skärgården. Utvecklingen belastar miljön genom en ökad biltrafik, fler fritidsbåtar och större avloppsvolymer från fritidshus som ofta saknar goda avloppslösningar. Befolkningsökningen belastar också grundvattenresurserna i länets kust- och tätortsområden, vilket resulterar i sjunkande grundvattennivåer och osäkerhet kring vattenkvaliteten.

Stockholms län är det län i landet som har störst problem med övergödning. Nästan samtliga avrinningsområden i länet är påverkade av övergödningen. Trots åtgärder visar senare provtagningar i länets sjöar, kustvatten och vattendrag inte tecken på önskad förbättring. Jordbruksmarken är en av de största källorna till övergödning. Beroende på vilket avrinningsområde är utsläppen också betydande från enskilda avlopp, liksom kommunala avloppsreningsverk och dagvatten.

Mätningar har visat på ett förbättrat försurningstillstånd i sjöar och vattendrag. Sedan några år tillbaka har kalkning av miljöerna helt upphört i länet. Även den produktiva skogsmarken har börjat återhämta sig. Skogsbruket uppskattats stå för 50 till 70 procent av källorna till ökad försurning.

Länet har många, men små våtmarker, motsvarande knappt fyra procent av landytan. 90 procent av de naturliga våtmarkerna är påverkade eller förstörda av tidigare ingrepp och exploatering. Skyddsarbetet är eftersatt, medan nyanläggningen och restaureringen går sakta.

Miljöhänsynen är eftersatt inom skogsbruket och värdefulla skogsmiljöer påverkas negativt⁵⁰. Risken är överhängande att skog med hög ålder och som har stora biologiska värden avverkas i länet innan konsekvenserna är utredda. En särskild utmaning finns i hur man sköter den tätortsnära skogen, både som resurs för markexploatering och som en del i arbetet att skydda viktig tätortsnära natur.

Miljömålet att bevara ett rikt odlingslandskap i Stockholms län är beroende av lantbrukets lönsamhet och försvåras av attraktionskraften i tätortsnära mark. Det har också koppling till flera andra miljömål. I dagsläget är det lättare att stycka av och sälja jordbruksmark för exploatering än att driva lönsamt jordbruk, vilket hotar befintlig jordbruksmark. Exploaterad mark är dessutom svår att återställa till ursprungligt skick.

En betydande effekt av allt mer fragmenterad grönstruktur, skador på vatten- och våtmarksområden och andra belastningar på miljön är en långsam men kontinuerlig förlust av biologisk mångfald och djurliv i Stockholms län.

Viltbestånd och naturvård

Trots en stor utbredning av tätorter är viltbeståndet stort. En stor population av rådjur bidrar till att flera lodjursfamiljer har registrerats i Roslagen och Uppland fram till gränsen mot Uppsala län. Observationsrapporter har också kommit ifrån Södertörnområdet. Även varg har förekommit i Riala i Norrtälje och rapporter om björn har förekommit intill länsgränsen i Norrtälje kommun.⁵¹

⁵⁰ Skogs- och miljöpolitiska mål - brister, orsaker och förslag på åtgärder. Skogsstyrelsen, meddelande 2:2011.

⁵¹ Viltskadestatistik 2012, Viltskadecenter 2013-1

Generellt är boende i Stockholms län mer positiva till att leva med vilt jämfört med andra län. Attityderna skiljer sig dock mellan olika kommuner i länet, där de glesare bebodda är mindre positiva. Det finns en lägre generell kunskapsnivå om de stora rovdjuren än i övriga län.⁵²

*Fiskevård, bestånd och vattenbruk*⁵³

Mälaren är landets tredje största sjö och delas av fyra län; Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län. Stora delar av Mälaren är enskilda vatten. Mälaren är en artrik sjö och utgör riksintresse för yrkesfisket.

Tre av landets 79 matfiskodlingar finns i Stockholms län och producerar 62 ton regnbåge årligen. Andra odlingar som producerar kräftor, och öring förekommer. Även försöksodlingar för gös, abborre och gäddyngel finns i länet.

För fisketuristisk verksamhet är fjärdarna närmast Stockholm rika på fisk, bland annat abborre, gös och gädda. Att fiska i och nära staden är exotiskt, framförallt för utländska turister.

I Stockholmsregionen finns ett mycket stort underlag för utvecklande av varor och tjänster i fiskesektorn. Fiskkonsumtionen uppgår till ca 31 000 ton per år, turismen är omfattande liksom stockholmarnas intresse för fritidsfiske. Det finns även mycket goda möjligheter att kombinera traditionellt skärgårdsfiske och förädling, sportfiske och turistisk verksamhet.

Kustfiskbestånden längs ostkusten är hårt trängda, både från en omfattande påverkan från sötvattensområdena på land och från en lika omfattande påverkan från det öppna havet. Under senare år har det noterats stora nedgångar i kustfiskbestånden. Miljön längs kusterna är mycket påverkade av strandexploatering, sjösänkningar, utdikning av våtmarker, skogs- och jordbruksmark.⁵⁴ I de yttre delarna av skärgårdarna är en förklaring storskaliga miljöförändringar i hela Östersjön⁵⁵. Framförallt tillskrivs övergödning, fisket och i viss mån klimatförändringar som orsaker.

En ökande gråsälpopulation har ökat störningarna i fisket. Förutom konkurrens om fiskbestånd skadar gråsäl fisknäten. Enligt studier i miljöer som påminner om Stockholms skärgård kan skarv ha negativ påverkan på fiskbeståndet. Det råder dock skillnader i olika områden och vissa fiskarter är mer känsliga än andra.

---

⁵² Stockholm – en annan del av rovdjursverige?, SLU Rapport 2012:2

⁵³ SWOT-analys avseende Havs- och fiskerifonden för Stockholms län, Länsstyrelsen 2013

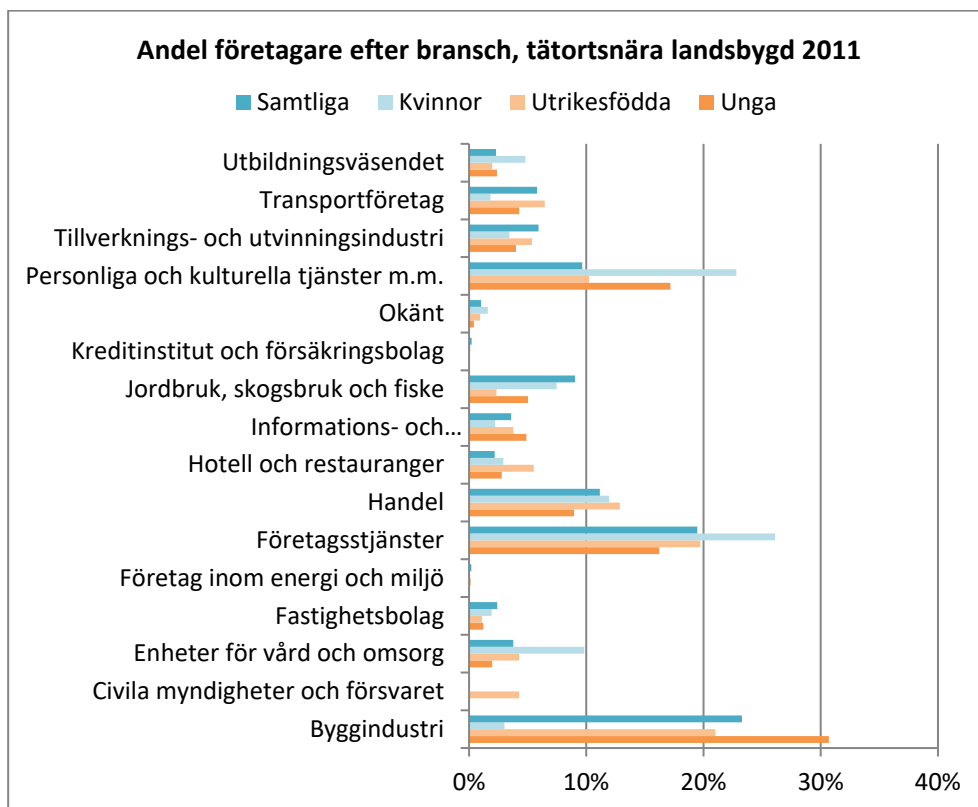
⁵⁴ Ljunggren m.fl. 2005

⁵⁵ (Österblom m.fl. 2007, Cassini m.fl. 2008)

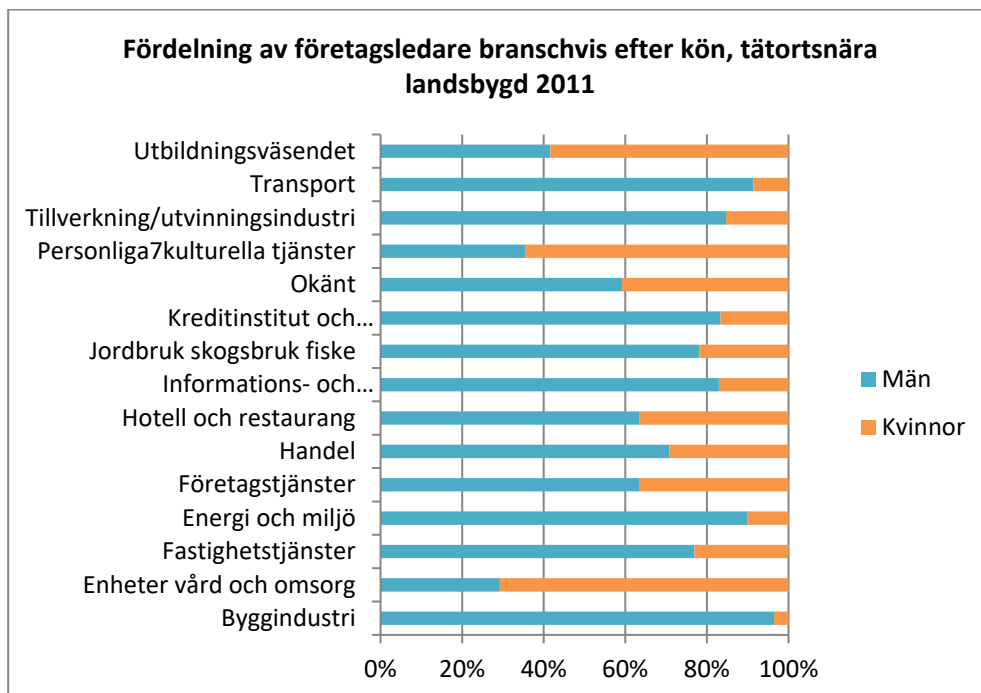
Landsbygdens företag

För hela Stockholms län är förhållandet mellan dag- och nattbefolkning ungefär 1:1, med marginell fördel till dagbefolkningen. Det indikerar att länet i sin helhet är en viktig arbetsmarknad och att en betydande andel dagbefolkning pendlar in från övriga landet. Utanför länets tätorter är förhållandet det motsatta, nattbefolkning är nästan dubbelt så stor som dagbefolkningen. En mycket låg andel dagbefolkning i förhållande till nattbefolkning jämfört med övriga länet ger en stark signal att många förvärvsarbetande som bor utanför tätorterna pendlar till andra områden för att arbeta.

Andelen sysselsatta i små företag (färre än 10 anställda) är avsevärt högre på landsbygden än i tätare områden. 2009 gjordes en första inventering av länets företagare på landsbygden i Stockholms län. Av totalt 6 409 företagare som bedrev verksamhet utanför tätort och på landsbygdstätorter var färre än 24 procent kvinnor, jämfört med 31 procent kvinnor i tätort.

På landsbygdskommunernas tätortsnära områden återges ett liknande förhållande 2011. Eftersom indelningen "Regional Balans" inkluderar ett större antal tätorter på landsbygden, blir slutresultatet trubbigt. Totalt finns 15 578 operativa företagare på den tätortsnära landsbygden, av dessa var 27 procent kvinnor. 23 procent hade utrikes bakgrund varav hälften var födda utanför Sverige.

Flera yrkeskategorier är tydligt mansdominerande, undantaget personliga och kulturella tjänster, vård och omsorg samt utbildning där fler kvinnor än män ledde företag. Kvinnor är också framträdande företagare inom företagstjänster, jordbruk samt handel på landsbygden.

Andelen unga företagare upp till 35 år på den tätortsnära landsbygden är endast nio procent. 18 procent är 65 år eller mer. Däremot är fördelningen män och kvinnor mindre ojämn bland yngre företagare. 34 procent av företagare under 35 år är kvinnor. För företagare över 65 år är andelen enbart 22 procent. Unga män driver företrädesvis företag inom byggindustrin, medan kvinnor och i synnerhet unga kvinnor ofta driver företag inom personliga kulturella tjänster. Även företagstjänster, samt handel förekommer.

Entreprenörskapet på landsbygden har flera sidor. Låg tillväxt i lantbruket minskar möjligheten till anställning och tvingar landsbygdsbor att bli entreprenörer. Skyddsnetet på landsbygden försämras av att trygghetssystemet bygger på att man är anställd och inte företagare. Samtidigt är det en möjlighet för ett litet antal personer att engagera sig i många varierande verksamheter. Möjligheter finns exempelvis för entreprenörer att förstärka den sociala ekonomin på landsbygden genom olika former av socialt företagande som service- och ombudsverksamhet, dagis och affärer.

Det finns skillnader mellan grupper inom kategorin jordbruk, skogsbruk och fiske. Cirka nio procent av samtliga operativa företagsledare i Stockholms läns tätortsnära landsbygdsområden driver företag i den kategorin. I Norrtälje är andelen högre, närmare en femtedel. Bland utrikesfödda i länet är andelen avsevärt lägre, färre än tre procent. Även bland unga företagare är andelen lägre.

Jordbruksföretagen

Enligt Jordbruksverket sysselsatte länet totalt 5 099 personer i 2 020 jordbruksföretag 2010, en minskning från 5 451 år 2007. De flesta arbetar som egenföretagare eller är del av ett

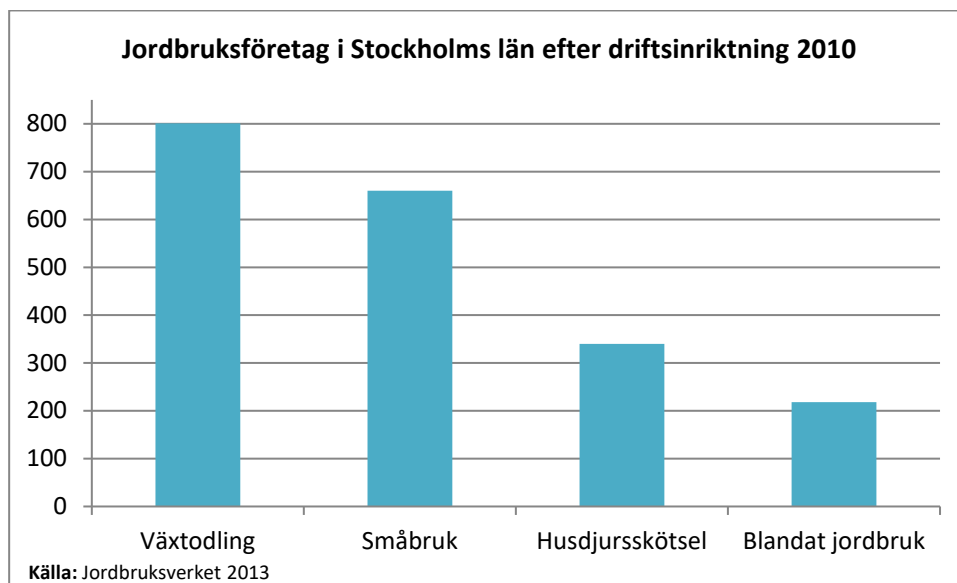

familjeföretag. 809 av företagen bedrev verksamhet på helt eller delvis arrenderad mark. Flera företagare har parallella verksamheter utöver jordbruket och det är rimligt att anta att familjemedlemmar kliver in och arbetar deltid, vilket minskar behovet att anställa personal. En femtedel av alla sysselsatta har fastanställning och färre än 10 procent har deltidsanställning.⁵⁶ Sedan 2007 har antalet småbruk blivit fler.

Enligt SCB:s SNI-kodsindelning fanns det 2 616 operativa företagsledare i länet inom jordbruk, skogsbruk och fiske. 1 407 av företagarna dessa är bosatta på den tätortsnära landsbygden. 10 procent av samtliga jordbruksföretagare i länet har utrikes bakgrund och endast 104 personer inom branschen är utrikes födda, varav hälften bor i tätortsnära landsbygd.

Sett till alla utrikes födda företagsledare på den tätortsnära landsbygden är endast två procent verksamma inom jordbruk, skogsbruk och fiske. Det är tydligt att landsbygden och jordbruket inte har attraherat dessa personer, trots att länet har ett stort befolkningsunderlag.

Andelen företag som bedriver växtodling i Mälardalen är fler jämfört med rikssnittet. 40 procent av jordbruksföretagen i Stockholms län bedrev någon form av växtodling 2010. Endast 17 procent bedrev husdjursskötsel och 11 procent bedrev blandat jordbruk.

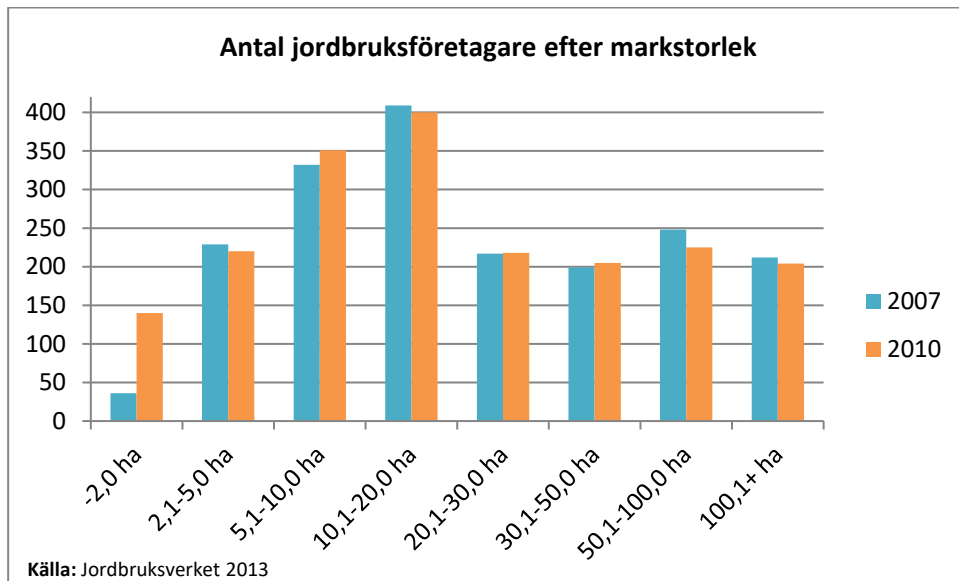

Jordbrukarhushållens inkomst (ej aktiebolag) i Stockholms uppgick 2011 till 319 700 kr, 8 400 kr under det nationella snittet. I relation till länets högre markpriser antyds en lägre lönsamhet än i övriga landet.⁵⁷

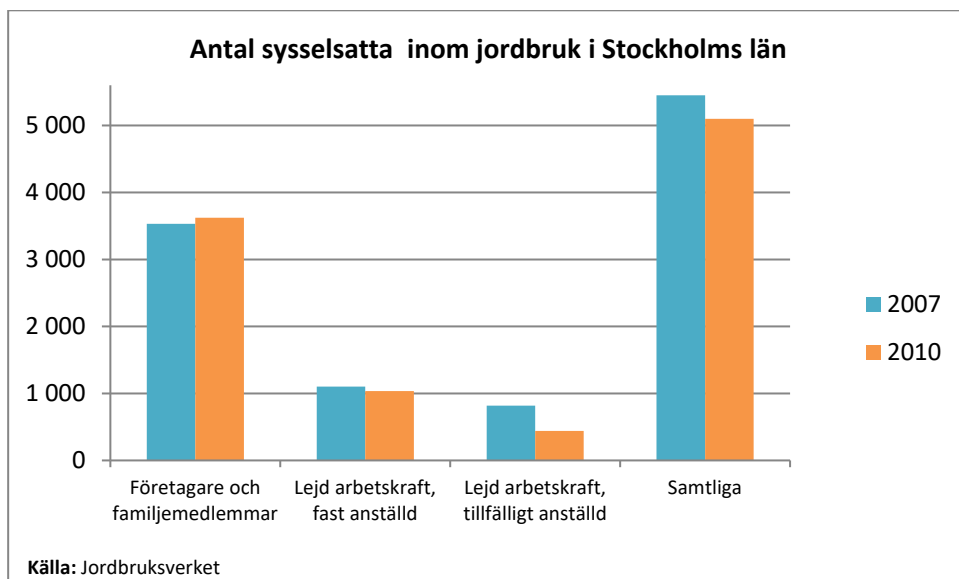
Antalet jordbruksföretagare med mycket små markarealer har vuxit kraftigt sedan 2007. Parallellt har en rationalisering pågått där större jordbruksföretag tagit över markarealer. Norrtälje upptar en tredjedel av länets jordbruksmark och har nästan hälften av alla jordbruksföretag, med undantag för de allra minsta företagen med färre än två hektar jordbruksmark.

⁵⁶ Jordbruksföretag, företagare, JO 34

⁵⁷ Jordbrukarhushållens inkomster, JO 42

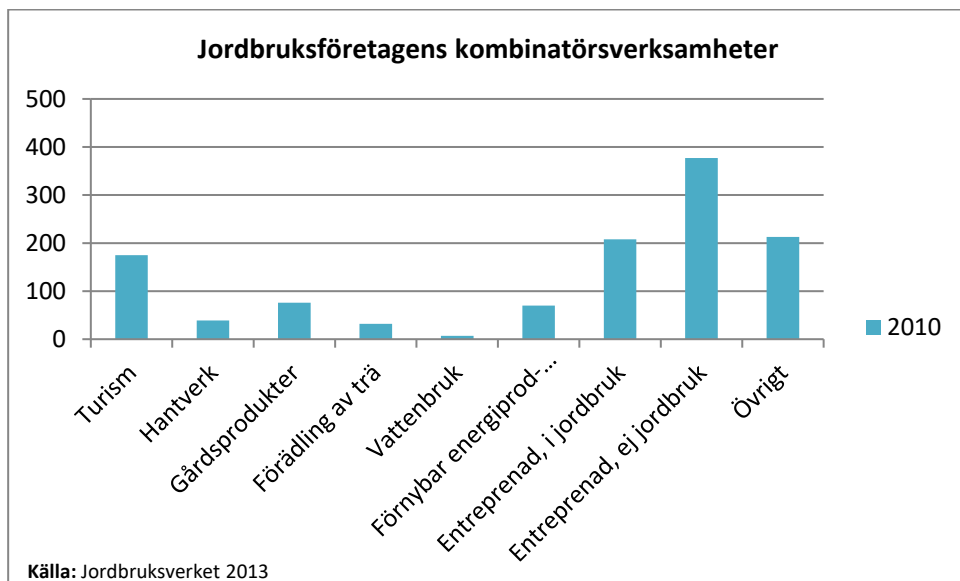

En femtedel av länets jordbruksföretag drev verksamhet på deltid 2010. Antalet deltidsföretag har ökat mellan 2007 och 2010, medan heltidsföretagen minskat.

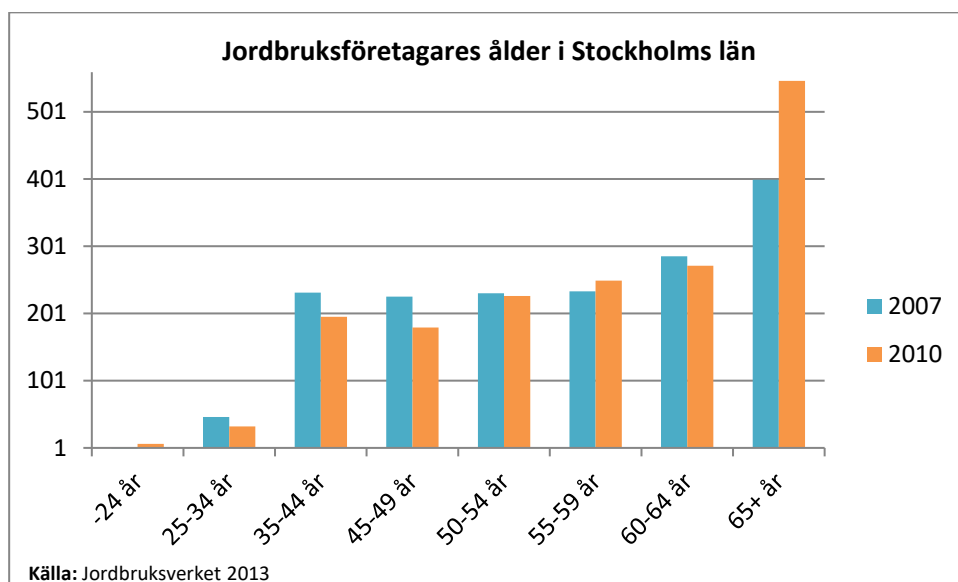
42 procent av jordbruksföretagen i Stockholms län bedrev någon eller flera bisysslor under 2010, så kallad kombinationsverksamhet. Av dessa bedrev mer än hälften olika former av entreprenadtjänster, både i och utanför jordbruket. En femtedel arbetade med turism, uthyrning och andra fritidsaktiviteter.⁵⁸

⁵⁸ Jordbruksföretagens kombinationsverksamheter 2010, JO 47 SM 1101

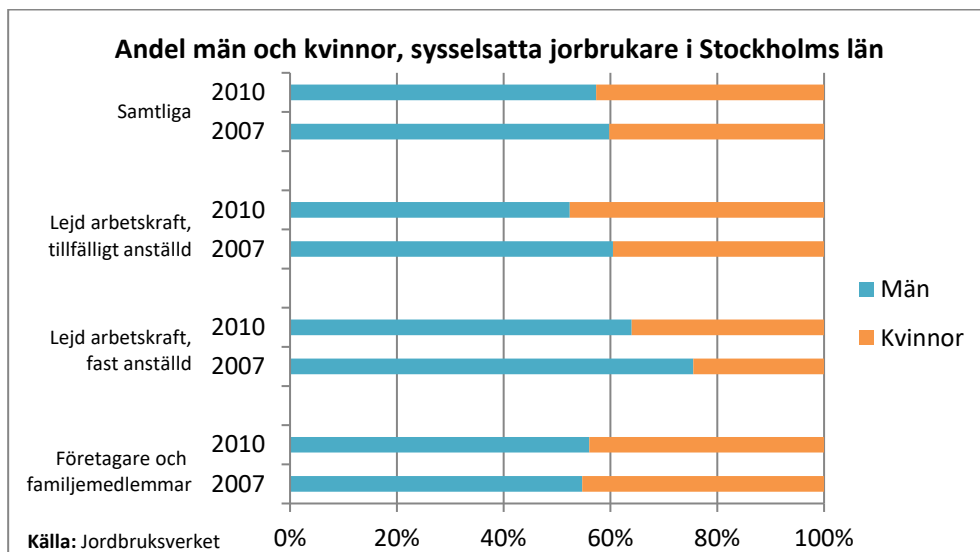
Jordbruket bedrivs i hög grad som enskilt företag, eller som en del av det egna hushållet. Knappt två femtedelar av alla sysselsatta inom jordbruk i Stockholms län klassas som lejd arbetskraft.⁵⁹

Medan den totala landsbygdsbefolkningen växer blir länets jordbruksföretagare äldre. Över en tredjedel av jordbruksföretagarna i länet är över 65 år och knappt tre procent är under 35 år gamla. Andelen över 65 år har ökat sedan 2003, med en acceleration sedan 2005, då cirka 20 procent av jordbruksföretagarna var över 65 år.

Fler män än kvinnor är sysselsatta inom jordbruket i Stockholms län. Andelen kvinnor har långsamt ökat sedan 2007. Framför allt har fler kvinnor fått fast anställning.

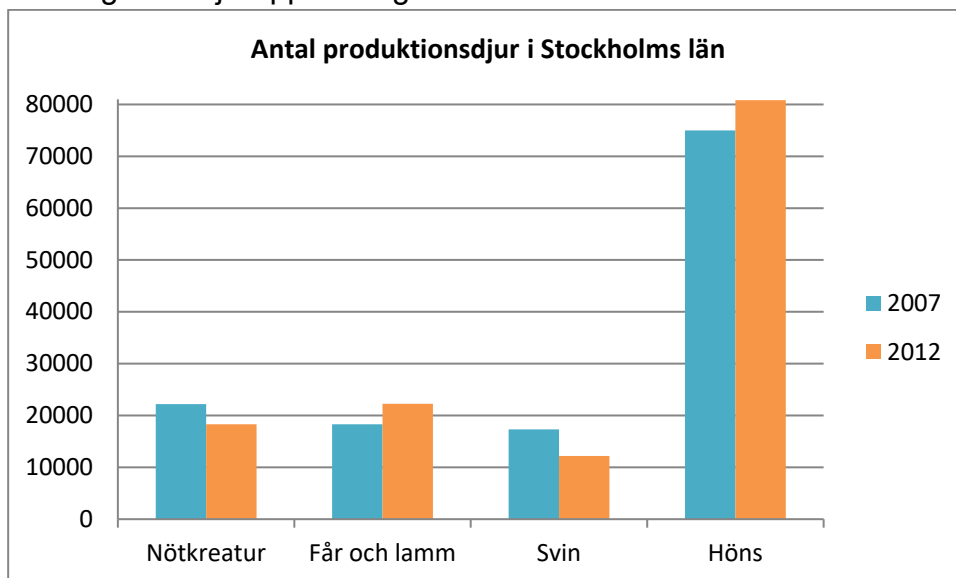
⁵⁹ Jordbruksföretag och företagare 2010, JO 34 SM 1101

Spannmålsproduktion

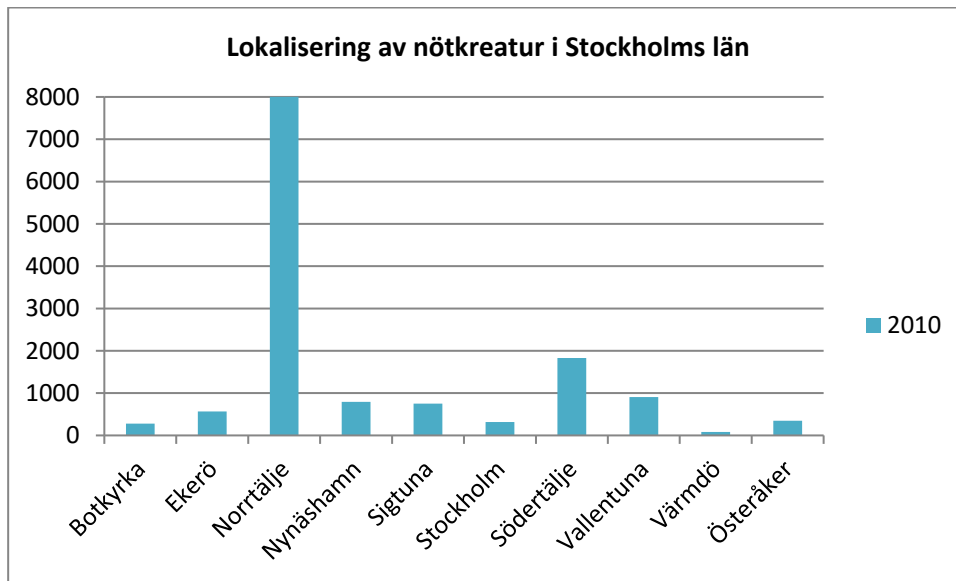
De största grödorna i Stockholms län under 2012 var vete och korn. 82 300 ton höstvetete och 4 800 ton vårvete skördades 2012. Även havre och korn odlas. Totalskörden för vårkorn uppgick till 36 800 ton, 14 300 ton för havre, 4 400 ton höstraps och 6 100 ton vårraps. Andra grödor har förekommit sedan 2007 till exempel rågvete, ärter och oljelin. Jämfört mellan 2011 och 2012 har hektarskörden för höstvetete ökat markant. Totalskörden på slättervall uppgick 2011 till 87 400 ton.

Företag med djuruppfödning⁶⁰

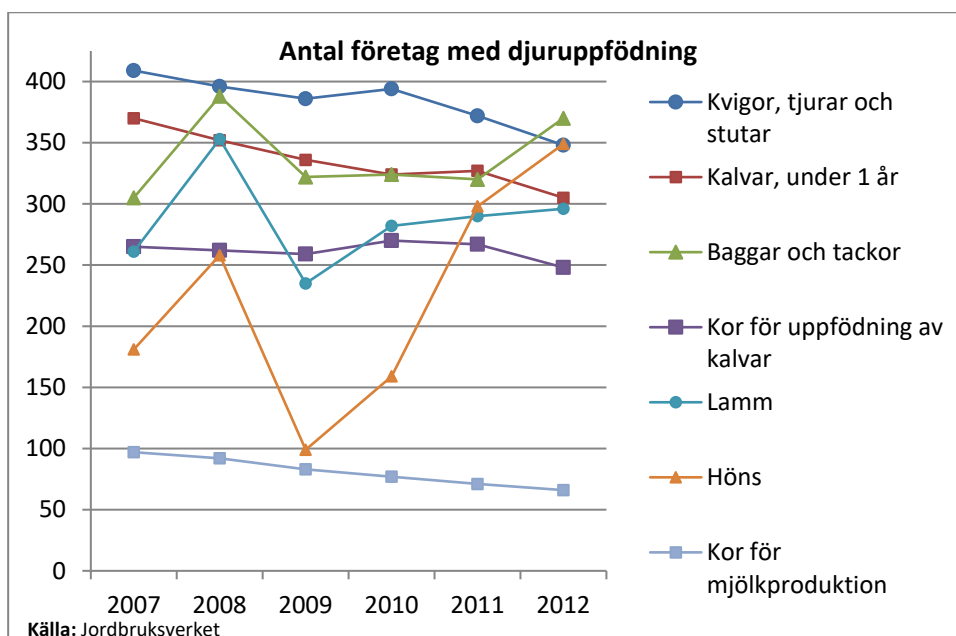
Bestånden av nötkreatur och svin har stadigt minskat i länet mellan 2007 och 2012 och antalet företag med djuruppfödning minskar stadigt. Undantagen är fårbeståndet som har ökat med 20 procent och antalet företag som föder upp höns som har fördubblats.

⁶⁰ Jordbruksverkets statistiska databas, om inget annat anges

Norrtälje har det enskilt största beståndet av nötkreatur fördelat per kommun. Andra betydande kommuner är Södertälje, Vallentuna, Sigtuna och Nynäshamn i den ordningen. Sedan september 2005 driver Exploateringskontoret i Stockholm stad ett ekologiskt projekt med en flock Highland Cattle i Igelbäckens kulturresevat på Järvafältet. Deras uppgift är att på ett billigt och miljövänligt sätt återskapa det gamla jordbrukslandskapet som håller på att växa igen.

Antalet företag med bestånd av nötkreatur minskade med 54 till 388 stycken 2012. Antalet företag som föder upp svin minskade med tre till att idag vara 20 stycken.

Den samlade hönsuppfödningen har vuxit kraftigt i länet. 2010 var antalet 18 238, fördelade på endast 7 företag. I Ekerö fördubblades hönsbestånden över samma period. Norrtälje som har länets största bestånd av höns minskade däremot med 13 procent till 37 544 stycken. Samtidigt har fler små företag med små besättningar bildats i övriga länet.

Antalet mjölkproducenter minskar i takt med att marknaden konsoliderar, antalet företag minskar och kvarvarande företag blir större. Särskilt medelstora producenter (företag med 25–49 mjölkkor) har minskat, medan antalet större producenter varit nästan oförändrat. 2007 fanns 97 mjölkproducerande företag i länet. 2012 hade de minskat till 66 stycken. Länet totala produktion ligger ändå kvar på en nivå mellan 28 000 och 30 000 ton mjölk per år sedan 2008. Andelen ekologisk mjölkproduktion har ökat och motsvarar idag en femtedel av totalproduktionen i Stockholms län.

Fram till 2010 växte hästbestånden i länet kraftigt. Mellan 2004 och 2010 ökade bestånden av hästar i länet med 165 procent till 45 200 hästar på 3 800 anläggningar. En ökning i täthet från 10 till cirka 12 hästar per anläggning. En omfattande hästnäring är också indikation på att länets landsbygd har områden med god eller mycket god framkomlighet.

Det finns tecken på att tillväxten i hästnäringen stabiliserats och att nya typer av verksamheter kring hästnäringen börjat dyka upp, så som specialiserad hästvård. I vissa delar av länet kan hästbestånden kompensera för minskningen av betesdjur och därigenom motverka igenväxningen av betesmark.

Växthusodling och andra lantbruksverksamheter

Med trädgårdsodling avses odling av köksväxter, blommor, krukväxter, frukt, bär och plantskolealster. 2008 fanns lite mindre än en tiondel av landets växthusareal i Stockholms län, fördelat på 60 företag. Det är anmärkningsvärt då andelen frilandsareal för trädgårdsodling i länet är mindre än en procent.

Odlingen av kruksallat i länet har vuxit kraftigt och står för två tredjedelar av all odling i riket. Den är koncentrerad till ett fåtal kommuner, bland andra Ekerö. Odling av gurka har ökat sjufaldigt mellan 2005–2011, men är en mycket liten del av nationella totalproduktionen. Odling av kryddväxter i växthus har minskat under samma period, samtidigt som den effektiviserats. 2011 odlades över 25 procent av Sveriges kryddväxter i Stockholms län, på mindre än 13 procent av den totala odlingsytan i landet.

Omkring en tredjedel av alla svenska växthusodlade tulpaner, hyacinter och rosor odlas i Stockholms län. Här odlades under 2001 7 procent av alla utplanteringsväxter, 12 procent av alla krukväxter, 27 procent av lökblommor i kruka och 32 procent lökblommor till snitt.

Besöksnäringen

Den variationsrika miljön i Stockholms län med lång historia av befolkning är en resurs för destinationsutveckling. Skärgården i synnerhet har vid flera tillfällen erkänts som en viktig resurs för utvecklingen av turism på länets landsbygd. Parallellt finns även sötvattensmiljön i Mälaren som utöver ett bördigt jordbrukslandskap även är ett av Sveriges äldsta bebodda områden med flera fornlämningar. Hovgården på Adelsö tillsammans med Birka på Björkö är idag uppsatta på UNESCO:s världsarvslista. Sigtuna är idag Sveriges äldsta existerande stad.

Drygt en fjärdedel av Sveriges totala omsättning från besöksnäringen genereras i Stockholms län och besöksnäringen har stor betydelse för Stockholms ekonomi och sysselsättning. De inresande besökarna genererade en omsättning på närmare 22 miljarder kronor under 2008.

2012 fick länet in totalt 7 miljarder enbart på loginätter. Mer än var fjärde övernattningsnatt från utlandet sker i länet. Förändringen är dock marginell mot 2011 och per capita ligger intäkterna under det nationella snittet.

Antalet sysselsatta inom besöksnäringen beräknades under 2008 till 18 200 personer varav 12 400 i Stockholms stad. Under 2008 gjordes närmare 9,6 miljoner kommersiella övernattningsnätter i länet. Utöver detta gjordes drygt 5,2 miljoner dagsresor, minst 10 mil, till länet.

Stockholms skärgård är ett viktigt turistmål. De kommersiella gästnätterna i skärgården uppgick till 1,1 miljoner under 2011. Totalt hade Waxholmsbolaget och Strömma Kanalbolaget drygt 3,1 miljoner passagerare på skärgårdsbåtarna. Utöver offentligt finansierad färjetrafik finns både småskalig privatbåt-taxi och mer innovativa transportlösningar som exempelvis svävare i skärgården.

Länet registrerade 201 754 gästnätter i gästhamn, 17 procent av alla gästhamnsnätter i hela Sverige 2012, en minskning med 1,9 procent. Till det ska läggas ett okänt antal besök över dagen. Under perioden maj till september under 2008 övernattade 525 000 besökare på de 150 000 fritidsbåtar som ankrat upp i skärgårdens mest populära naturhamnar.

Stockholms läns turistnäring är optimistisk till turism- och besöksnäringens utveckling i regionen. Enligt Turistnäringens Företagarindex tillkom 289 nya turistföretag under 2012 i Stockholms län, fler än något annat län. Nästan en tredjedel av turistföretagen i länet avser anställa personal och har infört någon form av innovation.

Sett till länets total är antalet besökare starkt koncentrerade till Stockholms stad. Särskilt förortskommuner direkt gränsande till Stockholms stad har färre besökare per invånare, även färre besökare än kommunerna i länets yttre delar och skärgård.

I en nationell enkät kopplad till turismföretagarindex framkom att de viktigaste frågorna för att stimulera tillväxt inom turism- och besöksnäringen var ökat antal internationella besökare och ökad samverkan med andra näringar, i synnerhet inom regionen. Liksom för jordbruket är kapitalförsörjningen ett återkommande problem, främst för små och medelstora företag. En majoritet av företagen sysselsätter färre än fem personer. 81 procent finansierar sin verksamhet enbart med privata medel och investeringsviljan visar en nedåtgående trend.

Infrastruktur är en ytterligare faktor som påverkar turism- och besöksnäringen. Många destinationer, inte minst på landsbygden finns i områden med liten lokalbefolkning. Om ny infrastruktur istället prioriteras i områden där fler människor bor, riskerar besöksnäringens förutsättningar på landsbygden att försämrats.

Turism- och besöksnäringen i Stockholms län har god marknadspotential för att ta fram innovativa produkter som tillvaratar länets variationsrika naturmiljöer och stora andel småskaliga jordbruk. En hög andel av utrikes och inrikes besökare ger ett brett kundunderlag till stöd för en diversifierad besöksnäring. Det ställer också krav på god kännedom om målgruppernas behov och importregler i hemlandet, i synnerhet vid gårdsförsäljning av livsmedelsprodukter.

Stockholms län har en av Sveriges största turismutbildningar på akademisk nivå, liksom flera yrkeshögskolor och gymnasieskolor med turismprogram. Det bör ses som potentiella resurser för kompetensutveckling och innovationskraft inom besöksnäringen.

Möjligheter och utmaningar

SWOT-analysen ska utmynna i en beskrivning av utvecklingsbehoven för länets landsbygd för att i nästa skede utgöra grund för prioritering av åtgärder på landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Nedan följer en syntes av SWOT-analysen, där de viktigaste möjligheterna och utmaningarna beskrivs. Därefter följer en bredare beskrivning av SWOT-analysens resultat disponerad mot bakgrund av de unionsprioriteringar och fokusområden, utifrån EU-2020-strategin, som anges på landsbygdsprogrammet för 2014–2020. Beskrivningen ska utgöra grunden till den regionala handlingsplan för genomförandet av perioden 2014–2020 som länen ska utarbeta senare under hösten 2013.

Befolkningstillväxt, företagande och miljömål

Möjligheterna i Stockholms län bygger till stor del på att ta vara på landsbygdens strukturomvandling och öka tillgängligheten mellan land och stad. Befolkningsunderlaget ger företagare utrymme för variation och experimentering kring nya produktions- och idéer.

Länet har en mycket stor potentiell marknad för diversifierade och lokalt producerade livsmedelsprodukter. Närheten till storstaden ger förutsättningar för lönsam produktion som förutom råvaror bidrar med kollektiva nyttigheter som kretslopp av näringsämnen, ett rikt odlingslandskap med stor biologisk mångfald och en attraktiv miljö.

Genom att tillvarata och främja nya företagsnätverk på landsbygden finns det möjlighet att skapa synergier, till exempel genom att flera likvärdiga småskaliga producenter samverkar horisontellt kring en produkt, eller samverkar vertikalt genom hela värdekedjan. Men också genom att skapa kombinationsverksamheter med exempelvis mat och natur- eller kulturturism. Starkare nätverk mellan lokala aktörer höjer förutsättningarna för att landsbygdsföretagen kan ta fram konkurrenskraftiga och innovativa produkter.

Det största hotet mot Stockholms läns landsbygd är om avvecklingstendenser och stagnation i den traditionella livsmedelsproduktionen möts av likgiltighet, istället för lösningsorienterat nytänkande, engagemang och organisering av nätverk.

Kompetensutveckling genom ökad samverkan mellan länets högskolor, universitet och landsbygd kan leda till en mer innovativ utveckling av nya verksamheter och produktionsomställningar som är bättre anpassade för en livskraftig och modern storstadsnära landsbygd. Naturbruksgymnasium eller andra aktörer kan nischas sina utbildningar och nå ut till fler intresserade ungdomar.

Befolkningstillväxt som enbart bygger på att fritidshus omvandlas till villaförorter, utan att nya arbetsställen skapas i lokalområdet leder till en ohållbar tillväxt för landsbygden. Risken för regional segregation ökar mellan land och stad, samt mellan olika landsbygder. Långväga arbetspendling till tätorter ökar bilberoendet och belastar befintliga flaskhalsar i vägnätet.

Risken finns också för negativ inverkan på landsbygdsbornas engagemang och möjligheter till samverkan för landsbygdens utveckling.

Närmare hälften av länets lantbruksföretagare är 60 år eller äldre. En nyckelfaktor är att skapa en tillräckligt attraktiv livsmiljö för att attrahera unga att starta olika typer av företag på landsbygden.

Förbättrad tillgänglighet i trafik och IT-kommunikation samt satsning på kvinnors företagande underlättar för fler att bosätta sig och börja arbeta på landsbygden, vilket är en förutsättning för hållbar tillväxt i hela länet. Satsning på boende och arbetsmöjligheter är också avgörande för att öka andelen utlandsfödda på landsbygden.

Tillgång till kapital är en viktig faktor för att utveckla medelstora lantbruksföretag som kombinerar skalfördelar med produktion av lokala råvaror och kollektiva nyttigheter. Många lantbrukare måste bli kreativa kombinatörer när lönsamhet och tillgången till kapital för primärproduktion är låg. Förenklade finansieringsmöjligheter skulle skapa tillväxtförutsättningar på landsbygden.

Det tätortsnära lantbruket tvingas konkurrera med länets kraftiga befolkningstillväxt. Animalieproduktionen har historiskt legat nära tät bebyggelse men konkurrerar idag med den allmänna expansionen nära tätorten. Låg lönsamhet och hög arbetsbelastning minskar intresset för djuruppfödning, vilket förstärker den nedåtgående trenden och ökar igenväxningen av betesmarker. Den biologiska mångfalden hotas på den mest tätortsnära landsbygden. Ett minskat intresse för närproducerade och ekologiska livsmedel skulle också hota flera av länets nischade producenter.

Länets variationsrika naturmiljö är ständigt utsatt för miljöförsämring. Vattenmiljön hotas med övergödning från olika källor. Fiskbestånden har under flera år uppmätts innehålla halter av miljögifter. De miljömål som är prioriterade för hela länet och relevanta för landsbygden kommer inte nås innan år 2020. Sårbarheten förstärks av att den höga befolkningstätheten och dess luftföroreningar, även i den tätortsnära landsbygden.

Länets behov i relation till EU-2020

Unionsprioritering 1 - Kunskapsöverföring och innovation

- a. Främja innovation och en kunskapsbas i landsbygdsområden*
- b. Stärka banden mellan jord- och skogsbruk samt forskning och innovation*
- c. Främja livslångt lärande och yrkesutbildningar inom jord- och skogsbruk*

Stockholmsregionen rymmer flera universitet med stark och relevant forskning för landsbygdens utveckling. Dock är samverkan mellan forskning och landsbygdens aktörer svagt utvecklad. Det finns stort utrymme för närmare koppling mellan forskning och praktik både vad gäller utveckling av nya produkter och tjänster inom landsbygdens näringar och hela landsbygdens hållbara utveckling.

För att möta landsbygdens behov av kompetens behöver också naturbruksgymnasierna och andra utbildningsaktörer bidra till ett diversifierat utbud av utbildningar. Speciellt inom små- och mellanskalig livsmedelsförädling och inom turism finns ett behov av grundläggande och praktiskt inriktade utbildningar. Det finns också behov att stärka fristående kompetensutveckling och vuxenutbildningar som riktas till personer som vill diversifiera eller vidareutveckla sin verksamhet på landsbygden.

Unionsprioritering 2 - Öka konkurrenskraften och förbättra jordbruksföretagens möjligheter att överleva unionsprioritering

- a. Underlätta omstrukturering av jordbruk som ställs inför större strukturproblem.*
- b. Underlätta generationsskiften inom jordbrukssektorn*

I länet finns betydande arealer av passivt brukande och relativt sett låg produktion av foder, livsmedel, bioenergi och timmer. Det finns därför en potential att öka jordbruksproduktionen i länet. Orsakerna till den extensiva produktionen är låg lönsamhet, höga markpriser och svårigheter att expandera animalieproduktion i närheten av tätort, brist på kapital och svårigheter att få lån samt en hög andel småskaliga men relativt få mellan- och storskaliga lantbruk. Den mycket höga andelen äldre lantbrukare bidrar också. Länet står inför en utmanande generationsväxling med allt färre unga lantbrukare som tar över. Det nya gårdsstödet med krav på aktivt brukande, förgröning och en mer diversifierad produktion kan leda till att utbudet av arrendemark ökar vilket gynnar generationsskiften.

Unionsprioritering 3 - Främja organisationen av livsmedelskedjan och riskhanteringen

- a. Integrera primärproducenter i livsmedelskedjan på ett bättre sätt*
- b. Stödja riskhantering inom jordbruket*

Jordbruket i Stockholm befinner sig helt nära Sveriges största marknad, med medvetna konsumenter som har den högsta medelinkomsten i landet. Det finns stort utrymme för diversifierade nischprodukter på olika typer av lokala marknader. Det stora intresset för konceptet "Stockholms fiskmarknad", där lokalfångad fisk handlas av lokala köpare istället för att först transporteras till Göteborg, visar på en stor potential. Det finns intresse för koncept med bondens egen marknad i centrala Stockholm och i mindre orter. Det finns också utrymme för lokal avsättning av biobränslen.

Flera olika kluster, geografiska eller produktinriktade av primärproducenter, förädlare och andra aktörer har redan utvecklats i länet med inriktning på mervärdesmat som ibland kombineras med annan verksamhet inom besöksnäringen. Närheten till både storstaden och landsbygden ger också möjlighet till mellanskalig livsmedelsförädling för olika typer av livsmedelsmarknader.

Det förändrade klimatet förväntas ge oregelbunden nederbörd, som behöver beaktas för animalie- och växtproduktion. Risken kommer att öka för översvämningar, näringsutlakning och ökade angrepp av växt- och djurskadegörare. Nya typer av produktionssystem och produktionstekniker för att hantera detta kommer att behöva utvecklas.

Unionsprioritering 4 - Återställa, bevara och främja ekosystem

- a. Återställa och bevara biologisk mångfald
- b. Förbättra vattenförvaltningen
- c. Förbättra markskötsel

Ett livskraftigt jord- och skogsbruk är en förutsättning för såväl bibehållen biologisk mångfald som ett rikt odlingslandskap. Stockholms län har en diversifierad jordbruksproduktion på liten landsbygdsyta, med både små och stora jordbruk. Animalieproduktion med betesdrift är en viktig hörnsten. De gröna kilar som skapas i landskapet är viktiga för att behålla spridningsvägar för flora och fauna i mötet mellan landsbygd och tätort.

Den tätortsnära naturen belastas kraftigt av den växande befolkningen. Samtidigt finns flera oroande trender vad gäller att behålla antalet betesdjur och utvecklingen av mångfalden på art- och landskapsnivå. Antalet mjölkbesättningar minskar i länet liksom antalet nötkreatur för köttproduktion. Samtidigt ökar antalet får om än till stor del småskaligt. Det råder brist på betesdjur främst på grund av dålig lönsamhet. Det gäller inte minst i skärgården där jord- och skogsbruk har stora omkostnader. Den höga medelåldern bland lantbrukare, hårda arbetsvillkor samt kapitalbrist och målkonflikter i närheten av tätorter vid nyinvesteringar är andra orsaker. En del lantbrukare upplever också regelverk och myndigheternas tillsyn som betungande.

Närheten till de köpstarka och miljömedvetna konsumenterna bör användas för att vända trenden. Nätverk och annan samverkan behöver utvecklas för att öka den lokala avsättningen och därmed lönsamheten för kött med mervärden.

Stockholms län har mycket stora problem med övergödning av kust, sjöar och vattendrag. Den kraftigt ökande befolkningen med bland annat utflyttning till tidigare fritidshusområden och redan underdimensionerad rening av enskilda avlopp ställer stora krav på utbyggnad av avloppsrening. En ökande besöksnäring i känsliga områden innebär också utmaningar med krav på infrastruktur, funktion och bekvämlighet. Med en bättre samverkan mellan jordbruksnäringen och kommuner bör olika typer av kretsloppslösningar fortsatt kunna utvecklas och omsättas i praktiken. Det gäller inte minst i skärgården.

En god markstruktur är en ovärderlig resurs för att minska bland annat utlakning av växtnäring och växtskyddsmedel. Anpassning av produktionssystem och odlingsteknik med användning av tekniska innovationer i jord- och trädgårdsbruket bör kunna bidra till god markstruktur men också till att minska jordbrukets bidrag till övergödningen.

Länets skogsmark har många värdefulla och unika naturvärden. Dessa bör vårdas och bevaras, men också utvecklas för att klara miljömålen. Skogsmarkerna liksom övriga landsbygden en resurs för besöksnäringen. Stockholm stads närhet till landsbygd och naturområden är unik, inte minst i ett internationellt perspektiv.

Unionsprioritering 5 - Främja resurseffektivitet och stödja övergången till in koldioxidsnål och klimattålig ekonomi

- a. Effektivisera vattenanvändning inom jordbruket
- b. Effektivisera energianvändningen inom jordbruket vid livsmedelsbearbetning
- c. Främja tillgång till och användning av förnybara energikällor, biprodukter, avfall, rester och andra råvaror som inte är avsedda till livsmedel
- d. Minska jordbrukens utsläpp av dikväveoxid och metan
- e. Främja koldioxidbindning inom jord- och skogsbruk

Effekterna av en oregelbunden nederbörd, på grund av ett förändrat klimat, behöver hanteras på flera olika sätt i växt- och animalieproduktionen. Att upprätthålla en god markstruktur har stor betydelse för att behålla markens förmåga att hålla vatten, särskilt vid stora variationer i nederbörd. En god markstruktur minskar också kraftigt lantbrukets dragkraftsbehov.

Livsmedelskedjan har stor klimatpåverkan. Strukturen för livsmedelsförädling bör kunna utvecklas med små- och medelskalig lagring och förädling för att kunna understödja lokal avsättning och minimerade transporter av både små- och storskalig primärproduktion. Inom primärproduktionen finns fortfarande potential att minska bränsleförbrukning med optimering och ny teknik.

I Stockholms län finns minst omkring 50 000 hästar där hästgödseln ofta hanteras som ett rent avfallsproblem. Hästgödsel och annan stallgödsel, men även organiskt avfall från övriga samhället bör nyttjas bättre för produktion av biogas och återförsel till jordbruksmark. Det gäller också biomassa från skogen där nya tekniker för utvinning av energi utvecklas kontinuerligt. Logistiken med insamling av biomassa och distribution av bioenergi är en stor utmaning för effektivt resursutnyttjande. Även lantbrukets egen återvinning och användning av bioenergi behöver öka.

Unionsprioritering 6 - Främja social inkludering genom fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling

- a. Främja diversifiering och skapande av nya småföretag och arbetsställen
- b. Främja lokal utveckling på landsbygden
- c. Öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik i landsbygdsområden

Närheten till Sveriges största marknad ger stort utrymme för ett diversifierat företagande i Stockholms län. Det gäller såväl livsmedelsproduktionen som övrigt företagande. Nischmarknader kopplade till nya svenskars ursprungskulturer ger också potential för nya livsmedelsprodukter. Hästsektorn har mognat och har diversifierats i olika typer av sidoverksamheter som fortsatt tycks ge utrymme för nya framgångsrika företag, inte minst bland kvinnor.

En attraktiv naturmiljö med ett omväxlande starkt natur- och kulturpräglad jord- och skogslandskap, lång lokal historia och stor marknad underlättar kompletterande verksamheter inom till exempel turism. Ökad samverkan i företagarnätverk kan utveckla destinationer i skärgården och landsbygden på fastlandet. En förlängning av den korta säsongen för besöksnäringen är av stor betydelse inte minst i skärgården. Generellt är kapitalförsörjning ett problem för många mikroföretagare på landsbygden. Utbildning och kompetensutveckling riktad till landsbygdsföretagare, till exempel företagsekonomi och entreprenörskap på lantbruksskolor kan hjälpa lantbrukare att hitta marknadspotentialen i sina idéer och skapa viktiga nätverk. Sociala företag och företagsnätverk som tar tillvara lokala idéer är en tillgång.

Befolkningstillväxt som enbart bygger på att fritidshus omvandlas till villaförorter, utan att nya arbetsställen skapas i lokalområdet leder till en ohållbar tillväxt för landsbygden. Risker för regional segregation ökar mellan land och stad, samt mellan olika landsbygder. Långväga arbetspendling till tätorter ökar bilberoendet och belastar befintliga flaskhalsar i vägnätet. Risker finns också för negativ inverkan på landsbygdsbornas engagemang och möjligheter till samverkan för landsbygdens utveckling.

Närmare hälften av länets jordbruksföretagare är 60 år eller äldre. En nyckelfaktor är att skapa en tillräckligt attraktiv livsmiljö för att attrahera unga att ta över det traditionella jordbruket och starta andra typer av företag på landsbygden. Nyföretagande är högre bland personer med utrikes bakgrund än bland svenskfödda och det är en utmaning att kunna attrahera och ta del av detta entreprenörskap på landsbygden. Intervjuundersökningar har visat att nyinflyttade svenskar har intresse att flytta till landsbygden om det finns bostad och arbete. Det finns också intresse bland barnfamiljer att "flytta tillbaka" om det finns arbete i närheten eller goda kollektiva kommunikationer för arbetspendling. Fungerande kollektivtrafik och närliggande skola, bensinmack och affär är grundläggande service som är förutsättningar för att öka attraktiviteten för att leva och verka på landsbygd. Det gäller såväl i skärgården som på fastlandet.

Unga kvinnor finner i lägre grad än unga män arbete på landsbygden, vilket bidrar till att flickor i högre grad lämnar landsbygden. Kvinnor arbetspendlar dessutom i mindre grad än män vilket ytterligare bidrar till att kvinnor flyttar från landsbygden. Ökad tillgänglighet genom bättre kommunikationer är en förutsättning för att behålla och attrahera unga och kvinnor till landsbygden. God IT-infrastruktur är avgörande för tillgängligheten. Exempelvis skapar god IT-infrastruktur förutsättningar för personer som vill driva eget företag från hemmet på landsbygden, samtidigt som övriga familjemedlemmar arbetspendlar till Stockholms tätorter. Tillgång till bredband skapar också förutsättningar för fler och nya typer av landsbygdsföretag.

14.2. Bilaga 2: Miljö

Dokumentet är till hjälp för att göra bedömningar inom området miljö för 4.1/2a samt 7.4/6b.

Miljömål för 4.1/2a

Miljömålstabell för Investeringstöd för konkurrenskraft inom jordbruks-, trädgårds- och rennäringföretag

I tabellen finns exempel på investeringar som bidrar till de nationella miljö- och klimatmålen. Vissa av de som nämns finns med som en del av "all inclusive" investeringar, det vill säga ett tillägg till en huvudinvestering, till exempel i och med en investering i ett kostall.

I vissa fall kan energieffektivisering och förnybar energi ingå i investeringar inom det här investeringstödet. Det är till exempel när ett nytt djurstall byggs med energieffektiva lösningar som återvinning av värme från mjölk eller att gödselvården är klimatanpassad. Då måste en bedömning göras om investeringen passar övervägande i ett annat stöd så ska den dit. Ibland kan en ansökan delas upp i flera ansökningar som ska hanteras som olika stöd.

Den här listan inkluderar enbart sådant som är stödberättigat i detta stöd, det vill säga att investeringar som till exempel värmepannor finns i andra stöd. Allting nedan som står som en del i en ny investering kan även sökas separat.

Miljömål	Önskad positiv effekt	Exempel på investeringar som kan ge positiv effekt
Begränsad klimatpåverkan	<p>Ökad effektivitet i kväveanvändning</p> <p>Minskad växthusgasavgång från hantering av stallgödsel</p> <p>Produktion av förnybar energi</p> <p>Energibesparing/ -effektivisering</p> <p>Omställning från fossila bränslen till förnybar energi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med flytgödselhantering, vilket kan innebära investeringar i lagringsbehållare, omrörare och en gödseltankvagn eller ett matarslangsystem med tillhörande spridningsaggregat • Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med lagringskapacitet över lagkrav för stallgödsel • Ett nytt stall med tak över gödselbrunn • N-sensor • Strukturkalkning • Dränering

Bara naturlig försurning	Minskad ammoniakavgång	<ul style="list-style-type: none"> • Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med tak över gödselbrunn • Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med flytgödselhantering, vilket kan innebära investeringar i lagringsbehållare, omrörare och en gödseltankvagn eller ett matarslangsystem med tillhörande spridningsaggregat • Rening av frånluft
Giftfri miljö	Minskad risk för utsläpp av skadliga ämnen till mark, luft och vatten. Minskad risk för hälsa och miljö vid användning av växtskyddsmedel	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnelodling • System för cirkulerande vatten och rening i växthus • Investeringar i företag med ekologisk produktion • Investeringar som är en del i omställning till ekologisk produktion • Utrustning och installationer som minskar risk för oavsiktlig spridning av växtskyddsmedel (exempelvis hårdgjord yta med uppsamlingstank, preparatpåfyllare och sköljvattentank till spruta)
Ingen övergödning	Minskad ammoniakavgång, Minskat kväve- och/eller fosforläckage	<ul style="list-style-type: none"> • Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med flytgödselhantering, vilket kan innebära investeringar i lagringsbehållare, omrörare och en gödseltankvagn eller ett matarslangsystem med tillhörande spridningsaggregat • Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med tak över gödselbrunn • N-sensor • System för vattenrecirkulering och rening i växthus • Strukturkalkning • Dränering
Ett rikt odlingslandskap	Ökad areal betesmarker som betas.	<ul style="list-style-type: none"> • Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar avsedda för djur som kommer att hållas på bete

	Bevara och förstärka flora och fauna. Bevarad kulturmiljö	<ul style="list-style-type: none"> • Investeringar för biodling • Särskilt anpassad utformning av nya byggnader med hänsyn till kulturmiljön • GPS-övervakning av betesdjur på svårtillgängliga platser
Bidrar till energieffektivitet	Energibesparing	<ul style="list-style-type: none"> • Energikartläggning eller motsvarande har gjorts • Investeringar i byggnader, anläggningar och maskiner med fokus på energieffektivitet • Ett nytt växthus eller stall med isolering t.ex. energivävar i växthus • Ett nytt växthus eller stall med värmväxlare t.ex. luftvärmepump, värmeåtervinning, frikyla
Bidrar till djurvälstånd	Minskad skaderisk och ökat välbefinnande för djuren	<ul style="list-style-type: none"> • Ny skonsammare golvbeläggning i befintliga djurstallar • Ny inredning/utrustning i djurstallar med fokus på djurvälstånd (utöver lagkrav)

Miljö-, kultur- och friluftsmål för stöd till service och fritid på landsbygden

7.4/6b

Detta används som ett vägledningsdokument bedömningen av kriterierna för miljö-, kultur- och friluftsmålen i insatsområdet 7.4/6b

15. Målen för kulturmiljöarbetet

Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen

16. <https://www.raa.se/samhallsutveckling/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/forsta-fragan-vad-ar-kulturmiljo>Mål för friluftslivet

Det övergripande målet för friluftslivspolitikerna är att med bland annat allemansrätten som grund stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv.

1. Tillgänglig natur för alla

Naturen ska vara tillgänglig för alla. Det innebär att möjligheten att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet är stor och människors olika behov är tillgodosedda. Områden med god tillgänglighet finns utpekade, är kända och uppskattade och förvaltas långsiktigt. Tillgänglighet har hög prioritet inom planering, information och förvaltning av natur- och kulturlandskapet samt andra områden av betydelse för friluftslivet.

2. Starkt engagemang och samverkan

Ett starkt engagemang och samverkan där personligt och ideellt engagemang står i centrum. Organisationerna bör i högre grad än i dag samverka. Ökad samverkan kan bidra till att fler människor ägnar sig oftare åt friluftsliv. Det bör även finnas etablerade strukturer för dialog och samordning av friluftslivet lokalt, regionalt och nationellt.

3. Allemansrätten

Allemansrätten är grunden för friluftslivet. Det innebär att allemansrätten värnas och allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.

4. Tillgång till natur för friluftsliv

Det finns tillgång till natur för friluftslivet. Det innebär att samhällsplanering och markanvändning tar hänsyn till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap.

5. Attraktiv tätortsnära natur

Det finns attraktiv tätortsnära natur för friluftslivet. Det innebär att befolkningen har tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga friluftsliv-, natur- och kulturmiljövärden.

6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Att bidra till en hållbar landsbygdsutveckling och regional tillväxt i alla delar av landet. Detta bör innebära att friluftsliv samt natur- och kulturturism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark och hållbar utveckling och regional tillväxt.

Natur- och kulturturism bör uppmärksammas och prioriteras som strategiska verksamheter inom besöksnäringen. Upplevelserna bör kännetecknas av hållbarhet, kvalitet, värdeskapande, tillgänglighet och säkerhet.

7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Att skyddade områden är en resurs för friluftslivet. Det innebär att skyddade områden med värden för friluftslivet skapar goda förutsättningar för utevistelse genom förvaltning och skötsel som främjar friluftsliv och rekreation.

8. Ett rikt friluftsliv i skolan

Ett rikt friluftsliv i skolan. Det innebär att förskolor, förskoleklasser, grundskolor och motsvarande skolformer samt fritidshem bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling i enlighet med verksamheternas styrdokument. Barn och elever bör ges goda möjligheter att vistas utomhus.

9. Friluftsliv för god folkhälsa

Att skapa goda förutsättningar för att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet. Det innebär att evidensbaserade kunskaper om insatser som skapar förutsättningar för friluftsliv och främjar hälsa sammanställs och sprids till kommuner, landsting, ideella organisationer och andra berörda aktörer.

10. God kunskap om friluftslivet

Det finns god kunskap om friluftslivet. Det innebär att det finns etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv som utgår från ämnesfältets bredd och mångvetenskapliga karaktär, är långsiktig över tiden och bygger på behoven hos friluftslivets aktörer. Myndigheter, organisationer, kommuner, markägare och företag bör ha god kunskap och kompetens i frågor om friluftsliv, landskapets utformning, hållbart nyttjande och natur- och kulturturism.

<http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

16.1. Bilaga 3: Stödprocent för bredband

Underlag till fastställt stödandel (stödprocent)

Län: Stockholm

2014-08-12

Registrering görs i blå rutor, övriga rutor är låsta.

På filik "Kommentarer och motivering" skrivs en kommentar (förklaring) till varje delfråga enligt hänvisningarna 1.1., 1.2 osv samt en sammanfattande motivering till slutligt vald stödprocent. I kolumn E får ojämna procental användas t ex 63%. Det är bara den slutligt valda stödprocenten som ska vara ett helt tiotal.

1. Markförhållanden

	Antal ha	Andel (%)	Grund för bedömning	Vald %	Hänvisning till kommentar	Viktad %
Andel skog (inklusive berg, myrar, mossar och liknande svåra marker) i länet.	462 938	75%	Om andel skog > 70 % bör stödprocenten vara 70-90 % Om andel skog 30-70 % bör stödprocenten vara 50-70 % Om andel skog < 30 % bör stödprocenten vara 20-50 %	70	1.1	52
Andel betesmark i länet	11 150	2%	Om andel betesmark > 70 % bör stödprocenten vara 60-80 % Om andel betesmark 30-70 % bör stödprocenten vara 50-60 % Om andel betesmark < 30 % bör stödprocenten vara 20-50 %	20	1.2	0
Andel åkermark i länet	84 481	14%	Om andel åkermark > 70 % bör stödprocenten vara 20-50 % Om andel åkermark 30-70 % bör stödprocenten vara 70-90 % Om andel åkermark < 30 % bör stödprocenten vara 20-50 %	80	1.3	11
Andel vatten i länet (inkluderar större vattendrag, sjöar och skärgård)	62 672	10%	Om andel vatten > 30 % bör stödprocenten vara 60-80 % Om andel vatten 10-20 % bör stödprocenten vara 50-60 % Om andel vatten < 10 % bör stödprocenten vara 20-50 %	50	1.4	5
Summa	621241				Sammanlagd, viktad %	68

2. Nätets storlek

	Antal kommuner	Andel (%)	Grund för bedömning	Vald %	Hänvisning till kommentar	Viktad %
Andel av länets kommuner där det bor < 5 personer per km2	0	0%	Om andel > 70 % bör stödprocenten vara 70-90 % Om andel 30-70 % bör stödprocenten vara 50-70 % Om andel < 30 % bör stödprocenten vara 20-50 %	20	2.1	0
Andel av länets kommuner där det bor 5 - 15 personer per km2	0	0%	Om andel > 70 % bör stödprocenten vara 80-90 % Om andel 30-70 % bör stödprocenten vara 60-80 % Om andel < 30 % bör stödprocenten vara 40-60 %	40	2.2	0
Andel av länets kommuner där det bor > 15 personer per km2	26	100%	Om andel > 70 % bör stödprocenten vara 20-50 % Om andel 30-70 % bör stödprocenten vara 50-70 % Om andel < 30 % bör stödprocenten vara 70-80 %	30	2.3	30
Summa	26				Sammanlagd, viktad %	30

3. Sammanvägning

1. Markförhållanden

68

2. Nätets storlek

30

Sammanvägd procent (medel)

49

Länets stödandel avrundat till närmaste hela tiotal:

50

Hänvisning till kommentar

3.3

Motiveringar stödandel

Län: Stockholm

Registrering görs i blå rutor, övriga rutor är låsta.

Stödandel

Nr	Motivering
1.1	Vald stödprocent har viktats inom det rekommenderade intervallet så att det ligger på motsvarande sida gränsvärdet för andel skog.
1.2	Vald stödprocent har viktats inom det rekommenderade intervallet så att det ligger på motsvarande sida gränsvärdet för andel betesmark.
1.3	Vald stödprocent har viktats inom det rekommenderade intervallet så att det ligger på motsvarande sida gränsvärdet för andel åkermark.
1.4	Vald stödprocent har viktats inom det rekommenderade intervallet så att det ligger på motsvarande sida gränsvärdet för andel vatten.
2.1	Vald stödprocent har viktats inom det rekommenderade intervallet så att det ligger på motsvarande sida gränsvärdet för andel kommuner.
2.2	Vald stödprocent har viktats inom det rekommenderade intervallet så att det ligger på motsvarande sida gränsvärdet för andel kommuner.
2.3	Vald stödprocent har viktats inom det rekommenderade intervallet så att det ligger på motsvarande sida gränsvärdet för andel kommuner.
Sammanfattande kommentar för slutligt vald stödprocent	
3.3	<p>Stockholms län är relativt tätbefolkat med ett flertal aktiva marknadsaktörer. Stockholms län är också fortsatt Sveriges mest uppkopplade, till antal och andel som har 100 Mbit bredband men den procentuella tillväxten på landsbygden 2013–2014 var långsammare i länet än på nationell nivå.</p> <p>En stor del av länets landsbygd utgörs av skog, skärgård och en hög andel urberg, vilket försvårar utbyggnaden av bredband och därför motiverar en högre stödandel. I länet finns stora regionala skillnader i förutsättningar för bredbandsutbyggnad på landsbygden, framför allt mellan fastland och skärgård. Efter utvärdering av genomförda projekt i länet har det visat sig att kostnaden för bredbandsinvesteringar många gånger varit betydligt högre än beräknat. Kostnaden för genomförda projekt i länet som helhet låg i snitt på 46 000 kr per anslutning. I skärgården låg medelkostnaden på 55 000 kr per anslutning.</p> <p>I länet finns stora regionala skillnader i förutsättningar för bredbandsutbyggnad på landsbygden, framför allt mellan fastland och skärgård. Bredbandsprojekt i skärgården blir generellt dyrare än på fastlandet. En stor andel urberg ger dyra anläggningskostnader och kostnader för t.ex. sjötransporter och sjökabel tillkommer. Projekten kan sällan ske i samarbete med andra infrastrukturprojekt och begränsad tillgången till entreprenörer och marknadsaktörer på öarna kan leda till högre priser.</p> <p>Länsstyrelsen ser ett fortsatt behov av bredbandsutbyggnad i skärgården. Flera byalag i skärgården har visat på orimliga kalkyler för att kunna genomföra bredbandsinvesteringar, som förutsätter anslutningsavgifter långt över 20 000 kr.</p> <p>För att ge rimliga anslutningskostnader för landsbygdsboende i hela länet bedömer Länsstyrelsen utifrån detta att en stödandel på 60 procent är motiverad.</p>

Länsstyrelsen i Stockholm – en
samlade kraft för en hållbar framtid.

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska
havs- och fiskerifonden

Mer information kan du få av Länsstyrelsens enhet för landsbygdsutveckling

Telefon: 010-223 10 00

www.lansstyrelsen.se

Länsstyrelsens rapporter finns på

www.lansstyrelsen.se/stockholm/publikationer